

RAMSARI EGYZMÉNY

BONNI EGYZMÉNY

BERNI EGYZMÉNY

WASHINGTONI
EGYZMÉNY

VILÁGÖRÖKSÉG
EGYZMÉNY

BÁZELI EGYZMÉNY

EGYZMÉNY HATÁROKON
ÁTTERJEDŐ LEVEGŐ-
SZENNYEZÉSRŐL

EGYZMÉNY
A BÁLNÁKRÓL

P I C

ROTTERDAM
CONVENTION
CONVENTION
DE ROTTERDAM
CONVENIO DE
ROTTERDAM

ROTTERDAMI
EGYZMÉNY

BIOLÓGIAI SOKFÉLESÉG
EGYZMÉNY

SIVTAMOSODÁSI
EGYZMÉNY

ÉGHAJLATVÁLTOZÁSI
EGYZMÉNY

.....
**NEMZETKÖZI
KÖRNYEZET- ÉS TERMÉSZETVÉDELMI
EGYZMÉNYEK JÓVÁHAGYÁSA ÉS
VÉGREHAJTÁSA MAGYARORSZÁGON**
.....

.....
Az egyezmények elfogadása és hatálybalépése
.....

A célkitűzések és kötelezettségek áttekintése
.....

Csatlakozás az egyezményekhez
.....

Az egyezményekből adódó hazai feladatok
.....

Az egyezmények végrehajtásának helyzete
.....

NEMZETKÖZI KÖRNYEZETVÉDELMI ÉS TERMÉSZETVÉDELMI EGYEZMÉNYEK JÓVÁHAGYÁSA ÉS VÉGREHAJTÁSA MAGYARORSZÁGON

A kiadvány szerkesztői:

FARAGÓ TIBOR (KvVM) és NAGY BOLDIZSÁR (ELTE ÁJT)

A nemzetközi jogi eszközök bemutatásában közreműködő szakértők:
(a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, illetve más minisztériumok* hatáskörében
az egyezményekkel kapcsolatos programok és a nemzetközi együttműködésből fakadó
hazai feladatok koordinálásában is közreműködő szakértők - D. melléklet)

(I.) FARAGÓ TIBOR ▪ (1., 1.a-c, 1.e) KUN GABRIELLA ▪ (1.d)
LOTZ TAMÁS ▪ (1.f-h) KOVÁCS GÁBOR ATTILA ▪ (2., 2.a-b)
TÓTH RÓBERT ▪ (3., 3.a) FARAGÓ TIBOR ▪ (4., 4.a) M.
GALAMBOS MÁRIA ▪ (4.b) SALLAI ADRIENN ▪ (5) M.
GALAMBOS MÁRIA ▪ (6.) SALLAI ADRIENN ▪ (7.)
KULAUZOV DÓRA ▪ (8.) FISKUS OLGA ▪ (9.) KISSNÉ
ÁROKHÁTI ZSUZSA, POMÁZI ISTVÁN ▪ (10.) BÖHM
ANDRÁS, SCHMIDT ANDRÁS ▪ (11.) TARDY JÁNOS ▪ (12.,
12.a) PRÁGER ANNA ▪ (12.a, 13.) CZIRÁK ZOLTÁN ▪ (14.)
RODICS KATALIN, GREGUSS DITTA ▪ (14.a) HOMOKI
HAJNALKA ▪ (15.) RODICS KATALIN ▪ (16.) RODICS
KATALIN, KÖRÖSI LEVENTE ▪ (17.) KELEMEN JÓZSEF ▪
(17.a) SALLAI ADRIENN ▪ (18.) RADNAI ANNA, L. ZERGI
ILONA ▪ (18.a) RADNAI ANNA, DANCSÓKNÉ FÓRIS EDINA
▪ (19.) KÁTAI-URBÁN LAJOS* ▪ (20.) POÓS MIKLÓS* ▪ (21.)
BAKONYINÉ MOSER JUDIT ▪ (21.a) HORVÁTH BALÁZS ▪
(22.) KOZÁK KRISTÓF ▪ (23.) KOVÁCS GÁBOR ATTILA

Kiadja:

Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium,
ELTE Állam és Jogtudományi Kar

ISBN 963 85511 6 X

A címlapon:

nemzetközi környezet- és természetvédelmi egyezmények jelképei

2005

TARTALOM

I. AZ EGYEZMÉNYEK TÖRTÉNETE, TÁRGYALÁSAI ÉS ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI.....	3
A határokon áttérjedő környezetvédelmi problémák és a nemzetközi együttműködés	3
A nemzetközi környezetvédelmi megállapodások egyes összefüggései, jellemzői	7
II. A NEMZETKÖZI EGYEZMÉNYEK ÉS A HAZAI FELADATOK	9
<i>A KÖRNYEZET ÖSSZETEVŐINEK VAGY SAJÁTOSÁGAINAK VÉDELME</i>	
1. Országhatárokon áttérjedő levegőszennyezés	9
1.a. A határokon áttérjedő levegőszennyező anyagok megfigyelése és értékelése	13
1.b. A kénkibocsátások csökkentése	17
1.c. A nitrogén-oxidok kibocsátásának szabályozása	21
1.d. Az illékony szerves vegyületek kibocsátásának szabályozása.....	25
1.e. A kénkibocsátások további csökkentése	29
1.f. A környezetben tartósan megmaradó szerves szennyezőanyagok kibocsátásának csökkentése... 33	33
1.g. A nehézfémek kibocsátásának csökkentése	37
1.h. A savasodás, az eutrofizáció és a talajközeli ózon csökkentése	41
2. Az ózonszint védelme	45
2.a. Az ózonszennyező anyagok kibocsátásának csökkentése	49
2.b. Az ózonszennyező anyagok kibocsátás-szabályozásának módosításai, szigorításai	53
3. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának korlátozása	59
3.a. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése	63
4. Az országhatárokat átlépő vízfolyások és a nemzetközi tavak védelme	67
4.a. Víz és egészség	71
4.b. Polgári jogi felelősség és kártérítés a határvizeken okozott károkért	75
5. A Duna védelme és fenntartható használata	79
6. A határokat átlépő vizek nem hajózási célú használata	83
7. Nemzetközi együttműködés a sivatagosodás és az aszályok elleni küzdelemben.....	85
8. Az európai tájak védelme	89
9. Regionális környezetvédelmi és fenntartható fejlődési együttműködés a Kárpátok térségében	93
<i>A TERMÉSZETI KÖRNYEZET VÉDELME</i>	
10. A vizes területek: a vízmadarak élőhelyeinek védelme.....	97
11. A világ kulturális és természeti örökségének megőrzése	101
12. A vándorló vadon élő állatfajok védelme	105
12.a. Megállapodások és memorandumok egyes fajok védelméről	109
13. Az európai természetes élővilág és élőhelyeik védelme.....	115
14. A biológiai sokféleség megőrzése	119
14.a. Jegyzőkönyv a biológiai biztonságról.....	123
15. Nemzetközi bálnavédelmi egyezmény	127
<i>A KÖRNYEZET ÁLLAPOTÁT BEFOLYÁSOLÓ TEVÉKENYSÉGEK SZABÁLYOZÁSA</i>	
16. A veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmének szabályozása... 129	129
17. A veszélyes hulladékok országhatárokon túlr szállításának és elhelyezésének ellenőrzése	133
17.a. Jegyzőkönyv az anyagi felelősségről és kártérítésről	137
18. Az országhatárokon áttérjedő környezeti hatások vizsgálata	141
18.a. A stratégiai környezeti vizsgálat.....	145
19. Egyezmény az ipari balesetek országhatárokon túli hatásairól	149
20. Az energiatermelés és energiatranszmisszió környezeti hatásainak csökkentése	153
21. Egyezmény az információkhoz való hozzáférésről és a társadalmi részvételről.....	157
21.a. A szennyezőanyag kibocsátás és átadás nyilvántartási rendszere.....	161
22. Veszélyes vegyi anyagok nemzetközi kereskedelmének szabályozása.....	165
23. Egyezmény a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyezőanyagokról	169
MELLÉKLETEK	
A. HIVATKOZÁSOK	173
B. AZ EGYEZMÉNYEKKEL KAPCSOLATOS JOGSZABÁLYOK JEGYZÉKE	175
C. AZ EGYEZMÉNYEK JEGYZÉKE.....	181
D. AZ EGYEZMÉNYEK BŐL ADÓDÓ FELADATOK KOORDINÁTORAI	187
E. RÖVIDÍTÉSEK	188

AZ EGYEZMÉNYEK TÖRTÉNETE, TÁRGYALÁSAI ÉS ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

A HATÁROKON ÁTTERJEDŐ KÖRNYEZETVÉDELMI PROBLÉMÁK ÉS A NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS

Az emberi tevékenységek környezeti hatásai sokrétűvé és mind nagyobb mértékűvé váltak az elmúlt évszázadok során, különösen az ipari forradalom korszaka óta. E folyamatok felismerése és következményeinek felmérése a környezeti megfigyelő eszközök és rendszerek fejlődésének, továbbá a tudományos kutatás eredményeinek köszönhető. A gazdasági tevékenységek kiteljesedésével a hatások egyre nagyobb léptékűvé is váltak, s elsősorban a légkör és a felszíni vizek közvetítésével átlépték az országhatárokat, illetve globálisak lettek. A szennyezőanyag kibocsátás és más környezetkárosító hatások mellett a gazdasági fejlődés a természeti erőforrások iránti igények növekedésével is együtt járt. Ez utóbbi a több országot, országcsoportot érintő (érdekkörükbe, illetve fennhatóságuk alá tartozó) természeti erőforrások hasznosítása esetében gazdasági és politikai érdekütközést, sőt esetenként fegyveres konfliktust okozott. Nyilvánvalóvá vált, hogy e környezeti problémák megoldása már csak a nemzetközi együttműködés keretében, megfelelő érdekegyeztetéssel lehetséges. Különösen felgyorsult a nemzetközi megállapodások kidolgozása az elmúlt mintegy három évtizedben és napjainkban már több száz nemzetközi – multilaterális – környezetvédelmi jogi eszköz létezik. Ezek célkitűzései és rendelkezései gyakorlatilag már minden környezeti elemre, természeti értékre, káros környezeti hatást okozó emberi tevékenységre és hatásközvetítő folyamatra kiterjednek, illetve a globális léptékű problémák mellett minden régió sajátos – az államközi kapcsolatokat érintő – környezeti ügyeire.

Hazánk is tevékenyen részt ebben a nemzetközi együttműködésben. Az itt folyó egyes gazdasági tevékenységek következtében is szennyezőanyagok jutnak a környezetbe és hozzájárulnak regionális, illetve globális szinten a környezet károsodásához, a környezet állapotának változásához. Ugyanakkor területünkre is jelentős mértékű szennyezőanyag érkezik és a globális változások hatásai sem kerülnek el országunkat. Erre tekintettel Magyarország is számos környezet- és természetvédelmi egyezmény részese lett és kötelezettséget vállalt az azokban foglalt előírások betartására.

A hatályos környezetvédelmi törvény (1995. évi LIII. tv.) megkülönböztetett figyelmet szentel a nemzetközi együttműködésben való részvételnek és a nemzetközi kötelezettségekből adódó feladatok végrehajtásának. A törvény szerint az állam biztosítja a környezet védelméhez fűződő állampolgári jogok és a más államokkal vagy nemzetközi szervezetekkel kötött környezetvédelmi egyezmények, szerződések érvényesülését, továbbá a Kormány környezetvédelmi feladata különösen a nemzetközi szerződésekben adódó környezetvédelmi kötelezettségek teljesítése és jogok érvényesítése. Hasonlóképpen fontos feladat a környezet- és természetvédelmi ismeretekről, összefüggésekről, a környezeti hatásokról és kötelezettségekről a megfelelő tájékoztatás biztosítása.

A környezetvédelmi minisztérium által korábban kiadott négykötetes sorozat (szerk. Lakosné H. A., illetve Mihályfi Á., 1989-1992) 1991-ig bezárólag ismertette a legfontosabb nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi tárgyú egyezmények és nyilatkozatok angol és magyar nyelvű szövegét. A miskolci Ökológiai Intézet oktatási célú összeállítása (ÖIFF, 1994) hat természetvédelmi egyezmény részletes elemzését tartalmazta. A közelmúltban megjelent kötet is több nemzetközi megállapodás szövegét adta közre (Nagy, 2003).

A környezetvédelmi minisztérium által kiadott további kiadványok összefoglalták a legfontosabb nemzetközi megállapodások és hazai végrehajtásuk főbb ismérveit (Bánda Gy., Faragó T., Lakosné H. A., 1994, Faragó T., Lakosné H. A., 1995, 1996). Az 1990-es évtized közepe óta azonban számos új egyezmény és jegyzőkönyv született, s számottevő változások történtek a nemzetközi megállapodások hazai végrehajtásának vonatkozásában is.

A jelen összeállítás átfogó képet ad a multilaterális megállapodásokról elsősorban a magyarországi feladatok szempontjából. Az egyes jogi eszközök bemutatására az azzal foglalkozó szakértők, illetve nemzeti koordinátorok („kapcsolattartók”) kaptak felkérést. A rövid ismertető természetesen nem jellemezhetik teljes egészében a tárgyalta egyezményeket vagy azok kiegészítéseit, de mindenütt az alapvető törekvés a célkitűzések és a teendők lényegének kiemelése volt. Az egyes nemzetközi egyezmények ismerete fontos a környezetvédelemben és a környezetvédelemért tevékenykedők számára. Emellett az egyezmények kialakulásával, tartalmával, végrehajtásával kapcsolatos tudnivalók hasznosak lehetnek a két- és többoldalú környezetvédelmi tárgyalásokban és vitás kérdések rendezésében résztvevők számára, egyebek mellett a környezeti veszélyek, hatások, kiváltó okok, válaszstratégiák, nemzetközi politikai és gazdasági vonatkozások, tárgyalási megoldások (precedensek), tapasztalatok megértése, átvétele érdekében.

A KÖRNYEZETVÉDELMI EGYZMÉNYEK FEJLŐDÉSÉNEK FŐBB SZAKASZAI

A környezet állapotával és a természetvédelemmel kapcsolatos nemzetközi megállapodások kezdeteinek tekinthetők a XIX. századtól elejétől megkötött nemzetközi halászati, a mezőgazdaság számára hasznos madarak, a vadon élő állatfajok védelmére vonatkozó, valamint a határvizekkel kapcsolatos egyezmények (Bánda et. al, 1993). Természetvédelmi jelentőségük miatt külön kiemeljük az 1911-ben megkötött egyezményt a fókák védelmére, az 1946-os egyezményt a bálnavadászat szabályozására, továbbá az 1950-es madár- és az 1951-es növényvédelmi egyezményt. A két- és többoldalú határvízi egyezmények előhírnöke volt az 1906-os egyezmény, amelyet az USA és Mexikó kötött a Rio Grande vízkészletének öntözési célú hasznosításáról. A környezetvédelmi és a természet-megőrzési egyezmények mellett fontos szerepe volt azoknak a nemzetközi megállapodásoknak és programoknak, amelyek a légköri és a tengerállapot előrejelzésekhez, veszélyjelzésekhez szükséges megfigyelő rendszerek kiépítésére, az információk átadására irányultak. Ugyancsak idesorolhatók a nehezen megközelíthető földrajzi területek feltárását célzó – nemzetközi összefogással megvalósított – kezdeményezések.

A földi környezet átfogó állapotának elemzése, az ehhez elengedhetetlenül szükséges nemzetközi együttműködés a „hidegháború” időszaka után kezdődhetett meg. A nemzetközi kereskedelem és a gazdasági együttműködés rohamos fejlődésnek indult és egyre több nemzetközi jelentőségű környezetszennyezési eseményt rögzítettek - kezdetben különösen a tengeri szállításokkal kapcsolatban. Erre az időszakra már a megfigyelésekhez és az azokból eredő kiterjedt adatállományok feldolgozásához szükséges technika fejlesztése is jelentős eredményeket ért el: a számítástechnika gyors fejlődésnek indult, és éppen ebben az időszakban jelentek meg az első műholdak. Az átfogó környezet-megfigyelési programok sorában kiemelkedő állomásnak tekinthető az 1957-es Nemzetközi Geofizikai Év.

A nagyléptékű környezetvédelmi problémákkal foglalkozó egyezmények sorában az elsőnek az 1958-ban elfogadott „Egyezmény a nyílt tengerekről” tekinthető. Pontosabban e megállapodásnak arról a néhány rendelkezéséről van szó (24., 25. cikkek), amelyek már kifejezetten környezetvédelmi témákat érintenek (Scovazzi, Treves, 1992). Még ugyanebben az idő-

szakban fogadták el az Antarktisz Szerződést (1959) és a Világűr Szerződést (1961). A továbbiakban egész antarktisi szerződésrendszer jött létre: ez magában foglalta azokat a kiegészítő egyezményeket, amelyek a térség állat- és növényvilágának, valamint ásványvagyonának védelmére vonatkoztak; a részletes környezetvédelmi rendelkezéseket tartalmazó jegyzőkönyvet azonban a Déli Sarkvidékre csak jóval később, 1991-ben készítették el. Hasonlóképpen a világűr „tisztá” felhasználására vonatkozó megállapodások az 1960-as évek elején még nem lehettek időszerűek, hiszen a műholdas világűr kutatás csak akkoriban vette kezdetét.

A nemzetközi környezetvédelmi együttműködés időszaka ténylegesen csak az 1970-es évtizeddel érkezett el. Ez a „détente” korszaka, a kelet-nyugat szembenállás enyhülése, egyebek mellett a tudományos, a kulturális és egyúttal a környezetvédelmi együttműködés kibontakozásának kezdeti évei. 1972-ben rendezik meg a nevezetes stockholmi ENSZ-konferenciát az Emberi Környezetről, amelyen állást foglalnak a nemzetközi környezetvédelem jogi szabályozásának szükségességéről is az elfogadott alapelvek keretében (UN, 1972; Dunay et al., 1991, 208-213 o.; ld. 11., 12., 13., 22., 24. elv). Ezek az alapelvek később szinte minden további konkrét nemzetközi környezetvédelmi egyezményben helyet kaptak. Ebben az időszakban (az 1970-es évek első felében) azonban – legalábbis a politikai döntéshozás szintjén – még nincs szó *globális környezeti veszélyeztetettségről*. Három fő területen jöttek létre az első megállapodások: önálló részletes egyezmények születtek a *tengeri szennyezések megelőzéséről* (London - 1972, 1973); létrejöttek az első átfogó élővilág-védelmi, pontosabban *élőhelyvédelmi és a veszélyeztetett fajokkal foglalkozó egyezmények* (Ramsar - 1971; Washington - 1973, Bonn - 1979); továbbá elfogadták – a kulturális örökség mellett – a *természeti örökség védelmével* is foglalkozó keretjellelű nemzetközi egyezményt (Párizs - 1972).

Alapvető változást hoz a nagytérségű környezeti problémák nemzetközi jogi szintű elismerésének – és ezzel az országok „környezeti függőségének” – megfogalmazásában az 1979-es *Genfi Egyezmény a nagy távolságra jutó, országhatárokon áttérjedő levegőszennyezésről*. Ezt a pán-európai megállapodást a szakemberek hosszú időn keresztül folytatott megfigyelésekkel alapozták meg, amelyekkel kimutatták – az európai és az észak-amerikai régióon belül – a környezetsavasodásban nagy szerepet játszó gázok, mindenekelőtt a kén-dioxid nagy távolságra való terjedésének és a légkörből való kikerülésének a folyamatát. Ez az egyezmény jellegénél fogva példaértékűnek bizonyult a későbbi, nagytérségű, illetve globális környezetvédelmi megállapodások kidolgozásánál.

Az 1980-as évtized kiemelkedő jelentőségű eseménye az ENSZ Közgyűlésének határozata a Környezet és Fejlesztés Világbizottság megalakításáról (1983), majd a bizottság „Közös jövőnk” című jelentésének 1987-es elfogadásáról. A növekvő környezeti kockázatokkal kapcsolatos tudományos elemzések (mint például a Római Klub világmodellekre épülő jelentései) ekkorra már eljutottak a politikai döntéshozatal és az előzetes nemzetközi egyeztetések szintjéig. Az ENSZ-bizottság jelentése nagyon határozottan szól e kockázatokról (Brundtland, 1987; 58-60. o.). A bizottság által akkor felsorolt környezeti kockázatokra utaló program – a nemzetközi jog és programalkotás tekintetében – azóta jórészt valóra vált: az összes említett környezeti kockázat mérséklésére már különböző szintű és hatékonyságú nemzetközi megállapodások születtek. A globális nemzetközi környezetvédelmi megállapodások kidolgozása területén az elmúlt másfél évtized gyakorlatilag a Brundtland-jelentés és az azt elfogadó ENSZ-határozat végrehajtása jegyében telt el.

Mindenekelőtt három globális jelentőségű egyezményt kell megemlíteni: az *ózonréteg védelméről* (Bécs - 1985, illetve a Montreali Jegyzőkönyv, 1987), az *éghajlatváltozásról* (1992), és a *biológiai sokféleség védelméről* szóló egyezményt (1992).

A további megállapodások közül jelentősége miatt kiemelhetjük *a veszélyes hulladékok országhatárokon túlra szállításának és elhelyezésének ellenőrzéséről szóló egyezményt* (Bázel - 1989), *az ipari balesetek országhatárokon áterjedő hatásairól szóló egyezményt*, amelynek rendelkezései a környezeti hatásokra is vonatkoznak (Helsinki - 1992), valamint *az országhatárokon áterjedő környezeti hatások vizsgálatáról* elfogadott egyezményt (Espoo - 1991). A Brundtland-jelentésben említett két további problémáról – a sivatagosodásról és az erdőpusztulásokról – a későbbiekben ejtünk szót.

A környezetvédelem nemzetközi jogi szabályozásának jövője szempontjából is meghatározó jelentősége volt az 1992-ben Rio de Janeiróban megrendezett *ENSZ Környezet és Fejlődés Konferenciának*.

Túl azon, hogy éppen e nagyszabású, több mint száz állam- és kormányfő részvételével megtartott magasszintű konferencián nyitották meg aláírásra a földi éghajlat és a biológiai sokféleség védelme érdekében előkészített – fent említett – egyezményeket (Faragó, Kerényi, 2004), ez az ENSZ-fórum már a nemzetközi környezetvédelmi együttműködés újabb távlatával is foglalkozott. Itt fogadták el *a környezetvédelmi jogok alapelveit rögzítő Riói Nyilatkozatot* és a fenntartható fejlődés részletes feladatait tartalmazó „*Feladatok a XXI. századra*” című programot. E két dokumentum ugyan jogi értelemben nem kötelező érvényű ajánlásokat tartalmaz, de meghatározó jelentőségűek lettek a nemzetközi környezetvédelmi együttműködés további fejlődése szempontjából.

A Riói Nyilatkozat több olyan fontos elvet sorol fel, amelyek a korábban elfogadott különböző nemzetközi egyezményekben vagy nyilatkozatokban már helyet kaptak. Az ENSZ-konferencián ezeket a legmagasabb szintű politikai állásfoglalással erősítették meg. Ugyanakkor meg kell említeni, hogy e konferencián a fejlődéshez való jog legalább akkora, ha nem nagyobb hangsúlyt kapott, mint a környezeti kockázatok, az egészséges környezethez való jog kérdései.

A riói konferencia után már az említett programra hivatkozva dolgozták ki a sivatagosodás és az aszályok elleni küzdelemmel foglalkozó egyezményt, létrejött az ENSZ új intézménye, a Fenntartható Fejlődés Bizottsága, s a program elemei fokozatosan beépülnek a szakosított és a regionális szervezetek feladatterveibe. A környezetvédelem és a természetmegőrzés globális, illetve nemzetközi problémái iránt megerősödött figyelem, a környezeti hatásoknak a fejlesztési kérdésekkel való együttes vizsgálata és a legmagasabb szinten megszervezett koordinációs intézményrendszer új távlatokat adott a korábban megkötött egyezményekben rögzített feladatoknak, az egyezményekkel foglalkozó szervezetek és az ENSZ érintett szakosított szervezetei közötti együttműködésnek is. A riói konferencia állásfoglalásai rámutattak a hatékonyabb koordináció szükségességére az egyes egyezményekkel foglalkozó nemzetközi szervezetek között.

A környezeti veszélyek, hatások felismerésében, a megfelelő megoldások kidolgozásában, és ezáltal a környezetvédelmi egyezmények tartalmi kérdéseinek szakszerű és célszerű kimunkálásában legalább ennyire fontos a tudományos közösségek közreműködése. A két „riói egyezmény” sajátos módon hívta fel a figyelmet azokra a rendkívül bonyolult kérdésekre, amelyeket tisztázni kell a földi környezet állapotának egyensúlyával, a hatásterjedések folyamataival, az emberi beavatkozások értékelésével kapcsolatban. A környezeti kockázatok bemutatásán és a környezetvédelmi fogalmaknak, ismereteknek az egyezményekbe, a gazdasági-fejlesztési programokba való beépítésén túlmenően a tudósok és a politikusok tartalmas párbeszéde, a különböző politikai, társadalmi, gazdasági, technológiai, természettudományos szempontok együttes figyelembevételével vezethet el a megfelelő intézkedések megha-

tározásához és a tényleges végrehajtáshoz. Ez különösen jól érzékelhető az olyan globális léptékű környezeti kockázatok esetében, mint az éghajlat megváltozása vagy a biológiai rendszerek sokféleségének veszélyeztetése, amikor még jelentős a tudományos bizonytalanság a folyamatok ütemét, kiterjedését, következményeit illetően, de ennek ellenére cselekedni kell az elővigyázatosság elve alapján. A később elért nagyobb tudományos bizonyosság egyúttal ugyanis azt jelentheti, hogy akkor már visszafordíthatatlan folyamatokkal állunk szemben.

A világkonferencia megmutatta a nem-kormányzati szervezetek közötti és – mind nemzetközi, mind pedig nemzeti szinten a kormányközi és kormányzati intézmények számára – az e szervezetekkel való együttműködés jelentőségét is. E szervezetek hatékony együttműködése a környezetvédelmi egyezmények megkötése és végrehajtása szempontjából is rendkívülien fontos.

A globális szintű együttműködés mellett, azokkal párhuzamosan bontakozott ki az egyes régiókban is a multilaterális környezetvédelmi együttműködés. Számunkra meghatározó jelentőségű lett az ENSZ EGB égisze alatt útjára indított miniszteri konferencia-sorozat (a „luzerni-dobrisi folyamat”), amelyhez kapcsolódóan számos új megállapodást dolgoztak ki, majd fogadtak el, például az 1998. évi (Aarhus), majd a 2003. évi (Kijev) találkozón.

A riói konferencia jelentősen hatott a nemzetközi környezeti jog, intézményrendszer fejlődésére, de az ott elhatározott átfogó program csak nagyon részlegesen valósult meg, miközben a földi környezet állapota összességében tovább romlott. Az azóta eltelt több mint tíz évben is számos nagyjelentőségű új nemzetközi – globális és regionális – környezetvédelmi megállapodás látott napvilágot olyanok, mint Kiotói Jegyzőkönyv, a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyezőanyagokkal foglalkozó egyezmény vagy például a társadalmi részvételtől szóló EGB-egyezmény (Aarhus-i Egyezmény). A riói konferencia ötödik évfordulóján megtartott rendkívüli ENSZ közgyűlési ülészen, majd a tizedik évfordulón 2002-ben megtartott johannesburgi Fenntartható Fejlődési Világtalálkozón jóváhagyott tervek ezért elsősorban a korábbi programok hatékony végrehajtása érdekében születtek.

A NEMZETKÖZI KÖRNYEZETVÉDELMI MEGÁLLAPODÁSOK EGYES ÖSSZEFÜGGÉSEI, JELLEMZŐI

Az egyezmények környezetvédelmi szempontból kiemelkedően fontos térségekre, a környezet meghatározott elemeire, vagy az azok állapotát hátrányosan befolyásoló emberi hatásokra vonatkoznak. A tágran értelmezett környezet alapvető elemei szerint megkülönböztethetjük például a légkörrel, a vízi környezettel, az élővilággal foglalkozó nemzetközi megállapodásokat, de végső soron idetartoznak a világűr felhasználásának vagy az antarktisi biológiai és ásványi erőforrások védelmének és fenntartható hasznosításának egyes kérdéseit tárgyaló nemzetközi egyezmények is.

A konkrét egyezmények azonban nem átfogóan intézkednek a földi környezet elemeinek védelméről, hanem azok egy-egy sajátosságát vagy veszélyeztetett és a nemzetközi közösség számára jelentős összetevőjét tárgyalják. Példaképpen, a hidroszféra összetevőin belül a nyílt tengerekkel vagy a határokat átlépő folyókkal és nemzetközi tavakkal foglalkozó egyezményeket említhetjük.

A légkör sem önmagában és egészében szorul védelemre, hanem például az ózonréteget veszélyeztető, vagy a határokon áterjedő és a környezet savasodásában szerepet játszó, vagy

a légköri üvegházhatást erősítő légköri kibocsátások jelentenek mielőbb megoldandó feladatokat.

Az élővilág esetében az egyes egyezmények célkitűzései között szerepel a veszélyeztetett fajok és élőhelyek, vagy például általánosabban véve, a biológiai sokféleség – a biológiai, genetikai források – védelme.

Végül az egyezmények egy része nem szigorúan kötődik a természeti rendszer valamely konkrét eleméhez, hanem olyan tevékenységekre vonatkozik, amelyeknek jelentős, a környezet több összetevőjét érintő következményei vannak.

Az egyezmények bármilyen csoportosítása – beleértve a környezetvédelmi és természetvédelmi-természetmegőrzési egyezményekre való felosztást – feltételes. A tengerek szennyezésének kérdése természetesen érinti a tenger élővilágát is. A környezet meghatározott összetevőire vonatkozó egyezmények olyan környezetkárosító tevékenységekre utalnak, amelyek közvetve más környezeti elemekre is hatással vannak (a savas csapadék témája és a vegetáció, az erdei ökológiai rendszerek és az éghajlat, a vízszennyezések és a víz élővilága stb.).

E csoportosítási szempontok figyelembevételével tünteti fel a C. melléklet a főbb egyezményeket és kerülnek ismertetésre a továbbiakban a hazai szempontból kiemelkedően jelentős, illetve sajátos jelentőségű egyezmények.

Az egyértelműség kedvéért megjegyezzük, hogy a magyar csatlakozás említésekor a továbbiakban azt az évszámot adjuk meg, amikor hazánk hivatalosan megerősítette az adott egyezmény aláírását vagy – anélkül, hogy az erre rendelkezésre álló időszakon belül aláírta volna az egyezményt – utólag csatlakozott ahhoz, illetve jóváhagyta azt. A megerősítés vagy a csatlakozás időpontját a hivatalos letétbe helyezés (a Letéteményeshez való benyújtás) ideje határozza meg. Mindezek alapján, ha egy állam az adott egyezmény hatálybalépése előtt (az egyezményben megadott időtartammal előbb) erősítette meg aláírását, akkor számára a hatálybalépés ideje egybeesik az egyezmény általános hatálybalépésének idejével. Példaként az 1989-ben elfogadott Bázeli Egyezményt említhetjük, amelyet a megfelelő felhatalmazással a magyar delegáció vezetője Bázelen 1989. március 22-én aláírt, majd az ennek hivatalos jóváhagyását igazoló okiratot a Letéteményes 1990. május 21-én vette át. Ezzel azonban – negyedik csatlakozóként – Magyarország számára még nem vált hatályossá az egyezmény. Az egyezmény hatálybalépéséhez szükséges számú (húsz) csatlakozási okirat csak 1992. február 5-ére gyűlt össze és így a hatálybalépés időpontja minden ezt megelőző időpontban csatlakozó állam, tehát Magyarország számára is az említett dátumot követő 90. nap, tehát 1992. május 5.

1. AZ ORSZÁGHATÁROKON ÁTTERJEDŐ LEVEGŐSZENNYEZÉS

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Egyezmény a nagy távolságra jutó, országhatárokon átterjedő levegőszennyezésről	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1979. november 13.
* helyszín:	Genf (Svájc)
* hatálybalépés:	1983. március 16.
* szervezet:	ENSZ Európai Gazdasági Bizottság
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	1979. november 13.
* csatlakozás:	1980. szeptember 22.
* hatálybalépés:	1983. március 16.
* közzététel/kihirdetés:	1984. június 8.

A2. Célkitűzés

Az 1960-as évektől kezdődően egyre több tudományos eredmény látott napvilágot a légköri kén- és más szennyezőanyag kibocsátások káros környezeti hatásairól (savasodásról, savas esőkről, felszínközeli ózonképződésről stb.).

A megfigyelések, elemzések eredményeképpen egyre pontosabb kép alakult ki arról, hogy ezek a szennyezőanyagok a levegőáramlással akár több ezer kilométerre is eljuthatnak a kibocsátás helyétől, s jelentős a környezeti hatásuk.

Erre tekintettel fogadták el 1979-ben a Genfi Egyezményt, amelynek alapvető célkitűzése a nagy távolságra jutó, országhatárokon átterjedő levegőszennyeződés csökkentése:

- “A Szerződő Felek eltökélt szándéka, hogy a szóban forgó tények és problémák kellő figyelembevételével védik az embert és környezetét a levegőszennyezés ellen, s arra törekszenek, hogy korlátozzák és lehetőség szerint fokozatosan csökkentsék és megakadályozzák a levegőszennyezést, ezen belül a nagy távolságra jutó, országhatárokon átterjedő levegőszennyezést.” [2.§]
- “A Szerződő Felek információcsere, konzultáció, kutatás és megfigyelés révén indokolatlan késedelem nélkül – a nemzetközi szinten már megtett erőfeszítések figyelembevételével – olyan politikát és stratégiát alakítanak ki, amely eszközül szolgál a levegőszennyező anyagok kibocsátása elleni küzdelemhez.” [3.§]

A3. Konkrét kötelezettségek

Az Egyezmény a kibocsátások csökkentésére irányuló nemzeti programok, kutatások, megfigyelések, illetve az ezeket elősegítő nemzetközi együttműködés továbbfejlesztésének szükségességét emeli ki. E szerint az Egyezményhez csatlakozó felek:

- kölcsönösen tájékoztatják egymást és beszámolnak az esetleg káros következményekkel járó levegőszennyező anyagok kibocsátásának lehetőség szerinti leküzdését célzó politikájukról, tudományos tevékenységükről és technikai jellegű intézkedéseikről, ily módon járulva hozzá a levegőszennyezés, ezen belül a nagy távolságra jutó, országhatárokon áterjedő levegőszennyezés csökkentéséhez [4.§],
- részt vesznek kutatásokban, fejlesztésekben, mérésekben, információcserében, valamint a levegőszennyező anyagok nagy távolságra eljutásának megfigyelésére és értékelésére kidolgozott európai együttműködési program megvalósításában és továbbfejlesztésében [6.-9.§].

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

Az Egyezmény ügyviteli feladatainak költségeit az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága költségvetéséből fedezik. Az Egyezmény hatálya alatt nincs olyan külön pénzügyi rendszer, amelynek célja valamely országcsoport vagy feladatkör támogatása.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

Keretegyezményről van szó, amelynek kiegészítésére, konkrétabb kötelezettségek megadására a későbbiekben több jegyzőkönyvet fogadtak el. (1.a – 1.h)

A7. A nemzetközi szervezet

Az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága (ENSZ EGB) keretében működik a nagy távolságra jutó, országhatárokon áterjedő levegőszennyezésről szóló 1979. évi Egyezmény célkitűzéseinek megvalósítását irányító Végrehajtó Testület, amelyben minden Részecs Fél képviselteti magát. Ennek titkársági és adminisztratív feladatait az ENSZ EGB Környezetvédelmi és Emberi Településekkel foglalkozó osztálya látja el.

A Végrehajtó Testület munkájának támogatására – a Jegyzőkönyvek kidolgozására, a különböző kötelezettségek végrehajtásának elősegítésére – több munkacsoport alakult: a megfigyelési program (EMEP) Irányító Testülete (1.a.), a Hatások Munkacsoportja, a Technológiai Munkacsoport és a Stratégiai Munkacsoport.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Az Egyezményt Magyarország 1979. november 13-án aláírta, majd 1980. szeptember 22-én ratifikálta. Az Egyezmény 1983-ban – a nemzetközi hatálybalépéssel egyidejűleg – lépett hatályba Magyarország számára is.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Az Egyezménynek megfelelően a környezetvédelmi minisztérium koordinálásával számos programot és intézkedést fogadtak el és hajtottak végre a levegőszennyező anyagok kibocsátása, s ezáltal a határokon áttérjedő levegőszennyezés csökkentése érdekében.

Az ezzel kapcsolatos fontosabb jogszabályok és szabványok a következők: 21/1986. (VI.2.) MT rendelet és az azt módosító 49/1989. (VI.5.) MT rendelet; 5/1990. (XII.6.) NM rendelet a légszennyező anyagokról és a levegőminőségi határértékekről (ezek már nem hatályosak); a levegőtisztaság-védelem átfogó, az EU jogharmonizációt is megvalósító újraszabályozása keretében kiadott 21/2001. (II.14.) Korm. rendelet a levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról és ennek módosításai; valamint a 14/2001. (V.9.) KöM-EüM-FVM együttes rendelet a légszennyezettségi határértékekről, a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről és ennek módosításai.

Az Egyezménynek megfelelő általános megfigyelési, elemzési, kutatási tevékenységekben számos hazai intézmény vesz részt (Környezetgazdálkodási Intézet ill. jogutódja az Országos Környezet- Természetvédelmi és Vízügyi Főigazgatóság, az Országos Meteorológiai Szolgálat stb.).

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

Az Egyezmény a légszennyező anyagok közül csak a kén-dioxidot nevezi meg, a többit csak általánosságban említi; tételes kibocsátás-csökkentési előírásokat nem tartalmaz. Az Egyezmény végrehajtásának konkrét feladatait a későbbiekben elfogadott Jegyzőkönyvek tartalmazzák.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

Nincs külön, az ügyviteli költségek fedezésére szolgáló hozzájárulási kötelezettség; e költségeket az ENSZ EGB költségvetésének keretében biztosítják.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Az egyes levegőszennyező anyagok mérésének, elemzésének és kibocsátás-csökkentésének érdekében – az azzal foglalkozó jegyzőkönyvek feladatainak végrehajtására – Magyarország számos két- és többoldalú együttműködési programba kapcsolódott be.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Az Egyezmény kidolgozásával és végrehajtásával kapcsolatos nemzetközi tárgyalásokon, a Végrehajtó Testület, valamint az ennek irányítása alatt létrehozott egyes munkacsoportok (Stratégiai Munkacsoport, Technológiai Munkacsoport stb.) a tevékenységében Magyar-

ország rendszeresen képviseltette magát és hozzájárult az Egyezmény és a későbbiekben elfogadott Jegyzőkönyvek kidolgozásához.

Az Egyezmény Technológiai Munkacsoportjának elnöke 1992-1996 között – a környezetvédelmi tárca képviseletében – dr. Kovács Endre (Környezetgazdálkodási Intézet) volt.

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseletéért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2002: 274/2002. (XII.21.) Korm. rendelet a levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról szóló 21/2001.(II.14.) Korm. rendelet és a felszíni vizek minősége védelmének egyes szabályairól szóló 203/2001. (X.26.) Korm. rendelet módosításáról
- #2001: 120/2001. (VI.30.) Korm. rendelet a levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról szóló 21/2001. (II.14.) Korm. rendelet módosításáról
- #2001: 14/2001. (V.9.) KöM-EüM-FVM együttes rendelet a légszennyezettségi határértékekről, a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről
- #2001: 21/2001. (II.14.) Korm. rendelet a levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról
- #1990: 5/1990. (XII.6.) NM rendelet a légszennyező anyagokról, a levegőminőségi határértékekről és a légszennyezettség méréséről
- #1989: 49/1989. (VI.5.) MT rendelet a levegő tisztaságának védelméről szóló 21/1986. (VI.2.) MT rendelet módosításáról
- #1986: 21/1986. (VI.2.) MT rendelet a levegő tisztaságának védelméről
- #1984: 1984/8 sz. nemzetközi szerződés az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal elnökétől: a nagy távolságra jutó, országhatárokon áttérjedő levegőszennyezésre vonatkozó, Genfben, 1979. évi november hó 13. napján aláírt nemzetközi egyezmény. Magyar Közlöny, 22. szám, 1984. június 8. (közzététel az OKTH elnökétől)
- *1995: Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest, 11-14.o.
- *1994: Bándi Gy., Faragó T., Lakosné H.A., 1994: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények. KTM, Budapest
- *1990: Kovács E., 1990: Nemzetközi együttműködés a levegőtisztaság-védelemben, a Magyarországra háruló kötelezettségek. Energiagazdálkodás, XXXI.12., 553-557
- *1989: Lakosné H.A. (szerk.), 1989: Magyar részvételű nemzetközi egyezmények: környezetvédelem. KVM, Budapest, 9-24.o.

1.a. A HATÁROKON ÁTTERJEDŐ LEVEGŐSZENNYEZŐ ANYAGOK MEGFIGYELÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Jegyzőkönyv a nagy távolságra jutó, országhatárokon átterjedő levegőszennyezésre vonatkozó 1979. évi Egyezményhez a levegőszennyező anyagok nagy távolságra való eljutásának megfigyelésére és értékelésére kidolgozott európai együttműködési program (EMEP) hosszú távú finanszírozásáról

NEMZETKÖZI

* elfogadás:	1984. szeptember 28.
* helyszín:	Genf (Svájc)
* hatálybalépés:	1988. január 28.
* szervezet:	ENSZ Európai Gazdasági Bizottság
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár

MAGYAR

* aláírás:	1985. március 27.
* csatlakozás:	1985. május 8. (jóváhagyással)
* hatálybalépés:	1988. január 28.
* közzététel/kihirdetés:	--

A2. Célkitűzés

A levegőszennyező anyagok nagy távolságra való eljutásának megfigyelésére és értékelésére kidolgozott európai együttműködési programot (a továbbiakban: Program) eredetileg 1977-ben indították.

A Programból származó megfigyelési és elemzési eredmények jelentős mértékben hozzájárultak az Egyezmény kidolgozásához és ezért az Egyezmény hatálybalépését követően határoztak úgy, hogy annak hatálya alatt szilárd pénzügyi alapot biztosítanak a Program folytatásához.

A Program fő célkitűzése, hogy a Feleket megfelelő információkkal lássák el a levegőszennyező anyagok koncentrációjáról és ülepedéséről, valamint az országhatárokat átlépő levegőszennyeződés mennyiségéről. Ennek érdekében a Programnak három fő tevékenységi területe van:

- kibocsátási adatok gyűjtése;
- a levegőszennyezettség és a csapadékvíz kémiai összetételének mérése;
- a légköri diszperzió modellezése a kibocsátási és meteorológiai adatok felhasználásával.

A3. Konkrét kötelezettségek

A Jegyzőkönyv szerint az alapvető kötelezettségek a következők:

- a tárgyévet követő év december 31. napjáig meg kell adni az országos kibocsátást a fő forráskategóriák szerint;
- 1990-től minden ötödik évben a fenti adatokat 50*50 km-es felbontásban is meg kell adni;
- a légszennyező anyagok légköri koncentrációjának megfigyelésére mérőállomás(oka)t kell fenntartani, amelynek adatait rendszeresen el kell juttatni a Program adatközpontjába.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

A Jegyzőkönyv lényege a Program működéséhez szükséges pénzügyi alaphoz való hozzájárulási kötelezettségek előírása. Emellett a Jegyzőkönyv rendelkezik az önkéntes hozzájárulások kezeléséről is. [3.§]

A hozzájárulások az Általános Letéti Alapba kerülnek, amelyből a Programban szereplő tevékenységek és a Programban megjelölt nemzetközi együttműködő központok kiadásait kell fedezni.

A pénzügyi eljárások fő sajátossága az, hogy még jelenleg is több közép- és kelet-európai ország bizonyos módszertani fejlesztési, elemzési és más tevékenységekkel váltja meg, illetve részben nem-konvertibilis nemzeti valutában teljesíti a pénzbeni hozzájárulási kötelezettségét.

Az Alap befizetési, költségmegosztási rendszerének felülvizsgálatát követően jelenleg már a Felek az “ENSZ-kvótájuk” (az ENSZ általános költségvetéséhez való hozzájárulásuk) arányában fedezik a Program közös költségeit.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

A Felek döntései alapján a mérési program folyamatosan bővült, a mérésekkel szemben támasztott minőségi követelmények jelentősen növekedtek.

A7. A nemzetközi szervezet

A Program, illetve a finanszírozásáról szóló Jegyzőkönyv legfőbb koordináló szerve az Irányító Testület. A titkársági, ügyviteli feladatokat az ENSZ EGB Környezetvédelmi és Emberi Településekkel foglalkozó osztálya látja el.

A Program megfigyelési és kalibrációs koordinációjával a Kémiai Koordinációs Központ (Kjeller, Norvégia), a levegőszennyező anyagok terjedési modellezésének átfogásával a nyugati és a keleti Meteorológiai Szintetizáló Központok (Oslo, Moszkva) foglalkoznak.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

A Jegyzőkönyvet Magyarország 1985. március 27-én aláírta, majd 1985. május 8-án jóváhagyta.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

A Jegyzőkönyv kifejezetten a Letéti Alaphoz való kötelező hozzájárulásról rendelkezik: e kötelezettségeknek Magyarország eleget tett.

Magyarország bekapcsolódott a Program megfigyelési hálózatába és légköri háttérszennyezési méréseinek eredményeit az előírások szerint rendszeresen megküldi a kijelölt adatközpontba.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A Jegyzőkönyv hazai feladatainak végrehajtásáért a KvVM felel, a Program szerinti konkrét méréseket az Országos Meteorológiai Szolgálat végzi. Ez utóbbi kötelezettségek ellátása, a nemzetközileg előírt mérési program bővülésének követése, a megnövelt minőségi követelmények betartása jelentős kapacitásokat igénylő feladat.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

Magyarország 1992-től fedezi az előírt mértékben – azaz az ENSZ-kvóta alapján – hozzájárulását (pénzátutalással) a Letéti Alaphoz.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

A Program szerinti mérési, modellezési tevékenység hatékony szakmai ellátását a légköri áramlásokkal foglalkozó európai program (EUREKA/EUROTRAC) is jelentős mértékben elősegíti.

Magyarország az OMSZ, az (akkori) OMF, illetve az Európai Unió anyagi támogatásával – 2002-ig részt vett ebben a programban is, többek között az EMEP mérési tevékenységéhez tartozó módszertani fejlesztésekkel, mérési és analitikai módszerek adaptálásával.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

A Jegyzőkönyv végrehajtását az Egyezmény Végrehajtó Testülete felügyeli, amelynek munkájában Magyarország folyamatosan részt vesz.

A Jegyzőkönyv szerint a Program Irányító Testülete felel a Letéti Alappal kapcsolatos költségvetési terv elkészítéséért és végrehajtásáért; e Testület tevékenységében is részt vesz Magyarország.

B7. Hazai koordináció

A Jegyzőkönyv rendelkezéseinek végrehajtásáért, az Egyezmény Végrehajtó Testületében, illetve a Program Irányító Testületének ezzel kapcsolatos feladatainak egyeztetésében képviselt hazai álláspont kialakításában és képviselésében a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- *1995: Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest, 15-18.o.
- *1989: Lakosné H.A. (szerk.), 1989: Magyar részvételű nemzetközi egyezmények: környezetvédelem. KVM, Budapest

1.b. A KÉNKIBOCSÁTÁSOK CSÖKKENTÉSE

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Jegyzőkönyv a nagy távolságra jutó, országhatárokon áterjedő levegőszennyezésről szóló 1979. évi Egyezményhez a kénkibocsátások vagy azok országhatárokon való átáramlásának legalább 30 %-kal történő csökkentéséről

NEMZETKÖZI

* elfogadás:	1985. július 8.
* helyszín:	Helsinki (Finnország)
* hatálybalépés:	1987. szeptember 2.
* szervezet:	ENSZ Európai Gazdasági Bizottság
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár

MAGYAR

* aláírás:	1985. július 9.
* csatlakozás:	1986. szeptember 11. (ratifikálással)
* hatálybalépés:	1987. szeptember 2.
* közzététel/kihirdetés:	

A2. Célkitűzés

A Jegyzőkönyv célkitűzése értelmében mindegyik Fél köteles a nemzeti éves kénkibocsátását, vagy annak országhatárokon való átáramlását a lehető legrövidebb időn belül, de legkésőbb 1993-ig legalább 30 %-kal csökkenteni, a csökkentés számításához az 1980. évi szintet véve alapul [2.§].

A3. Konkrét kötelezettségek

Az előírt kötelezettségek szerint a Feleknek:

- évenként beszámolási kötelezettségük van az Egyezmény Végrehajtó Testülete részére évi összes kénkibocsátásuk mennyiségéről és annak számítási módjáról [4.§];
- a Jegyzőkönyv keretében olyan nemzeti programot, politikát és stratégiát kell kidolgozniuk, illetve továbbfejleszténiük, amelynek eredményeképpen kénkibocsátásuk, vagy annak országhatárokon való átáramlása legalább 30 %-kal csökkenthető a lehető legrövidebb idő alatt, de legkésőbb 1993-ig [6.§];
- e programokról és az azok végrehajtásában elért előrehaladásról is beszámolót kell készíteniük a Végrehajtó Testület részére [6.§].

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

A Jegyzőkönyv nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

(ld. 1./A5)

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

A Jegyzőkönyvben előírt kibocsátás-csökkentés egy meghatározott szintre és határidőre szólt. A Felek egyetértettek abban, hogy nemzeti szinten vizsgálják a további kénkibocsátás-csökkentés vagy e kibocsátásoknak az országhatárokon való átáramlására vonatkozó csökkentés szükségességét [3.§].

Bár a további csökkentések megalapozását szolgáló nemzetközi tárgyalások megkezdésének időpontját a Jegyzőkönyv nem rögzítette, azóta már megszületett az újabb “kén-jegyzőkönyv” is (1.e.).

A7. A nemzetközi szervezet

(ld. 1/A7)

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Magyarország képviselője a Jegyzőkönyvet Helsinkiben 1985. július 9-én írta alá, annak megerősítésére pedig 1986. szeptember 11-én került sor.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

A Jegyzőkönyv egységesen 30 %-os kén-dioxid kibocsátás csökkentést írt elő az ENSZ EGB-hez tartozó államok számára. Magyarországnak – tekintetbe véve az ország jelentős területén fennálló kén-dioxid szennyezettséget – környezetpolitikai célja volt a hazai és a határokon keresztül az ország területére bejutó légszennyezés csökkentése. Ennek volt hatékony eszköze a Jegyzőkönyv.

Magyarország összes kén-dioxid kibocsátása 1980-ban 1.632 kt volt. Ezt kellett 1993-ig 30 %-kal, azaz 1.142 kt/év értékre mérsékelni. Ez az alapvető célkitűzés megvalósult, a kibocsátások 1993-ra 757 kt/év-re csökkentek.

A kibocsátás-csökkenésben meghatározó fontosságú intézkedések és folyamatok a következők voltak:

- nagymértékű energiahordozó váltás a szén energiahordozóról az olajra, majd fokozottabban a földgázra elsősorban a villamosenergia iparban, valamint a lakossági felhasználásban;

- a Paksi Atomerőmű fokozatos belépése a villamosenergia ellátásba;
- a gázolaj kéntartalmának fokozatos csökkentése;
- az ipari termelés számottevő visszaesése 1989 után.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

Magyarország eleget tett a Jegyzőkönyvben előírt további konkrét kötelezettségeknek is a megfelelő jogszabályi keretek, hatósági eszközök, programok kidolgozásával és végrehajtásával, az előírt beszámolók elkészítésével:

- ki kell emelni a levegőtisztaság-védelemmel kapcsolatos jogszabályokat, így a levegő tisztaságának védelméről szóló 21/1986. (VI.2.) MT számú rendeletet, az OKTH elnökének 4/1986. (VI.2.) OKTH számú rendelkezését a levegő tisztaságának védelméről szóló 21/1986. (VI.2.) MT számú rendelet végrehajtásáról, valamint ezek időközben bevezetett módosításait;
- a nemzetközi megállapodásból adódó feladatok végrehajtásában emellett jelentős szerepe volt a súlyosan szennyezett térségek levegőminőségének javítására irányuló alábbi térségi programoknak:

Ágazatközi Akcióprogram a súlyosan szennyezett levegőjű térségek levegőminőségének javítására az 1986-1990, valamint az 1991-1993 évek között időszakokra;

az 1079/1993 (XII.23.) Kormányhatározattal elfogadott Levegőtisztaság-védelmi Ágazatközi Intézkedési Program a súlyosan veszélyeztetett térségek levegőminőségének javításáról az 1994-1998 közötti időszakban, amely jogi, műszaki és gazdasági jellegű intézkedési elemeket foglalt magában és a Jegyzőkönyv célkitűzéseinek megvalósítását szolgálta, egyúttal elősegítette a további kibocsátás csökkentések megalapozását (amelyek megfelelnek a későbbiekben elfogadott második kénkibocsátás-csökkentési Jegyzőkönyv célkitűzéseinek is);

- a kén-dioxid kibocsátás csökkentését szolgálták a Központi Környezetvédelmi Alapból támogatott egyes beruházások is, például az Ajkai Erőműben a hibrid-fluid kazántípussal végzett kísérletek és az ezt követően végzett kazánrekonstrukciók;
- a Végrehajtó Testület részére szükséges éves adat-összeállítást és beszámoló jelentést a magyar Fél képviselőjében a környezetvédelmi minisztérium rendszeresen elkészítette és megküldte.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

(ld. 1./B4)

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

--

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

A Jegyzőkönyv végrehajtását az ENSZ EGB keretében az Egyezmény Végrehajtó Testülete koordinálta és ellenőrizte. Ennek, valamint az ezt szolgáló munkacsoportoknak a tevékenységében Magyarország képviselője részt vett.

B7. Hazai koordináció

A Jegyzőkönyv hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviselétéért főhatóságként az OKTH-é, majd annak jogutódjaként a környezetvédelmi minisztériumé volt a koordinációs felelősség (D. melléklet).

A hazai feladatok koordinálását hatékonyan segítette a minisztérium által létrehozott és működtetett tárcaközi bizottság.

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2003: 7/2003. (V.16.) KvVM-GKM együttes rendelet az egyes levegőszennyező anyagok összkibocsátási határértékeiről #MTr-21, 1986: 21/1986. (VI.2.) MT rendelet a levegő tisztaságának védelméről
- #1993: 1079/1993. (XII.23.) Korm. határozat: Levegőtisztaság-védelmi Ágazatközi Intézkedési Program a súlyosan veszélyeztetett térségek levegőminőségének javításáról az 1994-1998. években
- #1986: 21/1986. (VI.2.) MT rendelet a levegő tisztaságának védelméről
- #1986: 4/1986. (VI.2.) OKTH rendelkezés a levegő tisztaságának védelméről szóló 21/1986. (VI.2.) MT rendelet végrehajtásáról
- *1995: Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest, 19-22.o.
- *1990: Kovács E., 1990: Nemzetközi együttműködés a levegőtisztaság-védelemben, a Magyarországra háruló kötelezettségek. Energiagazdálkodás, XXXI.12., 553-557
- *1989: Lakosné H. A. (szerk.), 1989: Magyar részvételű nemzetközi egyezmények: környezetvédelem. KVM, Budapest, 35-44. o.

1.c. A NITROGÉN-OXIDOK KIBOCSÁTÁSÁNAK SZABÁLYOZÁSA

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Jegyzőkönyv a nagy távolságra jutó, országhatárokon áterjedő levegőszennyezésről szóló 1979. évi Egyezményhez a nitrogén-oxidok kibocsátásának vagy azok országhatárokon való átáramlásának szabályozásáról

NEMZETKÖZI

* elfogadás:	1988. október 31.
* helyszín:	Szófia (Bulgária)
* hatálybalépés:	1991. február 14.
* szervezet:	ENSZ Európai Gazdasági Bizottság
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár

MAGYAR

* aláírás:	1989. május 3.
* csatlakozás:	1991. november 12. (ratifikálással)
* hatálybalépés:	1992. február 10.
* közzététel/kihirdetés:	

A2. Célkitűzés

A Jegyzőkönyv alapvető célkitűzése a nitrogén-vegyületek által okozott káros hatások csökkentése az érintett – európai és észak-amerikai – térségben azáltal, hogy mérséklék a nitrogén-oxidok légköri kibocsátását, illetve országhatárokon való áterjedését a mozgó és a helyhez kötött forrásokra megfelelő kibocsátási normák bevezetésével és alkalmazásával.

A3. Konkrét kötelezettségek

Mindegyik Fél kötelezettséget vállal az alábbiak szerint (legkésőbb a hatályba lépést követő két éven belül*):

- intézkedések bevezetése az éves nitrogén-oxid kibocsátás vagy az országhatárokon áterjedő mennyiség szabályozására úgy, hogy az legkésőbb 1994. december 31-ig ne lépje túl az 1987. év éves szintű nitrogén-oxid kibocsátását, vagy az országhatárokon áterjedő mennyiséget (bizonyos feltételekkel a csatlakozó Fél megjelölhetett 1987-et megelőző bázisét is) [2.§/1];
- olyan nemzeti kibocsátási normák alkalmazása* a jelentősebb új, helyhez kötött forrásokra és/vagy forráskategóriákra, valamint a főbb forrás kategóriákon belül jelentősen átépített helyhez kötött forrásokra, amelyek a rendelkezésre álló legjobb, gazdaságosan alkalmazható technológiákon alapulnak, figyelembe véve a Jegyzőkönyvhöz csatolt Műszaki Mellékletet [2.§/2(a)];

- olyan nemzeti kibocsátási normák alkalmazása* az új mozgó forrásokra minden főbb forrás kategóriánál, amelyek a rendelkezésre álló, gazdaságosan alkalmazható legjobb technológiákon alapulnak, figyelembe véve a Műszaki Mellékletet és az EGB Belföldi Szállítási Bizottsága keretében hozott vonatkozó döntéseket [2.§/2(b)];
- intézkedések bevezetése* a meglévő jelentősebb helyhez kötött forrásokra, figyelembe véve a Műszaki Mellékletet és az üzem jellemzőit, korát, kihasználásának mértékét és a felesleges működési zavarok elkerülésének a szükségességét [2.§/2(c)];
- a megfelelő technológiák átadásának elősegítése [3.§];
- a kielégítő ólommentes üzemanyag ellátás biztosítása*, legalább a fő nemzetközi tranzit utak mentén;
- a nitrogén-oxid kibocsátások, vagy azok országhatárokon való áterjedésének szabályozása és csökkentése eszközéül szolgáló nemzeti programok, politikák és stratégiák kidolgozása a kötelezettségek végrehajtására [7.§] és információközlés a Végrehajtó Testület számára e programokról és évente jelentés azok végrehajtásában elért eredményekről.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoporthoz az általánostól eltérő feladatokat jelentenének. (A rendelkezések a kibocsátások szinten tartására vonatkoznak, de több nyugat-európai ország – külön nyilatkozat formájában – vállalta a 30 %-os nitrogén-oxid kibocsátás csökkentést.)

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

(1./A5)

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

A nitrogén-oxid emissziók további csökkentéséről a tárgyalásokat a hatálybalépését követő 6 hónapon belül kellett volna megkezdeni, de erre csak 1994-ben került sor, mivel az illékony szerves vegyületekre vonatkozó jegyzőkönyv kidolgozása elsőbbséget kapott a munkaprogramban.

A további emisszió-csökkentésre vonatkozó jegyzőkönyv tervezetének tárgyalása 1996-ban kezdődött és 1999-ben a göteborgi jegyzőkönyvben végződött. (1.h.).

A7. A nemzetközi szervezet

(1./A7)

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Magyarország a Jegyzőkönyvet 1989. május 3-án aláírta, majd az ezt megerősítő okirat letétbe helyezésére 1991. november 12-én került sor.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

A Jegyzőkönyv alapvető célkitűzése – az 1987. évi nitrogén-oxid kibocsátások szinten tartása 1994. december 31-ig – hazánkban megvalósult. A hazai összes kibocsátás 1987-ben 265 kt/év, 1994-ben pedig 183 kt/év volt. Az emisszió-csökkenésben meghatározó fontosságú tényezők a következők voltak: a fosszilis energiahordozók felhasználásának csökkenése a villamosenergia-iparban a Paksi Atomerőmű fokozatos belépése következtében; a közlekedési energiafelhasználás csökkenése a járműállomány számszerű növekedése mellett; az ipari termelés számottevő visszaesése 1989 után.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

Magyarország eleget tett a Jegyzőkönyvben előírt konkrét kötelezettségeknek a megfelelő jogszabályi keretek, hatósági eszközök, programok kidolgozásával és végrehajtásával, az előírt beszámolók elkészítésével is:

- a jogalkotás terén az adott nemzetközi megállapodás végrehajtása szempontjából a levegőtisztaság-védelemmel kapcsolatos 21/1986. (VI.2.) MT rendeletet kell kiemelni, valamint az annak végrehajtásáról kiadott 4/1986. (VI.2.) OKTH rendeletet és ezek időközben bevezetett módosításait;
- a kérdéses időszakban a súlyosan szennyezett térségek levegőminőségének javítására két program készült, amelyek végrehajtása ugyancsak összhangban van e Jegyzőkönyv célkitűzéseivel is:

Ágazatközi Akcióprogram az 1986-1990 és az 1991-1993 közötti időszakokra,

majd ezek folytatásaként az 1079/1993. (XII.23.) kormányhatározat keretében Levegőtisztaság-védelmi Ágazatközi Intézkedési Program a súlyosan veszélyeztetett térségek levegőminőségének javításáról az 1994-1998 közötti időszakra;

- a nitrogén-oxid kibocsátás csökkentését szolgálták a Központi Környezetvédelmi Alapból támogatott egyes beruházások is, mint például az Ajkai Erőműben a hibrid-fluid kazántípussal végzett kísérletek és az ezt követően végzett kazánrekonstrukciók (e műszaki intézkedések egyaránt szolgálták a nitrogén-oxid és a kén-dioxid kibocsátások csökkentését);
- az Egyezmény Végrehajtó Testülete részére szükséges éves adatszolgáltatási és beszámoló jelentési kötelezettségnek Magyarország rendszeresen eleget tett.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

(1./B4)

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

--

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Az Egyezmény testületeiben korábban említett részvételen túlmenően megemlítendő, hogy az adott Jegyzőkönyv kidolgozásának és a végrehajtás elősegítésének érdekében létrehozott nemzetközi NO_x Munkacsoport elnöke Dobó László volt (aki a környezetvédelmi minisztérium képviselőjeként vett részt a tárgyalásokon).

B7. Hazai koordináció

A Jegyzőkönyv hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviselőjeként korábban az OKTH, majd jogutódjaként a KTM volt a felelős (D. melléklet). A hazai feladatok egyeztetését Tárcaközi Bizottság segítette elő.

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2003: 7/2003. (V.16.) KvVM-GKM együttes rendelet az egyes levegőszennyező anyagok összkibocsátási határértékeiről #MTr-21, 1986: 21/1986. (VI.2.) MT rendelet a levegő tisztaságának védelméről
- #1993: 1079/1993. (XII.23.) Korm. határozat a Levegőtisztaság-védelmi Ágazatközi Intézkedési Programról a súlyosan veszélyeztetett térségek levegőminőségének javítására az 1994-1998. években
- #1986: 21/1986. (VI.2.) MT rendelet a levegő tisztaságának védelméről
- #1986: 4/1986. (VI.2.) OKTH rendelet a levegő tisztaságának védelméről szóló 21/1986. (VI.2.) MT számú rendelet végrehajtásáról
- *1995: Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest, 35-36.o.
- *1990: Kovács E., 1990: Nemzetközi együttműködés a levegőtisztaság-védelemben, a Magyarországra háruló kötelezettségek. Energiagazdálkodás, XXXI.12., 553-557
- *1989: Lakosné H. A. (szerk.), 1989: Magyar részvételű nemzetközi egyezmények: környezetvédelem. KVM, Budapest, 45-76. o.

1.d. AZ ILLÉKONY SZERVES VEGYÜLETEK KIBOCSÁTÁSÁNAK SZABÁLYOZÁSA

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Jegyzőkönyv a nagy távolságra jutó, országhatárokon áterjedő levegőszennyezésről szóló 1979. évi egyezményhez az illékony szerves vegyületek kibocsátásának és azok országhatárokon való átáramlásának szabályozásáról

NEMZETKÖZI

* elfogadás:	1991. november 18.
* helyszín:	Genf (Svájc)
* hatálybalépés:	1997. szeptember 29.
* szervezet:	ENSZ Európai Gazdasági Bizottság
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár

MAGYAR

* aláírás:	1991. november 19.
* csatlakozás:	1995. november 10. (ratifikálással)
* hatálybalépés:	1997. szeptember 29.
* közzététel/kihirdetés:	--

A2. Célkitűzés

Az illékony szerves vegyületeknek (VOC) az emberi egészségre és a környezetre gyakorolt káros hatásai miatt a Jegyzőkönyv célkitűzése e vegyületek légköri kibocsátásának korlátozása, illetve csökkentése.

A3. Konkrét kötelezettségek

A Jegyzőkönyv értelmében mindegyik Fél [2.§]:

- korlátozza/csökkenti ezen anyagok éves kibocsátását vagy határokon áterjedő mennyiségét a következő – az aláírásakor megjelölt – módok valamelyike szerint:
  - (a) intézkedések megtétele nemzeti éves VOC-kibocsátásainak a csökkentésére legalább 30 %-kal 1999-ig, alapul véve az 1988. évi szintet (vagy az aláírásakor vagy a Jegyzőkönyvhöz való csatlakozáskor megjelölt 1984-1990 közé eső év szintjét); vagy
  - (b) ahol a Fél éves kibocsátásai hozzájárulnak a troposzférikus ózon koncentrációkhoz más Fél fennhatósága alá eső területeken, és azok az emissziók a fennhatósága alá tartozó I. Mellékletben leírt területekről származnak, akkor intézkedések megtétele nemzeti éves VOC kibocsátásainak a csökkentésére e területeken legalább 30 %-kal 1999-ig – alapul véve az 1988. évi szintet (vagy más évet 1984-1990 között) – továbbá annak biztosítása, hogy a nemzeti összes éves VOC kibocsátása 1999-ig nem lépi túl az 1988. évi szintet; vagy
  - (c) ahol a nemzeti éves VOC kibocsátások 1988-ban alacsonyabbak voltak, mint 500.000 tonna, 20 kg/lakos és 5 tonna/km², a leghamarabb és első lépésként intézkedések

megtétele legalább annak a biztosítására, hogy legkésőbb 1999-re a nemzeti éves VOC kibocsátásai ne lépjék túl az 1988. évi szintet;

- új technológiáknál a Jegyzőkönyv hatálybalépését követően 2 éven belül, meglévő helyhez kötött forrásoknál pedig legkésőbb a hatálybalépést követően 5 évvel alkalmazza a rendelkezésre álló legjobb technológiákat [2.§/3];
- nemzeti programokat dolgoz ki a kibocsátások vagy határon áttekintendő mennyiségek korlátozására és csökkentésére [7.§];
- biztosítja az információcserét és évenként beszámoló jelentést készít a felhasznált mennyiségről, az országos vagy nemzetközi emissziós szabványok alkalmazásáról és a technológiacsere megkönnyítésére hozott intézkedésekről [8.§/1-2].

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

A Jegyzőkönyv bizonyos engedményeket biztosít, többek között hazánknak. A 30 %-os kibocsátás-csökkentést (1999-re az 1988. évi alapján) és az ezzel járó beruházásokat jelentő kötelezettséget a nagy VOC emisszióval rendelkező fejlett országok számára írja elő a Jegyzőkönyv. A közép-kelet-európai átalakuló gazdaságú országokra (így hazánk számára is) az enyhébb (c) változat vonatkozik, vagyis az emisszió „befagyasztása” az 1988. évi szinten.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

(ld. 1.)

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

Az Európai Unióban érvényesülő szabályozás is foglalkozik a VOC kibocsátás csökkentésével, így a Tanács 1999/13/EC (1999.márc.11.) irányelve az egyes tevékenységeknél és berendezésekben alkalmazott szerves oldószerek használata következtében kibocsátott illékony szerves vegyületek korlátozásáról.

További szigorítást jelentett a négy fő levegőszennyező anyag összkibocsátására (SO₂, NO_x, ammónia és VOC) vonatkozó, 1999-ben aláírt Göteborgi Jegyzőkönyv (1.h.), amelyben Magyarország vállalta, hogy VOC kibocsátása 2010-re 137 kt-ra csökken.

A7. A nemzetközi szervezet

E Jegyzőkönyv ügyeivel is a Genfi Egyezmény hatálya alatt létrejött testületek és munkacsoportok foglalkoznak (ld. 1.). A nemzetközi megállapodás végrehajtását jelentős mértékben segíti az Európai Környezetvédelmi Ügynökség is, amely a légszennyező anyagok európai emissziós adatbázisát állítja össze a CORINAIR program keretében.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Magyarország 1991. november 19-én aláírta a Jegyzőkönyvet; a megerősítő okirat letétbe helyezésére 1995. november 10-én került sor. Az aláírásakor tett nyilatkozattal Magyarország a Jegyzőkönyvben megadott alapvető kötelezettségvállalások (c) változatához csatlakozott [2.§/2(c)], amely szerint az országos összes VOC kibocsátás 1999-ig nem haladja meg az

1988. évi szintet, ami 205 kt volt. A Jegyzőkönyv hatálya az antropogén nem-metán VOC kibocsátásokra terjed ki.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Az aláírásról intézkedő 1991. évi kormányhatározat előírta, hogy a környezetvédelemért, a közlekedésért és az iparpolitikáért felelős miniszter dolgozzon ki a VOC emisszió szinten tartásához programot, illetve vizsgálják meg a kibocsátási szint csökkentésének lehetőségeit. A jogalkotási munkák sorában (az EU jogharmonizáció miatt is) fontos volt a VOC emisszió csökkentését szolgáló rendeletek megalkotása, amelynek során a KTM már kiadott egy jelentős VOC emisszió-csökkentést előíró rendeletet a motorbenzinek tárolásakor, töltésekor, szállításakor és áttöltésekor keletkező szénhidrogén emisszió korlátozásáról (9/1995 (VIII.31.) KTM rendelet).

Az EU 1999-ben fogadta el a VOC kibocsátást technológiánként szabályozó irányelvét, amelyet 2001-ben ültettek át a hazai jogba a 10/2001. (IV. 19.) KöM rendelettel. Végül a bázisévhez képest 1999-re Magyarország kb. 17 %-kal csökkentette a VOC kibocsátását.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A Jegyzőkönyvben foglalt kötelezettségek teljesítése érdekében:

- VOC kibocsátás csökkentési tervet fogadott el a Kormány 1995-ben három változat figyelembevételével: az emisszió csökkentő intézkedések nélküli fejlődést feltételező változat (eszerint az 1988-1992 közötti csökkenő trendet 1993-2000 között az ipari termelés és ezzel a VOC kibocsátások növekedése követi); a vizsgált iparágak kibocsátásainak 30 %-os csökkentését előíró változat 2000. évig az 1988. évi emissziókhöz viszonyítva; a műszaki-gazdasági szempontból a 2000. évig kedvező nemzetgazdasági feltételek között reálisan megvalósítható VOC csökkentési program;
- az 1990-es évek második felében a meghatározó VOC technológiáknál – holland kormánytámogatással, saját hozzájárulással és a környezetvédelmi tárca szakmai segítségével – demonstrációs projekteket valósítottak meg a pályázat útján kiválasztott hazai vállalatok, amiből hasznos tapasztalatok származtak a jogalkotási munkához;
- a környezetvédelmi tárca a 90-es évek második felétől a környezetvédelmi alap támogatási rendszerében a kiemelt prioritású feladatok közé sorolta a VOC kibocsátást csökkentő beruházásokat;
- 2000-ben hatásvizsgálattal, az érintett berendezések országos felmérésével készítették elő az EU 1999/13/EC Tanácsi Irányelvnek honosítását az egyes technológiák VOC kibocsátásáról;
- a 10/2001. (IV. 19.) KöM rendelet az oldószer-felhasználó technológiák VOC kibocsátási határértékeiről szigorúbban szabályoz, mint az egyes oldószerekre vonatkozó általános kibocsátási határértékek;
- az 1999-ben aláírt Göteborgi Jegyzőkönyv VOC kibocsátást érintő része szerint 2010-re 137 kt-ra kell csökkenteni az éves VOC emissziót (1.h.);
- a felsorolt intézkedések hatására az országos VOC kibocsátás csökkent, az OECD ország-jelentése szerint 1999-ben az egységnyi GDP-re vetített VOC kibocsátásunk 1,4g/GDP USD volt, ami alacsonyabb akár az EU akár az OECD országok VOC kibocsátásának átlagánál. Azóta a kibocsátás tovább csökkent, az utolsó rendelkezésre álló éves adat szerint 2002-ben 155 kt volt;

- a bevezetett intézkedésekről Magyarország rendszeresen beszámol az Egyezmény Végrehajtó Testületének, illetve az ENSZ EGB Titkárságának.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

(ld. 1.)

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Az Egyezmény hazai végrehajtását nagyban segítette az az együttműködés, ami 1993-ban kezdődött a holland DHV konzultáns céggel. A holland kormány pénzügyi támogatásával a DHV részt vett a magyar VOC emisszió leltár és a csökkentési terv elkészítésében, továbbá a hazai vállalati demonstrációs projektek műszaki előkészítésében.

Az EU részletes szabályozással rendelkezik e területen: az e tárggyal foglalkozó irányelvek a 94/63/EC Parlamenti és Tanácsi Irányelv, amit a 9/1995. (VIII.31.) KTM rendelettel („benzinlánc rendelet”), valamint a 1999/13/EC Tanácsi Irányelv a VOC kibocsátás csökkentéséről, amit a 10/2001. (IV.19.) KöM rendelettel honosítottunk.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Részt veszünk a Végrehajtó Testület és a Stratégiai és Felülvizsgálati Munkacsoport munkájában.

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviselője a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet) – elsősorban a GKM-mel együttműködve.

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2003: 7/2003. (V. 16.) KvVM-GKM rendelet az egyes levegő szennyező anyagok összkibocsátási határértékeiről
- #2001: 10/2001. (IV. 19.) KöM rendelet az egyes tevékenységek és berendezések illékony szerves vegyület kibocsátásának korlátozásáról
- #1995: A Köztársaság Elnökének 218/1995. (X.13.) KE határozata nemzetközi egyezmény megerősítéséről (a nagy távolságra jutó, országhatárokon áterjedő légszennyezésről szóló EGB Egyezményhez kapcsolódó “Az illékony szerves vegyületek kibocsátásának korlátozásával” foglalkozó Jegyzőkönyv)
- #1995: 9/1995 (VIII.31.) KTM rendelet a motorbenzinek tárolásakor, töltésekor, szállításakor és áttöltésekor keletkező szénhidrogén emisszió korlátozásáról
- Lakosné H.A. (szerk.), 1989: Magyar részvételű nemzetközi egyezmények: környezetvédelem. KVM, Budapest, 9-24. o.
- Mihályfi Árpádné (szerk.), 1991: Magyar részvételű nemzetközi egyezmények: környezetvédelem, műemlékvédelem. KTM, Budapest, 87-162. o.
- Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest, 27-30.o.
- DHV, 1994-1995: Az illékony szerves vegyületek emissziójának korlátozási stratégiája. 1. fázis: Emissziós adatbázis, DHV 1994; 2. fázis: Csökkentési terv, DHV 1995 (angol nyelven)

1.e. A KÉNKIBOCSÁTÁSOK TOVÁBBI CSÖKKENTÉSE

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Jegyzőkönyv a nagy távolságra jutó, országhatárokon átterjedő levegőszennyezésről szóló 1979. évi egyezményhez a kénkibocsátások további csökkentéséről	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1994. június 14.
* helyszín:	Oslo (Norvégia)
* hatálybalépés:	1998. augusztus 5.
* szervezet:	ENSZ Európai Gazdasági Bizottság
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	1994. december 9.
* csatlakozás:	2002. március 11. (ratifikálással)
* hatálybalépés:	2002. június 9.
* közzététel/kihirdetés:	2004. november 8. (a törvény elfogadása)

A2. Célkitűzés

A Jegyzőkönyv célkitűzése a kénkibocsátások csökkentése annak érdekében, hogy megóvják az emberi egészséget és a természetet a kedvezőtlen hatásoktól, különösen a savasodástól, és amennyire lehetséges túlzott költségek nélkül biztosítsák, hogy az oxidált kénvegyületek ülepedése hosszú távon ne haladja meg a tudományos ismeretek szerint a Jegyzőkönyv I. mellékletében kritikus kénterhelésként megadott kénülepedés mértékét [2.§/1].

A3. Konkrét kötelezettségek

A Jegyzőkönyv szerint mindegyik Részes Fél (az USA és Kanada kivételével tekintettel a közöttük megkötött 1991. évi Levegőminőségi Egyezményre*):

- köteles legalább csökkenteni, ill. tartani éves kénkibocsátását a megadott (II. melléklet) ütemezés és szintek szerint [2.§/2]; Magyarország esetében az 1980. évi bázisévhez viszonyítva 2000-ig 45 %-kal, 2005-ig 50 %-kal és 2010-ig 60 %-kal kell csökkenteni az országos összes kén-dioxid kibocsátást, amely 1980. évben 1.632 kt/év volt, a 2000. évben pedig 898 kt/év; a kibocsátás 2005-ben a 816 kt/év, 2010-ben pedig a 653 kt/év értéket nem haladhatja meg;
- köteles meghozni a saját viszonyaiknak megfelelő leghatékonyabb kén-emisszió csökkentő intézkedéseket a meglévő és új forrásaira vonatkozóan [2.§/4];
- köteles legalább azokat a szigorú emisszió határértékeket (technológiai kibocsátási határértékeket) alkalmazni, amelyeket az V. melléklet rögzíti az összes nagy új helyhez kötött tüzeléstechnikai forrásra [2.§/5(a)]*;

- kötelező legkésőbb 2004. július 1. után az V. mellékletben rögzített kibocsátási határértékeket alkalmazni a meglévő 500 MW_{th}-nál nagyobb bemenő termikus teljesítményű helyhez kötött tüzeléstechnikai forrásokra (figyelembe véve az erőműnek a Jegyzőkönyv hatálybalépésétől számított hátralévő működési idejét), vagy ezzel egyenértékű kibocsátás-korlátozásokat, vagy más megfelelő rendelkezéseket, amelyek biztosítják, hogy elérjék a nemzeti maximumként kitűzött emisszió szinteket, és később, az I. mellékletben megadottak szerint további intézkedéseket tegyenek a kritikus terhelések szintjének figyelembevételével;
- legkésőbb 2004. július 1. után az V. melléklet emisszió határértékeit vagy emisszió korlátozásait alkalmazni azokra a meglévő helyhez kötött nagy tüzeléstechnikai forrásokra, amelyek bemenő termikus teljesítménye 50 és 500 MW_{th} között van [2.§/5(b)]*;
- legkésőbb két évvel a hatálybalépést követően bevezet a gázolaj kéntartalmára vonatkozó legalább olyan szigorú nemzeti határértékeket, mint amelyeket az V. melléklet rögzít; azokban az esetekben, ahol a gázolaj használata nem biztosítható másként, az időtartam kiterjeszhető egy 10 évig tartó időtávra, de ebben az esetben – a megerősítési okirat letétbe helyezésekor – nyilatkozatban kell megadni az időtáv kiterjesztését [2.§/5(c)]*;
- legkésőbb hat hónappal a hatálybalépést követően a végrehajtásra vonatkozó nemzeti stratégiát, programokat és intézkedéseket fogad el a kénkibocsátás ellenőrzése és csökkentése érdekében [4.§/1];
- az EMEP (1.a.) munkatervének megfelelően gyűjti az alábbi információkat: a tényleges kénemisszió-szintek, az oxidált kén és más, savasodást okozó vegyületek környezeti koncentrációi és ülepedése; az oxidált kén és más savasodást előidéző komponensek ülepedésének hatásai [4.§/2];
- meghatározott időközönként jelentést tesz a nemzeti stratégiáról, programokról, intézkedések megvalósításáról; a kén éves nemzeti emisszió szintjeiről az összes lényeges forráskategóriára vonatkozóan [5.§/1], valamint – a EMEP keretében – a kénvegyületeknek a meghatározott idő- és térfelületi emisszió megoszlására vonatkozó információkról [5.§/2].

A Felek a Végrehajtó Testület által elfogadandó feltételek szerint úgy határozhatnak, hogy két vagy több Fél együttesen is teljesítheti a II. mellékletbeli kötelezettségét. Ezeknek a szabályoknak és feltételeknek biztosítaniuk kell, hogy a 2. cikk 2. bekezdésében rögzített kötelezettségek teljesíthetők legyenek [2.§/7].

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az első kénkibocsátás csökkentési Jegyzőkönyvben rögzített (1.b), egységesen 30 %-os emisszió-mérsékléssel ellentétben az új Jegyzőkönyv – a kritikus terhelések elkerülésének érdekében – országonként differenciált kibocsátás-csökkentést irányzott elő.

A Magyarországra vonatkozó ütemezett csökkentési kontingenseket a tudományosan megalapozott kibocsátás-mérséklési követelmények és a nemzetgazdaság teherviselő képességének figyelembevételével, a hazai Tárcaközi Bizottság egyetértésével határozták meg. A meglévő helyhez kötött nagy tüzelőberendezésekre vonatkozó előírások [2.§/5(b)] érvényesülésének 2004. július 1-jei határideje összhangban volt a magyar villamosenergia-ipar erőmű-megújítási programjával.

A Jegyzőkönyv V. mellékletében [2.§/5(a)] rögzített technológiai kibocsátási határértékek megfeleltek az Európai Unió vonatkozó irányelvében, valamint az EU jogharmonizáció keretében 2001. évben bevezetett új levegőtisztaság-védelmi jogszabályokban megfogalmazott követelményeknek.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

(1./A5)

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

A Jegyzőkönyvben foglalt alapvető kötelezettségvállalás szerint a kénkibocsátások további csökkentéséről tárgyalásokat kell kezdeni az első felülvizsgálat befejezését követő egy év elteltével [2.§/8].

A7. A nemzetközi szervezet

(1./A7)

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Magyarország képviselője Oslóban 1994. június 12-én a Végrehajtó Testület rendkívüli ülésén kinyilvánította a Jegyzőkönyvhöz történő csatlakozási szándékot. A magyar meghatalmazott a Jegyzőkönyvet az ENSZ székhelyén, New Yorkban 1994. december 9-én írta alá. A kihirdetésről az Országgyűlés 2004. november 8-án hozott törvényt.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

A Jegyzőkönyvben előírt kibocsátás-csökkentési kötelezettségeket – a tervezett intézkedések, jogszabályi rendelkezések és más tevékenységek eredményeképpen – Magyarország teljesítette. A 2000. évi országos összes kén-dioxid kibocsátás 486 kt/év volt, amely jelentősen kevesebb, mint a Jegyzőkönyv által előírt 898 kt/év érték.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A végrehajtás érdekében szükséges intézkedések egy része már szerepelt a környezetvédelmi minisztérium által koordinált – korábban elfogadott – kormányzati programban és megvalósult.

- a Jegyzőkönyv V. mellékletében szereplő technológiai kibocsátási határértékeket a nagy tüzelőberendezések kibocsátását szabályozó KTM rendelet 1998-ban vezette be;
- a gázolaj kéntartalmára vonatkozó előírás 1997. január 1-jéig történő bevezetésére a MOL Rt. annak idején intézkedéseket tett;
- a kibocsátásokra vonatkozó évenként esedékes adatszolgáltatás (az adatgyűjtés és feldolgozás továbbfejlesztése) megvalósult.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

(1./B4)

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

--

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

(1./B6)

B7. Hazai koordináció

A Jegyzőkönyv hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseléséért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet). A feladatok ellátását hatékonyan segítette a minisztérium által létrehozott és működtetett Tárcaközi Bizottság.

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2004: 17/2004. (X. 18.) KvVM rendelet az 50 MW és az annál nagyobb névleges bemenő hőteljesítményű tüzelőberendezések működési feltételeiről és légszennyező anyagainak kibocsátási határértékeiről szóló 10/2003. (VII.11.) KvVM rendelet módosítása
- #2003: 10/2003. (VII.11.) KvVM rendelet az 50 MW_{th} és annál nagyobb névleges bemenő hőteljesítményű tüzelőberendezések működési feltételeiről és légszennyező anyagainak kibocsátási határértékeiről
- #2002: 274/2002. (XII.21.) Korm. rendelet a levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról szóló 21/2001.(II.14.) Korm. rendelet és a felszíni vizek minősége védelmének egyes szabályairól szóló 203/2001. (X.26.) Korm. rendelet módosításáról
- #2001: 120/2001. (VI.30.) Korm. rendelet a levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról szóló 21/2001. (II.14.) Korm. rendelet módosításáról
- #2001: 14/2001. (V.9.) KöM-EüM-FVM együttes rendelet a légszennyezetségi határértékekről, a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről
- #2001: 21/2001. (II.14.) Korm. rendelet a levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról
- #1998: 22/1998. (VI.26.) KTM rendelet az 50 MW_{th} és az ennél nagyobb hőteljesítményű tüzelőberendezések légszennyező anyagainak kibocsátási határértékeiről
- #1990: 5/1990. (XII.6.) NM rendelet a légszennyező anyagokról, a levegőminőségi határértékekről és a légszennyezetségi méréséről
- #1989: 49/1989. (VI.5.) MT rendelet a levegő tisztaságának védelméről szóló 21/1986. (VI.2.) MT rendelet módosításáról
- #1986: 21/1986. (VI.2.) MT rendelet a levegő tisztaságának védelméről
- *1996: Kovács E., 1996: Nemzetközi megállapodás a kénkibocsátások további csökkentéséről. Energiagazdálkodás XXXVII. évf. 6. szám, 239-244. o.
- *1995: Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest, 31-34.o.

1.f. A KÖRNYEZETBEN TARTÓSAN MEGMARADÓ SZERVES SZENNYEZŐANYAGOK KIBOCSÁTÁSÁNAK CSÖKKENTÉSE

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Jegyzőkönyv a nagy távolságra jutó, országhatárokon áterjedő
levegőszennyezésről szóló 1979. évi egyezményhez
a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyezőanyagok (POP)
légköri kibocsátásának csökkentéséről

NEMZETKÖZI

* elfogadás:	1998. június 24.
* helyszín:	Aarhus (Dánia)
* hatálybalépés:	2003. október 23.
* szervezet:	ENSZ Európai Gazdasági Bizottság
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár

MAGYAR

* aláírás:	1998. december 18.
* csatlakozás:	2004. január 7. (ratifikálással)
* hatálybalépés:	2004. április 6.
* közzététel/kihirdetés:	

A2. Célkitűzés

A környezetben tartósan megmaradó szerves szennyezőanyagok (persistent organic pollutant, POP) azok a szerves vegyületek, melyek a természetben akár évtizedekig is kimutathatók, mivel különböző mértékig ellenállnak a fotolitikus, biológiai és kémiai lebomlásnak. Felezési idejük a légkörben két napnál, a vizekben két hónapnál, a talajban hat hónapnál nagyobb. Több fajtájuk halogénezett, vízben kevésbé, zsírban jól oldódó anyag, ami elősegíti zsírszövetekben való felhalmozódásukat, azaz bioakkumulációra hajlamosak. Ezek az anyagok stabilak, így a légköri folyamatok során nagy távolságba szállíthatódnak, mielőtt ülepednek. Sok közülük rákkeltő hatása miatt veszélyes. (A szerves fémvegyületek nem tartoznak ebbe a csoportba.)

A Jegyzőkönyv célja a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyezőanyagok légköri kibocsátásainak és veszteségeinek ellenőrzése, csökkentése vagy kiküszöbölése. Ennek érdekében három csoportba sorolja az egyes anyagokra vonatkozó intézkedéseket: gyártás és felhasználás kiküszöbölése; korlátozott felhasználás és melléktermék kibocsátás csökkentése. A Jegyzőkönyv jelenleg az alábbi anyagcsoportokra helyezi a hangsúlyt, figyelemmel arra, hogy a későbbiek során lehetőség lesz a lista bővítésére:

- Növényvédő szerek: aldrin, klórdán, klórdekon, DDT, dieldrin, endrin, heptaklór, hexaklór-benzol (HCB), hexaklór-ciklohexán (HCH, a lindán legalább 99 %-ban gamma izomert tartalmazó keveréke), mirex, toxafén;
- Ipari vegyi anyagok: hexabrom-bifenil, poliklórozott bifenilek (PCB);
- Melléktermékek: policiklikus aromás szénhidrogének (PAH), dioxinok/furánok, HCB.

A3. Konkrét kötelezettségek

A Jegyzőkönyvben rögzített alapvető kötelezettségek a következők:

- Mindegyik Fél köteles hatékony intézkedéseket hozni a Jegyzőkönyv I. mellékletében felsorolt anyagok gyártásának és felhasználásának beszüntetésére. Ezek az anyagok: a fenti-ekben felsorolt *Növényvédő szerek* (HCH kivételével) és *Ipari vegyi anyagok*. E tiltás nem vonatkozik a laboratóriumi célú felhasználásokra. A DDT és PCB gyártása és felhasználása bizonyos esetekben továbbra is megengedett, ezért e két anyag a Jegyzőkönyv II. mellékletében is szerepel.
- A Jegyzőkönyv II. melléklete a további korlátozott felhasználás lehetőségeit szabályozza a következő anyagokra: DDT, HCH, PCB.
- A Feleknek hatékony intézkedéseket kell hozniuk annak érdekében, hogy a Jegyzőkönyv III. mellékletében szereplő anyagok (PAH-ok, dioxinok és furánok, hexaklór-benzol) évi összes kibocsátása csökkenjen a referencia évhez képest. A referencia évet ratifikáláskor kell megadni: 1985-1995 között bármely év választható, a Jegyzőkönyv 1990-et javasolja.
- A Jegyzőkönyv I., II. vagy III. mellékletében felsorolt anyagokra megfelelő stratégiát kell kidolgozni: azonosítani kell a még használatban lévő árucikkeket és hulladékokat, amelyek ilyen anyagokat tartalmaznak, s megfelelő intézkedéseket kell tenni annak biztosítására, hogy az ilyen árucikkeket hulladékká válásukat követően környezetkímélő módon ártalmatlanítsák, illetve helyezték el.
- A nagy, helyhez kötött légszennyező forrásokra a Jegyzőkönyv IV. és V. mellékletében meghatározott kibocsátási határértékeket és az elérhető legjobb technikákat kell alkalmazni. A műszaki mellékletek követelményeit a Jegyzőkönyv VI. melléklete alapján az új, illetve a meglévő forrásokra kettő, illetve nyolc évvel a Jegyzőkönyv hatálybalépése után kell alkalmazni. A Jegyzőkönyv VII. melléklete tartalmazza a mozgó forrásokból származó kibocsátások csökkentésére irányuló intézkedéseket.
- Közegészségügyi szükséghelyzetben és kutatási célokra a Felek felmentést kaphatnak a kötelezettségek alól. Az ilyen célú POP felhasználásról 90 napon belül részletes jelentést kell küldeni az ENSZ-EGB titkárságának.
- Mindegyik Fél köteles nemzeti stratégiát, politikákat és programokat kidolgozni a Jegyzőkönyvből fakadó kötelezettségek teljesítésére legkésőbb hat hónappal azt követően, hogy a Jegyzőkönyv rá nézve hatályba lép.
- A Genfi Egyezmény Végrehajtó Testülete által megszabott időszakonként az ENSZ-EGB titkársága részére információt kell szolgáltatni a Jegyzőkönyv végrehajtására tett intézkedésekről, az emissziók alakulásáról. Ezeket a Végrehajtó Testület vizsgálja felül.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

A Jegyzőkönyv nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarország is magában foglaló – országcsoporthoz az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

(ld. 1.)

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

A Genfi Egyezmény (ld. 1.) Végrehajtó Testülete létrehozta a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyezőanyagokkal foglalkozó munkacsoportot (Task Force), amely

folyamatosan dolgozik a Jegyzőkönyv mellékleteinek továbbfejlesztésén, bővítésén. 2004 folyamán az Európai Unió Tanácsa határozat tervezetet terjesztett elő, amelynek értelmében javasolják a Jegyzőkönyv I.-III. mellékleteinek és a Stockholmi Egyezmény (ld. 23.) A.-C. mellékleteinek módosítását. E javaslat további öt szennyező anyag felvételét irányozza elő.

A7. A nemzetközi szervezet

E Jegyzőkönyv ügyeivel is a Genfi Egyezmény hatálya alatt létrejött testületek és munkacsoportok foglalkoznak (ld. 1.).

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

A Kormány 2283/1998. (XII. 19.) határozata intézkedett a Jegyzőkönyv Magyarország részéről történő aláírásáról, majd a Jegyzőkönyvvel kapcsolatos egyes hazai feladatokról szóló 2143/2003. (VII. 1.) Korm. határozat rendelkezett a Jegyzőkönyvből adódó kötelezettségek végrehajtásáról. A Jegyzőkönyv megerősítéséről az Országgyűlés 2003. október 20-án határozott. A ratifikációs okirat letétbe helyezésére 2004. január 7-én került sor.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Folyamatban van a kiküszöbölésre előírányzott anyagok, készítmények és az ezeket tartalmazó hulladékok ártalmatlanításának; a kibocsátások további csökkentésének; a Jegyzőkönyv egyéb követelményeinek végrehajtását szolgáló intézkedési terv kidolgozása. A POP kibocsátások szabályozása az EU keretében is fontos kérdés. Az Európai Közösség a Tanács 2004/259/EK határozata alapján csatlakozott a jegyzőkönyvhöz (jóváhagyással). A kibocsátásokkal kapcsolatos közösségi feladatokat végre kellett hajtani az EU jogharmonizáció során: a jogharmonizáció alapszakasza (1998-2002) idején a később elfogadott Jegyzőkönyv előírásainak zöme már megjelent a hazai szabályozásban. További alapot biztosít a kapcsolódó intézkedések megtételéhez az Európai Parlament és a Tanács 850/2004 rendelete a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról és a 79/117/EEK irányelv módosításáról, valamint az Európai Parlament és a Tanács 304/2003/EK rendelete a veszélyes vegyi anyagok kiviteléről és behozataláról.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A készülő POP Nemzeti Intézkedési Tervben ki kell dolgozni a Jegyzőkönyv végrehajtásához szükséges további intézkedések és gazdasági feltételek pontos részleteit. Az intézkedési terv végrehajtása során az egyes szennyezőanyagokat kibocsátó gazdasági szakterületek termelési folyamatai korszerűsödnek, a környezetre egyre kisebb terhelést jelentenek.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

(ld. 1.)

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Jelenleg GEF támogatásból az UNIDO közreműködésével folyik a POP Nemzeti Intézkedési Terv kidolgozása. E feladatért felelős végrehajtó intézmény az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főigazgatóság.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Részt veszünk a Végrehajtó Testület, a Stratégiai és Felülvizsgálati Munkacsoport és a POP anyagokkal foglalkozó munkacsoport (Task Force) munkájában.

B7. Hazai koordináció

A széleskörű feladatok ellátásának elősegítése érdekében 2002 augusztusától működik a POP Tárcaközi Bizottság, amelyben valamennyi érintett szaktárca és intézmény szakemberei működnek együtt. A Jegyzőkönyv hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseléséért a KvVM-é a koordinációs felelősség az egészségügyi, a földművelésügyi és a gazdasági minisztérium aktív közreműködésével (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2004: 16/2004. (X.8.) KvVM rendelet az egyes veszélyes anyagok elektromos és elektronikai berendezésekben való alkalmazásának korlátozásáról
- #2004: 89/2004. (V.15.) FVM rendelet a növényvédő szerek forgalomba hozatalának és felhasználásának engedélyezéséről, valamint a növényvédő szerek csomagolásáról, jelöléséről, tárolásáról és szállításáról
- #2004: 43/2004. (IV.26.) ESzCsM-KvVM együttes rendelet az egyes veszélyes anyagokkal, illetve veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes tevékenységek korlátozásáról
- 41/2000. (XII.20.) EüM-KöM együttes rendelet módosításáról
- #2004: 33/2004. (IV.26.) ESzCsM rendelet a veszélyes anyagokkal és a veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes eljárások, illetve tevékenységek részletes szabályairól
- szóló 44/2000. (XII.27.) EüM rendelet módosításáról
- #2004: 4/2004. (IV.7.) KvVM-ESZCSM-FVM együttes rendelet a légszennyezettségi határértékekről, a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről
- szóló 14/2001. (V. 9.) KöM-EüM-FVM együttes rendelet módosításáról
- #2003: 2143/2003. (VII. 1.) Korm. határozat a nagy távolságra jutó, országhatárokon áttérjedő levegőszennyezésről szóló 1979. évi Genfi Egyezményhez kapcsolódó, a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagok (POP) légköri kibocsátásának csökkentéséről szóló, Aarhusban, 1998. június 24-én elfogadott Jegyzőkönyvvel kapcsolatos egyes feladatokról
- #2002: 3/2002. (II.22.) KöM rendelet a hulladékok égetésének műszaki követelményeiről, működési feltételeiről és a hulladékégetés technológiai kibocsátási határértékeiről
- #2001: 193/2001. (X.19.) Korm. rendelet az egységes környezethasználati engedélyezési eljárás részletes szabályairól
- #2001: 14/2001. (V.9.) KöM-EüM-FVM együttes rendelet a légszennyezettségi határértékekről, a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről
- #2001: 12/2001. (V.4.) KöM-EüM együttes rendelet a vegyi anyagok kockázatának becsléséről és a kockázat csökkentéséről
- #2001: 5/2001. (II.23.) KöM rendelet a PCB-k és PCT-k, és az azokat tartalmazó berendezések kezelésének részletes szabályairól
- #2000: 46/2000. (XII.29.) EüM-FVM-KöM-GM együttes rendelet az egyes veszélyes anyagok és veszélyes készítmények behozatalával, kivitelével összefüggő bejelentési és előzetes tájékoztatáson alapuló jóváhagyási (PIC) eljárásról
- #2000: 44/2000. (XII.27.) EüM rendelet a veszélyes anyagokkal és a veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes eljárások, illetve tevékenységek részletes szabályairól
- #2000: 41/2000. (XII.20.) EüM-KöM együttes rendelet az egyes veszélyes anyagokkal, ill. veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes tevékenységek korlátozásáról
- #2000: 5/2000. (II. 16.) GM rendelet a gépjármű-hajtóanyagok minőségi követelményeiről
- #1998: 2283/1998. (XII. 19.) Kormányhatározat a nagy távolságra jutó, országhatárokon áttérjedő légszennyezés mérséklésére irányuló 1979. évi Egyezmény Jegyzőkönyvéhez történő csatlakozásról a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyezőanyagok légköri kibocsátásának csökkentése tárgyában
- *2002: Országos Hulladékgazdálkodási Terv – Általános kötet 2003-2008. KvVM, Budapest

1.g. A NEHÉZFÉMEK KIBOCSÁTÁSÁNAK CSÖKKENTÉSE

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Jegyzőkönyv a nagy távolságra jutó, országhatárokon átterjedő levegőszennyezésről szóló 1979. évi egyezményhez a toxikus nehézfémek (HM) légköri kibocsátásának csökkentéséről

NEMZETKÖZI

* elfogadás:	1998. június 24.
* helyszín:	Aarhus (Dánia)
* hatálybalépés:	2003. december 29.
* szervezet:	ENSZ Európai Gazdasági Bizottság
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár

MAGYAR

* aláírás:	1998. december 18.
* csatlakozás:	
* hatálybalépés:	
* közzététel/kihirdetés:	

A2. Célkitűzés

A Jegyzőkönyv célja, hogy csökkentse az emberi tevékenységekből eredő, nagy távolságra jutó, országhatárokon átterjedő nehézfém-kibocsátásokat, amelyek károsan befolyásolják az emberi egészséget vagy a környezetet.

Elsősorban kanadai, német és holland kezdeményezésre tudományos konferenciákat szerveztek 1993-tól a nehézfémek káros hatásainak megismertetésére, a csökkentési lehetőségek megvitatására. A légkörbe jutó nehézfémek – zömmel finom porrészecskékhez tapadva – a légköri folyamatok révén a keletkezési helytől nagy távolságra szállítódnak, s a távoli vidékeken élő emberek egészségét is veszélyeztetik.

A Jegyzőkönyv szempontjából nehézfémek azok a fémek vagy néhány esetben félfémek (amelyek stabilak, sűrűségük nagyobb, mint $4,5 \text{ g/cm}^3$), valamint ezek vegyületei, amelyek a légkörben nagy távolságokra eljutnak, s bizonyítottan káros hatásuk van az emberi egészségre és a környezetre.

Az előkészítő tárgyalások hét fém (kadmium - Cd, króm - Cr, réz - Cu, higany - Hg, nikkel - Ni, ólom - Pb, cink - Zn) és egy félfém (arzén - As) csökkentéséről folytak. Első menetben azonban csak a három legjelentősebb szennyező, az ólom, a kadmium és a higany került a Jegyzőkönyvbe. Ha ezek kibocsátását sikerül mérsékelni, akkor várhatóan a többi fém emissziója is csökkenni fog, hiszen gyakran azonos technológiák következtében jutnak a légkörbe.

A3. Konkrét kötelezettségek

A Jegyzőkönyvben rögzített alapvető kötelezettségek a következők:

- Mindegyik Fél köteles a saját körülményeinek megfelelő, hatékony intézkedéseket hozni a Jegyzőkönyv I. Mellékletében felsorolt nehézfémek (Pb, Cd, Hg) évi összes kibocsátásának csökkentésére egy önként választott bázisévhez képest. A csökkentés mértékét nem rögzítették. A referencia évet ratifikáláskor kell megnevezni, 1985-1995 között bármely év választható, a Jegyzőkönyv 1990-et javasolja
- Minden Fél – a II. melléklet szerint egy adott nagy, helyhez kötött forráskategóriába tartozó – a hatályba lépést követő 2 éven belül minden új, illetve 8 éven belül minden meglévő helyhez kötött forrás esetében alkalmazza az *elérhető legjobb technikákat* a III. mellékletben foglaltak figyelembevételével, mely azonban ajánlás jellegű. A meglévő források esetében alternatív módon a Felek ettől eltérő csökkentési stratégiát is alkalmazhatnak, feltéve, hogy ezzel egyenértékű összkibocsátási szintet érnek el
- Minden Fél – a II. melléklet szerint egy adott nagy, helyhez kötött forráskategóriába tartozó – a hatályba lépést követő 2 éven belül minden új, illetve 8 éven belül minden meglévő helyhez kötött forrás esetében alkalmazza az V. mellékletben megadott *határértékeket*. Alternatív módon a Felek ettől eltérő csökkentési stratégiát is alkalmazhatnak, feltéve, hogy ezzel egyenértékű összkibocsátási szintet érnek el
- A Felek a VI. mellékletben megadott feltételekkel és időbeli ütemezés mellett termékellenőrző intézkedéseket vezetnek be. Az ólomra vonatkozóan a melléklet előírja, hogy a hatálybalépést követő 6 hónapon belül a közúti gépjárművek számára forgalmazott üzemanyag ólomtartalma nem haladhatja meg a 0,013 g/l értéket.
- A melléklet 5. pontja egyes szárazelemek és akkumulátorok higanytartalmára vonatkozóan ír elő a hatálybalépést követő 5 éven belül alkalmazandó határértékeket.
- A Felek a VII. melléklet figyelembevételével további termékgazdálkodási intézkedések bevezetését is fontolóra veszik, mely azonban ajánlás jellegű.
- Az EMEP (ld. 1.a.) földrajzi hatókörébe tartozó Felek minimálisan az EMEP Irányító Testülete által előírt módszereket, mint iránymutatást felhasználva az I. mellékletben felsorolt nehézfémekről kibocsátási leltárt kötelesek készíteni és fenntartani.
- Minden Fél köteles a Jegyzőkönyvből fakadó kötelezettségek teljesítésére nemzeti stratégiát, politikákat és programokat – indokolatlan késlekedés nélkül – kidolgozni, amelyek segítségével teljesítik a Jegyzőkönyvből eredő kötelezettségeiket
- A Jegyzőkönyv Végrehajtó Testülete által megszabott időszakonként információt kell szolgáltatni az ENSZ-EGB titkárságának a Jegyzőkönyv végrehajtására tett intézkedésekről, az emissziók alakulásáról. A végrehajtást a bizottság fogja felülvizsgálni.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

A Jegyzőkönyv nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoporthoz az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

(ld. 1.)

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

A Stratégiai és Felülvizsgálati Munkacsoport 36. ülésén konkrét, további higany kibocsátás csökkentési javaslatok kerültek előterjesztésre a klór-alkáli gyártás és a kórházi hulladékégetés területén.

A7. A nemzetközi szervezet

E Jegyzőkönyv ügyeivel is a Genfi Egyezmény hatálya alatt létrejött testületek és munkacsoportok foglalkoznak (ld. 1.).

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

A Kormány 1998. decemberében döntött a Jegyzőkönyv Magyarország részéről történő aláírásáról: erre az ENSZ Főtitkáránál 1998. december 18-án került sor. A hazai ratifikáció előkészítése folyamatban van.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

A nehézfém kibocsátások szabályozása az EU keretében is fontos kérdés. Az Európai Közösség a Tanács 2001/379/EK határozata alapján csatlakozott e jegyzőkönyvhöz (jóváhagyással). A kibocsátásokkal kapcsolatos közösségi feladatokat végre kellett hajtani az EU jogharmonizáció során: a jogharmonizáció alapszakasza (1998-2002) idején a később elfogadott Jegyzőkönyv előírásainak zöme már megjelent a hazai szabályozásban, ezzel megfelelő alapot biztosítva a további kapcsolódó intézkedések megtételéhez.

Hazánk a Jegyzőkönyvben foglalt kötelezettségek túlnyomó többségét már teljesítette, továbbá az EU-konform hazai jogszabályok folyamatos fejlesztésével újabb vonatkozó intézkedéseket vezet be (az Európai Parlament és a Tanács 304/2003/EK rendelete a veszélyes vegyi anyagok kiviteléről és behozataláról stb.). A Jegyzőkönyv előírásainak maradéktalan teljesítése érdekében – a jelenlegi szabályozásokat is felülvizsgálva – egy átfogó Nehézfém Nemzeti Intézkedési Terv (NIT) kidolgozása szükséges.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A Jegyzőkönyv hatályba lépését követően a Nehézfém Nemzeti Intézkedési Tervben ki kell dolgozni a Jegyzőkönyv végrehajtásához szükséges további intézkedések és gazdasági feltételek pontos részleteit. Az intézkedési terv végrehajtása során az egyes szennyezőanyagokat kibocsátó gazdasági szakterületek termelési folyamatai korszerűsödnek, a környezetre egyre kisebb terhelést jelentenek.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

(ld. 1.)

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

--

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Részt veszünk a Végrehajtó Testület és a Stratégiai és Felülvizsgálati Munkacsoport munkájában.

B7. Hazai koordináció

A Jegyzőkönyv hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseléséért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet) az egészségügyi, a földművelésügyi és a gazdasági tárca aktív együttműködésével.

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2004: 16/2004. (X. 8.) KvVM rendelet az egyes veszélyes anyagok elektromos és elektronikai berendezésekben való alkalmazásának korlátozásáról
- #2004: 4/2004. (IV.7.) KvVM-ESZCSM-FVM együttes rendelet a légszennyezettségi határértékekről, a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről szóló 14/2001. (V. 9.) KöM-EüM-FVM együttes rendelet módosításáról
- #2003: 10/2003. (VII. 11.) KvVM rendelet az 50 MW_{th} és annál nagyobb névleges bemenő hőteljesítményű tüzelőberendezések működési feltételeiről és légszennyező anyagainak kibocsátási határértékeiről
- #2002: 94/2002. (V. 5.) Korm. rendelet a csomagolásról és a csomagolási hulladék kezelésének részletes szabályairól
- #2002: 3/2002. (II.22.) KöM rendelet a hulladékok égetésének műszaki követelményeiről, működési feltételeiről és a hulladékégetés technológiai kibocsátási határértékeiről
- #2001: 14/2001. (V.9.) KöM-EüM-FVM együttes rendelet a légszennyezettségi határértékekről, a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről
- #2000: 41/2000. (XII.20.) EüM-KöM együttes rendelet az egyes veszélyes anyagokkal, illetve veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes tevékenységek korlátozásáról
- #2000: 44/2000. (XII. 27.) EüM rendelet és módosításai a veszélyes anyagokkal és a veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes eljárások, illetve tevékenységek részletes szabályairól
- #2000: 46/2000. (XII. 29.) EüM-FVM-KöM-GM együttes rendelet az egyes veszélyes anyagok és veszélyes készítmények behozatalával, kivitelével összefüggő bejelentési és előzetes tájékoztatáson alapuló jóváhagyási (PIC) eljárásról

1.h. A SAVASODÁS, AZ EUTROFIZÁCIÓ ÉS A TALAJ KÖZELI ÓZON CSÖKKENTÉSÉ

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Jegyzőkönyv a nagy távolságra jutó, országhatárokon áterjedő levegőszennyezésről szóló 1979. évi egyezményhez a savasodás, az eutrofizáció és a talaj közeli ózon csökkentéséről	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1999. november 30.
* helyszín:	Göteborg (Svédország)
* hatálybalépés:	
* szervezet:	ENSZ Európai Gazdasági Bizottság
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	1999. december 1.
* csatlakozás:	
* hatálybalépés:	
* közzététel/kihirdetés:	

A2. Célkitűzés

Az első „nitrogén-jegyzőkönyv” (1.c.) fő célkitűzése a nitrogén-oxidok (NO_x) kibocsátásának, illetve országhatárokon való áterjedésének korlátozása – szinten tartása volt – 1994-ig az 1987. évi szinten.

Az ökológiai rendszerek károsítása, valamint az emberi egészségre gyakorolt káros hatások miatt szükség van a légkörbe jutó nitrogén vegyületek (nitrogén-oxidok, ammónia) kibocsátásának csökkentésére. A nitrogén-oxidok és az ammónia a természet egyes elemeinek savasodásában és az eutrofizációban egyaránt részt vesznek. A regionális ózontképződés miatt a nitrogén-oxidokkal összefüggésben vizsgálni kell az illékony szerves vegyületek hatását is.

Az EU képviselői az 1990-es évek közepén felismerték, hogy a Genfi Egyezményben, illetve annak addigi jegyzőkönyveiben a szennyezőanyagok kibocsátására előírt csökkentések még nem elegendőek a környezet és az emberi egészség hatékony védelmére. Ezért további közös nemzetközi erőfeszítéseket kezdeményeztek, ami több éves tárgyalás után elvezetett a Jegyzőkönyv elfogadásához, illetve aláírásához 1999. december 1-jén.

A Jegyzőkönyv kidolgozásában alapvetően a kritikus terhelések gondolatmenetét követték és annak rendelkezéseit a “több légszennyező anyag - több hatás” szempont figyelembevételével fogalmazták meg.

Az alapvető cél az emberi tevékenységből származó kén-dioxid, nitrogén-oxid, VOC és ammónia kibocsátások csökkentése annak érdekében, hogy megóvjuk az emberi egészséget

és a környezetet a savasodástól, az eutrofizációtól és a talaj közeli ózon káros hatásaitól. A fenti légszennyező anyagok leülepedésük előtt a kibocsátás helyétől nagy távolságra is eljuthatnak.

Törekedni kell arra, hogy hosszú távon ne haladják meg a Jegyzőkönyv I. mellékletében a jelenlegi tudományos ismeretek szerint kritikus terhelésként (kénre, nitrogénre vonatkozó savterhelések, tápanyag nitrogénre vonatkozó terhelések) megadott ülepedési mértékeket, illetve ózon koncentrációkat.

A3. Konkrét kötelezettségek

A Jegyzőkönyvben rögzített alapvető kötelezettségek szerint, minden Fél:

- köteles csökkenteni és tartani éves kibocsátásait a Jegyzőkönyv II. mellékletében rögzítettek szerint. Magyarország esetében az 1990. évi bázisévhez viszonyítva 2010-ig a kén-dioxid kibocsátását 46 %-kal (1010-ről 550 kt-ra), a nitrogén-oxidok emisszióját 17 %-kal (238-ről 198 kt-ra), az ammóniáét 27 %-kal (124-ről 90 kt-ra) és a VOC-ét 33 %-kal (205-ről 137 kt-ra) kell csökkenteni;
- köteles a hatályba lépést követő 1 éven belül legalább olyan szigorú, a kén-dioxidra, NO_x-ra és VOC-ra vonatkozó technológiai kibocsátási határértékeket alkalmazni, mint ahogyan azt a IV., V. és VI. mellékletek rögzítik az összes új helyhez kötött forrásra;
- köteles a hatályba lépést követő 1 éven belül, vagy 2007. december 31-től (amelyik későbbi) legalább olyan szigorú, a kén-dioxidra, NO_x-ra és VOC-ra vonatkozó technológiai kibocsátási határértékeket alkalmazni, mint ahogyan azt a IV., V. és VI. mellékletek rögzítik az összes meglévő helyhez kötött forrásra, amennyiben az műszakilag és gazdaságilag megvalósítható. Átmeneti gazdaságú ország esetében a határidő a 8. év a hatálybalépés után;
- a tüzelésre használt gázolaj kéntartalmát a hatálybalépés idejére vagy 2000. július 1-jére (amelyik későbbi) 0,2 %-ra, 2008. január 1-jére 0,1 %-ra köteles csökkenteni; az átmeneti gazdaságú országok öt év haladékot kaphatnak; ugyanezekre az időpontokra az új mozgó forrásokra a VIII. melléklet (szén-monoxidra, szénhidrogénekre, nitrogén-oxidokra és szilárd anyagokra vonatkozó) határértékeit kell alkalmazni;
- köteles intézkedéseket hozni a VI. és VIII. mellékletekben nem szereplő termékekhez kapcsolódó VOC kibocsátás csökkentésére;
- az ammónia kibocsátás csökkentésére legalább a IX. mellékletben meghatározott intézkedéseket köteles alkalmazni.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az országra vonatkozó egyedi összkibocsátási szintek kivételével az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

(ld. 1.)

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

--

A7. A nemzetközi szervezet

E Jegyzőkönyv ügyeivel is a Genfi Egyezmény hatálya alatt létrejött testületek és munkacsoportok foglalkoznak (ld. 1.).

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

A Kormány a nagy távolságra jutó, országhatárokon átterjedő levegőszennyezésről szóló 1979. évi Genfi Egyezményhez kapcsolódó, „A savasodás, az eutrofizáció és a talajközeli ózon csökkentéséről” szóló Jegyzőkönyv aláírásáról szóló 2321/1999. (XII. 7.) határozatában döntött a Jegyzőkönyv Magyarország részéről történő aláírásáról. A Jegyzőkönyv ratifikálásának előkészítése folyamatban van.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Az egyes levegőszennyező anyagok összkibocsátási határértékeiről szóló 7/2003. (V. 16.) KvVM-GKM együttes rendelet írja elő a 2010-ig elérendő kibocsátási szinteket.

Ezeket az értékeket tartalmazza a második Nemzeti Környezetvédelmi Program is. A célok elérése érdekében szükséges intézkedésekről az egyes levegőszennyező anyagok összkibocsátási határértékeiről szóló 7/2003. (V. 16.) KvVM-GKM együttes rendelet 2010-ig történő végrehajtásához készült levegőtisztaság-védelmi program kidolgozásra folyamatban van.

Az összkibocsátások szabályozása az EU keretében is fontos kérdés. Az Európai Közösség a Tanács 2003/507 határozata alapján csatlakozott a jegyzőkönyvhöz. Az összkibocsátásokkal kapcsolatos közösségi feladatokat végre kellett hajtani az EU jogharmonizáció során: a jogharmonizáció alapszakasza (1998-2002) idején a később elfogadott Jegyzőkönyv előírásainak zöme már megjelent a hazai szabályozásban. 2001. október 23-án hatályba lépett Az Európai Parlament és a Tanács 2001/81/EK irányelve az egyes levegőszennyező anyagok összkibocsátási határértékeiről, ezzel megfelelő alapot biztosítva a további kapcsolódó intézkedések megtételéhez.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A készülő intézkedési programban kidolgozásra kerülnek a Jegyzőkönyv végrehajtásához szükséges további intézkedések és gazdasági feltételek pontos részleteit. Az intézkedési program végrehajtása során az egyes szennyezőanyagokat kibocsátó gazdasági szakterületek termelési folyamatai korszerűsödnek, a környezetre egyre kisebb terhelést jelentenek.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

(ld. 1.)

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

--

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Részt veszünk a Végrehajtó Testület és a Stratégiai és Felülvizsgálati Munkacsoport munkájában.

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviselőként a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet) az FVM és a GKM aktív együttműködésével.

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2004: 17/2004. (X. 18.) KvVM rendelet az 50 MW és az annál nagyobb névleges bemenő hőteljesítményű tüzelőberendezések működési feltételeiről és légszennyező anyagainak kibocsátási határértékeiről szóló 10/2003. (VII.11.) KvVM rendelet módosítása
- #2004: 4/2004. (IV. 7.) KvVM-ESZCSM-FVM együttes rendelet a légszennyezettségi határértékekről, a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről szóló 14/2001. (V. 9.) KöM-EüM-FVM együttes rendelet módosításáról
- #2003: 10/2003. (VII. 11.) KvVM rendelet az 50 MW_{th} és annál nagyobb névleges bemenő hőteljesítményű tüzelőberendezések működési feltételeiről és légszennyező anyagainak kibocsátási határértékeiről
- #2003: 7/2003. (V. 16.) KvVM-GKM együttes rendelet az egyes levegőszennyező anyagok összkibocsátási határértékeiről
- #2002: 3/2002. (II. 22.) KöM rendelet a hulladékok égetésének műszaki követelményeiről, működési feltételeiről és a hulladékégetés technológiai kibocsátási határértékeiről
- #2001: 14/2001. (V. 9.) KöM-EüM-FVM együttes rendelet a légszennyezettségi határértékekről, a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről
- #1999: 2321/1999. (XII. 7.) Korm. határozat a nagy távolságra jutó, országhatárokon áterjedő levegőszennyezésről szóló 1979. évi Genfi Egyezményhez kapcsolódó, „A savasodás, az eutrofizáció és a talajközeli ózon csökkentéséről” szóló Jegyzőkönyv aláírásáról
- *2000: Kovács E., 2000: Új nemzetközi megállapodás a levegőtisztaság-védelem területén, a Göteborgi Jegyzőkönyv. Energiagazdálkodás 41. évf. 3. szám

2. AZ ÓZONRÉTEG VÉDELME

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Egyezmény az ózonréteg védelméről	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1985. március 22.
* helyszín:	Bécs (Ausztria)
* hatálybalépés:	1988. szeptember 22.
* szervezet:	ENSZ Környezeti Program
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	--
* csatlakozás:	1988. május 4. (csatlakozással)
* hatálybalépés:	1988. szeptember 22.
* közzététel/kihirdetés:	1990. február 16.

A2. Célkitűzés

A sztratoszférikus ózonrétegnek meghatározó szerepe van a Napból érkező, az élő szervezetekre káros ultraibolya sugárzás jelentős részének kiszűrésében.

A megfigyelések és a tudományos elemzések alapján kimutatták, hogy a magaslégköri ózon mennyiségének csökkenését elsősorban olyan hosszú légköri tartózkodási idejű szennyezőanyagok okozzák, amelyeket az 1960-as évektől kezdődően egyre nagyobb mértékben állítottak elő és használtak többek között hűtőberendezésekben hűtőközegként, különböző szórópalackokban hajtóanyagként, tűzoltó berendezésekben oltóanyagként.

Ezen anyagok – halogénezett szénhidrogének – egy része a gyártás vagy a felhasználás során kiszabadul, feljut a sztratoszférába és bizonyos kémiai folyamatokban hozzájárul a magaslégkörben található ózonmolekulák elbomlásához. Mindezek figyelembevételével fogadták el az Egyezményt az ózonréteg védelméről, amelynek alapvető célkitűzései a következők [2.§]:

- együttműködés a rendszeres megfigyelések, kutatás és információcsere területén az emberi tevékenységnek az ózonrétegre gyakorolt hatása, valamint az ózonréteg módosulásából az emberi egészségre és a környezetre gyakorolt hatások jobb megértése érdekében;
- megfelelő jogalkotási vagy igazgatási intézkedések meghozatala és a Felek együttműködése a vonatkozó politikák összehangolásában, hogy szabályozzák, korlátozzák, csökkentik, vagy megelőzzék a joghatóságuk, vagy ellenőrzésük alatt folytatott emberi

tevékenységet, ha úgy találják, hogy e tevékenységnek az ózonréteg módosításából vagy valószínű módosításából eredő káros hatásai vannak vagy lehetnek.

A3. Konkrét kötelezettségek

Általános rendelkezéseket tartalmazó keretegyezményről van szó.

Az Egyezmény összehangolt mérési és kutatási programokban való részvételt, az ózonréteget károsító anyagok gyártásának és/vagy felhasználásának az önkéntes csökkentését és a tudományos és műszaki területen való nemzetközi együttműködés elősegítését célozza.

Az Egyezmény előírja a konkrét kötelezettségek kidolgozását és elfogadását az Egyezményt kiegészítő jegyzőkönyvek és más jogi eszközök formájában.

A későbbiek során elfogadták a konkrét kötelezettségeket előíró, illetve szigorító Montreali Jegyzőkönyvet és annak módosításait, illetve kiegészítéseit (2.a., 2.b.).

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének. (Az Egyezmény végrehajtását szolgáló Montreali Jegyzőkönyvnek vannak ilyen sajátos rendelkezései: ld. 2.a.)

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

Az Egyezmény ügyviteli feladatainak ellátását egy Letéti Alapból fedezik; a költségekhez a Felek az ENSZ-kvótájuk alapján járulnak hozzá [13.§]. Az Alapról, illetve a hozzájárulások mértékéről a Részes Felek Konferenciája határoz.

A későbbiekben elfogadott Montreali Jegyzőkönyv alapján létrehozták az Egyezmény végrehajtását – a technológiaátadást és a fejlődő országok alkalmazkodását – elősegítő Multilaterális Alapot (2.a./A5).

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

Az Egyezmény célkitűzésének eléréséhez a későbbiekben a konkrét kötelezettségeket előíró Montreali Jegyzőkönyvet (2.a.) és annak további szigorításait – módosításait, illetve kiegészítéseit – fogadták el (2.b.).

A7. A nemzetközi szervezet

Az Egyezmény végrehajtásának koordinálásával, ügyviteli feladatainak ellátásával az ENSZ Környezeti Programja (UNEP) keretében működő titkárság – az Ózon Titkárság – foglalkozik.

Az Egyezmény legmagasabb szintű döntéshozó szerve a Részes Felek Konferenciája, amelynek munkáját szakértői testület segíti.

Az Egyezmény képviselői együttműködnek többek között az érintett iparágak, felhasználók érdekképviselői szervezeteivel.

Az együttműködés kiterjed az üvegházhatású gázok kibocsátásával és hatásával foglalkozó 1992-ben elfogadott ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény (3.) testületeire is. Ugyanis az ózonkárosító anyagok kiváltására előállított – jelen Egyezmény szabályozási hatálya alá nem eső – egyes szintetikus vegyületek erős üvegházhatással rendelkeznek.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Az Egyezményhez Magyarország 1988. május 4-én csatlakozott. Az Egyezmény kihirdetéséről a 31/1990. (II. 16.) MT rendelet intézkedett.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Az Egyezmény, illetve a későbbiekben elfogadott kiegészítő jogi eszközökben meghatározott konkrét kötelezettségek végrehajtása érdekében megfelelő hazai jogszabályi rendelkezések, kibocsátás-csökkentési intézkedések születtek.

Emellett Magyarország képviselői bekapcsolódtak az Egyezmény továbbfejlesztésével kapcsolatos nemzetközi tárgyalásokba. Továbbá részt vettek, illetve vesznek az Egyezmény által szorgalmazott nemzetközi információcserében, megfigyelési és kutatási együttműködésben (légtér-ózon tartalom és sugárzásmérések, az azokkal kapcsolatos elemzések, a magaslégtér-ózonréteg változására vonatkozó levegőkémiai kutatások, az ultraibolya sugárzás hatásainak vizsgálata).

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

Az Országos Meteorológiai Szolgálat rendszeresen méri Budapesten a függőleges légoszlop ózontartalmát, valamint több mérőponton az UV-B sugárzást. A májustól szeptemberig terjedő időszakban pedig a lakosság rendszeresen tájékoztatást kap az UV-B sugárzás erősségéről.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

(2.b./B4)

B5. Résztvétel nemzetközi együttműködésekben

Magyarország részt vesz a Globális Ózon Megfigyelési Rendszerben, az ózonkárosító anyagokkal kapcsolatos technológiákra és a magaslégtér-ózonra vonatkozó – az ENSZ

Környezeti Programja, illetve a Meteorológiai Világszervezet által koordinált – az információk cseréjét elősegítő programokban.

Az ózonréteg védelme fontos feladat az Európai Unió keretében is. Az Európai Közösség 1988. október 17-én csatlakozott az egyezményhez.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

--

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseléséért a KvVM-é a koordinációs felelősség – együttműködve az ózonkárosító anyagokkal kapcsolatos technológiák és külkereskedelem ügyeiben is illetékes GKM-mel (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #1990: 31/1990. (II.16.) MT rendelet a sztratoszférikus ózonréteg védelméről szóló, Bécsben, 1985. március 22. napján aláírt egyezmény kihirdetéséről
- Rontó Gy., Horkai I., Németh P., Gajzágó L., 1993: Veszélyben az ózonpajzs? Tájékoztató Füzetek 93/2, KTM, Budapest
- Bándi Gy., Faragó T., Lakosné H. A., 1994: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények. KTM, Budapest
- Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest, 41-44.o.
- Nagy Z., Tóth Z., Bérces A., Dobó L., 2003: Sikerül-e megmenteni az ózonpajzsot? KvVM, Budapest

2.a. AZ ÓZONKÁROSÍTÓ ANYAGOK KIBOCSÁTÁSÁNAK CSÖKKENTÉSE

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Montreali Jegyzőkönyv az ózonréteget lebontó anyagokról	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1987. szeptember 16.
* helyszín:	Montreal (Kanada)
* hatálybalépés:	1989. január 1.
* szervezet:	ENSZ Környezeti Program
* letétményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	--
* csatlakozás:	1989. április 20. (jóváhagyással)
* hatálybalépés:	1989. július 19.
* közzététel/kihirdetés:	1990. február 28.

A2. Célkitűzés

Az ózonréteg védelméről szóló – általános rendelkezéseket tartalmazó – Bécsi Egyezmény (2.) keretében kidolgozott és elfogadott Jegyzőkönyv alapvető célkitűzése az ózonkárosító anyagok felhasználásának csökkentése és ezáltal a magaslégtérbeni ózonszint további veszélyes csökkenésének megállítása.

Az ózonkárosító anyagok rendkívül hosszú átlagos légköri tartózkodási időtartama miatt az elhatározott intézkedések viszonylag rövid határidővel jelentős mértékű felhasználás-csökkentést irányoznak elő, de ezek teljes körű végrehajtása sem oldhatja meg az adott globális környezeti problémát. Ezért az Egyezmény szellemében a Jegyzőkönyv is megerősíti azt a végső célkitűzést, hogy az ózonkárosító anyagokat teljes egészében ki kell küszöbölni.

A3. Konkrét kötelezettségek

A Jegyzőkönyv szerint a Felek:

- biztosítják, hogy az "A" Függelékben felsorolt szabályozott anyagok I. csoportját képező öt CFC vegyület (freon) termelésében és felhasználásában nem lépik túl az 1986. évi szintet [2.§/1];
- biztosítják, hogy a Jegyzőkönyv hatályba lépését követő 37. hónap első napjától az "A" Függelékben felsorolt szabályozott anyagok II. csoportját képező három halon vegyület termelésében és felhasználásában nem lépik túl az 1986. évi szintet [2.§/2];
- biztosítják a CFC-k termelésének és felhasználásának 20%-os csökkentését 1994. június 30-ig, 50%-os csökkentését 1999. június 30-ig [2.§/3-4];

- a Jegyzőkönyv hatálybalépését követő egy éven belül megtiltják a szabályozott anyagok importját minden olyan államtól, amely nem részese a Jegyzőkönyvnek [4.§/1];
- tartózkodnak új támogatások, segítségek, hitelek, garanciák vagy biztosítási programok nyújtásától olyan termékek, felszerelések, üzemek vagy technológiák exportjához – a Jegyzőkönyvben nem részes államba – amelyek megkönnyíthetik a szabályozott anyagok termelését [4.§/6];
- a csatlakozást követő három hónapon belül statisztikai adatokat szolgáltatnak a titkárságnak a szabályozott anyagok mindegyikének 1986. évi termeléséről, importjáról és exportjáról, vagy a lehető legjobb becsült értékekről, ahol tényleges adatok nem állnak rendelkezésre [7.§/1];
- a Jegyzőkönyvhöz való csatlakozásuk évében és azt követően minden évben (legkésőbb 9 hónappal a tárgyévet követően) statisztikai adatokat szolgáltatnak a Titkárságnak az ilyen anyagokra vonatkozóan az éves termelésről, importról és exportról, a Jegyzőkönyvhöz csatlakozók és nem csatlakozók szerint elkülönítve [7.§/2];
- együttműködnek a kutatás, fejlesztés, információcsere bővítésében, a társadalmi tudatosság fejlesztésében a szabályozott anyagok és az ózonréteget károsító más anyagok kibocsátásának környezeti hatásait illetően és erről kétévenként összefoglalót nyújtanak be a Titkárságnak [9.§].

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

A Jegyzőkönyv nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

A Jegyzőkönyv ügyviteli feladatainak ellátását egy Letéti Alapból fedezik; a költségekhez a Felek ENSZ-kvótájuk alapján járulnak hozzá. Az Alapról, illetve a hozzájárulások mértékéről a Részes Felek Konferenciája határoz. A Részes Felek 1990-es londoni ülészakán létrehozták a Montreali Jegyzőkönyv Ideiglenes Sokoldalú Pénzügyi Alapját is az 1991-1992 közötti időszakra és meghatározták ahhoz a Felek kötelező hozzájárulásának mértékét. Ebből az Alapból fedezik az arra jogosult fejlődő államokban az ózonkárosító anyagok kiváltását célzó programok végrehajtását. A Részes Felek Konferenciájának 1992. évi koppenhágai ülészakán határoztak a Sokoldalú Pénzügyi Alapról. Ezt az Alapot külön Végrehajtó Bizottság kezeli, illetve külön Titkárság adminisztrálja, s négy nemzetközi szervezet vesz részt a fejlődő országok által az Alaphoz benyújtott pályázatok előkészítésében, illetve megvalósításában (UNEP, UNDP, UNIDO, Világbank).

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

A Jegyzőkönyvben foglalt kötelezettségek bővítésére, illetve további szigorítására a későbbiekben módosításokat, illetve kiegészítéseket fogadtak el, amelyek rendelkezései alapján több ózonkárosító anyag gyártását és felhasználását rövid időn belül teljes mértékben és véglegesen be kell szüntetni.

A7. A nemzetközi szervezet

A Jegyzőkönyvvel kapcsolatos ügyek döntéshozó testülete a Részleges Felek Konferenciája. Ennek évente megtartott ülészeit a Felek által létrehozott munkacsoport készíti elő a különböző munkatestületek segítségével; e testületek: a Technológiai és Közgazdasági Értékelő Testület (TEAP), a Tudományos Értékelő Testület, a Környezeti Hatásértékelő Testület, a Végrehajtást Értékelő Testület. Külön testület – a Sokoldalú Pénzügyi Alap Végrehajtó Bizottsága – foglalkozik az Alap ügyeivel. Az ügyviteli, szervezési feladatok ellátásáért az Egyezmény Titkársága, az Ózon Titkárság felel (2./A7).

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Magyarország jóváhagyással csatlakozott a Jegyzőkönyvhöz 1989. április 20-án. A Jegyzőkönyvet a 35/1990. (II. 28.) MT rendelettel hirdették ki, majd – az időközben történt változások figyelembevételével – az újbóli kihirdetésről a 305/2004 Korm. rendelet intézkedett.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

A Jegyzőkönyvben előírt az ózonkárosító anyagok felhasználásának, kereskedelmének korlátozásával összefüggő, valamint a további kötelezettségeknek is Magyarország eleget tesz.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A Jegyzőkönyvből adódó konkrét feladatok ellátása érdekében:

- a környezetvédelmi minisztérium a gazdasági minisztériummal közösen felügyeli a szabályozott anyagok külkereskedelmét, s gondoskodik arról, hogy Magyarország a megengedett felhasználási kereteket ne lépje túl (13/1992. (V. 12. KTM rendelet; 22/1993. (VII. 20.) KTM rendelet; 94/2003. (VII. 2.) Korm. rendelet);
- a környezetvédelmi minisztérium az egészségügyért felelős minisztériummal közösen létrehozta és 1995. május 1-jétől működteti a megnövekedett ultraibolya (UV-B) sugárzást figyelő és a lakosságot figyelmeztető rendszert;
- a környezetvédelmi minisztérium évente statisztikai adatokat szolgáltat az UNEP Ózon Titkárságnak.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

A magyar hozzájárulás a Jegyzőkönyv Letéti Alapjához 1994-ben 5496 USD, 1995-ben 6668 USD, 2003-ban pedig 2696 USD volt. Magyarországnak nincs befizetési elmaradása.

A magyar befizetési kötelezettség a Sokoldalú Pénzügyi Alapba a következő volt: 1991-ben 131.806 USD, 1992-ben 177.494 USD, 1993-ban 239.825 USD, 1994-ben 313.986 USD, 1995-ben 313.986 USD, 2003-ban 232.468 USD. Magyarországnak nincs befizetési elmaradása.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Az ózonkárosító anyagok kiváltására nemzeti program ("ország-program") készült holland támogatással. A kiváltás elősegítésére Magyarország támogatást kapott a Globális Környezeti Alaptól (GEF) is.

Az ózonkárosító anyagokkal kapcsolatos szabályozás fontos kérdés az Európai Unióban is. Az Európai Közösség 1988. december 16-án csatlakozott a jegyzőkönyvhöz (jóváhagyással). Mind a bécsi egyezményben foglalt általános, mind a jegyzőkönyvben foglalt konkrét rendelkezések végrehajtását az ózonkárosító anyagokról szóló 2037/2000/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet írja elő.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

A Technológiai és Közgazdasági Értékelő Testületnek 1994-2002 során tanácsadó szakértője volt Dobó László (KTM); 2003-tól Lotz Tamás (a környezetvédelmi minisztérium képviselőjében) kapott erre felkérést.

Magyarország 2003-2004-ben tagja a Sokoldalú Pénzügyi Alap Végrehajtó Bizottságának.

B7. Hazai koordináció

A Jegyzőkönyv hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviselőjéért a KvVM-e a koordinációs felelősség – együttműködve az ózonkárosító anyagokkal kapcsolatos technológiák és külkereskedelem ügyeiben is illetékes GKM-mel, illetve a PM-mel és a KSH-val (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2004: 305/2004. (XI. 13.) Korm. rendelet az ózonréteget lebontó anyagokról szóló, Montrealban, 1987. szeptember 16-án aláírt Jegyzőkönyv kihirdetéséről
- #2003: 94/2003. (VII. 2.) kormányrendelet az ózonréteget károsító anyagokról
- #1990: 35/1990. (II. 28.) MT rendelet az ózonréteget lebontó anyagokról szóló, Montrealban, 1987. szeptember 16-án aláírt Jegyzőkönyv kihirdetéséről (hk)
- Lakosné H. A. (szerk.), 1989: Magyar részvételű nemzetközi egyezmények: környezetvédelem. KVM, Budapest, 111-134. o.
- Rontó Gy., Horkai I., Németh P., Gajzágó L., 1993: Veszélyben az ózonpajzs? Tájékoztató Füzetek 93/2, KTM, Budapest
- Bándi Gy, Faragó T., Lakosné H. A., 1994: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények. KTM, Budapest, 23-24. o.
- Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium, Budapest
- Nagy Z., Tóth Z., Bérces A., Dobó L., 2003: Sikerül-e megmenteni az ózonpajzsot? Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium

2.b. AZ ÓZONKÁROSÍTÓ ANYAGOK KIBOCSÁTÁS-SZABÁLYOZÁSÁNAK SZIGORÍTÁSAI

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Az ózonréteget lebontó anyagokról szóló Montreali Jegyzőkönyv kiegészítései és módosításai	
NEMZETKÖZI	<i>Londoni Kiegészítés (K) és Módosítás (M)</i>
* elfogadás:	1990. június 29.
* hatálybalépés:	(K) 1991. március 7. (M) 1992. augusztus 10.
MAGYAR	
* csatlakozás:	(M) 1993. november 9.
* hatálybalépés:	(K) 1991. március 7. (M) 1994. február 7.
* közzététel/kihirdetés:	(K) 1991. november 2. (M) 1995. június 13.
NEMZETKÖZI	<i>Koppenhágai Kiegészítés (K) és Módosítás (M)</i>
* elfogadás:	1992. november 25.
* hatálybalépés:	(K) 1993. szeptember 22. (M) 1994. június 14.
MAGYAR	
* csatlakozás:	(M) 1994. május 14.
* hatálybalépés:	(K) 1993. szeptember 22. (M) 1994. augusztus 15.
* közzététel/kihirdetés:	(K) 1995. június 13. (M) 1995. június 13.
NEMZETKÖZI	<i>Montreali Módosítás</i>
* elfogadás:	1997. szeptember 16.
* hatálybalépés:	(M) 1999. november 11.
MAGYAR	
* csatlakozás:	(M) 1999. július 26.
* hatálybalépés:	(M) 1999. november 11.
* közzététel/kihirdetés:	
NEMZETKÖZI	<i>Pekingi Módosítás</i>
* elfogadás:	1999. december 3.
* hatálybalépés:	(M) 2002. február 25.
MAGYAR	
* csatlakozás:	(M) 2002. április 23.
* hatálybalépés:	(M) 2002. július 22.
* közzététel/kihirdetés:	

A2. Célkitűzés

Londoni Kiegészítés és Módosítás, 1990. A Montreali Jegyzőkönyv Résztes Feleinek első találkozásán 1989-ben áttekintették az Egyezményben és a Jegyzőkönyvben előírt rendelke-

zések végrehajtásától várható következményeket. Megerősítették, hogy mielőbb teljesen be kell tiltani az ózonkárosító anyagok előállítását és felhasználását. A *Kiegészítés* szigorítja a Jegyzőkönyvben megadott anyagok felhasználásának korlátozását, a *Módosítás* pedig bővíti a szabályozott vegyületek listáját (új "B" Függelék: tíz további halogénezett szénhidrogén, szén-tetraklorid, metil-kloroform) és szorgalmazza a nemzetközi együttműködés erősítését a helyettesítési anyagok kutatásának és bevezetésének céljából. Emellett Ideiglenes Sokoldalú Pénzügyi Alapot hoztak létre a Jegyzőkönyvben előírt kötelezettségek teljesítésének elősegítésére a fejlődő országokban. (A módosítás csak az ahhoz is csatlakozó országok számára válik hatályossá, míg a kiegészítés a Jegyzőkönyvben részes valamennyi Félre kötelező.)

Koppenhágai Kiegészítés és Módosítás, 1992. A szigorítás a szabályozott anyagok felhasználásának csökkentési, betiltási ütemezését felgyorsította és újabb anyagokra terjesztette ki a szabályozást. Ez utóbbi vegyületek: a CFC-k átmeneti helyettesítésére szolgáló lágy freonok (HCFC), HBFC vegyületek, metil-bromid (új "C" Függelék: I. csoportban 40-féle HCFC, II. csoportban 34-féle HBFC vegyület; új "E" Függelék a metil-bromidról). Ezen kívül az ideiglenes pénzügyi mechanizmust és az Ideiglenes Sokoldalú Pénzügyi Alapot véglegesítették és összegét az 1994-1996 időszakra előzetesen meghatározták. A szabályozásra vonatkozó határidőket 1995-ben tovább szigorították (Bécsi Kiegészítés).

Montreali Módosítás, 1997. A Módosítás értelmében az ózonkárosító anyagok külkereskedelmének engedélyezési rendszerét ki kell alakítani valamennyi Részes országban, s egyúttal korlátozni kell a nem részesekkel való kereskedelmet.

Pekingi Módosítás, 1999. A Módosítás szerint a bróm-klór-metán került új anyagként a szabályozott vegyületek közé.

A3. Konkrét kötelezettségek

Londoni Kiegészítés és Módosítás (1990) szerint a Feleknek biztosítaniuk kellett, hogy:

- (a) 1995. jan. 1. után 50%-kal, 1997. jan. 1. után 85%-kal csökkentik a CFC-k felhasználását, illetve 2000. jan. 1. után az "A" Függelék I. csoportjában szabályozott anyagok (telített CFC-k) felhasználását megszüntetik;
- (b) a "B" Függelék I. csoportjában szabályozott anyagok (további telített CFC-k) felhasználását 1993. jan. 1. után 20%-kal, 1997. jan. 1. után 85%-kal csökkentik, ill. azok felhasználását 2000. jan. 1. után megszüntetik;
- (c) az "A" Függelékben II. csoportját képező három halon vegyület felhasználását 1995. jan. 1. után 50%-kal csökkentik, ill. azok felhasználását megszüntetik 2000. jan. 1. után;
- (d) az 1995. jan. 1. után a "B" Függelék II. csoportjában szabályozott anyag (szén-tetraklorid) felhasználásának a számított szintje nem lépi túl az 1989. évi felhasználás számított szintjének 15%-át (azaz 85%-os csökkentés), ill. annak felhasználását megszüntetik 2000. jan. 1. után;
- (e) az 1993. jan. 1. után a "B" Függelék III. csoportjában szabályozott anyag (metil-kloroform) felhasználásának számított szintje éves viszonylatban nem lépi túl az 1989. évi felhasználás 70%-át, 2000. jan. 1. után e szint 30%-át, ill. annak felhasználását megszüntetik 2005. jan. 1. után;
- (f) az adatszolgáltatási kötelezettsége kiterjed a szabályozás hatálya alá vont újabb vegyületekre is;

(g) létrehozzák az Ideiglenes Sokoldalú Pénzügyi Alapot azon Felek pénzügyi hozzájárulásai-
ból, amelyek nem tartoznak a Jegyzőkönyv keretében meghatározott fejlődő országok közé.

Koppenhágai Kiegészítés és Módosítás, 1992. A Felek főbb kötelezettségei:

- (a) a szabályozott CFC-k ("A" és "B" függelékek I. csoportjai) felhasználásának az 1986. évi 25%-ára való csökkentése 1994. jan. 1. után, ill. megszüntetése 1996. jan. 1. után;
- (b) a szabályozott halonok ("A" függelék II. csoportja) felhasználásának megszüntetése már 1994. jan. 1. után;
- (c) a szén-tetraklorid ("B" Függelék II. csoport) felhasználásának az 1989. évi 15%-ára való csökkentése 1995. jan. 1. után, ill. megszüntetése 1996. jan. 1. után;
- (d) a metil-kloroform (1,1,1-triklór-etán, "B" Függelék III. csoport) felhasználásának az 1989. évi 50%-ára való csökkentése 1994. jan. 1. után, illetve megszüntetése 1996. jan. 1. után;
- (e) az új "C" Függelék I. csoportjában felsorolt szabályozott anyagok (HCFC-k) évi felhasználása 1996. jan. 1. után nem lehet több, mint az "A" Függelék I. csoportjában felsorolt szabályozott anyagok (freonok) 1989. évi felhasználása 3,1%-ának és a "C" Függelék I. csoportjában felsorolt szabályozott anyagok (HCFC-k) 1989. évi felhasználásának összege;
- (f) a HCFC-k felhasználása 2004. jan. 1. után nem lehet több, mint az előzőekben említett felhasználás 65%-a, 2010. jan. 1. után 35%-a, 2015. jan. 1. után 10%-a, 2020. jan. 1. után 0,5%a; felhasználásuk 2030. jan. 1. után tilos;
- (g) a "C" Függelék II. csoportjában felsorolt szabályozott anyagok (HBFC-k) felhasználása 1996. jan. 1. után tilos; (h) az "E" Függelékben a metil-bromid gyártása és felhasználása 1995. jan. 1. után nem haladhatja meg a gyártás, ill. felhasználás 1991. évi szintjét;
- (i) az adatszolgáltatási kötelezettség kiterjed az újonnan szabályozott anyagokra is; az adatszolgáltatásban külön kell feltüntetni a (kémiai) alapanyagként felhasznált, az elfogadott megsemmisítési eljárásokkal megsemmisített és az újrafelhasznált (reciklált, regenerált) mennyiségeket.

Montreali Módosítás, 1997. A Felek kötelezettségei:

- (a) a nem-részes országokból történő metil-bromid (E. függelék) import tiltása;
- (b) a metil-bromid (E. függelék) exportjának tilalma a nem részes országokba;
- (c) a Jegyzőkönyv tiltja a nem részes országokba történő olyan technológiák exportját, amely alkalmas CFC-k, halonok, HBFC-k gyártására és a Módosítás ezt kiegészíti a metil-bromidra vonatkozóan is;
- (d) a Jegyzőkönyv kivételt engedélyez nem részes féllel való külkereskedelemben, ha a nem részes egyébként az összes szabályozott anyagra vonatkozóan teljesíti a Jegyzőkönyv előírásait, a Módosítás ezt kiegészíti a metil-bromidra vonatkozóan;
- (e) a szabályozott anyagok külkereskedelmének ellenőrzésére engedélyezési rendszert kellett bevezetni 2000. jan. 1. határidővel.

Pekingi Módosítás. A Felek kötelezettségei:

- (a) az ózonkárosító anyagok termelői számára vonatkozó korlátozások kiterjesztése a HCFC-kre is;
- (b) a Jegyzőkönyv előírásainál szigorúbb normák alkalmazási lehetőségeinek kiterjesztése, ill. a gyártás és felhasználás tiltása a bróm-klór-metánra 2002. jan. 1-jétől;

(c) külkereskedelmi tiltás a HCFC-k, bróm-klór-metánra is, azaz nem részes országok számára az ilyen anyagokat gyártó és felhasználó technológia kivételének és ilyen célú támogatások nyújtásának tilalma.

(d) a Sokoldalú Pénzügyi Alapból a bróm-klór-metán kiváltása is támogatható.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Londoni Módosítás, 1990. Magyarországot az egy főre jutó ózonkárosító anyag felhasználása, valamint GDP-je alapján a Sokoldalú Pénzügyi Alapba befizető fejlett országokhoz sorolták.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

Londoni Módosítás, 1990. Az átmeneti gazdaságú országok – köztük hazánk is – jogosult GEF támogatások igénybe vételére, s a GEF-től kaptunk támogatást az ózonkárosító anyagokkal kapcsolatos nemzetközi kötelezettségek teljesítéséhez.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

--

A7. A nemzetközi szervezet

(2.,2.a./A7)

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Londoni Kiegészítés és Módosítás, 1990. Mindegyik Részes Fél tekintetében a Kiegészítés 1991. március 7-én hatályba lépett; a Módosítást Magyarország jóváhagyta 1993. november 9-én és az hatályba lépett 1994. február 7-én. A Kiegészítés és a Módosítás alapvető rendelkezéseit a 141/1991. (XI. 2.) Korm. rendelettel, illetve a 67/1995. (VI. 13.) Korm. rendelettel hirdették ki.

Koppenhágai Kiegészítés és Módosítás, 1992. Mindegyik Részes Fél tekintetében a Kiegészítés 1993. szeptember 22-én hatályba lépett; a Módosítást Magyarország jóváhagyta 1994. május 17-én és az hatályba lépett 1994. augusztus 15-én.

Montreali Módosítás. Magyarország ratifikálta 1999. július 26-án, hatályos 1999. november 10. óta, de még nem hirdették ki.

Pekingi Módosítás. Hazánk csatlakozott a módosításhoz 2002. február 25-én, amely 2002. július 22. óta hatályos számunkra, de még nem hirdették ki.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Magyarország eleget tesz a kiegészítések és módosítások rendelkezéseinek. A szabályozott anyagok egyikét sem állítják elő az országban, a hazai felhasználási szükségletet importból fedezik. A végrehajtásért felelős tárcák intézkedéseket hoztak a korlátozásokkal

kapcsolatban a jelentős felhasználók és kereskedők értesítéséről, a kiadott rendelkezések betartásának ellenőrzéséről.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

Londoni Kiegészítés és Módosítás, 1990. Az előírt feladatok hazai végrehajtására 1992-ben rendeletet adtak ki (13/1992. (V. 12.) KTM rendelet), s ennek alapján a környezetvédelmi és a gazdasági minisztérium közösen felügyelte a szabályozott anyagok külkereskedelmét.

Koppenhágai Kiegészítés és Módosítás, 1992. A környezetvédelmi felügyelőségek ellenőrizték a szabályozott anyagok felhasználását; ill. a környezetvédelmi és a gazdasági minisztérium közösen felügyelte a szabályozott anyagok külkereskedelmét a 22/1993. (VII. 20.) KTM rendelet alapján (figyelembe véve a megengedett felhasználási kereteket). A kötelezettségek teljesítésének elősegítésére Magyarország pályázatot nyújtott be a Globális Környezeti Alaphoz (GEF). A elfogadott pályázat alapján biztosított mintegy 6,9 millió USD támogatási keretből 14 hazai – a szabályozott anyagok kiváltására irányuló – projekt finanszírozására került sor. E pénzügyi támogatás különösen az adott Módosításban előírt szigorítások és rövid határidők miatt kiemelkedő jelentőségű a kötelezettségek végrehajtásához.

Montreali Módosítás, 1997. Az előírt korlátozások és a Módosításból adódó más feladatok végrehajtása érdekében a környezetvédelmi felügyelőségek ellenőrizték a szabályozott anyagok felhasználását. A hazai engedélyezési rendszer már akkor is tartalmazta a nem részesekkel szemben a teljes külkereskedelmi tilalmat a szabályozott anyagok vonatkozásában. Az érintett technológiákkal kapcsolatban pedig nem volt szükség külön rendelkezésre, mivel sem szabályozott anyagot, sem azokat előállító technológiákat nem gyártották hazánkban. A szabályozott anyagok külkereskedelmének ellenőrzésére a hazai engedélyezési rendszerre vonatkozó szabályozás már 1993-ban hatályba lépett (a többször módosított 112/1990. (XII. 23.) Korm. rendelet alapján a GKM Engedélyezési és Közigazgatási Hivatala adja ki az engedélyeket a KvVM szakhatósági állásfoglalása alapján).

Pekingi Módosítás. A Módosításban érintett anyagokat sem gyártották hazánkban. A bróm-klór-metán felhasználásának tiltása megtörtént 2002. január 1-jétől azáltal, hogy az EU 2037/2000 (EK) rendelete alapján 2002. január 1-jétől tiltott lett ennek az anyagnak a felhasználása és a jogharmonizáció keretében a 94/2003. (VII. 2.) Korm. rendelet megtiltotta e vegyület felhasználását. A metil-bromid kiváltását célzó két regionális projektben is részt veszünk.

Az említett 94/2003. (VII. 2.) Korm. rendelet az összes korábbi szabályt hatályon kívül helyezte és egységes keretbe foglalta a szabályozott anyagokra vonatkozó normákat, amelyek tükrözik a Magyarország által elfogadott kiegészítésekből és módosításokból fakadó határidőket és kijelölik az ellenőrzésre felelős szervezet (Országos Környezet- és Vízügyi Főfelügyelőség). Tilos valamennyi anyag gyártása és – néhány kivétellel – környezetbe juttatása. A felhasználás tekintetében szűken szabott és időhatáros kivételek adottak.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

A Londoni Módosítás (1990) alapján a magyar befizetési kötelezettség a Sokoldalú Pénzügyi Alapba 1991-2003 között összesen 3.028.107 USD-t tett ki (2003-ban 232.468 USD volt).

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

--

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Londoni Módosítás, 1990. Magyarország 2003-2004-ben tagja a Sokoldalú Pénzügyi Alap Végrehajtó Bizottságának.

Koppenhágai Módosítás, 1992. A Technológiai és Közgazdasági Értékelő Testület 1994-ben felmérést kezdeményezett a Jegyzőkönyv és a szigorításokat tartalmazó Módosítás előírásai teljesítésének várható helyzetéről az átmeneti gazdaságú országokban. A Bizottság választása alapján a felmérést végző munkacsoport társelnöke volt Dobó László (a KTM jelöltjeként).

B7. Hazai koordináció

(2.a./B7)

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2003: 94/2003. (VII. 2.) Korm. rendelet az ózonréteget károsító anyagokról
- #1995: 67/1995. (VI. 13.) Korm. rendelet az ózonréteget lebontó anyagokról szóló Montrealban 1987. szeptember 16. napján aláírt Jegyzőkönyv módosításainak kihirdetéséről
- #1994: 28/1994. (VIII. 12.) KTM rendelet a sztratoszférikus ózonréteg védelméről szóló nemzetközi egyezmény végrehajtásáról intézkedő, a 19/1994. (VI. 8.) KTM rendelettel módosított 22/1993. (VII. 20.) KTM rendelet módosításáról (-)
- #1994: 19/1994. (VI. 8.) KTM rendelet a sztratoszférikus ózonréteg védelméről szóló nemzetközi egyezmény végrehajtásáról intézkedő 22/1993 (VII. 20.) KTM rendelet módosításáról (-)
- #1993: 22/1993. (VII. 20.) KTM rendelet a sztratoszférikus ózonréteg védelméről szóló nemzetközi egyezmény végrehajtásáról (-)
- #1992: 13/1992. (V. 12.) KTM rendelet a sztratoszférikus ózonréteg védelméről szóló nemzetközi egyezmény végrehajtásáról (-)
- #1991: 141/1991. (XI. 2.) Korm. rendelet az ózonréteget lebontó anyagokról szóló Montrealban 1987. szeptember 16. napján aláírt Jegyzőkönyv kiegészítésének kihirdetéséről
- #1990: 112/1990. (XII. 23.) Korm. rendelet az áruk, szolgáltatások és anyagi értéket képviselő jogok kiviteléről, illetőleg behozataláról
- Rontó Gy., Horkai I., Németh P., Gajzágó L., 1993: Veszélyben az ózonpajzs? Tájékoztató Füzetek 93/2, KTM, Budapest
- Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest
- Nagy Z., Tóth Z., Bérces A., Dobó L., 2003: Sikerül-e megmenteni az ózonpajzsot? KvVM, Budapest

3. AZ ÜVEGHÁZHATÁSÚ GÁZOK KIBOCSÁTÁSÁNAK KORLÁTOZÁSA

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1992. május 9.
* helyszín:	New York (USA)
* hatálybalépés:	1994. március 21.
* szervezet:	ENSZ
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	1992. június 13.
* csatlakozás:	1994. február 24. (ratifikálással)
* hatálybalépés:	1994. május 25.
* közzététel/kihirdetés:	1995. szeptember 28.

A2. Célkitűzés

Az elmúlt 100-150 évben – mindenekelőtt a fosszilis energiahordozók alkalmazása következtében – jelentősen megnőtt a légköri szén-dioxid mennyisége és a fokozódó légköri üvegházhatás miatt megerősödött az éghajlatváltozás kockázata. E gáz légköri mennyisége jelenleg már több mint harminc százalékkal magasabb, mint volt az ipari forradalom időszakának kezdetén. Más üvegházhatású gázok kibocsátása is számottevő mértékben emelkedett különböző emberi tevékenységek következtében (metán, dinitrogén-oxid stb.). Egyúttal a nagymértékű erdőpusztítások miatt csökkent a szén-dioxid légkörből való kikerülésében fontos szerepet játszó földi növénytakaró szén-dioxid nyelő-, illetve tározó kapacitása.

Az Egyezmény alapvető célkitűzése az üvegházhatású gázok emberi tevékenységekből eredő kibocsátásának és ezáltal e gázok légköri mennyiségének korlátozása olyan szinten, hogy elkerülhetők legyenek az éghajlatváltozásnak a környezetet és a társadalmakat érintő káros következményei [2.§].

Az Egyezményt 1992-ben az ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia keretében nyitották meg aláírásra, s gyakorlatilag minden ENSZ-tagállam az Egyezmény részese.

A3. Konkrét kötelezettségek

Az Egyezmény az államok közös, de megkülönböztetett felelősségéből indul ki, s ennek alapján kinyilvánítja, hogy az üvegházhatású gáz kibocsátásának korlátozásában azoknak a fejlett országoknak kell vezető szerepet vállalniuk, amelyek az emberi tevékenységekből eredő eddigi (az ipari forradalom időszaka óta számításba vett) kibocsátások legnagyobb részéért felelősek. Ennek megfelelően az Egyezmény konkrét – de jogilag nem kötelező

érvényű – feladatként azt írja elő az egyezményben részes fejlett és (közép-kelet-európai) átmeneti gazdaságú országokra, hogy ériék el: 2000-ben az üvegházhatású gázkibocsátásuk nem haladja meg az 1990. évi szintet [4.§ 2 bek. (b)]. Ezen államok körét az Egyezmény I. melléklete sorolja fel (1992 óta e lista részben módosult). Emellett az összes félnek – köztük a fejlődő államoknak is – általános jellegű feladatai vannak a kibocsátásokat eredményező jelenlegi és jövőbeli tevékenységekre vonatkozóan [4.§ 2 bek. (a)].

A feleknek a végrehajtás előmozdítására programot kell kidolgozniuk [4.§ 2 bek. (a)], valamint rendszeres időközönként részletes előírásoknak megfelelő nemzeti beszámolót [4.§ 2 bek. (b)] és a kibocsátások tényleges alakulásáról éves összesítést (leltárt, „emissziókatasztert”) kell benyújtaniuk az Egyezmény Titkárságához.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az átmeneti gazdaságú országok bizonyos mértékben eltérhetnek a kibocsátások korlátozására vonatkozó általános előírásoktól [4.§ 6 bek].

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

Az Egyezmény végrehajtásának ügyviteli költségeit – a Felek meghatározott mértékű befizetéseiből – 1996-tól kezdődően külön pénzügyi keretből fedezik; azt megelőzően az Egyezmény költségvetése az általános ENSZ költségvetés része volt. A fejlődő országok és kisebb részben az átmeneti gazdaságú országok feladatai ellátásának elősegítésére külön pénzügyi rendszert hoztak létre, amelyet a Globális Környezeti Alap (GEF) kezel. Az ehhez való pénzügyi hozzájárulásra az Egyezmény II. mellékletében felsorolt fejlett országok kötelezettséget vállaltak, más felek önkéntesen hozzájárulhatnak ehhez az alaphoz. (1992 óta a II. mellékletben megadott lista is részben módosult.)

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

A Felek Konferenciájának határozata (első ülészak, Berlin, 1995) alapján tárgyalások kezdődtek elsősorban a kibocsátásokkal kapcsolatos szigorításokról, amelyek eredményeképpen 1997-ben elfogadták a Kiotói Jegyzőkönyvet (3.a.).

A7. A nemzetközi szervezet

Az Egyezmény legfőbb döntéshozó szerve a Részes Felek Konferenciája, amely évenként egy plenáris ülészakot tart. A Konferencia munkáját Titkárság, illetve a két állandó testület segíti: a tudományos és technológiai tanácsadással foglalkozó testület, valamint a végrehajtás ügyeivel foglalkozó testület. Globális környezeti, energetikai, technológiai, illetve társadalmi vonatkozásai miatt a kérdéskörrel kiemelten foglalkozik több nemzetközi szervezet is (így az ENSZ több szakosított szervezete, valamint OECD és az Európai Unió is).

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Az 1992. áprilisban kiadott nyilatkozatában a Kormány (bizonyos feltételekkel) vállalta, hogy a hazai szén-dioxid kibocsátás 2000-ben nem haladja meg az 1985-1987 közötti időszak átlagos évi szintjét. Az Egyezményt a köztársasági elnök írta alá az ENSZ Környezet és

Fejlődés Konferenciáján 1992. június 13-án. Az Országgyűlés egyhangú megerősítő határozatát követően a ratifikációs okiratot az ENSZ Főtitkáránál 1994. február 24-én helyezték letétbe. Az Egyezményt az 1995. évi LXXXII. törvénnyel hirdették ki.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

A kibocsátás-korlátozás teljesíthetőségének vizsgálata során – különböző gazdasági forgatókönyvek mellett – egy (a kibocsátás-szabályozással közvetlenül összefüggő) “intézkedések nélküli” változat, illetve egy energiatakarékos változat elemzésére került sor. Az utóbbi változat az Országos Energiatakarékosági és Energiahatékonysági Program akkor érvényes rövidtávú céljain alapult. Az 1990-es évtized elejéig tartó gazdasági visszaesést követően, egy jóval kevésbé energia-intenzív gazdasági szerkezet alakult ki. Ennek következtében az ezredfordulón a kibocsátások lényeges mértékben elmaradtak a viszonyítási szintnek tekintett 1985-87 közötti időszak átlagos kibocsátási szintjétől. (A többször módosított nemzetközi módszerrel számított és összesített konkrét hazai adatok elérhetők az Egyezmény hivatalos honlapján közzétett nemzeti jelentések között: www.unfccc.org).

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A szén-dioxid kibocsátás korlátozásának eredményes eszköze az energiahatékonyság javítása. Az erre irányuló cselekvési program fontosabb céljai a környezet védelme, az importfüggőség csökkentése, takarékoság a hazai energia készletekkel, a gazdaság versenyképességének növelése, illetve alkalmazkodás az Európai Unió energiapolitikájához és az OECD/IEA ajánlásokhoz. A korábbi hazai program és a kapcsolódó támogatási keretprogramok többszöri megújítása mellett folyamatban van egy átfogó program kidolgozása a megújuló energiák nagyobb mértékű hasznosítására. Más ágazatok vonatkozásában is tartalmaz átfogó feladatokat a második Nemzeti Környezetvédelmi Program (2003-2008), illetve annak az éghajlatváltozással foglalkozó tematikus programja. Az erdőtelepítési program hozzájárul a szén-dioxid nyelő- és tározókapacitásainak erősítéséhez. (Az Egyezmény kifejezetten a kibocsátás-korlátozást vagy csökkentést írta elő 2000-re, tehát az egyes országok esetében nem lehetett beszámítani a nyelőket).

Az Egyezmény hazai végrehajtását áttekintő nemzeti beszámolók, illetve a kibocsátások éves összesítései a megadott időközönként elkészültek és az Egyezmény Titkárságára benyújtották azokat.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

Az Egyezmény adminisztratív pénzügyi alapjával kapcsolatos éves befizetési kötelezettségnek Magyarország rendszeresen eleget tesz. Az Egyezmény pénzügyi-támogatási rendszeréhez – amelyet a Globális Környezeti Alap (GEF) kezel – csatlakoztunk: eddig nem vállaltunk befizetési kötelezettséget; de részesedtünk támogatásban olyan projektek keretében, amelyek hozzájárultak a hazai kibocsátások elemzéséhez, ill. mérsékléséhez.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

A hazai tárgyalási álláspont kialakításához, majd az első beszámoló elkészítéséhez a holland kormány szakértői nyújtottak segítséget. A norvég kormány a hosszútávú magyarországi energia-környezet kapcsolatrendszer érintő stratégiára vonatkozóan, az USA hozzájárulása pedig a hazai kibocsátási nyilvántartás fejlesztése és az ágazatok szerinti intézkedések kidolgozása terén volt számottevő. A kibocsátás szabályozást vállaló (I. mellékletben említett)

országok – köztük Magyarország – együttműködésének elősegítésére az OECD és az IEA (Nemzetközi Energia Ügynökség) programot indított. Az EU-tagállamok és a társult országok már a csatlakozást megelőzően is együttműködtek, a csatlakozást követően pedig együtt alkalmazzák az Európai Éghajlatváltozási Programot és a kibocsátások nyomon követését elősegítő (monitoring) irányelvet, a közösségi szintű emisszió-kereskedelmi rendszert bevezető irányelvet és a (a következőkben tárgyalt) Kiotói Jegyzőkönyvben említett fluorvegyületek kibocsátásával foglalkozó rendeletet. Közvetve számos más – pl. az energiagazdálkodással kapcsolatos – EU-jogszabály is érinti a kibocsátások alakulását, ill. szabályozását.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Az Egyezmény tudományos és technológiai ügyekkel foglalkozó tanácsadó testületének első elnöke (1995-97), s egyúttal a Részes Felek Konferenciája elnökségének tagja volt dr. Faragó Tibor, a környezetvédelmi minisztérium képviselője. A Konferencia 9. ülészakának elnökévé választották 2003. decemberben – a Konferencia milánói ülészakán – dr. Persányi Miklós környezetvédelmi és vízügyi minisztert.

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont kialakításáért, képviseletéért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet) - az 1995. évi LXXXII. törvény alapján együttműködve a többi érintett minisztériummal. A végrehajtás ágazatközi koordinációs feladatainak ellátásában a 1024/1993 Korm. határozattal létrehozott 1993-2002 között működött Fenntartható Fejlődés Bizottság (tárcaközi állandó bizottság) kapott meghatározó szerepet.

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2003: 132/2003. (XII.11.) OGY határozat a 2003-2008 közötti időszakra szóló Nemzeti Környezetvédelmi Programról
- #1995: 1995. évi LXXXII. törvény az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény kihirdetéséről
- #1993: 1024/1993. (IV.2.) Korm. határozat az 1992. évi ENSZ Környezet és Fejlődés Világkonferencián született megállapodásokból adódó feladatokról (már nem hatályos)
- *2003: Faragó T., Kerényi A. (szerk.), 2003: Nemzetközi együttműködés az éghajlatváltozás veszélyének, az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésére. KvVM és Debreceni Egyetem
- *1995: Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest, 57-60.o.
- *1994: Bándi Gy., Faragó T., Lakosné H. A., 1994: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények. KTM, Budapest
- *1992: Faragó T. és Pálvölgyi T. (szerk.), 1992: Az Egyesült Nemzetek Szervezetének keretegyezménye az éghajlatváltozásról. Az ENSZ Környezet és Fejlődés Konferenciájának Magyar Nemzeti Bizottsága, Budapest
- *1991: Faragó T., Iványi Zs., Szalai S. (szerk.), 1991: Az éghajlat változékonysága és változása: a légkör összetételének és az éghajlat jellemzőinek változása, a változások megfigyelése, modellezése, előrejelzése és hatásai. KTM - OMSZ, Budapest

3.a. AZ ÜVEGHÁZHATÁSÚ GÁZOK KIBOCSÁTÁSÁNAK CSÖKKENTÉSE

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Kiotói Jegyzőkönyv az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményéhez	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1997. december 11.
* helyszín:	Kiotó (Japán)
* hatálybalépés:	
* szervezet:	ENSZ
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	--
* csatlakozás:	2002. augusztus 21.(csatlakozással)
* hatálybalépés:	
* közzététel/kihirdetés:	

A Jegyzőkönyvhöz mintegy 120 ország csatlakozott, de a hatálybalépés egyik feltétele, hogy az Egyezmény I. mellékletében felsorolt Felek közül legalább annyi csatlakozzon, amelyek együttes 1990. évi kibocsátása eléri az e mellékletben felsorolt Felek összesített kibocsátásának 55%-át. Miután az USA elutasította a csatlakozást, a Jegyzőkönyv hatálybalépése az Orosz Föderáció csatlakozásán múlik és épp e kötet lezárásakor döntött az orosz parlament (Duma) a ratifikálásról, azaz 2005 elején hatályba lép a Jegyzőkönyv.

A2. Célkitűzés

Az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményben Részes Felek Konferenciája első ülészakán (1995) határozata alapján kezdődtek meg a tárgyalások a konkrét kibocsátás csökkentési kötelezettségekről. Az 1997 decemberében elfogadott Jegyzőkönyv legfontosabb rendelkezése az Egyezmény I. mellékletében felsorolt fejlett és átmeneti gazdaságú országok számára átlagosan 5,2%-os kibocsátás csökkentést ír elő a 2008-2012 közötti időszakra éves átlagban az 1990-es szinthez képest [3.§ 1.bek.].

A3. Konkrét kötelezettségek

Jegyzőkönyv szigorítja az Egyezmény (nemzetközi jogi értelemben nem kötelező érvényű) kibocsátás szabályozási rendelkezéseit és ehhez olyan eszközöket rendel, amelyekkel a fejlettebb országok által korlátozható/csökkenthető az üvegházhatású gázok gazdasági tevékenységekből eredő kibocsátása, illetve elősegíthető e gázok kivonása (kikerülése) a légkörből a nyelők jobb védelmével. E utóbbi alapvetően a légköri szén-dioxid megkötésében fontos szerepet játszó erdőkre vonatkozik és szén (szén-dioxid) nyelő-, ill. tározó kapacitásaik erősítésére irányul. A Jegyzőkönyv tehát már a „nettó kibocsátások” szabályozásáról szól. Konkrétabban a legfontosabb kötelezettségek, feltételek és kiegészítő eszközök a következők:

- A szabályozás hat konkrétan megnevezett (A. függelék) üvegházhatású gázra, ill. gázcsoportra vonatkozik úgy, hogy azokat a szén-dioxid üvegházhatásának (globális melegítő potenciáljának, GWP) egyenértékében kell számításba venni; e hat gáz: a szén-dioxid (CO₂), a metán (CH₄), a dinitrogén-oxid (N₂O), továbbá három fluorvegyület, ill. -csoport (fluorozott szénhidrogének /HFC/, perfluorkarbonok /PFC/, kén-hexafluorid /SF₆/).
- Az egyes fejlettebb államok eltérő mértékű vállalást tettek, amit a Jegyzőkönyv B. függeléke rögzít. A legtöbb állam 5-8 % közötti csökkentést vállalt, de egyes államok esetében a vállalások a kibocsátás-növekedés korlátozását vagy a kibocsátások szinten tartását jelentik. Az EU akkori 15 tagállama közösen vállalta az átlagosan nyolc százalékos csökkentést [a 4.§ alapján], de ezen belül lényeges eltérésekkel az egyes tagállamok között. (Minden EU-tagállam egyszerre és maga az Európai Közösség is jóváhagyással csatlakozott 2002-ben tételesen megadva az egyes tagállamok kibocsátás-szabályozási vállalását, amely pl. Németország esetében -21%, Portugália esetében +27%).
- A nyelőkkel (alapvetően az erdők szén-dioxid--nyelő, széntározó kapacitásának erősítésével) kapcsolatos bizonyos tevékenységek számításba vételét lehetővé teszik a rendelkezések [3.3.§ 3.4.§] .
- A Jegyzőkönyv három kiegészítő eszközt, „rugalmassági mechanizmust” (Kiotói Mechanizmust) vezet be, amelyek segítségével egy fejlett állam részben úgy teljesítheti kibocsátás-szabályozási kötelezettségét, hogy más államban megvalósult vagy közreműködésével megvalósított kibocsátás-csökkentést saját csökkentésként számolhat el [6.§, 12.§, 17.§]. Az Együttes Végrehajtás esetében elsősorban egy átmeneti gazdaságú országban, a Tiszta Fejlesztési Mechanizmus esetében pedig egy fejlődő országban megvalósított kibocsátás-csökkentő beruházásról van szó, míg a Kibocsátási Jogok Kereskedelme két fejlettebb állam között teszi majd lehetővé kibocsátási jogok átadását-átvételét.
- A kibocsátási nyilvántartások készítésénél további pontosításokat, szigorításokat ír elő a Jegyzőkönyv tekintettel a kibocsátásokkal kapcsolatos sokkal bonyolultabb előírásokra, így például a nyelők figyelembevételére [5.§, 7.§, 8.§].
- A Jegyzőkönyv felsorolja azokat a szakpolitikai és intézkedési területeket, amelyeket elsősorban figyelembe kell venni a kibocsátások szabályozása érdekében [2.§].

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az átmeneti gazdaságú országok számára továbbra is érvényes – az Egyezmény hasonló rendelkezésével összhangban – az a rendelkezés, miszerint bizonyos mértékű „rugalmasság” biztosítható kibocsátás szabályozási kötelezettségeik végrehajtásában. [3.§ 6.bek.]

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

A Jegyzőkönyv is utal több olyan területre, ahol fejlődő államok támogatása lehet szükséges feladataik ellátása, vagy például a változó környezeti feltételekhez való alkalmazkodás érdekében. A Részes Felek Konferenciája 2002-ben határozott három új pénzügyi-támogatási alap létrehozásáról részben az Egyezményhez, részben a Jegyzőkönyvhöz kapcsolódóan (Speciális éghajlatváltozási alap, Legkevésbé fejlett országokat támogató alap, Alkalmazkodást elősegítő alap).

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

A Kiotói Jegyzőkönyv hatálybalépésének, ill. majdani végrehajtásának elősegítésére a Részleges Felek Konferenciájának 2001. évi ülészakán (Marrakech) részletes szabályokat fogadtak el többek között: a nyelők és a nyelőkkel kapcsolatos tevékenységek beszámításáról, a Jegyzőkönyvben foglalt „rugalmassági mechanizmusok” alkalmazásáról, a kibocsátási nyilvántartások készítéséről, az előírásoknak való „nem-megfelelés” következményeiről, a fejlődő országok támogatását biztosító további pénzügyi alapokról.

A7. A nemzetközi szervezet

A Jegyzőkönyvvel kapcsolatos döntéshozó fórum a Részleges Felek Találkozója. Emellett az Egyezmény alapján létrehozott szervezetek fogják segíteni a Jegyzőkönyv végrehajtását is (titkárság, állandó testületek).

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Magyarország nem írta alá a jegyzőkönyvet; a csatlakozásra a vonatkozó országgyűlési határozat alapján 2002-ben került sor.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

A magyar fél a Jegyzőkönyv B. függeléké értelmében vállalta, hogy 2008-2012 között kibocsátásai nem érik el a korábbi (az Egyezmény kapcsán meghatározott 1985-1987 közötti) viszonyítási szint 94%-át. A jelentős gazdasági szerkezetváltásnak, továbbá a különböző kibocsátás-korlátozást is eredményező programoknak tulajdoníthatóan az éves kibocsátások jelentősen elmaradnak és a jelen évtized végén is el fognak maradni e korábbi szinttől.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A Jegyzőkönyvben vállalt kötelezettségek figyelembevételével a második Nemzeti Környezetvédelmi Program keretében konkrétabb tematikus akcióprogram készült a megfelelő átfogó és ágazati feladatok megadásával a 2003-2008 közötti időszakra. Egyes ágazati stratégiák és készülő programok – különösen az energiagazdálkodás területén – olyan célkitűzéseket, feladatokat tartalmaznak, amelyek közvetlen hatással vannak a Jegyzőkönyvben vállalt kötelezettségek teljesítésére.

A környezetvédelmi tárca támogatásával széleskörű kutatások folynak az MTA égisze alatt az éghajlatváltozás feltételezett hatásainak hazai következményeiről és az azokra való felkészülés lehetőségeiről. A Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Programok jóváhagyott környezetvédelmi, agrárgazdasági, vízgazdálkodási, természetvédelmi projektjei között több olyan van, amely közvetlenül összefügg az éghajlatváltozás témakörével.

A Kiotói Jegyzőkönyv által bevezetett kiegészítő mechanizmusok alapján (a Jegyzőkönyv hatálybalépéséig feltételesen) számos kibocsátás-csökkentő beruházás együttes végrehajtási projektként történő elismerésére történt kezdeményezés.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

A Jegyzőkönyv alapján 2002-ben létrehozott új pénzügyi alapokkal kapcsolatban az Egyezmény II. mellékletében említett Felek tettek kötelezettségvállalást; más országok – így az I. mellékletben említett átmeneti gazdaságú országok, s köztük Magyarország – (önkén-tesen) hozzájárulhatnak ezekhez az alapokhoz.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Az Európai Közösség is csatlakozott a Jegyzőkönyvhöz (2002/358/CE Tanácsi döntés, 2002. április 25.). Az EU keretében az adott területen folyó tagállami együttműködésnek ad átfogó keretet az EU éghajlatváltozási (keret)programja. Ezzel összefüggésben konkrét feladataink vannak egyebek mellett a megújuló energiák arányára a villamosenergia-termelésben, a kibocsátási jogok EU-szintű kereskedelmi rendszerébe való belépésre (2003/87/EK Irányelv az üvegházhatású gázok kibocsátási egységei Közösségen belüli kereskedelmi rendszeréről), a kibocsátások részletes nyilvántartására (monitoringra) vonatkozóan.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

A Kiotói Jegyzőkönyv előkészítése időszakában 1995-1997 között az ENSZ-egyezmény elnökségének tagja, a tudományos tanácsadással foglalkozó állandó testület elnöke volt dr.Faragó Tibor (a környezetvédelmi tárca képviselőjében).

B7. Hazai koordináció

A Jegyzőkönyvből adódó hazai feladatokra való félkészülésért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont kialakításáért, képviselőjéért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet) együttműködve a többi érintett minisztériummal. A Jegyzőkönyvvel összefüggő egyes feladatok végrehajtásának elősegítésére Kormányhatározattal 2003-ban tárcaközi bizottság alakult („Kiotói mechanizmusok tárcaközi bizottsága”).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2003: 132/2003. (XII.11.) OGY határozat a 2003-2008 közötti időszakra szóló Nemzeti Környezetvédelmi Programról
- #2002: 49/2002. (VII. 19.) OGY határozat az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményben Részes Felek Konferenciájának 1997. évi harmadik ülészakán elfogadott Kiotói Jegyzőkönyvhöz történő csatlakozásról
- #2002: 2101/2002. (IV.12.) Korm. határozat a Kiotói Jegyzőkönyvhöz történő csatlakozásról
- *2003: Faragó T., Kerényi A. (szerk.), 2003: Nemzetközi együttműködés az éghajlatváltozás veszélyének, az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésére. KvVM és Debreceni Egyetem
- *1998: Faragó T. (szerk.), 1998: Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése: Kiotói Jegyzőkönyv az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményéhez és a hazai feladatok. Fenntartható Fejlődés Bizottság, Budapest

4. AZ ORSZÁGHATÁROKAT ÁTLÉPŐ VÍZFOLYÁSOK ÉS A NEMZETKÖZI TAVAK VÉDELME

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Egyezmény a határokat átlépő vízfolyások és nemzetközi tavak védelméről és használatáról	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1992. március 17.
* helyszín:	Helsinki (Finnország)
* hatálybalépés:	1996. október 6.
* szervezet:	ENSZ Európai Gazdasági Bizottság
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	1992. március 18.
* csatlakozás:	1994. szeptember 2. (megerősítéssel)
* hatálybalépés:	1996. október 6.
* közzététel/ki hirdetés:	2000. július 11.

A2. Célkitűzés

Egyezmény létrehozásához az vezetett, hogy a felszíni és felszín alatti vizek állapota a fokozódó elszennyeződés, illetve a nem körültekintő használatok miatt Európa-szerte nagy mértékben romlott. A kiváltó okok között szerepel a korábbi rohamos iparfejlesztés, az iparszerű mezőgazdaság térhódítása, az urbanizáció erősödése. A kormányok – lehetőségeikhez mérten – elsősorban országaik területén tettek bizonyos intézkedéseket a kedvezőtlen folyamatok ellensúlyozására. A határvizeket érő kedvezőtlen hatások azonban növekedtek, s ez elsősorban az „alvízi országok” számára okozott mind nagyobb problémát.

Európában általános gyakorlattá vált két- vagy többoldalú határvízi egyezmények megkötése, amelyek különböző mértékben a vízgazdálkodásra és a vízi környezetvédelemre is kiterjednek, azonban egységes elvek hiányában szerkezetük eltérő, sok esetben csak általánosságokat tartalmaznak és ténylegesen a határvizek állapotának javulását nem garantálják. A mérési-észlelési módszerek eltérései miatt még a határvizek azonos alapon történő minősítése is nehézségekbe ütközik.

Az Egyezmény alapvető célkitűzése az lett, hogy a határvizekben érdekelt szomszédos országok megelőzzék, ellenőrizzék, illetve csökkentsék a felszíni és a felszín alatti vizeket érő, az ökoszisztemeket károsító, határokon áterjedő kedvezőtlen hatásokat (beleértve a kockázatos anyagok okozta, valamint a hő- és sugárszennyezést, az ipari, a lakossági, a mezőgazdasági szennyezéseket és a nem körültekintő vízhasználatokat) és az egyenlőség és a kölcsönösség alapján az Egyezmény általános elveit a gyakorlatba átültetve kössenek két- vagy többoldalú megállapodásokat e cél megvalósítása érdekében.

A3. Konkrét kötelezettségek

Az Egyezmény szerint a Feleknek – az elővigyázatosság és a szennyező fizet elveit alkalmazva, továbbá a jövő generációk érdekeit szem előtt tartva – mindent meg kell tenniük azért, hogy

- megelőzzék, ellenőrizzék és csökkentsék a vizek határokon áterjedő hatással járó vagy valószínűsíthetően ilyen hatást okozó szennyezését;
- biztosítsák a határvizek ökológiailag kedvező és az ésszerű vízgazdálkodásnak megfelelő használatát, a vízkészletek megóvását és a környezet védelmét;
- biztosítsák a határvizek ésszerű és méltányos használatát, különös tekintettel azok határvízi jellegére, olyan tevékenységek esetében, amelyek határokon áterjedő hatást okoznak, vagy okozhatnak;
- biztosítsák az ökoszisztéma megóvását, illetve amennyiben ez szükséges, helyreállítását.

E kötelezettségek teljesítése érdekében a Feleknek:

- igazgatási, jogi, gazdasági, pénzügyi és műszaki intézkedéseket kell tenniük beleértve a hulladékszegény technológiák bevezetését;
- a szennyező anyagok kibocsátására vonatkozó határértékeket (különösen a veszélyes anyagok esetében) a rendelkezésre álló legjobb technológiákat figyelembe véve kell meghatározniuk;
- együtt kell működniük a határvizek monitoringja és értékelése, továbbá a kutatás-fejlesztés terén, valamint széleskörű információcserét kell folytatniuk.

Az Egyezmény továbbá:

- foglalkozik a rendkívüli szennyezések kockázatának csökkentésével az ipari balesetek országhatárokon túli hatásaira vonatkozóan, beleértve az ezeket észlelő figyelő- és jelzőrendszerek kiépítésének, működtetésének kérdéseit, valamint a rendkívüli szennyezések káros következményeinek más országok területén történő elhárításával;
- külön rendelkezik a konzultációk, illetve a jelző- és riasztórendszerek, a kölcsönös segítségnyújtás kérdéseiről, valamint hangsúlyozza a közvélemény tájékoztatásának fontosságát és előírja a vízminőségi célállapot kritériumainak, az engedélyeknek és szabályoknak, az egyes területeken mért szennyezettségi és szennyezőanyag-kibocsátási jellemzőinek a nyilvánosságra hozatalát;
- rendelkezik a viták rendezéséről.

Ez a keretegyezmény a két- és többoldalú határvízi megállapodásokra általánosságban utal, tág teret hagyva az ökoszisztéma-szemléletű vízgazdálkodás bevezetésének az együttműködés gyakorlatába. Az Egyezményre támaszkodva lehetséges mind a meglévő egyezmények, megállapodások korszerűsítése, mind újabb, tágabb területi és tárgyi hatályú, újszerű szemléletű két- és többoldalú jogi eszközök létrehozása.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

Az Egyezmény ügyviteli feladatainak költségeit az ENSZ EGB költségvetésének keretében tervezik és számolják el. Egyes feladatok ellátásának elősegítésére önkéntes hozzájárulásokból finanszírozott pénzügyi alapot (letéti alap) is létrehozta. Az Egyezmény égisze alatt megvalósuló szakmai együttműködés anyagi háttérét a témavezető országok, illetve az érintett közreműködő országok biztosítják.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

E keretegyezmény alapján két- és többoldalú határvízi egyezmények születtek (pl. 1994-ben a Duna Védelmi Egyezmény: ld. 5.), illetve készülnek. Az Egyezmény rendelkezéseit figyelembe vették az Európai Unió Víz Keretirányelve kidolgozása során is.

Az Egyezménnyel kapcsolatban két kiegészítő jogi eszközt – jegyzőkönyvet – dolgoztak ki, amelyek még nincsenek hatályban, ezek: az 1999-ben elfogadott Víz és Egészség Jegyzőkönyv (4.a.) és a 2003-ban elfogadott Polgári Felelősségi Jegyzőkönyv (4.b.).

A7. A nemzetközi szervezet

Az Egyezmény döntéshozó testülete a Részleges Felek Találkozója (a hivatalos magyar fordításban "a Felek ülése"), amelyre háromévenként kerül sor. Az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának Végrehajtó Titkára felel az Egyezmény titkársági-ügyviteli feladatainak ellátásáért.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Magyarország képviselője az Egyezményt 1992. március 18-án írta alá. A kormányjóváhagyást követően az erről szóló okirat letétbe helyezésére 1994. szeptember 2-án került sor. Az Egyezmény Magyarország számára is a nemzetközi hatálybalépés napján, 1996. október 6-án lépett hatályba..

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

A Magyarországnak az Egyezményben való részvételhez kifejezett érdekei fűződnek: felszíni vizeink mintegy 96 százaléka külföldről származik, mindenképpen indokolt tehát részvételünk egy olyan európai keret-megállapodásban, amely hozzájárulhat a vizek állapotát befolyásoló, határokon túlterjedő kedvezőtlen hatások csökkentéséhez. Mindezekre tekintettel Magyarország messzemenően figyelembe veszi az Egyezmény célkitűzését és általános jellegű rendelkezéseit a határvizei kapcsán érintett országokkal való együttműködés fejlesztése során.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

Az Egyezményben foglalt általános kötelezettségeket és rendelkezéseket figyelembe vették a határvizekkel kapcsolatos hazai intézkedési, fejlesztési, együttműködési programok kidolgozása és végrehajtása során.

A keretjellegű egyezmény célkitűzéseinek, a két- és többoldalú határvízi együttműködés erősítésére vonatkozó rendelkezéseinek megfelelően készült el 1994 során a Duna-egyezmény (ld. 5.).

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

Az Egyezmény ügyviteli költségeit az EGB költségvetéséből fedezik, s ez utóbbihoz Magyarország az előírt mértékben hozzájárul.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Magyarország élénk két- és többoldalú együttműködést folytat a szomszédos országokkal és a Duna menti országokkal, ami hozzájárul az Egyezményben vállalt kötelezettségek teljesítéséhez is. Aktív és kezdeményező résztvevői vagyunk az Egyezmény keretében folyó szakmai munkának.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Magyarország jelenleg tagja az Egyezmény elnökségének. A magyar fél koordinálta a Víz és Egészség Jegyzőkönyv kidolgozását és jelenleg vezeti a Jegyzőkönyv végrehajtásával foglalkozó ideiglenes munkacsoportot. Emellett vezető-helyettesi szerepet töltünk be a Monitoring és Értékelési Munkacsoportban.

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviselétéért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

#2000: 130/2000 (VII.11) Korm rendelet a határokat átlépő vízfolyások és nemzetközi tavak védelméről és használatáról szóló Helsinkiben 1992. március 17-én elfogadott egyezmény kihirdetéséről

#1994: 3209/1994. (VI.16) Korm. határozat a határokat átlépő vízfolyások és nemzetközi tavak védelméről és használatáról szóló Helsinkiben 1992. március 17-én elfogadott egyezményhez való csatlakozás megerősítéséről

*1995: Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest, 63-66.o.

*1994: Bándi Gy, Faragó T., Lakosné H. A., 1994: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények. KTM, Budapest

*1991: Mihályfi Árpádné (szerk.), 1991: Magyar részvételű nemzetközi egyezmények: környezetvédelem, műemlékvédelem. KTM, Budapest, 54-86. o.

4.a. VÍZ ÉS EGÉSZSÉG

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Az országhatárokat átlépő vízfolyások és a nemzetközi tavak védelme és használata egyezmény Víz és egészség jegyzőkönyve	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1999. június 17.
* helyszín:	London (Egyesült Királyság)
* hatálybalépés:	
* szervezet:	ENSZ EGB és WHO Európai Regionális Irodája
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	1999. június 17.
* csatlakozás:	2001. december 7. (jóváhagyással)
* hatálybalépés:	
* közzététel/kihirdetés:	

A Jegyzőkönyv a 16. megerősítő, jóváhagyó vagy csatlakozási okirat letétbe helyezése után 90 nappal lép hatályba; ennek várható ideje 2005 első féléve.

A2. Célkitűzés

A kellő mennyiségben és megfelelő minőségben rendelkezésre álló édesvíz az élet minden formájának alapvető feltétele. A vízhiány, illetve a nem megfelelő minőségű ivóvíz számtalan betegség előidézője. A Földön 1,1 milliárd ember nem jut egészséges ivóvízhez és 2,4 milliárd él az alapvető higiénés feltételek hiányában. Az erre visszavezethető hasmenéses megbetegedések esetszámát évi 4 milliárdra becsülik, ami 2000-ben 2,1 millió ember – 85%-ban ötévesnél fiatalabb gyermek – életét követelte. A pán-európai térségben sem ismeretlenek ezek a gondok. Különösen a közép- és kelet európai országok, közülük is elsősorban a Független Államok Közösségének közép-ázsiai köztársaságai küzdenek a vízhiányból és a vízkészletek elszennyeződéséből eredő egészségi és környezeti problémákkal. Mindezekre tekintettel a Jegyzőkönyv célkitűzése nemzeti, regionális és nemzetközi szinten a vízgazdálkodás fejlesztésének, a vízi környezet védelmének és a vízzel kapcsolatos megbetegedések megelőzésének, illetve visszaszorításának elősegítése az emberi egészség védelme, az egyéni és társadalmi jólét előmozdítása érdekében. Ennek során a jól ismert alapelvek – elővigyázatosság elve, “szennyező fizet” elv, a megelőzés elve; a szubszidiaritás elve – mellett a következő alapelveket kell figyelembe venniük a Feleknek:

- az országok saját erőforrásaik hasznosítása során felelősséggel tartoznak azért, hogy ne okozzanak kárt más országok környezetében vagy a nemzeti joghatóságuk alá tartozó terület határain kívül;

- a fenntartható fejlődés elve (a vízgazdálkodás szolgálja úgy a jelen generációk érdekeit, hogy ezzel ne veszélyeztesse a jövő generációk szükségleteinek kielégíthetőségét);
- a vízgazdálkodásban a víz társadalmi, gazdasági és környezeti értékeinek leginkább elfogadható és fenntartható együttes figyelembevételével;
- az információhoz jutás és a nyilvánosság részvételének biztosítása a víz és egészség viszonylatában történő döntéshozatalban;
- a vízgazdálkodást a lehetséges legnagyobb mértékben integrált módon, vízgyűjtő területi alapon, a többi környezeti közege irányuló szabályozással együtt kell végezni;
- méltányosság elve (igazságos hozzáférés biztosítása a vízhez mind mennyiségi, mind minőségi tekintetben a népesség minden tagjának, különösen a hátrányos helyzetűeknek és a társadalom kirekesztettjeinek).

A3. Konkrét kötelezettségek

A Jegyzőkönyv alapján a Feleknek:

- célul kell tűzniük azt, hogy mindenki hozzájusson egészséges ivóvízhez és szennyvíz-elvezető/kezelő rendszerhez és intézkedéseket kell tenniük a vízzel kapcsolatba hozható megbetegedések megelőzésére és visszaszorítására olyan integrált vízgazdálkodási rendszer keretében, amely biztosítja a vízforrások fenntartható használatát, a vízi ökoszisztémák védelmét, az emberi egészségre ártalmatlan vízminőséget;
- intézkedéseket kell tenniük a következő célok elérésére:
  - az emberi egészségre potenciális veszélyt jelentő mikroorganizmusoktól és anyagoktól mentes, egészséges ivóvízellátás biztosítása megfelelő mennyiségben;
  - az egészség és a környezet védelmére megfelelő színvonalú szennyvízgyűjtő, -elvezető és -tisztító rendszerek létesítése, fenntartása és fejlesztése;
  - az ivóvíz forrásául szolgáló vízbázisok és az ezekhez kapcsolódó ökoszisztémák hatékony védelme a szennyezéstől, így a mezőgazdasági, az ipari és más veszélyes anyagkibocsátásoktól;
  - a rekreációs vízhasználatokból eredő, víz eredetű megbetegedésekkel szembeni védelem;
  - a vízzel összefüggő megbetegedési eseményeket vagy járványokat előidéző helyzetek hatékony monitorozása és az ilyen helyzetek megfelelő kezelése;
- a fenti intézkedéseket alá kell vetniük előzetes hatásvizsgálatnak - figyelembe véve azok összes hatását az egészségre, a vízforrásokra és a fenntartható fejlődésre;
- jogi, adminisztratív és közgazdasági kereteket kell megteremteniük, amelyek lehetővé teszik, hogy a közigazgatás és a magánszféra részt vehessenek a vízgazdálkodás fejlesztésében a vízzel kapcsolatos megbetegedések megelőzése, visszaszorítása céljával;
- illetve azok közhatóságainak figyelembe kell venniük a potenciális közegészségügyi hatásokat minden olyan tevékenység engedélyezésének megfontolása előtt, amely a vízi környezetre érdemi hatást gyakorolhat;
- a víz által okozott megbetegedések megelőzésére olyan célokat kell kitűzniük amelyek kiterjednek az ivóvíz minőségre, a vízjárványok visszaszorítására, az ivóvízellátásba, szennyvízkezelésbe bevonandó területekre és ezen szolgáltatások javítására, a tisztítatlan szennyvízbevezetésekre, a szennyvízkibocsátások minőségére, a szennyvíziszap elhelyezésre- és hasznosításra, az ivóvízforrások vízminőségére, a fürdővizekre stb.;

- e célok elérésére intézkedéseket kell tenniük az illetékes hatóságaik közti koordináció érdekében; vízgazdálkodási terveket kell készíteniük a határvizekre (vízgyűjtő-területi és vízbázis alapon); biztosítaniuk kell a szükséges jogi és intézményi kereteket;
- együtt kell működniük: kölcsönös tájékoztatás, egymás szükség szerinti támogatása révén valamint részvétellel nemzetközi projektekben, különös tekintettel a határvizekre és határokon áterjedő hatásokra.

A Jegyzőkönyv nem csak a szokásos vitarendező mechanizmusokat tartalmazza, hanem előírja egy többoldalú konzultatív vizsgálati mechanizmus kialakítását is annak elbírálására, hogy a Felek megfelelően teljesítik-e a Jegyzőkönyv szerinti kötelezettségeiket.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

Az Egyezmény ügyviteli feladatainak költségeit az ENSZ EGB és a WHO Európai Regionális Irodája költségvetésének keretében tervezik és számolják el.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

--

A7. A nemzetközi szervezet

A Jegyzőkönyv döntéshozó testülete a Részleges Felek Találkozója, amely első ülését a hatálybalépést követő 18 hónapon belül, majd ezt követően legfeljebb 3 évenként, lehetőleg a Helsinkii Egyezmény (4.) Részleges Felek Találkozásával közösen fogja megtartani. Az ENSZ EGB Végrehajtó Titkára és a WHO Európai Regionális Irodájának igazgatója felel a Jegyzőkönyv titkársági feladatainak ellátásáért.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Magyarország tevékeny szerepet vállalt a Jegyzőkönyv előkészítésében és létrehozásában, így céljainak megvalósításában is különleges felelősséget visel mind nemzetközi, mind nemzeti viszonylatban. Magyarország képviselője a Jegyzőkönyvet 1999. június 17-én aláírta, a jóváhagyási okirat letétbe helyezésére pedig 2001. december 7-én került sor.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

A nemzeti környezet-egészségügyi célkitűzések és más nemzetközi kötelezettségek révén fennálló célok egybeesnek a Jegyzőkönyvben előírtakkal. A Jegyzőkönyv nemzetközi vonatkozású célkitűzései különösen fontosak az ország szempontjából, mivel vízbázisaink jelentős részének megóvása és vízgazdálkodásunk fenntartható fejlesztése – mindezekből is

eredően pedig a vízzel kapcsolatos környezet- és egészségkárosodások megelőzése – a nemzetközi összefüggések és határkörnyezeti viszonyok figyelembe vételével képzelhető el.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A Jegyzőkönyv hatálybalépését követően számos feladatot kell megoldani (a víz- és egészség összefüggéseinek érvényesítése az adminisztratív szervezetek feladatainak ellátása, vagy a gazdaságfejlesztési intézkedések környezet-egészségügyi hatásainak vizsgálata során, a többi Féllel való együttműködésből adódó feladatok). A Jegyzőkönyv egyes célkitűzései eddig is beépültek a hazai környezetvédelmi és környezet-egészségügyi programokba, s közülük a legfontosabbak (pl. a vízgazdálkodás korszerűsítésére, az ivóvízminőségre és a rekreációs vizekre, a szennyvízelvezetésre és -kezelésre, a vízbázisok védelmére vonatkozó) az Európai Unió csatlakozási folyamat napirendjén is szerepeltek.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

(ld. 4./B4)

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Magyarország számos két- és többoldalú együttműködési programban vesz részt a Duna menti, illetve a szomszédos országokkal, amelyek végrehajtása is hozzájárulhat majd a Jegyzőkönyvben foglalt kötelezettségek teljesítéséhez.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

A Jegyzőkönyv előkészítésében komoly szerepet vállaltak hazánk képviselői. Jelenleg az Egyezmény égisze alatt tevékenykedő Víz- és Egészség Munkabizottság elnöke Kádár Mihály (OKI). E bizottság fontos szerepet tölt be a Jegyzőkönyv hatályba lépését követő időszakra történő nemzetközi felkészülésben.

B7. Hazai koordináció

A Jegyzőkönyv hazai feladatainak végrehajtására való felkészülésért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseletéért az ESzCsM-é és KvVM-é a közös koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

#2001: 2078/2001. (IV.13) Korm. határozat a Határokat Átlépő Vízfolyások és Nemzetközi Tavak Védelméről és Használatáról szóló Helsinkii Egyezményhez kapcsolódó Víz és Egészség Jegyzőkönyv aláírásának utólagos jóváhagyásáról

*2001: OKI, 2001: Cselekvés partnerségben. Víz és Egészség Jegyzőkönyv A határokat átszelő vízfolyások és nemzetközi tavak védelméről és használatáról szóló 1992. évi egyezményhez. Fodor József Országos Közegészségügyi Központ, Országos Környezet-egészségügyi Intézet, Budapest

4.b. POLGÁRI JOGI FELELŐSSÉG ÉS KÁRTÉRÍTÉS A HATÁRVIZEKEN OKOZOTT KÁROKÉRT

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Az ipari balesetek határokon áttérjedő hatásaiból eredően a határvizeken okozott károkért viselt polgári jogi felelősségről és kártérítésről szóló Jegyzőkönyv	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	2003. május 21.
* helyszín:	Kijev (Ukrajna)
* hatálybalépés:	
* szervezet:	ENSZ Európai Gazdasági Bizottság
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	2003. május 21.
* csatlakozás:	2004. június 25. (ratifikációval)
* hatálybalépés:	
* közzététel/kihirdetés:	

2003. május 21-én Kijevben 22 ország – azt követően még további két ország – képviselői írták alá a Jegyzőkönyvet, amely a 16. megerősítő, jóváhagyó vagy csatlakozási okirat letétbe helyezése után 90 nappal lép hatályba.

A2. Célkitűzés

Az ENSZ EGB keretében létrejött, a határvizekkel és az ipari balesetekkel foglalkozó egyezmények – Egyezmény a határon átlépő vízfolyások és nemzetközi tavak védelméről és használatáról (ld. 4.) és Egyezmény az ipari balesetek országhatárokon túli hatásairól (ld. 19.) – Részes Felelők 2001. július 2-3. között Genfben megtartott első közös találkozásán döntés született egy új jegyzőkönyv kidolgozásáról az ipari balesetek által a határvizeken okozott nemzetközi felelősségről.

E döntéshez az vezetett, hogy korábban több ilyen, jelentős kárral járó baleset történt, köztük a Szamos és a Tisza 2000. februári és márciusi cianid- és nehézfém-szennyezése. Ezek az események fokozottan ráirányították a nemzetközi közvélemény figyelmét a határon áttérjedő környezeti hatások megelőzésének szükségességére, illetve a bekövetkezett károkért viselt felelősség kérdésére.

A Jegyzőkönyv hatálya az ipari balesetkből származó és a határokat átlépő folyók és nemzetközi tavak szennyezése kapcsán a határokon túl bekövetkezett károkért viselt polgári jogi felelősség és azonnali kártérítés szabályozására terjed ki [2.§].

A3. Konkrét kötelezettségek

A Jegyzőkönyv két felelősségi rendszert alkalmaz. Az üzemeltető felelőssége objektív, tehát csak rendkívüli kimentési okokat engedő. Ilyenek a fegyveres konfliktus, a *vis major*, a kötelező állami intézkedés és harmadik személy jogsértése [4.§]. Az objektív felelősség mértékének maximuma és az ehhez kapcsolódó pénzügyi biztosítékok alsó határai a II. Mellékletben meghatározottak. A gondatlanul vagy szándékosan kárt okozó személy felelőssége nem korlátozott. [5.§].

A kár nemcsak az élet elvesztését, a testi épség és egészség sérelmét és a vagyoni kárt öleli fel, hanem a balesettel akadályozott vízhasználat elmaradt jövedelmét, a kárelhárító és enyhítő intézkedések és a helyreállítás költségeit is. Az üzemeltetőnek pénzügyi biztosítékkal (biztosítással) kell rendelkeznie az esetleges károk megtérítésére. A veszélyes tevékenységek kapcsán a dokumentum felsorolja a veszélyes anyagok küszöbértékeit [I. Melléklet].

A Jegyzőkönyv alkalmazásához szükséges jogalkotási, szabályozási és adminisztrációs intézkedéseket a diszkrimináció-mentesség elvét tiszteletben tartva, azaz állampolgárság, állandó lakóhely vagy tartózkodási hely szerinti (hátrányos) megkülönböztetés nélkül kell alkalmazni; [8.§ 3.bek].

A kártérítési igény elbírálására mind a kár bekövetkezésének, mind a baleset megtörténésének helyszíne alapján illetékes bíróság jogosult, de illetékes a károkozó lakhelye/székhelye szerint eljáró bíróság is [13.§]. A Felek vállalják az ítéletek kölcsönös elismerését. [18.§].

A Jegyzőkönyv tartalmaz egy jogfenntartó záradékot [12. §], amely elismeri az államok e téren fennálló nemzetközi kötelezettségét. Más rendelkezések – különösen a nemzetközi választott bírászkodásról [14. §] vagy a szerződő felek értekezletének feladatkörébe utalt, a rendelkezéseknek való megfelelés megvizsgálásáról szólók [21.§ 4.a. bek.] – indirekt módon megerősítik azt, hogy az ipari balesetből származó határon túli vízszennyezések problémája nem oldható meg az érdekelt államok kiiktatásával.

Az eljárási részben nem csupán az illetékes bíróságok és az ítéletek elismerésének a kérdését szabályozták, hanem a kapcsolódó eljárásokat [15. §], az alkalmazandó jogot [16. §], valamint a Jegyzőkönyv és a nemzeti jog, továbbá a két-, a többoldalú és a regionális, polgári jogi felelősséget szabályozó nemzetközi egyezmények viszonyát [17. és 19. §] is. Ez utóbbihoz kapcsolódóan megjegyzendő, hogy a Jegyzőkönyv nem minimum-szabályként jött létre, tőle egyéb nemzetközi szerződések keretében - bizonyos időbeli korlátok függvényében - az enyhébb kötelezettségek irányában is el lehet térni.

A Jegyzőkönyv és az EU szabályozás viszonyát illetően egyes eljárási kérdések tekintetében (joghatósággal rendelkező bíróság, ítéletek kölcsönös elismerése és végrehajtása, kapcsolódó eljárások) az Európai Unió tagállamaira, illetve bíróságaira vonatkozóan a Jegyzőkönyvvel szemben az uniós jogszabályok alkalmazását írja elő [20.§].

A polgári jogi felelősséggel összefüggő ügyekben hatáskörrel rendelkező bíróságok listája kibővítésre került [14.§]: a hágai székhelyű Állandó Választott Bírósággal, tekintetbe véve az annak gyakorlatában alkalmazott speciális eljárás – „A természeti erőforrásokkal és/vagy a környezettel kapcsolatos viták esetén igénybe vehető választott bírászkodás” – szabályait. Ez a viták gyorsabb, pártatlan és a joggyakorlat egységesítését is szolgáló eldöntését eredményező eljárás módot nyújt arra is, hogy az ipari balesetek okozta

vízszennyezés által sújtott állam, vagy az ottani károsultak, vagy azok közössége közvetlenül érvényesítheti kárigényét, a kibocsátó állam nemzetközi jogi felelősségének felvetése nélkül. A választott bírósági eljárást a Jegyzőkönyv 3. Melléklete tartalmazza.

A Jegyzőkönyvhöz a Felek közös egyetértésével az EGB régió kívüli más ENSZ tagállamok is csatlakozhatnak [27., 28.§].

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

A Jegyzőkönyv és az EU szabályozás viszonyát illetően egyes eljárási kérdések tekintetében (joghatósággal rendelkező bíróság, ítéletek kölcsönös elismerése és végrehajtása, kapcsolódó eljárások) az Európai Unió tagállamaira, illetve bíróságaira vonatkozóan a Jegyzőkönyvvel szemben az uniós jogszabályok alkalmazását írja elő [20.§].

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

A Jegyzőkönyv ügyviteli feladatainak költségeit az ENSZ EGB költségvetésének keretében tervezik és számolják el. A Jegyzőkönyv hatálya alatt nincs olyan külön pénzügyi rendszer, amelynek célja valamely országcsoporthoz vagy feladatkörhöz támogatás.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

A Jegyzőkönyv preambuluma rögzíti, hogy a dokumentum hatálya később bővíthető.

A7. A nemzetközi szervezet

A Jegyzőkönyv döntéshozó testülete a Részleges Felek találkozója, amely első ülését a Jegyzőkönyv hatályba lépését követően nem több mint tizennyolc hónapon belül fogja megtartani, az alapegyezmények valamelyikének irányítótestületi üléséhez kapcsolódóan.

Az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának Végrehajtó Titkára felel a Jegyzőkönyvvel kapcsolatos titkársági-ügyviteli feladatok ellátásáért.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Magyarország képviselője 2003. május 21-én aláírta Jegyzőkönyvet; a ratifikációs okirat letétbe helyezése – elsőként az aláírók közül – 2004. június 25-én megtörtént a vonatkozó 31/2004. (IV. 19.) OGY határozat alapján.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

A Jegyzőkönyv Magyarország érdekeinek védelme szempontjából a határon túli ipari balesetekből magyar területen fellépő személyi, vagyoni és környezeti károk miatti felelősség megfelelő és hatékony megoldása irányába tett fontos előrelépés. Alvízi országgként a Jegyzőkönyv tárgyát képező esetek jelentős részében a károk elszenvedői és csak csekély mértékben okozói vagyunk.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A Jegyzőkönyv hatályba lépésével felül kell vizsgálni a vonatkozó hazai joganyagot ahhoz, hogy Magyarország teljes mértékben teljesíteni tudja a Jegyzőkönyvből fakadó kötelezettségeket. Ezzel kapcsolatban tekintettel kell lenni az EU irányelvére a környezeti felelősségről, tekintettel a környezeti károk megelőzésére és a jogorvoslatra.

A Jegyzőkönyv jogalapot és eljárási lehetőségeket nyújt ahhoz, hogy alvizi országgént miként érvényesíthetjük jogainkat és érdekeinket kétoldalú kapcsolatainkban határon áttérjedő károkozás esetén. (Erre tekintettel lényeges, hogy a szomszédos országok mindegyike csatlakozzon a Jegyzőkönyvhöz.) A Jegyzőkönyvben foglalt előírásokat az érintett hazai üzemeltetőkre is érvényesíteni kell beleértve a biztosítási kötelezettséget is.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

(4./B4)

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

A Jegyzőkönyv előkészítésével párhuzamosan dolgoztak ki az Európai Unió keretében egy hasonló tárgykörű irányelvet, továbbá a kitermelő (bányászati) tevékenységek környezeti hatásaival foglalkozó jogszabályt.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

--

B7. Hazai koordináció

A Jegyzőkönyv hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseléséért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2004: 31/2004. (IV. 19.) OGY határozat az ipari balesetek határokon áttérjedő hatásaiból eredően a határvizeken okozott károkért viselt polgári jogi felelősségről és kártérítésről szóló, Kijevben, 2003. május 21-én aláírt Jegyzőkönyv megerősítéséről
- #2003: 2105/2003. (V. 30.) Korm. határozat az ENSZ EGB keretében készült, az ipari balesetek határon túli hatásaiból eredően a határvizeken okozott károk miatti polgári jogi felelősségről szóló Jegyzőkönyv aláírásáról
- *2001: Faragó T., Kocsis-Kupper Zs., 2001: Országhatárokon áttérjedő baleseti jellegű vízszennyezések: nemzetközi jogi eszközök elvei és rendelkezései. WWF-Magyarország és Tisza-Szamos Kormánybiztosi Iroda, Budapest (megj. angol nyelven is: Accidental transboundary water pollution: principles and provisions of the multilateral legal instruments. Budapest, 2000)

5. A DUNA VÉDELME ÉS FENNTARTHATÓ HASZNÁLATA

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Egyezmény az együttműködésről a Duna védelmére és fenntartható használatára	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1994. június 29.
* helyszín:	Szófia (Bulgária)
* hatálybalépés:	1998. október 22.
* szervezet:	Duna Védelmi Nemzetközi Bizottság
* letéteményes:	Románia
MAGYAR	
* aláírás:	1994. június 29.
* csatlakozás:	1995. október 24. (jóváhagyással)
* hatálybalépés:	1998. október 22.
* közzététel/kihirdetés:	2000. május 31.

Az Egyezmény a kilencedik ratifikációs okirat letétbe helyezését követően lépett hatályba, 2003 végére mind a 13 érintett ország (2000 km²-nél nagyobb Duna vízgyűjtő területtel rendelkezők) és az Európai Közösség is Részes Félle vált.

A2. Célkitűzés

A Duna vízgyűjtőjének megújuló édesvízi erőforrásain – a világon egyedülálló módon – 13 állam osztozik. Ezek területén a népsűrűség közepes vagy magas, s többségükben kifejezetten magas az ipari, mezőgazdasági, lakossági vízhasználat mértéke a technológiák elmaradottsága, az elégtelen belső szabályozás és más okok miatt. Mindezek következtében jelentős a környezeti terhelés és az ezzel járó környezeti kockázat. Magyarország helyzete különösen összetett, mivel a szeszélyes vízjárás (árvizek, aszályok) önmagában is komoly bizonytalansági tényezőket rejt.

Az Egyezmény célul tűzi ki a Duna és vízgyűjtője vízminőségi és hidrológiai potenciáljának megóvását, a vízi erőforrások használatának hosszú idejű fenntartását a lakosság, a gazdaság, a vízi és vízparti élővilág érdekében.

A3. Konkrét kötelezettségek

Az Egyezmény értelmében:

- A Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy fejlesztik a megfelelő jogi, igazgatási és műszaki eszközöket a hatékony vízvédelem és a fenntartható vízhasználat biztosításához; intézkedéseket tesznek a határokon áttérjedő hatások csökkentésére, a vízi erőforrások megóvására. Megelőzik az ivóvízellátás bázisául szolgáló felszín alatti vizek elszennyeződését és minimálisra csökkentik a balesetszerű szennyezések kockázatát.

- A Felek nyilvántartásba veszik a szennyező forrásokat; határértékeket állapítanak meg a szennyezőanyag bebocsátásokra, meghatározzák a vízminőségi célállapotot. Közös programokat dolgoznak ki és hajtanak végre a vízviszonyok rendszeres megfigyelésére (a lefolyásra, a vízminőségre, a hordalékra és a vízi ökoszisztemekre kiterjedően); megegyeznek a megfigyelési helyek, a vízminőségi jellemzők és a rendszeresen értékelendő paraméterek felől, továbbá összehangolt módon elkészítik a nemzeti vízmérlegeket és a Duna-medence vízmérlegét.
- Koordinált vagy közös értesítő-, figyelmeztető- és riasztórendszerek létrehozása is szerepel a megállapodásban; a kétoldalúan kialakított, működő rendszerek kiegészítéseként pedig megszervezik a kölcsönös tájékoztatást az árvíz- és jégveszélyről, továbbá a rendkívüli vízszennyezésekről.
- Vállalják a Felek a rendszeres információcserét a vízi- és vízparti környezet általános állapotáról; időszakosan számba veszik intézkedéseik eredményességét és a megállapításokat a közvélemény tudomására hozzák.
- A Felek az egyenlőség és a viszonyosság alapján módosítják meglévő két- vagy többoldalú vízügyi egyezményeiket, hogy kiküszöböljék azok esetleges ellentmondásait a sokoldalú nemzetközi jogi rezsimmel.
- A Felek konzultálnak egymással a várhatóan határon túli hatásokat okozó tervezett tevékenységekről; az ilyen projektumokra vonatkozó döntéseikkel megvárják a konzultációk eredményét, kivéve ha azok egy év alatt nem vezetnek eredményre.

A Dunával kapcsolatos sokoldalú vízgazdálkodási együttműködést korábban keretbe fogó, 1985. december 13-én aláírt Bukaresti Nyilatkozat munkacsoportjainak tevékenysége az Egyezmény alapján létrejövő Nemzetközi Bizottság hatáskörébe került.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

Az Egyezmény szerint megalakult Nemzetközi Bizottság működésére vonatkozóan éves/kétéves költségvetést fogad el. Az Egyezmény a költségvetés egyenlően elosztását tűzi ki célul, ugyanakkor a valós teherbíró képességet figyelembe véve, átmeneti jelleggel a Felek differenciált hozzájárulási mértékben állapodtak meg (rendező elv az EU-hoz való viszony). Az Európai Unió 2,5 % részarány finanszírozását vállalja.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

Az Egyezmény a benne megfogalmazott feltételek teljesülése esetén módosítható, kiegészíthető. Emellett a Felek az egyenlőség és a viszonyosság alapján módosítják meglévő két- vagy többoldalú vízügyi egyezményeiket, hogy kiküszöböljék azok esetleges ellentmondásait e sokoldalú nemzetközi egyezmény rendelkezéseivel.

A7. A nemzetközi szervezet

A Felek együttműködésük kereteinek biztosítására Nemzetközi Bizottságot – Duna Védelmi Nemzetközi Bizottságot (ICPDR) – hoztak létre (legfeljebb ötfős, kormány-meghatalmazással rendelkező delegációkkal). A Nemzetközi Bizottság fogadja el a Felekre háruló kötelezettségek teljesítését célzó javaslatokat és ajánlásokat; s évente legalább egyszer ülésezik. A Nemzetközi Bizottság elnöki tisztét a Felek rotációs alapon, évenként váltásban látják el.

A Nemzetközi Bizottság tevékenységét a bécsi székhelyű Állandó Titkárság segíti. Az Állandó Munkacsoport készíti elő a Nemzetközi Bizottság üléseit és irányítja a szakértői csoportokat, melyek hároméves munkaprogramok szerint működnek. A szakértői csoportok: Havariák megelőzésével és a dunai vízminőségi riasztórendszerrel foglalkozó szakértő csoport; Emissziós szakértő csoport; Monitoring, laboratórium és adatfeldolgozási szakértő csoport; Vízigyűjtő-gazdálkodási szakértő csoport; Ökológiai szakértő csoport; Árvízi szakértő csoport.

A Felek konferencián is találkozhatnak (a Nemzetközi Bizottság ajánlása vagy elegendő számú Fél kezdeményezése alapján) az Egyezmény teljesítésével kapcsolatos politikai kérdések megvizsgálására. A viták rendezésére az Egyezmény a Nemzetközi Bíróságot, illetve a választott bíraskodást jelöli meg [24.§].

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Magyarország az Egyezményt 1994. június 29-én írta alá és a 1995. október 24-én hagyta jóvá.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Az Egyezmény Magyarország számára sajátos földrajzi helyzete miatt is nagy jelentőségű. Magyarország szempontjából különösen fontos az Egyezménynek az a rendelkezése, amely szerint a Szerződő Felek az egyenlőség és a viszonyosság alapján módosítják meglévő két- vagy többoldalú vízügyi egyezményeiket, hogy kiküszöböljék azok esetleges ellentmondásait a sokoldalú nemzetközi jogi szabályozással.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

Biztosítani kell többek között az előírt megfigyelő-, értesítő-, figyelmeztető, riasztó rendszert, az árvíz- és jégveszélyre vonatkozó adatszolgáltatást, s e feladatoknak Magyarország eleget tesz.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

A Nemzetközi Bizottság által meghatározott mértékű, kötelező éves befizetési kötelezettségnek eleget teszünk.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Magyarország számos két- és többoldalú nemzetközi együttműködési megállapodásban és programban vesz részt, amelyek összefüggnek az Egyezményben is rögzített feladatokkal. Az Egyezmény figyelembevételével is szükséges e megállapodások megújítása, melyek részben megtörténtek, részben folyamatban vannak Kiemelt feladat az EU Víz Keretirányelv követelményeinek teljesítése, melyet Duna vízgyűjtő szinten a Nemzetközi Bizottság koordinál.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Magyarország aktívan és kezdeményezően részt vett az Egyezmény kidolgozására irányuló nemzetközi tárgyalásokban, a különféle szakmai bizottságok tevékenységében. Jelenleg Magyarország vezeti a Nemzetközi Bizottság Ökológiai Munkacsoportját és Árvízvédelmi Munkacsoportját.

2004 decemberétől egy éven át Magyarország felel a Nemzetközi Bizottság elnöki funkciójának betöltéséért, e testület tevékenységének koordinálásáért.

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseléséért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet). A Nemzetközi Bizottságban résztvevő magyar delegációban a KvVM és a KüM képviselői vesznek részt.

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2000: 74/2000 (V.31.) Korm. rendelet a Duna védelmére és fenntartható használatára irányuló együttműködésről szóló Egyezmény kihirdetéséről
- #2000: 2118/2000. (V.31.) Korm. határozat a Duna Védelmi Nemzetközi Bizottságban (ICPDR) való magyar képviseltről, és az Egyezményben való részvétel alapvető feltételeinek biztosításáról
- #1995: 2318/1995. (X.24.) Korm. határozat a Duna védelmére és fenntartható használatára irányuló együttműködésről szóló Egyezmény jóváhagyásáról
- #1991: 28/1991. (IV.30.) OGY határozat a Dunával kapcsolatos egyes nemzetközi környezetvédelmi feladatokról
- *1995: Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest

6. NEMZETKÖZI VÍZFOLYÁSOK NEM HAJÓZÁSI CÉLÚ HASZNÁLATA

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Egyezmény a nemzetközi vízfolyások nem hajózási célú használatainak jogáról	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1997. május 21.
* helyszín:	New York (mint ENSZ székhely)
* hatálybalépés:	
* szervezet:	ENSZ
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	1999. július 20.
* csatlakozás:	2000. január 26. (jóváhagyással)
* hatálybalépés:	
* közzététel/kihirdetés:	

Az Egyezmény a 35. megerősítő, elfogadó vagy jóváhagyó okirat letétbe helyezését követően lép hatályba. Az eddig csatlakozott államok (2004. január): Finnország, Magyarország, Irak, Jordánia, Libanon, Namíbia, Norvégia, Katar, Dél-Afrika, Svédország, Szíria.

A2. Célkitűzés

Az Egyezmény kidolgozását az 1960-as években kezdeményezte a Nemzetközi Jogi Társaság (ILA). Az erre vonatkozó dokumentum („Helsinki Rules”) később az ENSZ Nemzetközi Jogi Bizottsága (ILC) elé került. A kodifikációt elsősorban Finnország és más, „alvízi” országok, így Magyarország is kezdettől fogva szorgalmazta. Az Egyezmény preambuluma szerint szükség van egy olyan nemzetközi keretegyezmény kidolgozására, amely „biztosítékul szolgál a nemzetközi vízfolyások hasznosításához, fejlesztéséhez, megóvásához, igazgatásához és védelméhez, továbbá ezeknek az optimális és fenntartható hasznosításának elősegítéséhez, a jelen és a jövő nemzedékei számára.”

A3. Konkrét kötelezettségek

Az Egyezmény rögzíti a kialakult szokásjogi szabályokat és a nemzetközi jog fokozatos fejlesztését is szolgálja. E célokat különösen a következő cikkek tükrözik: méltányos hasznosítás és részvétel [5.]; számottevő kár okozásától való tartózkodás kötelezettsége [7.]; általános együttműködési kötelezettség [8.]; adatok és információk rendszeres cseréje [9.]; értesítési kötelezettség a lehetséges ártalmas hatásokkal járó tervezett intézkedésekről [12.]; vitarendezési eljárás [33.]. Bár az Egyezmény az alvízi országok igényei vonatkozásában nem minden esetben tartalmaz egyértelműen előnyös szabályokat, mindazonáltal alkalmas arra, hogy pozitív hivatkozási alapként szolgáljon ezen országok (köztük hazánk) számára. A felvízi országok is felismerték az Egyezmény – számukra nem mindig előnyös – rendelkezéseinek távlati kihatásait, s elérték, hogy az Egyezményt elfogadó konferencia magas hatály-

balépési küszöböt állapított meg: azaz 35 ratifikációs, elfogadási, jóváhagyási vagy csatlakozási okirat letétbe helyezése a hatálybalépés feltétele [36.]. Az Egyezmény kidolgozását az ENSZ Közgyűlés tudomásul vette.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarország is magában foglalo – országcsoporthoz az általánostól eltérő feladatokat jelentenek.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

--

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

--

A7. A nemzetközi szervezet

--

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

A 2114/1999. (V.26.) Kormányhatározat rendelkezett az Egyezmény aláírásáról és az ahhoz való csatlakozásról. Az Egyezmény aláírására magyar részről 1999. július 20-án került sor, a jóváhagyási okiratot 2000. január 26-án helyezték letétbe. A 33. cikk részletesen foglalkozik a viták rendezésének kérdésével is. Ezzel kapcsolatban Magyarország a jóváhagyás alkalmával bejelentette, hogy amennyiben a vita nem nyer megoldást tárgyalások útján, a 33. cikk 10. bekezdésének megfelelően magára nézve kötelezőnek ismeri el a vitának a Nemzetközi Bíróság elé terjesztését vagy a döntőbíráskodást. (Ezzel kapcsolatban lásd a 2318/1995. /X.24./ és a 2114/1999. /V.26./ Kormányhatározatokat.)

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

--

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

--

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

--

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

--

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

--

B7. Hazai koordináció

Az Egyezménnyel kapcsolatos nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviselőjéért a KüM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

#1999: 2114/1999. (V.26.) Kormányhatározat a nemzetközi vízfolyások nem hajózási célú használatainak jogáról szóló egyezmény aláírásáról és az ahhoz való csatlakozásról

7. NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS A SIVATAGOSODÁS ÉS AZ ASZÁLYOK ELLENI KÜZDELEMBEN

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

ENSZ Egyezmény a sivatagosodás elleni küzdelemről a súlyos aszályal és/vagy sivatagosodással sújtott országokban, különös tekintettel Afrikára	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1994. június 17.
* helyszín:	Párizs (Franciaország)
* hatálybalépés:	1996. december 26.
* szervezet:	ENSZ
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	---
* csatlakozás:	1999. július 13. (csatlakozással)
* hatálybalépés:	1999. október 11.
* közzététel/kihirdetés:	2003. december 4.

A sivatagosodás és az aszályok kérdésével is behatóan foglalkozott az 1992. évi riói ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia, s ajánlásai alapján kezdődtek meg a tárgyalások egy nemzetközi megállapodásról. Az Egyezményt 1994-ben Párizsban fogadták el, 1994. októbertől egy éven át állt nyitva aláírásra, amely időszak alatt 115 ország írta alá. Az Egyezmény 1996. december 26-án lépett hatályba. 2003 végéig 190 ország csatlakozott az Egyezményhez.

A2. Célkitűzés

Az Egyezmény alkalmazásában a sivatagosodás a különböző tényezők, köztük az éghajlat-ingadozások és az emberi tevékenység okozta földterület degradációt jelenti az arid, a szemi-arid és a száraz szub-humid területeken. A sivatagosodás globális probléma, amely nagyon sok – nem csak fejlődő – országot érint. E jelenség következményei a legsúlyosabbak az afrikai kontinensen, de e probléma jelentős mértékben sújtja Ázsia és Dél-Amerika több országát (Kína, Közép-Ázsia országai, Brazília stb.), Ausztráliát, az Egyesült Államokat, valamint Európa Észak-Mediterrán és közép-keleti, illetve keleti térségét, beleértve Magyarországot is. Ennek megfelelően:

- „... az Egyezménynek az a célja, hogy minden szinten hatékony, nemzetközi együttműködéssel és közös fellépéssel támogatott intézkedésekkel, koordináltan, az Agenda 21 ajánlásainak megfelelő módon küzdjön a sivatagosodás ellen és enyhítse az aszályok hatását azokban az országokban, amelyekben súlyos aszály és/vagy sivatagosodás tapasztalható, különös tekintettel Afrikára, azzal a szándékkal, hogy elősegítse a fenntartható fejlődés elérését az érintett területeken.” [§2.1.];

- az Egyezmény célkitűzésének megvalósítása „...hosszú távú koordinált stratégiákat igényel, amelyek az érintett területeken egyszerre a földterület jobb termőképességére, valamint a földterület és vízkészletek rehabilitációjára, megóvására és a velük való fenntartható gazdálkodásra irányulnak, amelyek kedvezőbb életfeltételekhez vezetnek, főként a közösségek szintjén.” [§2.2.];
- „... a sivatagosodás elleni küzdelem hozzájárulhat az ENSZ Éghajlatváltozási Keret-egyezmény, a Biológiai Sokféleség Egyezmény és más idevágó környezetvédelmi egyezmények céljainak eléréséhez” [preambulum].

A3. Konkrét kötelezettségek

Az Egyezmény – elsősorban az érintett – Részes Felek számára előírja nemzeti, illetve regionális cselekvési programok készítését, amelyek végrehajtásához egyrészt a fejlett országok pénzügyi-technikai segítsége, másrészt a helyi közösségek bevonása szükséges. A programok célja a sivatagosodást előidéző tényezők, továbbá a sivatagosodás leküzdéséhez és az aszály hatásainak enyhítéséhez szükséges gyakorlati tennivalók meghatározása. Az Egyezmény öt regionális végrehajtási melléklet keretében tárgyalja az eltérő társadalmi-gazdasági és természet-földrajzi feltételekkel rendelkező térségek országainak problémáit, a konkrét kötelezettségeket, feladatokat.

E cselekvési programok elkészítésének és tartalmának főbb szempontjai [§5, §10]:

- a sivatagosodás alapvető okainak feltárása, különös tekintettel a sivatagosodási folyamatokhoz hozzájáruló társadalmi-gazdasági tényezőkre;
- megfelelő testületek kijelölése, az érintett lakosság, a helyi közösségek bevonása, az érintett területek környezeti állapotának felmérése, technikai-technológiai és pénzügyi program készítése;
- a program a következő ágazati és adminisztratív területekre térjen ki: jogalkotás, intézményi és adminisztratív területek, földhasználat, vízkészlet-gazdálkodás, talajvédelem, erdészet, mezőgazdasági tevékenységek, legelő- és vadászterület-gazdálkodás, a vadon élő növényekkel és állatokkal való gazdálkodás, illetve azok védelme, erdőtüzek elleni védekezés, kutatás, képzés és tájékoztatás, tudatosságfejlesztés.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Magyarország mint – az Egyezményben (is) alkalmazott meghatározás értelmében – „érintett ország” számára kötelezettség nemzeti cselekvési program készítése, illetve a rendszeres jelentéstétel.

Az Egyezmény szerint fontos feladatai vannak a nem fejlődő országokat képviselő Részes Feleknek a sivatagosodással küzdő fejlődő országok támogatására vonatkozóan: pénzügyi segítség, módszertani, műszaki, tudományos területek fejlesztése, tapasztalatok átadása.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

A Részes Felek hozzájárulási kötelezettségét az Egyezmény ügyviteli feladatainak ellátását szolgáló pénzügyi alaphoz a Részes Felek Konferenciája határozza meg.

Az Egyezmény pénzügyi támogatási intézménye a Globális Mechanizmus (GM), valamint – a Részes Felek Konferenciájának 6. ülészakán elfogadott döntés értelmében – a Globális Környezeti Alap (GEF) által kezelt támogatási rendszer. A Részes Felek közötti két- vagy többoldalú pénzügyi támogatásokban a GM működik közre, a GEF a saját irányító testületének értékelései és határozatai alapján vesz részt konkrét projektek finanszírozásában.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

--

A7. A nemzetközi szervezet

Az Egyezmény legmagasabb szintű döntéshozó szerve a Részes Felek Konferenciája. Ennek munkáját alárendelt testületek segítik, ilyenek a Tudományos és Technológiai Bizottság, valamint az Egyezmény Végrehajtását Felügyelő Bizottság. Az Egyezmény ügyviteli feladatainak ellátásával az Állandó Titkárság foglalkozik.

Az Egyezmény kidolgozásában és végrehajtásában jelentős szerepe van több szakosított ENSZ szervezetnek és programnak (UNEP, FAO, UNDP stb.).

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Magyarország területének jelentős része a szub-humid, szemi-arid éghajlati övezetbe tartozik, és az Egyezmény értelmében "érintett" ország abban az értelemben, hogy az alkalmazott aszályindex (a csapadék és a párolgás, pontosabban az évi csapadékösszeg és a potenciális evapotranspiráció aránya) az elmúlt évtizedekben átlagosan 0,65-nél kisebb volt. Elsősorban az Alföld, ezen belül a Duna-Tisza-közi hátság különösen veszélyeztetett terület, és e területeken a sivatagosodás egyes jelei is szembetűnőek.

Emiatt az Egyezmény rendelkezései fontosak számunkra, különösen a nemzeti cselekvési programokra és azok végrehajtására, a nemzetközi együttműködésre, az információcserére, kutatásfejlesztésre, technológia-átadásra vonatkozó rendelkezések. Erre is tekintettel az Egyezményhez való csatlakozásról az Országgyűlés a 47/1999. (VI. 3.) OGY határozattal döntött. A kihirdetésről pedig a 2003. évi CVII. törvény rendelkezett.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Jelenleg készül egy átfogó nemzeti aszálystratégia, illetve folyik annak szakmai, tárcaközi egyeztetése. A tervek a stratégia végrehajtását majd egy nemzeti aszálybizottság koordinálja.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

Az Egyezmény rendelkezéseinek megfelelően majd egy nemzeti cselekvési programot dolgozunk ki a nemzeti aszálystratégiára építve. Az első nemzeti jelentés 2002-ben készült el és került benyújtásra az Egyezmény Titkárságához.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

Az Egyezmény ügyviteli feladatainak ellátását szolgáló pénzügyi alaphoz a Részres Felek Konferenciája által meghatározott összeget hazánk csatlakozása óta rendszeresen befizeti.

Az Egyezményhez kapcsolódó témakörben eddig nem vettünk részt nemzetközi fejlesztési együttműködésben, azaz nem nyújtottunk támogatást a GM keretében és nem vagyunk „befizetői” a GEF-nek. Ugyanakkor hazánk Európai Unióhoz történő csatlakozásával megkezdődött a „donor-politika” kidolgozása is a KüM koordinálásával.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Magyarország több olyan nemzetközi együttműködési programban vesz részt, amelyek az Egyezményben is érintett tudományos és technológiai témaköröket ölelik fel (FAO, ICID, IDNDR, NATO-CCMS/SCOM témakörhöz kapcsolódó programjai).

Az Európai Közösség is csatlakozott az Egyezményhez 1998-ban: a tagállamok eltérő módon „érintettek” a sivatagosodás és az aszályok problémájában, ugyanakkor az Egyezmény végrehajtásának elősegítése érdekében közösen elsősorban az érintett fejlődő országok támogatására vonatkozó álláspontjukat és intézkedéseiket egyeztetik.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Jelenleg a Részres Felek Konferenciája elnökségének tagja – egyik alelnökként kétéves mandátummal – Kulauzov Dóra (KvVM). Az Egyezmény Szakértői Csoportjában – amely a Tudományos és Technológiai Bizottság munkáját hivatott segíteni – aktívan részt vesz dr. Vermes László (Corvinus Egyetem Kertészettudományi Kar).

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseléséért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet) együttműködve a többi érintett minisztériummal, mindenekelőtt az FVM-mel.

(C) Jogforrások, hivatkozások

#2003: 2003. évi CVII. törvény "A sivatagosodás elleni küzdelemről a súlyos aszályllyal és/vagy sivatagosodással sújtott országokban, különös tekintettel Afrikára" ENSZ Egyezmény kihirdetéséről

#1999: 47/1999. (VI. 3.) OGY határozat "Az elsivatagosodás elleni küzdelemről a súlyos aszályllyal és/vagy elsivatagosodással sújtott országokban, különös tekintettel Afrikára" ENSZ Egyezményhez való csatlakozásról.

Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest

Nemes Cs., Eke Gy., Holló Gy. (szerk.), 1995: ENSZ egyezmény az elsivatagosodás és az aszály elleni küzdelemről. Fenntartható Fejlődés Bizottság, Budapest

KvVM, 2002: First National Report of the Republic of Hungary on the Implementation of the United Nations Convention to Combat Desertification. KvVM, Budapest

Faragó T., Kerényi A., (szerk.), 2004: Globális környezeti problémák és a riói megállapodások végrehajtásának helyzete. KvVM és Debreceni Egyetem, Budapest- Debrecen

8. AZ EURÓPAI TÁJAK VÉDELME

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Európai Táj Egyezmény	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	2000. október 20.
* helyszín:	Firenze (Olaszország)
* hatálybalépés:	2004. március 1.
* szervezet:	Európa Tanács
* letéteményes:	Európa Tanács
MAGYAR	
* aláírás:	
* csatlakozás:	
* hatálybalépés:	
* közzététel/kihirdetés:	

A2. Célkitűzés

Felismerve, hogy az európai tájak minősége és sokfélesége olyan közös értéket képez, amelynek védelme, kezelése és tervezése terén fontos, hogy az érdekelttek együttműködjenek, az Egyezmény alapvető célja általános jogi keret biztosítása Európa összes tájának védelméhez, az ezzel kapcsolatos kezelési és tervezési feladatokhoz, a nemzetközi együttműködéshez és a nemzeti szinten megvalósítandó tevékenységekhez.

Az Egyezmény kidolgozását megelőzően az ENSZ EGB égisze alatt megtartott pán-európai környezetvédelmi miniszteri konferenciákon behatóan foglalkoztak ezekkel a kérdésekkel és a legfontosabb elvárásokat elfogadták a Pán-európai biológiai és táj sokféleség stratégia keretében.

Az Egyezmény hatálya rendkívül széleskörű, mert az ahhoz csatlakozó országok teljes területére vonatkozik, kiterjed a természetes, a rurális, az urbánus és az elővárosi területekre is. Az Egyezmény azért is jelentős, mert megfogalmazza azokat az általános jogi alapelveket, melyek alapján a tájvédelem hangsúlyozottabb szerepet kaphat.

A3. Konkrét kötelezettségek

Az Egyezmény értelmében a Felek vállalják, hogy

- törvényben rögzítik, hogy a tájak elengedhetetlen összetevői az emberek környezetének, kifejezik közös kulturális és természeti örökségük sokféleségét, és identitásuk alapját képezik;

- olyan táj-politikát alakítanak ki és valósítanak meg, amelynek célja a táj védelme, kezelése és tervezése;
- kialakítják a részvételéhez szükséges eljárásokat a társadalom tagjai, a helyi és a regionális hatóságok, valamint más érdekelt felek számára, amely érdekelték a fenti bekezdésben említett táj-politika meghatározásában és végrehajtásában;
- a tájakkal kapcsolatos szempontokat beépítik regionális és várostervezési, továbbá kulturális, környezetvédelmi, mezőgazdasági, szociális és gazdasági politikájukba, valamint minden olyan egyéb politikájukba, amelynek közvetlen vagy közvetett hatása lehet a tájakra;
- a téma iránti fogékonyság növelése érdekében növelik a civil társadalom, az egyéb nem állami szervezetek és az állami hatóságok tagjai között a tájak értéke és szerepe iránti fogékonyságot;
- a képzés és oktatás terén elősegítik a tájak értékeléséhez és működtetéséhez értő szakértők képzését, valamint multidiszciplináris képzési programok megszervezését, a táj-politika, tájvédelem, -kezelés és -tervezés terén az állami vagy magánszektorban tevékenykedő szakemberek és az érintett társadalmi szervek részére.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

Az Egyezménnyel kapcsolatos adminisztratív költségeket az Európa Tanács költségvetéséből fedezik.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

--

A7. A nemzetközi szervezet

Az Egyezménnyel kapcsolatos koordinációs és operatív feladatokat az Európa Tanács Táj- és Területrendezési Főosztálya látja el.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Az Egyezmény aláírására vonatkozóan Kormányhatározat készült (ennek egyeztetése folyamatban van).

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Az Egyezmény értelmében a sajátos örökséget kifejező tájak, tájegységek számbavételéről, pontos leírásáról, komplex védelméről és megőrzéséről kell gondoskodniuk a helyi és központi állami szerveknek – egymással együttműködésben.

Az Egyezményben meghatározott feladatokat áttekintve megállapítható, hogy azok egy részét Magyarország már teljesítette.

Magyarország sajátos kulturális örökségét képezik a földvárak, az ősi földművelési módok, a történeti kertek, védett természeti területek, tájak és építmények. Az Egyezmény alapján fontos feladatunk tájaink szélesebb körű megismertetése is.

2003 szeptemberében alakult meg az Európai Táj Egyezménnyel foglalkozó szakmai munkacsoport a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium kijelölt képviselőiből.

Az Egyezménnyel összhangban e terület tevékenységének általános célkitűzései:

- a táj védelmének törvényi szabályozása mellett a jogkövető magatartás fokozása;
- a tájjal kapcsolatos fogékonyság, tudatosság növelése minden döntési szinten, a különböző társadalmi csoportok és egyének körében;
- a tájjal való komplex foglalkozás valamennyi ágazati tervben és politikában, település- és területrendezési tervben,
- a tájjal kapcsolatos képzés, továbbképzés biztosítása a nem tájjal foglalkozó szakemberek részére is.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A fent említett tárcaközi szakmai munkacsoport a következő konkrét feladatok végrehajtásának elősegítésével foglalkozik:

- az Egyezményhez való csatlakozás előkészítése,
- bekapcsolódás a nemzetközi munkacsoportok munkájába,
- nemzeti stratégia készítése az Egyezmény hazai végrehajtásáról, rendelkezéseinek alkalmazásáról.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

Az Európa Tanács tagja hazánk és előírt hozzájárulását rendszeresen fizeti.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

(ld. B3)

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

--

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviselétéért az NKÖM és a KvVM közösen felelős; a feladatok koordinálását az Európai Táj Egyezménnyel foglalkozó szakmai munkacsoport végzi (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

#1999: 166/1999. (XI. 19.) Korm. rendelet a tájvédelmi szakhatósági hatáskörbe tartozó engedélyezési eljárásokról

#1996: 1996. évi LIII. tv. a természet védelméről, 7.§

*1999: Balogh Á., Csemez A., Kollányi L., 1999: A "Tájkonvenció" átvételének hazai feltételei, az EU harmonizációs tájgazdálkodási stratégia megalapozása. MTA, Zöld Belépő, 68. sz. füzet

9. EGYEZMÉNY A KÁRPÁTOKRÓL

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Keretegyezmény a Kárpátok védelméről és fenntartható fejlesztéséről	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	2003. május 22.
* helyszín:	Kijev (Ukrajna)
* hatálybalépés:	
* szervezet:	ENSZ Környezetvédelmi Program (UNEP)
* letéteményes:	Ukrajna
MAGYAR	
* aláírás:	2003. május 22.
* csatlakozás:	
* hatálybalépés:	
* közzététel/kihirdetés:	

Az Ukrajna által kezdeményezett, az ENSZ Környezetvédelmi Programja (UNEP) Európai Regionális Irodája közreműködésével kidolgozott szubregionális Egyezményt 2003 májusában fogadták el az ENSZ EGB Kijevben megtartott Ötödik „Környezetet Európának” Környezetvédelmi Miniszteri Konferencián. E konferencián, illetve az aláírásra nyitva hagyott egy esztendő alatt mind a hét, a Kárpátok térségéhez tartozó ország felhatalmazottja aláírta: Csehország, Lengyelország, Magyarország, Románia, Szerbia és Montenegró, Szlovákia és Ukrajna. Eddig három érintett ország ratifikálta, illetve hagyta jóvá az Egyezményt (Magyarország, Szlovákia és Ukrajna). Az Egyezmény a negyedik csatlakozást követően lép hatályba.

A „Visegrádi Négyek” 2004 májusában Siófokon megtartott környezetvédelmi miniszteri találkozójukon közös levélben kérték fel az Európai Bizottság környezetvédelemért és regionális politikáért felelős biztosait, hogy vegyék fontolóra az Európai Bizottság önálló jogi személyként való csatlakozását az Egyezményhez (hasonlóan az Alpok Egyezményhez).

A2. Célkitűzés

Az Alpok Egyezmény mintáját követő, de azt bizonyos területeken meghaladó Kárpátok Keretegyezmény fő célja, hogy az érintett országok átfogó politikát folytassanak és működjenek együtt a Kárpátok védelmében és térségének fenntartható fejlesztésében, többek között az életminőség javítása, a természeti értékek és a kulturális örökség megőrzése, a helyi gazdaság és közösségek erősítése érdekében. Az intézkedéseket a következő fenntartható fejlődési alapelveknek kell vezérelniük: elővigyázatosság és megelőzés; „szennyező fizet” elv; társadalmi részvétel; határokon átnyúló együttműködés; a föld- és vízkészletekkel való gazdálkodás integrált tervezése; programszerű és ökoszisztéma alapú megközelítés.

Ezeket az alapelveket már figyelembe vették az ENSZ Környezet és Fejlődés Konferenciáján elfogadott „Feladatok a XXI. századra” című program – hegyvidéki területekkel foglalkozó – fejezetében is, továbbá az ENSZ a „Hegyek Nemzetközi Évéhez” (2002) is kapcsolódó programjaiban.

Az Egyezménynek szakterületi kérdéseket érintő cikkelyeiben – biológiai és táji sokféleség megőrzése és fenntartható használata, területi tervezés, integrált vízgyűjtő-gazdálkodás, mező-és erdőgazdálkodás, közlekedés és infrastruktúra, turizmus, ipar és energetika, kulturális örökség, környezetértékelés és monitoring, társadalmi tudatosság és részvétel – kitűzött célok elérésének elősegítésére a Felek jegyzőkönyveket dolgozhatnak ki és fogadhatnak el.

Az Egyezmény földrajzi hatályát illetően az 1. cikkely rögzíti, hogy „az Egyezmény a Kárpátok térségére (a továbbiakban „a Kárpátok”) vonatkozik, amelyet a Részleges Felek Konferenciája fog meghatározni”. A területi hatály lehatárolása érdekében szakértői és tudományos megalapozó munkák kezdődtek az UNEP Európai Regionális Irodája keretében működő Ideiglenes Titkárság koordinálásával az érintett országok képviselőinek és független szakértők részvételével.

A3. Konkrét kötelezettségek

Az Egyezmény keretjelleghénél fogva nem tartalmaz konkrét kötelezettségeket, ezeket várhatóan a jövőben kidolgozandó jegyzőkönyvek fogják majd megfogalmazni a Részleges Felek egyetértése esetén.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek Magyarországnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

A Felek pénzügyi hozzájárulási kötelezettségét az Egyezmény végrehajtásához a Részleges Felek Konferenciája határozza meg több szempont figyelembevételével (egy főre jutó GDP, az illető ország területi részesedése a Kárpátok térségéből stb.). Az UNEP Európai Regionális Irodája keretében, a bécsi ENSZ Központban 2004 júliusában hivatalosan megkezdte működését az Ideiglenes Titkárság: tevékenységének támogatásához – a pénzügyi hozzájárulás pontos mértékének meghatározásáig – önkéntes hozzájárulásokat lehet tenni.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

A Részleges Felek Konferenciája dönthet az Egyezményhez kapcsolódó, az abban megfogalmazott általános célkitűzések végrehajtását szolgáló, konkrét feladatokat tartalmazó jegyzőkönyvek kidolgozásáról (ld. A2).

A7. A nemzetközi szervezet

Az Egyezmény legmagasabb szintű döntéshozó szerve a Részleges Felek Konferenciája. Ennek munkáját alárendelt testületek és tematikus munkacsoportok segíthetik. Az Egyezmény szervezési és ügyviteli feladatainak ellátásával az Ideiglenes Titkárság foglalkozik. Az Egyezmény elfogadására és aláírására Felhatalmazottak Konferenciájának

2003. május 22-én Kijevben elfogadott határozata rögzíti, hogy az Egyezmény hatálybalépéséig az UNEP Európai Regionális Irodája vállalja az Ideiglenes Titkárság feladatainak ellátását, ezt követően a Részes Felek Konferenciájának kell döntenie a(z) (Állandó) Titkárság székhelyéről, amelynek az említett határozat értelmében a Kárpátok területén kell lennie.

Az Egyezmény hatálybalépéséig az aláíró országok érintett minisztériumainak képviselőiből álló Kormányközi Bizottság működik, és készíti elő a Részes Felek Konferenciájának első ülését.

Az Egyezmény kidolgozásában jelentős szerepe volt több ENSZ szervezetnek (UNEP, UNDP) és nem-kormányzati szervezetnek (EMF, EURAC, REC, WWF), valamint az Alpok Egyezményben Részes Feleknek.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Magyarország területének mintegy 10%-a (9,7%) tartozik a Kárpátok térségéhez (a Kárpátok területéből pedig hazánk 4,3%-kal részesedik). Az ország földrajzi helyzetéből adódóan hazánk határozottan érdekelt a Kárpát-medence környezetbiztonságának és környezetminőségének javításában (különös az országhatárokon áterjedő káros környezeti hatások megelőzésében, ill. mérséklésében), valamint olyan hosszú távú fejlesztési programokban, amelyek az életminőség emelését célozzák a természeti és kulturális értékek megőrzése mellett.

Az Egyezmény és a lehetséges jövőbeni jegyzőkönyveinek kidolgozása és végrehajtása hozzájárulhat a térségben a határokon átnyúló, szubregionális együttműködés erősödéséhez a környezet- és természetvédelem, ill. átfogóan a fenntartható fejlődés területén, amely hosszú távú magyar érdek a területileg tovább bővülő Európai Unióban és az Európai Szomszédság Politika, valamint Biztonsági Stratégia szempontjából.

Emiatt az Egyezmény valamennyi rendelkezése fontos Magyarország számára, de különösen a biológiai és táji sokféleség megőrzésére, az integrált vízgyűjtő-gazdálkodásra, az egyes ágazatok (mezőgazdaság, közlekedés, turizmus, bányászat stb.) környezetkímélő fejlesztésére, a kulturális örökség megővására vonatkozó rendelkezések emelhetők ki.

Ennek szellemében írta alá a Magyar Kormány képviselőjében a környezetvédelmi és vízügyi miniszter az Egyezményt 2003. május 22-én a Kijevben megtartott „Környezet Európanak” Környezetvédelmi Miniszteri Konferencián. Az Egyezményhez való csatlakozás jóváhagyásáról a Kormány 2004. május 21-én hozott határozatot.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Az Egyezményben foglalt általános célkitűzések hazai végrehajtását szolgálják a második Nemzeti Környezetvédelmi Program intézkedései és tematikus akcióprogramjai, valamint az egyes ágazati koncepciók, cselekvési és fejlesztési programok.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

(ld. A2 és A3)

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

Az Egyezmény Ideiglenes Titkársága működési feladatainak ellátását Magyarország 2003-ban és 2004-ben önkéntes pénzbeli hozzájárulással támogatta.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Magyarország az Egyezményben foglalt célkitűzéssel és általános rendelkezésekkel kapcsolatos témakörökben együttműködést folytat a térség országaival kétoldalú programok, illetve a „Visegrádi Négyek” keretében.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Az Egyezmény kidolgozásában Magyarország aktív szakmai és környezetdiplomáciai szerepet töltött be, felismerve az egyezmény stratégiai és politikai jelentőségét. Az Egyezmény végrehajtását szolgáló, egyelőre ad hoc szakértői üléseken Magyarország képviselői rendszeresen és tevékenyen vesznek részt.

Ilyenek például az Egyezmény földrajzi hatályának meghatározásával kapcsolatos szakértői találkozók, vagy a Kárpátok Védett Területeinek Hálózata, valamint az UNEP szakmai irányításával elindult „Kárpátok Környezeti Előrettekintés”, amely fontos szerepet játszik az Egyezmény végrehajtásának tudományos megalapozásában, többek között a környezetállapot átfogó értékelésével és különböző fejlesztési forgatókönyvek kidolgozásával.

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviselétéért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2004: 2118/2004. (V. 21.) Korm. határozat a Kárpátok védelméről és fenntartható fejlesztéséről szóló Keretegyezmény jóváhagyásáról
- #2003: 2114/2003. (V. 30.) Korm. határozat a Kárpátok védelméről és fenntartható fejlesztéséről szóló keretegyezmény aláírásáról

10. A VIZES TERÜLETEK: A VÍZIMADARAK ÉLŐHELYEINEK VÉDELME

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Egyezmény a nemzetközi jelentőségű vizes területekről, különösen, mint vízimadarak élőhelyéről	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1971. február 2.
* helyszín:	Ramsar (Irán)
* hatálybalépés:	1975. december 21.
* szervezet:	Nemzetközi Természetvédelmi Szövetség (IUCN)
* letéteményes:	ENSZ Nevelési, Tudományos és Kulturális Szervezet
MAGYAR	
* aláírás:	--
* csatlakozás:	1979. április 11.
* hatálybalépés:	1979. augusztus 11.
* közzététel/kihirdetés:	1993. március 2.

A2. Célkitűzés

Az Egyezmény célkitűzése a vizes élőhelyek megőrzésének és ésszerű hasznosításának elősegítése, a megfelelő jogi, intézményi, együttműködési keretek biztosítása. Globális méretekben célozza meg a természeti erőforrások védelmét és a rövidlátó kizsákmányolás helyett előírja ezek "bölcös" használatát. A vizes területek visszaszorítása (pl. lecsapolás, feltöltés), pusztítása ellen az 1960-as években először a vízimadarak védelmében tevékenykedő szervezetek és személyek léptek fel, akik felismerték, hogy eredményt csak nemzetközi összefogással lehet elérni. Napjainkra a Felek az Egyezmény céljának tekintik a vizes élőhelyek – minden növény- és állatfajára kiterjesztett – biológiai sokfélesége megőrzésének és fenntartható hasznosításának integrálását.

A3. Konkrét kötelezettségek

Az Egyezmény szerint valamennyi Fél:

- az Egyezmény aláírásakor, vagy csatlakozáskor köteles legalább egy vizes élőhelyet megjelölni a területén a "Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek jegyzékébe" (Ramsari Jegyzék) történő felvételre a megfelelő kritériumok alapján [2.§/4] és a későbbiekben további ilyen területeket is bejelenthet; a Jegyzékben szereplő területek visszavonására csak fontos közérdekből kerülhet sor és ilyen esetben a visszavont helyett, hasonló jellegű és kiterjedésű területet kell kijelölni [4.§/2];
- a vizes élőhelyekkel összefüggő terveket köteles úgy összeállítani és megvalósítani, hogy azok elősegítsék az adott területek ésszerű hasznosítását és ökológiai jellegének

megőrzését [3.§/1]; az ökológiai jelleg – emberi behatás következtében történő – változásáról tájékoztatni kell az Egyezmény Titkárságát [3.§/2];

- védetté nyilvánítással is elősegíti vizes élőhelyei megőrzését [4.§/1], továbbá gondoskodik a területeket kezelő szakembergárda továbbképzéséről [4.§/5];
- kötelessége az Egyezmény végrehajtásával kapcsolatos kérdések egyeztetése, elsősorban a megosztott, határokat átszelő területek, a vonuló fajok esetében [5.§], valamint a fejlesztési intézmények vagy donor országok által biztosított támogatások ügyében;
- elősegíti, hogy az 1994. évi 4. Konferencia által elfogadott Montreux-i Jegyzékbe felvegyék azokat a Ramsari Jegyzékben már szereplő vizes élőhelyeket, amelyek ökológiai jellege megváltozott, változóban van, vagy várhatóan megváltozik a műszaki fejlődés, a szennyezés, vagy más emberi beavatkozás következtében; ennek célja az, hogy ráirányítsa a figyelmet bizonyos területekre, ezáltal is elősegítve a helyreállításukhoz, fennmaradásukhoz szükséges intézkedések megtételét, az erőforrások biztosítását;

A fentiekén túlmenően minden Fél többek között nemzeti vizes élőhely leltárt készít, jelentés készíti a Részesek Konferenciája számára, gondoskodik a listás területek kezelési terveinek kidolgozásáról, figyelemmel kíséri a területek ökológiai jellegének változását.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

Az Egyezmény 1994-ben hatályba lépett módosítása kötelezővé teszi a Felek pénzügyi hozzájárulását a Titkárság és az Egyezmény különböző testületei működésének költségeihez. A hozzájárulások összegét az ENSZ hozzájárulás alapján számítják ki, miután a 3 évenként összeülő Konferencia dönt a következő 3 éves időszak költségvetéséről. Ezen kívül a fejlett országok önkéntes, általában meghatározott célra biztosított pénzügyi felajánlásai jelentenek bevételi forrást. A Részes Felek 1990. évi, Montreux-ban tartott 4. Konferenciája elhatározta – az önkéntes befizetésekből gazdálkodó – vizes élőhely védelmi alap létesítését azzal a céllal, hogy a fejlődő országok támogatást kaphassanak az Egyezmény végrehajtásához.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

1982-ben fogadták el – az Egyezmény módosítását lehetővé tevő – Párizsi Jegyzőkönyvet, amely 1986-ban lépett hatályba. 1987-ben fogadták el a Reginai Módosítást (1994-től hatályos), amely döntéshozó szervvé alakította a Részes Felek Konferenciáját és rendelkezett a Felek pénzügyi hozzájárulásairól.

A Felek 3 évenként tartott konferenciái hoznak határozatokat és ajánlásokat a végrehajtás egyes részterületeiről, például további feltételekről, amelyek alapján egy terület “nemzetközi jelentőségűnek” minősül, nemzeti vizes terület megőrzési politika és stratégia kidolgozásáról. Kiemelkedően fontos dokumentum az egyezmény 2002-2008 évekre szóló Stratégiai Terve, mely az egyezmény végrehajtási tervezésének nemzeti tervére építve megadja a legfontosabb végrehajtandó feladatokat és az elérni kívánt célállapotot. A 2005-ben megrendezésre kerülő konferencián már konkrétan jellemezni lehet a végrehajtás hatékonyságát.

A7. A nemzetközi szervezet

Az egyezmény és a Részes Felek Konferenciája által hozott határozatok végrehajtásának koordinálását az IUCN keretein belül működő Titkárság látja el az Állandó Bizottság általános felügyelete, irányítása mellett. Az Egyezmény végrehajtásának módszertani kérdéseivel a Tudományos és Technikai Testület foglalkozik.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Az Egyezményhez Magyarország 1979. április 11-én csatlakozott. A Párizsi Jegyzőkönyvhöz 1986. augusztus 28-án, a Reginai Módosításhoz 1990. szeptember 20-án csatlakoztunk. A korábbi kormány- és elnöki tanácsi határozatokat követően az Országgyűlés 1993. március 2-án törvénnyel kihirdette az Egyezményt a kiegészítésekkel együtt.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Magyarország nemzetközi, illetve hazai szempontból jelentős vizes területeinek többsége napjainkra törvényes védelem alatt áll, az e területeken történő gazdálkodást és egyéb tevékenységeket természetvédelmi jogszabályok határozzák meg. További vizes élőhelyek védetté nyilvánítása van folyamatban. Az egyes területek védelme mellett a környezet- és természetvédelmi jogszabályok hivatottak a vizek és a vízi élővilág védelmét elősegíteni. Ezek közül kiemelkedik a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény, mely a vizes élőhelyek védelmének általános szabályozását adja meg. Az Egyezmény célkitűzéseinek szem előtt tartásával a vízimadarak háborítatlanságának biztosítása céljából a vízivad fészkelési és vonulási szempontból nemzetközileg is kiemelt jelentőségű vizes élőhelyeket különleges rendeltetésű vadászterületeknek lehet minősíteni. 1999-2001 között a természet védelméről szóló törvény előírásának megfelelően elkészült az országos szikes tó és láp jegyzék. 2003-ban megindult az ország valamennyi vizes élőhelyének feltérképezését célzó ún. Nemzeti Vizes Élőhely Adatbázis program, mely során a potenciálisan nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek is meghatározásra kerülnek.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

Magyarország az Egyezményhez történő csatlakozásakor 7 területet jelentett be a Jegyzékre, a későbbiekben bejelentettekkel együtt az ország területen összesen 23 nemzetközi jelentőségű vizes élőhely van (összterületük 179.958 hektár). A természetvédelmi hatóságok figyelemmel kísérik e területek ökológiai állapotát. Megkezdődött a területek természetvédelmi kezelési terveinek kidolgozása, korszerűsítése, illetve végrehajtása. Az Részes Felek Konferenciája C.5.7 Ajánlásának eleget téve 1995. február 28-án megalakult az Egyezmény Magyar Nemzeti Bizottsága, melynek tagjai természetvédelmi szakemberek, tudósok, az érintett tárcák, a törvényhozás és a nem-kormányzati természetvédelmi szervezetek képviselői.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

Az Egyezmény költségvetéséhez való – előírt mértékű – hozzájárulást Magyarország rendszeresen fizeti. Önkéntes hozzájárulással 1999-2002 között támogattuk a Részes Felek konferenciáinak, valamint a pán-európai Részes Felek konferenciájának megrendezését.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Magyarország több nemzetközi együttműködésben vesz részt az Egyezmény végrehajtásának elősegítésére (US-FWS projekt a vizes élőhelyek felmérésére, kezelésére; együttműködés Hollandiával vizes élőhelyek rekonstrukciós munkálatainak kivitelezésére); német és dán intézményekkel együttműködés élőhely rekonstrukciós témakörökben). 2001-2003 között az IUCN Pán-Európai Biológiai és Tájképi Sokféleség programja keretében kommunikációs projektet hajtott végre öt kelet-európai országban, köztük Magyarországon is, s ennek keretében országos kommunikációs program készült a vizes élőhelyek megőrzéséről, a tatai Öreg-tó Ramsari területen pedig kísérleti program zajlott jelentős eredményekkel.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

1990-93 között Lakosné Horváth Alojzia (KTM) helyettes tagja volt az Állandó Bizottságnak, 1993-tól pedig e Bizottság elnöke. Az 1993-96 közötti időszakra Végh Mihály (KTM) megválasztották a Tudományos és Technikai Testület tagjává.

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseléséért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #1997: 30/1997 (IV.30.) FM rendelet a vadgazdálkodásról és a vadásatról
- #1996: 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
- #1993: 1993. évi XLII. törvény a nemzetközi jelentőségű vadvizekről, különösen mint a vízimadarak tartózkodási helyéről szóló, Ramsarban, 1971. február 2-án elfogadott Egyezmény és annak 1982. december 3-án és 1987. május 28. - június 3. között elfogadott módosításai egységes szerkezetben történő kihirdetéséről
- *2004: Bóhm A., 2004: Különleges vizes élőhelyeink. Természet Világa, 135/9: 418-419. o.
- *2003: Bóhm A., Musicz L., 2003: Lake Öreg: where nature and life coexist. World Conservation Bulletin 2003/1
- *2003. Bóhm A., 2003: A Ramsari Egyezmény. Vadon, 2003/4, 4-11. o.
- *2001: Bóhm, A., Szabó M. (szerk.), 2001: Vizes élőhelyek: a természeti és a társadalmi környezet kapcsolata. Tanulmányok Magyarország és az Európai Unió természetvédelméről - 4. ELTE-SZIE-KöM TvH, Budapest
- *2001: TVH, 2001: A Ramsari Egyezmény Kézikönyve. Kézikönyv a vizes területekről szóló egyezményhez (Ramsar, Irán, 1971). KöM Természetvédelmi Hivatal, Budapest
- *1995: Lakosné H. A., 1995: A Ramsari egyezmény. Természet Világa (Természetvédelmi Különszám), 126/II: 39-41. o.
- *1995: Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest
- *1989: Lakosné H. A. (szerk.), 1989: Magyar részvételű nemzetközi egyezmények: természetvédelem. KVM, Budapest, 11-18. o.

11. A VILÁG KULTURÁLIS ÉS TERMÉSZETI ÖRÖKSÉGÉNEK MEGŐRZÉSE

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Egyezmény a világ kulturális és természeti örökségének védelméről	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1972. november 16.
* helyszín:	Párizs (Franciaország)
* hatálybalépés:	1975. december 17.
* szervezet:	ENSZ Nevelési, Tudományos és Kulturális Szervezet
* letéteményes:	ENSZ Nevelési, Tudományos és Kulturális Szervezet
MAGYAR	
* aláírás:	--
* csatlakozás:	1985. július 15. (csatlakozással)
* hatálybalépés:	1985. október 15.
* közzététel/kihirdetés:	1985. december 30.

A2. Célkitűzés

A kulturális és természeti örökség nemcsak minden nemzet, hanem az egész emberiség felbecsülhetetlen és pótolhatatlan kincsét képezi. Ezen örökség egyes részeinek egyetemes és rendkívüli értéket tulajdonítunk. Az Egyezmény célkitűzése, hogy elősegítse ezen értékek védelmét és megőrzését. Ezen értékeket az Egyezmény által létesített Világörökség Jegyzékben tartják nyilván. Az Egyezménynek 178 állam volt Részese 2004 májusában.

A3. Konkrét kötelezettségek

Az Egyezménnyel összefüggésben a következő konkrét kötelezettségeket kell említeni:

- a Világörökség Jegyzékbe már felvett hazai javak védelmét,
- a más területeken található ilyen javak védelmében való esetleges közreműködést,
- az ország területén található további kulturális és természeti javak Jegyzékbe való felvételének – és ezáltal magasabb szintű elismerésének és védelmének – az előkészítését.

Az Egyezmény alapelve szerint a Jegyzékbe ajánlott javaknak kivételes, egyetemes értékekkel kell rendelkezniük. Következésképpen a javaslattevés előtt megfelelő felmérésre, egyeztetésre van szükség a javaslat benyújtására készülő ország részéről.

Ezért előzetes, tájékoztató jegyzéket (várományosi listát) kell készíteni a Világörökség Bizottság számára azokról az értékekről, amelyeknek esetében – az adott sorrendben – tervezik a javaslat benyújtását a Világörökség Jegyzékbe való felvételre a tájékoztatót követő öt

évben. E tájékoztatók alkotják az Egyezményben Részes Államok területén található kiemelkedő kulturális és természeti javak leltárát és ezek elkészítésének és benyújtásának az a célja, hogy a Világörökség Bizottság számára lehetővé tegye a lehető legszélesebb összefüggésben történő értékelést. A természeti értékeket természetföldrajzi egységek alapján kell csoportosítani, míg a kulturális javakat kultúrtörténeti és területi megoszlásban.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

Az Egyezmény magában foglalja a Világörökség Alap létrehozását, amelyből a Veszélyeztetett Világörökség Jegyzékbe felvett kulturális és természeti értékek védelmével kapcsolatos tevékenységet támogatják.

Az Alap döntően két forrásból épül fel: kötelező és önkéntes hozzájárulások. A Részes Államok kötelező hozzájárulásainak összegét az UNESCO tagdíjak alapján állapítja meg a Részesek Közgyűlése: a hozzájárulás (legfeljebb) az UNESCO tagdíj 1 százalékának megfelelő összeg.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

Az Egyezmény végrehajtásának módját szabályozzák a „Végrehajtási Irányelvek” (Operational Guidelines), amelyeket a Világörökség Bizottság időről időre megújít.

A7. A nemzetközi szervezet

Az Egyezménnyel kapcsolatos koordinációs és operatív feladatokat az ENSZ Nevelési, Tudományos és Kulturális Szervezetének (UNESCO) Világörökség Központja (World Heritage Centre) látja el. A döntéshozó és végrehajtó szerv az Egyezmény Részes Államainak kétévenként ülésező Közgyűlése által megválasztott 21-tagú a Világörökség Bizottság, melynek három alapvető feladata van:

- a Felek által betérjesztett javaslatok és a döntés-előkészítésben érintett nemzetközi szakmai szervezetek véleménye alapján kiválasztja a kivételes, egyetemes értékeket képviselő kulturális és természeti értékeket és felveszi azokat a Világörökség Jegyzékbe;
- dönt arról, hogy a Világörökség Jegyzékbe besorolt javak közül, melyeket kell felvenni a Veszélyeztetett Világörökség Jegyzékbe, amelyeket a veszély elhárítása érdekében a Bizottság a Világörökség Alapból támogat;
- meghatározza a Világörökség Alap felhasználásnak módját és feltételeit úgy, hogy az a leghatékonyabban segítse az Egyezményben Részes Államokat a kivételes, egyetemes értékű javak védelmében.

 (B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Az Egyezményt Magyarország 1985-ben fogadta el és azt az 1985. évi 21. tvr. hirdette ki.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Az Egyezmény végrehajtása érdekében szükséges legfontosabb döntések megszülettek, Magyarország több javaslatot tett a nemzetközi Világörökség Jegyzékbe való felvételre és ezek közül eddig néhány kiemelkedő jelentőségűt a nemzetközi bizottság elfogadott és felvett a Jegyzékbe.

Ugyanakkor jelenleg a Világörökség Jegyzékre felkerült hazai értékek megfelelő védelme elsősorban anyagi okokból gondot jelent; a javaslatok szerint elkülönített pénzalapra lenne szükség e feladat ellátására.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A nemzetközileg elismert – a Világörökség Listára felvett – hazai kulturális és természeti értékek (zárójelben a felvétel időpontja):

- Budapest Duna-parti látképe, a budai Várnegyed, az Andrássy út és történelmi környezete (1987, bővítés 2002)
- Hollókő ófalu és táji környezete (1987)
- Az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt barlangjai (1995, bővítve 2000; Szlovákiával közös helyszín, a bővítés a szlovák oldalon történt)
- Pannonhalma - az Ezeréves Bencés Főapátság és közvetlen természeti környezete (1996)
- Hortobágyi Nemzeti Park – a Puszta (1999)
- Pécs - ókeresztény sírkamrák (2000)
- Fertő / Neusiedlersee kultúrtáj (2001; Ausztriával közös helyszín)
- Tokaj - történelmi borvidék (2002)

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

A Világörökség Alapba való évenkénti befizetési kötelezettségének az előírások szerint Magyarország eleget tett.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

A természeti világörökség védelmével kapcsolatban kiemelendő a magyar-szlovák kétoldalú természetvédelmi együttműködés, amelynek eredményeképpen felvették a Világörökség Jegyzékbe a közös határon áthúzódó, fent említett természeti értéket. Hasonlóan

kiváló az osztrák-magyar együttműködés a Fertő / Neusiedlersee területén, ahol példa értékű a közös kezelési terv és kezelési mechanizmus kidolgozása.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Magyarországot 1997-ben hatéves időtartamra beválasztották a Világörökség Bizottságba, amelynek tevékenységében nemzeti képviselőként 1998-ig dr. Szilassy Zoltán vett részt. 1998-tól 2002-ig Magyarország képviselője az Elnökség tagja volt: 1998-tól Jelen János rapportörként, 2001-2002-ben pedig a Bizottság soros elnökeként dr. Fejérdy Tamás.

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény végrehajtásáért – a kihirdetésről szóló jogszabály szerint – jogutódként a környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter volt 1998-ig felelős az érintett miniszterek és országos hatáskörű szervek vezetőinek bevonásával. Ezt követően a hatáskörök módosulásának megfelelően a feladatok koordinálásért az NKÖM lett felelős úgy, hogy a KvVM-nek egyetértési joga van.

1986 áprilisában alakult meg a Világörökség Magyar Nemzeti Bizottsága a minisztériumok és intézmények kijelölt képviselőiből. 1990 és 1998 között a Bizottság nem működött. 1998-ban e testület ismét megalakult, illetve felújította tevékenységét. A Bizottság keretében működik a kulturális albizottság, valamint a természeti-táji albizottság (D. melléklet). A Magyar Nemzeti Bizottság a hazai tudományos és szakmai szervezetek által javasolt értékek közül több pályázatot vizsgált meg, illetve nyújtott be a Világörökség Bizottsághoz az Egyezmény által előírt módon.

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #1999: 6/1999. (III. 31.) NKÖM rendelet a Világörökség Magyar Nemzeti Bizottságáról
- #1985: 1985. évi 21. törvényerejű rendelet a világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló, az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete Általános Konferenciájának ülészakán Párizsban, 1972. november 16-án elfogadott egyezmény kihirdetéséről
- *2002: Világörökség Magyarországon. Világörökség Magyar Nemzeti Bizottság Titkársága, KÖH, Budapest
- *2000: Tardy J. (szerk.), 2000: Értékkörző Magyarország. TermészetBúvár Alapítvány Kiadó, Budapest (megj. angol nyelven is: Cherising Hungary's Heritage. TermészetBúvár Alapítvány Kiadó, Budapest)
- *1995: Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest
- *1994: Bándi Gy, Faragó T., Lakosné H. A., 1994: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények. KTM, Budapest, 33-34. o.
- *1994: ÖIFF, 1994: Természetvédelmi egyezmények - oktatási anyag. Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért, Miskolc, 26-31. o.

12. A VÁNDORLÓ VADON ÉLŐ ÁLLATFAJOK VÉDELME

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Egyezmény a vándorló vadon élő állatfajok védelméről	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1979. június 23.
* helyszín:	Bonn (Német Szövetségi Köztársaság)
* hatálybalépés:	1983. november 1.
* szervezet:	ENSZ Környezeti Program
* letéteményes:	Német Szövetségi Köztársaság
MAGYAR	
* aláírás:	--
* csatlakozás:	1983. július 12. (csatlakozással)
* hatálybalépés:	1983. november 1.
* közzététel/kihirdetés:	1986. május 6.

A2. Célkitűzés

Az Egyezmény alapvető célkitűzése a vándorló állatfajok védelmének biztosítása, az ezzel kapcsolatos nemzetközi együttműködés, kutatások elősegítése, támogatása [II.§/3a].

A3. Konkrét kötelezettségek

A konkrét feladatok a következők:

- az I. Függelékben felsorolt vándorló fajok azonnali védelmének a biztosítása [II.§/3b];
- a II. Függelékben felsorolt vándorló fajok védelme és gondozása érdekében megállapodások megkötése [II.§/3c];
- az I. Függelékben felsorolt fajok kipusztulási veszélyének elhárítása szempontjából fontos élőhelyek megőrzése, ahol pedig megoldható és helyénvaló, ott ezen élőhelyek helyreállítása [III.§/4a];
- az I. Függelékben felsorolt fajok vándorlását jelentősen gátló tevékenységek vagy akadályok káros hatásának a megfelelő módon való megelőzése, kiküszöbölése, ellensúlyozása vagy a minimumra csökkentése [III.§/4b];
- az I. Függelékben felsorolt fajokat veszélyeztető vagy valószínűleg veszélyeztető tényezőknek a lehetőség és a célszerűség mértékéig való csökkentése vagy szabályozása, beleértve a nem őshonos fajok betelepülésének vagy betelepítésének szigorú ellenőrzését,

vagy a már betelepített/betelepült fajok ellenőrzését vagy az esetleges felszámolását [III.§/4c];

- a Titkárság tájékoztatása az I. Függelékben felsorolt fajok zsákmányolásával kapcsolatos bármilyen kivétel alkalmazásáról [III.§/7].

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

A Részes Felek Konferenciája ülészeit elfogadott költségvetéshez a Felek hozzájárulásainak összegét az ENSZ-tagdíjak figyelembevételével állapítják meg.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

Az Egyezményt több Megállapodás egészíti ki (12.a).

A7. A nemzetközi szervezet

Az Egyezmény legfőbb döntéshozó testülete a Részes Felek Konferenciája. Az Egyezmény végrehajtásának koordinálásával, ügyviteli feladatainak ellátásával az UNEP keretében működő Titkárság foglalkozik.

A Tudományos Tanács feladatai: tudományos tanácsadás a Részes Felek Konferenciája, a Titkárság és bármely Fél számára, kutatási ajánlások, különleges védelmi és kezelési intézkedésekre vonatkozó ajánlások, ajánlások készítése az egyes fajok I. vagy II. Függelékbe való felvételére, ajánlások készítése az Egyezmény végrehajtása során felmerülő problémák megoldására.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

A csatlakozási okiratot Magyarország 1983. július 12-én helyezte letétbe. Az Egyezményt az 1986. évi 6. számú törvényerejű rendelettel hirdették ki.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Magyarország az Egyezmény végrehajtása érdekében több programot, intézkedési, kutatási feladattervet fogadott el és hajt végre, illetve részt vesz a nemzetközi egyeztetésekben.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

Az Egyezményben meghatározott konkrét feladatok végrehajtását elsősorban az alábbi jogi eszközök elfogadása, illetve kutatási, jogalkotási, megőrzési tevékenységek jelentik:

- 13/2001. (V.9.) KöM rendelet a védett és fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről;
- védett madárfajok vonulásának kutatása, 1984 óta működik a magyar vadlúd monitoring folytatása, amelynek keretében zajlik az I. függelékes kis lilik és vörösnyakú lúd monitoringja is;
- a szélrómúvek elhelyezésének táj- és természetvédelmi szempontjairól szóló útmutatójába a Bonni Egyezmény határozatának, azaz a szélrómúveknek a vándorló fajokra kifejtett lehetséges negatív hatások értékelésének beépítése;
- középvezetékű szabad légvezetékek tartóoszlopaire kihelyezett szigetelőanyagok az áramutések kiküszöbölésére, ami elsősorban a ragadozó madarak védelmét szolgálja;
- a fekete gólya, a fehér gólya, a cigányréce, a rétisas, a parlagi sas, a kék vércse, a kerecsensólyom, a haris, a túzok, a széki lile és a gyurgyalag fajvédelmi terve;
- a túzokvédelmi munkacsoport szakmai koordinálásával elkészültek a nemzeti park igazgatóságok túzok élőhelyeinek stratégiai tervei, valamint a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (Hevesi- és Borsodi-sík és Bihar) túzokvédelmi programja;
- 1989-től kezdődően Túzokvédelmi Program végrehajtása: túzokkímélő agrotechnika, vetésszerkezet; fészkek felderítése és védőzóna kialakítása; fészkaljak mentése; tojások mesterséges keltetése és kelés előtt vadon élő tojó alá történő visszahelyezése; KMNPI területén a dévaványai túzokvédelmi mintaterület létrehozása, ÉTT rendszerben túzokos élőhelyek;
- Rétisas Védelmi Program keretében fészkelő-területen a fészkelési időszakban végzett erdőgazdasági tevékenységek elhalasztása, téli etetés biztosítása;
- LIFE program keretében a parlagi sas kutatása, állományának védelme;
- csíkosfejű nádiposzáta állományának monitorozása, és aktív élőhely kezelés a faj érdekeinek figyelembevételével a HNPI területén;
- kis lilik vonulási-, pihenőhelyeinek természetvédelmi kezelése a HNPI területén.

Az Egyezményt kiegészítő megállapodások közül Magyarország többhöz csatlakozott, ezek: „Megállapodás az denevérek védelméről Európában” és „Megállapodás az afrikai- eurázsiai vándorló vízimadarak védelméről”, továbbá egyes fajok – a vékonycsőrű póling, a túzok és a csíkosfejű nádiposzáta – védelmével foglalkozó memorandumokhoz (12.a).

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

Magyarország hozzájárulásai a pénzügyi alaphoz: az előírások szerint megtörtént a hozzájárulások befizetése.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Az Egyezmény végrehajtása érdekében Magyarország többféle nemzetközi együttműködésben vesz részt:

- nemzetközi együttműködés az Egyezményhez kapcsolódóan elfogadott, egyes fajok védelmével foglalkozó „memorandumok” végrehajtásában (12.a);
- a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület együttműködése a “Birdlife International” szervezet titkárságával az európai tűzokvédelmi stratégia kialakításában és a mezőgazdasági politika befolyásolásában.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Az Egyezmény Tudományos Tanácsának tagja – KvVM megbízásból – dr. Bankovics Attila (Természettudományi Múzeum).

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviselétéért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2001: 13/2001. (V.9.) KöM rendelet a védett és fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről
- #1998: 8/1998. (I. 23.) Korm. rendelet a védett állatfajok védelmére, tartására, bemutatására és hasznosítására vonatkozó részletes szabályokról
- #1996: 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
- #1986: 1986. évi 6. törvényerejű rendelet a Bonnban, az 1979. évi június 23. napján kelt, a vándorló vadon élő állatfajok védelméről szóló egyezmény kihirdetéséről
- *1995: Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest
- *1994: Bándi Gy, Faragó T., Lakosné H. A., 1994: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények. KTM, Budapest, 35-36. o.
- *1994: ÖIFF, 1994: Természetvédelmi egyezmények - oktatási anyag. Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért, Miskolc, 15-21. o.
- *1989: Lakosné H. A. (szerk.), 1989: Magyar részvételű nemzetközi egyezmények: természetvédelem. KVM, Budapest, 47-66. o.

12.a. MEGÁLLAPODÁSOK ÉS MEMORANDUMOK EGYES FAJOK VÉDELMEÉRŐL

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Megállapodás a denevérek védelméről Európában	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1991. december 4.
* helyszín:	London (Egyesült Királyság)
* hatálybalépés:	1994. január 16.
* szervezet:	ENSZ Környezeti Program
* letétmentés:	Egyesült Királyság
MAGYAR	
* aláírás:	--
* csatlakozás:	1994. június 22.
* hatálybalépés:	1994. július 22.
* közzététel/kihirdetés:	1994. július 29.

Megállapodás az afrikai-eurázsiai vándorló vízimadarak védelméről	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1995. június 16.
* helyszín:	Hága (Hollandia)
* hatálybalépés:	1999. november 1.
* szervezet:	ENSZ Környezeti Program
* letétmentés:	Hollandia
MAGYAR	
* aláírás:	--
* csatlakozás:	2002. december 17.
* hatálybalépés:	2003. március 1.
* közzététel/kihirdetés:	2003. június 16.

A megállapodások mellett egyetértési memorandumok is születtek: 1994-ben „Egyetértési memorandum a vékonycsőrű póling védelméről”, 2000-ben „Egyetértési memorandum a közép-európai tűzokpopulációk védelméről”, 2003-ban „Egyetértési Memorandum a csíkos-fejű nádiposzáta védelméről”.

A2. Célkitűzés

A bonni egyezményhez kapcsolódóan több megállapodást, illetve memorandumot fogadtak el egyes állatfajok védelméről, Ezek közül Magyarország kettőhöz csatlakozott, amelyeket az alábbiakban ismertetünk. Az 1991. évi Megállapodás célkitűzése az európai denevérfajok populációinak megőrzése, illetve az ehhez szükséges, nemzetközileg egyeztetett

intézkedések elfogadása és végrehajtása. Az 1995. évi Megállapodás célkitűzése az érintett térségre vonatkozóan a vándorló vízimadarak védelme. E Megállapodás szerint különös figyelmet kell fordítani a veszélyeztetett és a kedvezőtlen védelmi helyzetben lévő fajokra [III.§/1].

A3. Konkrét kötelezettségek

A denevérekkel kapcsolatos Megállapodás szerint a Felek konkrét kötelezettségei:

- megfelelő hatáskörű illetékes hatóság(ok) kijelölése [II.§/3] és a denevérek mindennemű szándékos befogásának, tartásának és pusztításának a megtiltása az illetékes hatóság engedélyének a kivételével [III.§/1];
- a védelem szempontjából jelentős pihenő- és búvóhelyek feltérképezése, valamint a denevérek táplálkozási területeinek felkutatása és ezen helyek kártételtől és háborgatástól való védelmének a biztosítása [III.§/2];
- a megfelelő szerv kijelölése, amely felelősséggel tartozik – különösen az épületekben lakó – denevérek megőrzésével, természetvédelmi kezelésével kapcsolatos tanácsadói feladatok elvégzéséért [III.§/5];
- a denevérek megőrzése jelentőségének a hangsúlyozása és megerősítése a köztudatban [III.§/4] és a szükséges kutatási programok végrehajtásának az elősegítése [III.§/7];
- a peszticidek használatának előírása során a denevérekre gyakorolt lehetséges káros hatások figyelembevétele [III.§/8];
- a Megállapodás végrehajtásához szükséges törvényhozási és közigazgatási intézkedések elfogadása [IV.§/1], továbbá beszámoló jelentés készítése a jelen Megállapodás keretében hozott intézkedésekről [VI.§].

Az afrikai-eurázsiai vándorló vízimadarakkal kapcsolatos kötelezettségek:

- meg kell tiltani az Egyezmény I. Függelékében szereplő fajokhoz tartozó állatok elejtését [III.§/2a];
- meg kell őrizni, ill. ahol megoldható, helyre kell állítani az Egyezmény I. Függelékében szereplő fajok azon élőhelyeit, amelyek fontosak a fajok megőrzéséhez [III.§/2a]; ill. e fajok vándorlását jelentősen zavaró, tevékenységek vagy akadályok káros hatásának a megfelelő módon való megelőzése, kiküszöbölése, ellensúlyozása vagy a minimumra csökkentése [III.§/2a];
- az I. Függelékben felsorolt fajokat veszélyeztető tényezőknek a lehetőség és a célszerűség mértékéig való csökkentése, beleértve a nem-őshonos fajok betelepülésének vagy betelepítésének szigorú ellenőrzését, vagy a már betelepített/betelepült fajok állományának szabályozását, indokolt esetben annak felszámolását [III.§/2a];
- azon helyek azonosítása, ahol a vándorló vízimadarak előfordulnak, valamint ezen helyek védelmének, kezelésének és helyreállításának a biztosítása. [III.§/2c];
- megfelelő élőhelyek hálózatának a megőrzése, ill. helyreállítása, különösen azon vizes élőhelyekre vonatkozólag, amelyeknek területe több országot is érint [III.§/2d];
- együttműködés rendkívüli esetekben, a fajok azonosítására és megfelelő eljárások kidolgozására vonatkozólag, valamint olyan irányelvek készítésében, amelyek az egyes Feleket segítik az ilyen rendkívüli esetekben [III.§/2f];

- a nem-őshonos vízimadár fajok betelepítésének a megtiltása, valamint az ilyen fajok véletlen kijutásának a megakadályozása, amennyiben azzal károsítanák a vadon élő állatok és növények életkörülményeit; ha a nem-őshonos faj már kijutott a természetbe, minden szükséges intézkedést meg kell tenni az őshonos fajok védelmére [III.§/2g];
- kutatások, monitoring programok kezdeményezése és támogatása a vándorló vízimadarak biológiájára és ökológiájára vonatkozólag; a módszerek összehangolása [III.§/2h], valamint ismeretek, valamint a kutatási, megfigyelő-jelző, védelmi és oktatási programok eredményeinek a cseréje [III.§/2k];
- a gyakorlati követelmények felülvizsgálata, szakképzési tematikus és területi prioritások meghatározása a vándorló vízimadarak felmérése, folyamatos vizsgálata, gyűrzése és a vizes területek kezelésére vonatkozólag [III.§/2i]; továbbá ismeretterjesztő programok kidolgozása és végrehajtása [III.§/2j].

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

A Megállapodások nem tartalmazzak olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoporthoz az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

A Megállapodások végrehajtásának ügyviteli költségeit az azokban Részes Felek fedezik; a Felek hozzájárulásainak összegét az ENSZ-tagdíjak figyelembevételével állapítják meg.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

A Részes Felek Találkozója módosítja az 1995. évi Megállapodás Függelékét és egyes fajok vonatkozásában a cselekvési tervet – az érintett madárfajok állományának ismeretében.

A7. A nemzetközi szervezet

A Megállapodások legfőbb döntéshozó testülete az azokban Részes Felek Találkozója. Az 1991. évi Megállapodás végrehajtásának koordinálásával, ügyviteli feladatainak ellátásával az EUROBATS Titkárság foglalkozik.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Az 1991. évi Megállapodáshoz – Megállapodás a denevérek védelméről Európában – Magyarország 1994. június 22-én csatlakozott. Az 1995. évi Megállapodáshoz – Megállapodás az afrikai-eurázsiai vándorló vízimadarak védelméről – hazánk 2002. december 17-én csatlakozott (55/2002. (IX. 13.) OGY határozata alapján); e Megállapodás szövegét a 2003. évi XXXIII. törvény hirdette ki.

Ugyancsak csatlakoztunk a fentiekben említett három memorandumhoz: „Egyetértési memorandum a vékonycsőrű póling védelméről” (aláírása 1994. szeptember 22-én); „Egyetértési memorandum a közép-európai tűzokpopulációk védelméről” (ennek létrehozásában Magyarország vezető szerepet játszott, aláírása 2000. október 7-én volt, s 2001. június 6-án

lépett hatályba); „Egyetértési memorandum a csíkosfejű nádiposzáta védelméről” (aláírása: 2003. április 29-én).

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Az 1991. évi Megállapodás jelentős a Magyarország területén élő denevérek megőrzésének szempontjából. A 45 európai faj közül 28 hazai előfordulása bizonyított, ebből a 13/2001. KöM rend. alapján jelenleg 8 faj fokozottan védett, 18 faj védett hazánkban.

A közelmúltban felfedezett *Pipistrellus pygmaeus* és *Myotis alcathoe* védettségi státuszt még nem kapott.

Az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről, illetve 8/1998. Korm. rendelet jogilag biztosítja a denevérek védelmét a szándékos befogás, tartás és pusztítás tiltásával.

Az 1995. évi Megállapodás is jelentős Magyarország számára és annak elérése érdekében, egyes fajok tekintetében, megfelelő programot és rendelkezéseket kell kidolgozni, illetve végrehajtani.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A legfontosabb eredmények az 1991. évi Megállapodás hazai végrehajtásában a következők:

- a Megállapodással is összhangban a pihenő- és búvóhelyek felkutatása folyamatosan történik;
- a barlangok védelme a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény és a 13/2001. KöM rend. alapján jogilag biztosított;
- 2001-től az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság koordinálásával elindult a mesterséges földalatti üregek felmérése, mely eddig 65 búvóhelyre terjedt ki;
- elkészült a kiemelt jelentőségű földalatti denevérbúvóhelyek listája: Magyarország 3 földalatti élőhelye is a 20 legjelentősebb európai élőhely közé került;
- a 8/1998. Korm. rendelet alapján 2003. tavaszán és őszén denevérgyűrzési és természetvédelmi vizsgák megrendezésre kerültek;
- folyik a denevérodúk kihelyezési lehetőségeinek kutatása az erdőlakó denevérek védelmének érdekében;
- a denevérvédelmi civil szervezetek különböző (pl. az épületlakó denevérekről szóló) kiadványokkal, előadásokkal végzik tudatformáló tevékenységüket, továbbá a KvVM támogatja a Magyar Denevérkutatók Baráti Köre és a Magyar Denevérvédelmi Alapítvány tevékenységét.

A denevérekkel kapcsolatos jövőbeni kötelezettségek a Felek határozatai alapján: az erdőlakó denevérpopulációkkal kapcsolatos védelmi intézkedések meghozatala, denevérvédelmi érdekek érvényesítése az erdőgazdálkodásban; országos gyűrzési központ és adatbázis felállítása; a szélrozművek denevérpopulációkra kifejtett lehetséges negatív hatásainak felmérése; kezelési tervek elkészítése, az országos monitoring rendszer kialakítása.

Az 1995. évi Megállapodás végrehajtása érdekében:

- a Megállapodás 2. mellékletében felsorolt valamennyi fajnál (az ott felsorolt 232 fajból hazánkban 149 fordult eddig elő) alapvető feladat: élőhelyének meghatározása; a káros hatású emberi tevékenységek felderítése; az illetékes hatóság kijelölése;
- a Megállapodás akciótervének A oszlopában szereplő fajok (pl. kis lilik, vörösnyakú lúd, cigányréce, vékonycsőrű póling) esetében: befogásuk és elejtésük megtiltása, legfontosabb élőhelyeik megőrzése vagy helyreállítása, vándorlásukat gátló tényezők kiküszöbölése vagy minimalizálása.

További feladatok: cselekvési tervek készítése az egyes vízimadár-fajok legveszélyeztetettebb populációinak védelmére; a nem őshonos vízimadár-fajok természetbe történő kijutásának szigorú ellenőrzése és betiltása; a cselekvési tervben szereplő fajok számára jelentős élőhelyek országos leltárának elkészítése; az ólomsöréttel történő vadászat megszüntetése a vizes élőhelyeken; a mérgezett csalétek használatának betiltása. Ennek megfelelően jelenleg már: a fajok jogi védelme biztosított; hazai cselekvési terv készült a cigányréce védelmére; hazánk részt vesz több faj (pl. vékonycsőrű póling, vörösnyakú lúd, kis lilik) esetében nemzetközi védelmi programok végrehajtásában; a kiemelt jelentőségű fajokra megtörtént a jelentős élőhelyek számbavétele és azok védelmének kialakítása folyamatban van; a nem őshonos vízimadár fajok betelepítését az 1996. évi LIII. törvény megfelelően szabályozza; a mérgezett csalétek használatának betiltása megtörtént a vadról és a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény hatályba lépésével.

A védelmi munka folytatása folyamatos feladat, beleértve a vízimadár-fajonkénti cselekvési tervek kidolgozását és végrehajtását a legveszélyeztetettebb vízimadár populációk védelmére, továbbá (az FVM felelősségével) az ólomsöréttel történő vadászat megszüntetését a vizes élőhelyeken legkésőbb 2005. augusztus 15-ig.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

Magyarország teljesítette az előírásoknak megfelelően az éves hozzájárulás befizetését mindkét Megállapodás esetében.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Az átfogó európai együttműködés nagyban hozzájárul az egyes országok információ-ellátásához (migrációs térképek összeállítása, európai jelentőségű földalatti élőhelyek adatbázisa, konzisztens monitoring rendszer kidolgozása, védelmi útmutatók készítése), s erre támaszkodva – a közös, összehangolt intézkedésekkel – hatékonyabbá tehető a denevérek védelme.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

--

B7. Hazai koordináció

A hazai feladatok végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviselőjéért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2003: 2003. évi XXXIII. törvény az afrikai-eurázsiai vándorló vízimadarak védelméről szóló, Hágában, 1995. június 16-án aláírt nemzetközi megállapodás kihirdetéséről
- #2002: 55/2002. (IX.13.) OGY határozat az afrikai-eurázsiai vándorló vízimadarak védelméről szóló, Hágában, 1995. június 16-án aláírt nemzetközi Megállapodáshoz való csatlakozásról
- #2001: 13/2001. (V.9.) KöM rendelet a védett és fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről
- #1998: 13/1998. (V.6.) KTM rendelet a barlangok nyilvántartásáról, a barlangok látogatásának és kutatásának egyes feltételeiről, valamint a barlangok kiépítéséről
- #1998: 8/1998. (I.23.) Korm. rendelet a védett állatfajok védelmére, tartására, bemutatására és hasznosítására vonatkozó részletes szabályokról
- #1996: 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
- #1994: Megállapodás az európai denevérfajok populációinak megőrzéséről. Magyar Közlöny, 79. szám (közzététel a környezetvédelmi minisztertől)
- *1995: Haraszthy L., 1995: Biológiai sokféleség megőrzésének lehetőségei Magyarországon. WWF-füzetek, 8. szám
- *1995: Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest

13. AZ EURÓPAI TERMÉSZETES ÉLŐVILÁG ÉS ÉLŐHELYEK VÉDELME

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Egyezmény az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelméről	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1979. szeptember 19.
* helyszín:	Bern (Svájc)
* hatálybalépés:	1982. június 1.
* szervezet:	Európa Tanács
* letétményes:	Európa Tanács
MAGYAR	
* aláírás:	--
* csatlakozás:	1989. november 16.
* hatálybalépés:	1990. március 1.
* közzététel/kihirdetés:	1990. július 3.

A2. Célkitűzés

Az egyezmény alapvető célkitűzése a vadonélő állat- és növényfajok és ezek élőhelyeinek védelme különös figyelemmel a veszélyeztetett fajokra (beleértve a vonuló fajokat is), és a veszélyeztetett élőhelyekre, valamint ezek érdekében az országok közötti együttműködés elősegítése.

A3. Konkrét kötelezettségek

A konkrét rendelkezések az állományfenntartó intézkedések, valamint a tervezések, fejlesztések során a fauna és flóra megőrzésének figyelembevételét [2.§, 3.§] írják elő, illetve részletesebb útmutatásokat tartalmaznak e feladatok megvalósítására [4.§-12.§].

Az Egyezmény mellékletei meghatározzák a fokozottan védett növény- (I. melléklet) és állatfajokat (II. melléklet), a védett állatfajokat (III. melléklet), illetve azokat a módszereket (IV. melléklet), amelyek nem alkalmazhatóak a III. mellékletben, vagy engedélyezett esetekben a II. mellékletben felsorolt állatfajok befogása, elejtése során.

Figyelemreméltó az egyezményben a "védelem" értelmezése. A teljes tilalmat a fokozott védettség (5. és 6. §§. ill. I. és II. melléklet) jelenti. Védettséget jelent (7. §. és III. melléklet) a szabályozott hasznosítás is, azaz az időbeli, számbeli, stb. korlátozásokkal történő befogás, elejtés, amelyek során nem használhatóak a IV. mellékletben felsorolt módszerek.

Az Egyezmény rendelkezéseket tartalmaz a kipusztult fajok visszatelepítése, az idegen fajok elleni védekezés és betelepítésük ellenőrzése érdekében is [11.§/2].

A Feleknek kétévenként részletes jelentést kell készíteniük az egyezmény mellékleteiben szereplő fajokkal és (vadászati, halászati stb.) módszerekkel, az élőhelyek védelmével kapcsolatban tett kivételekről [9.§]. Az Állandó Bizottság 1993. évi 13. ülésén elhatározta általános jelentés négy évenkénti készítését is, de ez nem kötelező. Az általános jelentés az egyezmény végrehajtására vonatkozó hazai jogszabályokról, az élőhelyvédelem megvalósulásáról, az ország területén az egyezmény mellékleteiben szereplők közül előforduló fajokról és azok helyzetéről, a jelentősebb védelmi programokról, a fontosabb kiadványokról (pl. vörös könyv), minden, az egyezmény végrehajtását érintő eredményről vagy problémáról tájékoztat.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Magyarország számára konkrét feladatot jelentett a *Vipera ursinii rakosiensis* (rákosi vipera) élőhelyek védelmére vonatkozó 23. számú (1991. január 11.) ajánlás.

Minden Részes Fél fenntartásokkal élhetett az aláírásakor vagy a ratifikáláskor az I-IV. mellékletekkel kapcsolatban: Magyarország bejelentett ilyen fenntartást egyrészt azokra a fajokra vonatkozóan, amelyek a körülményeink között nem szorulnak a mellékletek szerinti védelemre, másrészt olyan eljárásra vonatkozóan, amelyek tiltása egyes fajok esetében, hazánkban nem indokolt.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

Az Egyezmény ügyviteli költségeinek fedezésére szolgáló elkülönített költségvetést az Állandó Bizottság fogadja el és azt az Európa Tanács költségvetésének keretében számolják el úgy, hogy a tagországok e célú befizetéseit az Európa Tanács általános költségvetéséből kiegészítik.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

Az Egyezmény szöveges előírásaiban nem várható módosítás, bár fel-felvetődik ennek szükségessége. Ha ilyenre sor kerülne (a 16.§. szerint van erre lehetőség) az valószínűleg több évet vesz igénybe. Az 1990-es években sor került a mellékletek módosítására, elsősorban a kelet-európai fauna és flóra figyelembevétele érdekében. Ez összefügg az e térség felé 1989-ben Magyarország felvételével történt "nyitással". Kiegészült a fokozottan védett növények listája (I. melléklet), tervezve van veszélyeztetett gombafajokra vonatkozó melléklet is. Az állatok körében (II. és III. melléklet) néhány további faj felvételére került sor és előkészítés alatt áll további módosítás a gerinctelen fajok esetében. Várható javaslat ill. módosítás néhány éven belül, egy élőhelyekre vonatkozó mellékletre is.

A7. A nemzetközi szervezet

Az egyezmény végrehajtásának koordinálásával, ügyviteli feladatainak ellátásával az Állandó Bizottság és a Titkárság foglalkozik. Az Európa Tanács bizonyos összeggel évente támogatja az egyezmény végrehajtását és a Titkárság az Európa Tanács Főtitkárságának keretében dolgozik). Az Egyezmény végrehajtását számos nemzetközi szervezet segíti (európai regionális intézmények, szakértői tevékenységet is ellátó nem-kormányzati szervezetek, Természetvédelmi Világszövetség /IUCN/, Európai Természetvédelmi Központ /ECNC/ stb.).

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Az Egyezményhez Magyarország 1989-ben csatlakozott. Az egyezmény közzétételére 1990-ben került sor. A Magyarország által bejelentett kivételekről – amelyeket a csatlakozási okirattal együtt letétbe helyezett “fenntartási” jegyzék is tartalmazott – KTM tájékoztató jelent meg (Magyar Közlöny, 1991, 14., 454-455), ami tartalmazza az Egyezmény mellékleteiben felsorolt, de Magyarországon nem védett fajok megnevezéseit is.

Az egyezmény megfelelő szintű jogszabállyal (törvénnyel) való kihirdetése mindeddig nem történt meg.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

A hazai természetvédelem az egyezmény célkitűzéseivel összhangban foglalkozik a vadon élő növények és állatok, illetve azok természetes élőhelyeinek védelmével.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

Az élőhelyek és fajok védelmére vonatkozóan számos intézkedés történt a védetté nyilvánításokkal foglalkozó OTvH, OKTH határozatok, illetve KVM, KTM, KöM, KvVM rendeletek keretében. A fajokra vonatkozó legutóbbi jogszabály a 13/2001 (V. 9.) KöM rendelet.

Az Egyezmény megfelelő ajánlásának figyelembevételével védelem alá került a *Vipera ursinii rakosiensis* (rákosi vipera) több fontos hazai élőhelye (17/1993 (IV.7.) KTM rendelet, és 1992 óta a kritikus időszakokban területőrző szolgálat is működik az e szempontból fontos helyeken, 1994 óta pedig az állományok fennmaradását segítő programok (FHNP - Fertő-Hanság Nemzeti Park, KNP – Kiskunsági Nemzeti Park, MME – Magyar Madártani Egyesület, MTTM - Magyar Természettudományi Múzeum) kapnak rendszeres támogatást.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

A hozzájárulásunk az Egyezmény ügyviteli költségkeretéhez az Európa Tanács-i tagságunkból fakadó hozzájárulással egy összegben történik. Magyarországnak nincs befizetési elmaradása.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Az élőhelyek vagy fajok védelmét célzó több program és nemzetközi együttműködés jelent egyúttal segítséget az Egyezmény hazai teljesítésére vonatkozóan is. Többek között az Egyezményhez kapcsolódó hazai program végrehajtásában svéd szakértő is részt vett az Európai Herpetológiai Társaság segítségével. A Szlovák Köztársaságban 1993-ban indult az *Emys orbicularis* (mocsári teknős) visszatelepítési program és ennek megvalósulását magyar szakemberek is segítették.

Az Egyezményhez az Európai Közösség 1982-ben csatlakozott.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Az Állandó Bizottság által létrehozott több *ad hoc* és állandó szakértői munkacsoport működik, amelyek tevékenységében részt vett és részt vesz Magyarország is (kivéve a bennünket közvetlenül nem érintő régiók vagy tevékenységek kérdéseivel foglalkozó csoportokat).

A vadonélő fajok visszatelepítésével, betelepítésével, betelepítésének problémáival foglalkozó *ad hoc* szakértői csoport elnöke hazai szakértő volt (Nechay Gábor, KTM), a kételtűekkel, hullókkal foglalkozó munkacsoportnak pedig 1999-2003-ig Korszós Zoltán (MTTM). Sánta Antal[†] (KöM-KvVM) volt az elnöke a növényekkel foglalkozó munkacsoportnak 2001-2002-ben, munkáját Szekeres Rozália (KvVM) folytatta 2003-ban.

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseléséért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2001: 13/2001 (V. 9.) KöM rendelet a védett és szigorúan védett növény- és állatfajokról
- #1993: 17/1993. (IV.7.) KTM rendelet a Pészéradacsi Tájvédelmi Körzet létesítéséről és a természetvédelmi kezelő megnevezéséről
- #1990: Egyezmény az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelméről. Magyar Közlöny, 64. szám: 1990/7. számú nemzetközi szerződés (közvetítés a környezetvédelmi minisztertől)
- *1995: Nechay G., 1995: A rákosi vipera. Természet Világa, 1995. 4. (Term.tud. Közl. 126: 4.) 188-189. o.
- *1995: Faragó T., Lakosné H. A. (szerk.) 1995. Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest, 95-98. o.
- *1994: Bándi Gy., Faragó T., Lakosné H. A., 1994: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények. KTM, Budapest, 37-38. o.
- *1994: ÖIFF, 1994: Természetvédelmi egyezmények - oktatási anyag. Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért, Miskolc, 22-25. o.
- *1989: Lakosné H. A. (szerk.), 1989: Magyar részvételű nemzetközi egyezmények: természetvédelem. KVM, Budapest, 67-87. o.

14. A BIOLÓGIAI SOKFÉLESÉG MEGŐRZÉSE

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Biológiai sokféleség egyezmény (Biodiverzitás egyezmény)	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1992. június 5.
* helyszín:	Rio de Janeiro (Brazília)
* hatálybalépés:	1993. december 29.
* szervezet:	ENSZ Környezeti Program (UNEP)
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	1992. június 13.
* csatlakozás:	1994. február 24. (ratifikálással)
* hatálybalépés:	1994. május 25.
* közzététel/kihirdetés:	1995. szeptember 28.

Az Egyezményt 1992-ben az ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia keretében nyitották meg aláírásra.

A2. Célkitűzés

Az Egyezmény alapvető célkitűzése a biológiai sokféleség megőrzése, komponenseinek fenntartható használata és a genetikai források hasznosításából – azaz az élővilágból származó – hasznok igazságos elosztása [1.§].

A3. Konkrét kötelezettségek

Az Egyezmény értelmében minden Fél vállalja azt, hogy

- tevékenysége ne okozzon környezeti kárt határain kívül [3.§];
- kialakít nemzeti stratégiát a biológiai sokféleség megőrzésére és fenntartható hasznosítására [6.§/a], továbbá integrálja a célok megvalósítását az egyes szakterületi, ágazati, illetve ágazatközi politikákba és tervekbe [6.§/b];
- azonosítja és megfigyeli a biológiai sokféleség azon összetevőit, amelyek fontosak a megőrzés szempontjából [7.§/a,b], valamint azokat a folyamatokat és tevékenységeket, amelyeknek káros vagy valószínűleg káros hatásuk van ebből a szempontból [7.§/c], s nyilvántartja az ezekre vonatkozó adatokat [7.§/d];
- gondoskodik az *in situ* védelemről [8.§] védett területeken és azokon kívül is megfelelő intézkedésekkel, fenntart *ex situ* védelmi intézményeket [9.§] és intézkedik a veszélyeztetett fajok visszatérése, visszatelepítése érdekében [9.§/c];
- a megőrzést és fenntartható használatot elősegítő kutatási és képzési programokat hajt végre, elősegíti a kutatás eredményeinek felhasználását [12.§], a vonatkozó ismeretek

terjesztését [13.§], a nemzetközi információcserét [17.§], a műszaki-tudományos együttműködést, szakembercserét és -képzést [18.§];

- környezeti hatásvizsgálat alá veti azokat a terveket és programokat, amelyek várhatóan jelentősen károsítják a biológiai sokféleséget [14.§];
- azonnal értesíti a területén keletkező, a biológiai sokféleséget más államok területén is veszélyeztető helyzetről a potenciálisan érintett országokat [14.§/1d];
- kölcsönösen elfogadott és egyeztetett feltételek alapján elősegíti genetikai forrásaihoz más felek hozzáférését és mások ilyen forrásainak kutatásában azok részvételét, biztosítva az abból származó hasznok megosztását a származási országgal [15.§]; továbbá elősegíti a megőrzés és fenntartható használat szempontjából fontos technológiák más felek számára történő átadását is [16.§, 19.§];
- beszámoló jelentést készít az egyezményben Részes Felek Konferenciája által meghatározandó gyakorisággal azokról az intézkedésekről, amelyeket az egyezmény rendelkezéseinek végrehajtása érdekében tett [26.§].
- teljesíti a Részes Felek Konferenciája által hozott határozatokat, például információs központ felállítása és működtetése (COP II/3), agrárterületek biodiverzitásának megőrzése és fenntartható használata (COP III/11), édesvízi ökológiai rendszerek védelme (COP IV/4).

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény alapján [20.§/1], illetve a Részes Felek Konferenciája első találkozásának határozata alapján az átmeneti gazdaságú országok – köztük Magyarország – számára csak önként vállalható kötelezettség a fejlődő országok pénzügyi támogatására létrehozott alaphoz való hozzájárulás. Későbbi határozatok alapján Magyarország is – mint átmeneti gazdaságú ország – részesedhet többféle támogatásban.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

A Felek meghatározott, az ENSZ tagdíjak alapján számított arányban hozzájárulnak az Egyezmény Titkárságának ügyviteli költségeihez, illetve önként hozzájárulhatnak meghatározott feladatok ellátásához. E költségvetés Letéti Alapját az UNEP keretében elkülönítetten kezelik. Emellett a fejlődő országok feladatainak ellátását segítő, a Globális Környezeti Alap (GEF) által kezelt pénzügyi keretet hoztak létre, amelyet a Részes Felek Konferenciájának második ülészsaka 1995-ben véglegesített.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

Az Egyezmény keretében a biológiai biztonsággal foglalkozó jegyzőkönyvet fogadtak el – a korábban Cartagena-ban megkezdett tárgyalásokat követően – 2000 január 29-én Montrealban (Cartagena jegyzőkönyv, ld. 14.a).

A7. A nemzetközi szervezet

Az Egyezmény végrehajtásának koordinálásával, ügyviteli feladatainak ellátásával az ENSZ Környezeti Programjának (UNEP) keretében működő Titkárság foglalkozik. Az Egyezmény külön pénzügyi-támogatási rendszerét a Globális Környezeti Alap (GEF) működteti.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Az Egyezmény aláírására Magyarország részéről az ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia keretében 1992. június 13-án került sor. Az Országgyűlés 1993. december 29-én egyhangú határozattal (OGy-103, 1993) döntött az Egyezmény megerősítéséről. A ratifikációs okirat letétbe helyezésére 1994 februárjában került sor. Az Egyezményt az 1995. évi LXXXI. törvénnyel hirdették ki.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Több intézkedés történt a biológiai sokféleség védelmére már az Egyezmény elfogadása előtt is (pl. védett területek hálózatának kialakítása, veszélyeztetett fajok védelme). Törvényi szabályozása a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény, a környezet védelméről szóló 1995. évi LIII. törvény, valamint az erdőről és az erdő védelméről; a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról; a halászatról és a horgászatról szóló törvények. A fenntartható hasznosítás követelménye az érintett szakágazatokban érvényesül, az a gazdálkodás "szerves része" (a növénytermesztés alapvető érdeke a talajtermékenység fenntartása stb.). Az általános célkitűzés elérése azonban csak a konkrét feladatok következetes végrehajtásával lehetséges. Ezt szolgáló eszközök többek között az Agrár-Környezetvédelmi Program és az ökológiai hálózat létrehozása (NATURA 2000).

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

Az Egyezményben előírt konkrét feladatok teljesítésére az előkészítő munka, illetve egyes már elfogadott programok végrehajtása folyamatban van. Folyamatban van a biológiai sokféleség elemei azonosítási-értékelési program végrehajtása ("Nemzeti Biodiverzitásmonitorozó Rendszer"). A biológiai sokféleséggel kapcsolatos feladatok megoldása érdekében a hatásvizsgálatokról intézkedő 20/2001. (II. 14.) Kormányrendelet, illetve a környezet védelméről szóló 1995. évi LIII. törvény már kifejezetten az Egyezmény céljain alapuló eszközöket biztosít.

Az Egyezmény alapján elkészültek a nemzeti jelentések, emellett több tematikus jelentés készült a Részcsatlakozás Konferenciája számára. A biológiai sokféleség megőrzésével kapcsolatos feladatokat tartalmaz a Nemzeti Környezetvédelmi Program, illetve ennek természetvédelmi része, a Nemzeti Természetvédelmi Alapterv. Elkészült az „ország-tanulmány” a hazai biológiai sokféleség helyzetéről és a biológiai sokféleség megőrzéséről szóló Nemzeti Stratégia és Cselekvési Terv szakmai anyaga.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

Az Egyezmény Titkárságának ügyviteli költségeihez az előírt évenkénti hozzájárulási kötelezettséget Magyarország teljesítette, de eddig nem járult hozzá a Globális Környezeti Alaphoz (de kedvezményezettként kaptunk az Egyezmény végrehajtásához támogatást).

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

A biológiai sokféleség megőrzésére és fenntartható hasznosítására vonatkozó feladatok is szerepelnek Magyarországnak több országgal kötött kétoldalú környezetvédelmi, illetve

természetvédelmi tárgyú együttműködési megállapodásban. Külön ki kell emelni a német-magyar együttműködés keretében a német fél által támogatott programot, amelynek eredményeképpen a hazai biomonitoring rendszert megalapozó felmérések készültek.

Az Egyezményhez az Európai Közösség is csatlakozott 1993-ban (93/626/EEC Tanácsi Határozattal).

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Magyarország képviselője (Nechay Gábor, KTM) alelnökként tagja volt 2000-ig az Egyezmény Tudományos, Technológiai és Technikai Tanácsadó Testülete elnökségének.

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseléséért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #1996: 1996. évi LV törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról
- #1996: 1996. évi LIV törvény az erdőről és az erdő védelméről
- #1996: 1996. évi LIII törvény a természet védelméről
- #1995: 1995. évi LXXXI. törvény a Biológiai Sokféleség Egyezmény kihirdetéséről
- #1995: 1995. évi LIII. törvény a környezet védelméről
- #1993: 103/1993 (XII.29.) OGY hat. a Magyar Köztársaság részéről a Rio de Janeiróban, 1992. június 13-án aláírt ENSZ Biológiai Sokféleség Egyezmény megerősítéséről
- *2004: KvVM, 2004: A biológiai sokféleség nemzeti stratégiája és cselekvési terv. KvVM, Budapest
- *1995: Vida G., 1995: A fenntartható fejlődés és a bioszféra. Természetbúvár, 50/1, 26-27. o.
- *1995: Láng I., 1995: Felelősség 300000 négyzetkilométerért; egymásra utalt népek. Természetbúvár, 50/5, 11-13. o.
- *1995: Haraszthy L., 1995: Biológiai sokféleség megőrzésének lehetőségei Magyarországon. WWF-füzetek, 8. szám
- *1995: Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest
- *1994: Tardy J. (szerk.), 1994: Természetvédelem'94. KTM, Budapest
- *1994: ÖIFF, 1994: Természetvédelmi egyezmények - oktatási anyag. Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért, Miskolc, 31-36. o.
- *1994: Bándi Gy, Faragó T., Lakosné H. A., 1994: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények. KTM, Budapest, 39-41. o.
- *1993: Bartha S. et al., 1993: Nemzeti biodiverzitás-megőrzési stratégia. Magyar Tudomány, 38/8, 983-1010. o.
- *1992: Nechay G., Faragó T. (szerk.), 1992: Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Egyezménye a Biológiai Sokféleségről. Az ENSZ Konferencia Magyar Nemzeti Bizottsága, Budapest
- *1992: Nechay G. (szerk.), 1992: Földünkért (IUCN, UNEP, WWF "Caring for the Earth" 1991. évi kiadványának magyar változata), KTM, Budapest
- *1992: Gyulai I. et al., 1992: A biodiverzitás megőrzésének programja. "Zöld Akció", Miskolc, kézirat

14.a. JEGYZŐKÖNYV A BIOLÓGIAI BIZTONSÁGRÓL

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Cartagena jegyzőkönyv a biológiai biztonságról	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	2000. január 29.
* helyszín:	Montreal (Kanada)
* hatálybalépés:	2003. szeptember 11.
* szervezet:	ENSZ Környezeti Program (UNEP)
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	2000. május 24.
* csatlakozás:	2004. január 13. (ratifikálással)
* hatálybalépés:	2004. április 12.
* közzététel/kihirdetés:	

Az Egyezmény keretében a biológiai biztonsággal foglalkozó jegyzőkönyvet – a korábban Cartagena-ban megkezdett tárgyalásokat követően – fogadták el 2000. január 29-én Montrealban.

A2. Célkitűzés

A Jegyzőkönyv alapvető célkitűzése,

- hogy szabályozza az élő, genetikailag módosított szervezetek biztonságos forgalmát, kezelését, felhasználását, különös tekintettel az országok közötti forgalomra;
- a Riói Nyilatkozatban megfogalmazott elővigyázatosság elvének betartásával megfelelő védelmet biztosítson a biológiai sokféleség, azaz az élővilág megőrzését és fenntartható hasznosítását érintő kedvezőtlen hatásokkal szemben, beleértve az emberi egészséget érintő kockázatokat is, és hogy
- megkönnyítse a kormányok, gazdasági szereplők, és a társadalom közötti együttműködést a biológiai biztonság növelése érdekében.

A3. Konkrét kötelezettségek

A Jegyzőkönyv számos konkrét – nemzetközi, illetve nemzeti szinten végrehajtandó – előírást tartalmaz. Ezek közül a legfontosabbak a következők:

- Előzetes engedélyezési eljárást kell lefolytatni a környezetbe történő kibocsátásra szánt, élő, genetikailag módosított szervezetek (pl. élő hal, vetőmag) legelső szállítását

megelőzően. Az importáló ország meghatározott időn belül dönt arról, beengedi-e országába a szóban forgó szállítmányt.

- Információs rendszert kell működtetni (BCH, Biosafety Clearing House), amely megkönnyíti a genetikailag módosított szervezetekkel kapcsolatos tudományos, technikai, jogi, valamint a környezetre vonatkozó ismeretek cseréjét.
- A genetikailag módosított termékeken egyértelműen jelezni kell a módosítás tényét és a legfontosabb jellemzőket (címkézés).
- A közvetlen élelmezési és takarmányozási célra, illetve feldolgozásra szolgáló genetikailag módosított termékek esetén a címkén elegendő azt feltüntetni, hogy az „élő, módosított szervezetet tartalmazhat”.
- A jegyzőkönyv kötelezően elvégzendő kockázatbecslést ír elő.
- A fejlődő, valamint a gazdasági átalakulás folyamatában lévő országokat anyagilag és más módon is segíteni kell a megfelelő személyi és intézményi háttér kialakításában és a jegyzőkönyv végrehajtásában.
- A döntéshozatal folyamatába be kell vonni a nyilvánosságot, és a döntések eredményét is hozzáférhetővé kell tenni számukra.
- A kormányzati feladatok közé tartozik a szükséges jogi, igazgatási és egyéb intézkedések meghozatala a Jegyzőkönyv végrehajtása érdekében, ill. felelős hatóság(ok) kijelölése.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

A Jegyzőkönyv nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

A Felek meghatározott, az ENSZ tagdíjak alapján számított arányban hozzájárulnak az Egyezmény Titkárságának ügyviteli költségeihez, illetve önként hozzájárulhatnak meghatározott feladatok ellátásához. E költségvetés Letéti Alapját az UNEP keretében elkülönítetten kezelik. Emellett a fejlődő országok feladatainak ellátását segítő, a Globális Környezeti Alap (GEF) által kezelt pénzügyi keretet is létrehoztak.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

--

A7. A nemzetközi szervezet

A Jegyzőkönyv döntéshozó testülete a Részleges Felek találkozója, melynek legfontosabb feladata a Jegyzőkönyv továbbfejlesztése és a végrehajtás koordinálása.

Az első találkozóra 2004. február végén került sor. Ezt megelőzően Kormányközi Bizottság foglalkozott a Jegyzőkönyvvel kapcsolatos kérdésekkel és az első találkozó előkészítésével.

A feladatok koordinálásával, a ratifikáció előremozdításával, az ügyviteli feladatok ellátásával a Biodiverzitás Egyezmény Titkársága foglalkozik.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

A Jegyzőkönyvet 2000. május 24-én írta alá a magyar környezetvédelmi miniszter. Az Országgyűlés a Jegyzőkönyvet a 94/2003 (IX. 23.) OGY határozattal erősítette meg.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

A Jegyzőkönyv végrehajtására intézkedések szükségesek. A Jegyzőkönyv nemzetközi előkészítésének időszakában fogadtuk el Magyarországon a géntechnológiai tevékenységről szóló 1998. évi XXVII. törvényt, ami a végrehajtásáról szóló rendeletekkel együtt biztosítja a Jegyzőkönyv alapvető célkitűzéseinek hazai teljesítését is. Gondoskodni kell azonban a végrehajtás további feltételeiről is (ld.: A hazai feladatok konkrét végrehajtása).

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A Jegyzőkönyv kihirdetése és a hazai végrehajtásáról szóló rendelet előkészítése folyamatban van.

Döntést igényel az alábbi ún. „részintézmények” kijelölése és működési feltételeinek biztosítása; ezek többek között az alábbiak:

- létre kell hozni adatkezelő és információs központot (BCH - Biosafety Clearing House),
- meg kell szervezni a szabadföldi és piaci ellenőrzést,
- gondoskodni kell ellenőrző (kimutatásra alkalmas) laboratóriumról.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

2005. januárjától esedékes hozzájárulásunk a pénzügyi alapokhoz (2005-ben 4408 USD, 2006-ban 3774 USD).

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

A biológiai biztonsággal foglalkozó jegyzőkönyvhöz az Európai Közösség is csatlakozott 2003-ban (2002/628/EK tanácsi Határozattal).

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

A Jegyzőkönyv előkészítését és elfogadását célzó tárgyalások során (1995-2000) a közép- és kelet európai régió szóvivője Nechay Gábor volt.

A biológiai biztonságról szóló jegyzőkönyv szövegező ad hoc szakértői csoport elnökségének tagja volt dr. Balázs Ervin (Mezőgazdasági Biotechnológiai Kutatóközpont, Gödöllő).

A Részes Felek első találkozásánál döntés született egy bizottság (Compliance Committee) felállításáról, amely a Jegyzőkönyv rendelkezéseinek való megfelelést elősegítő, és a meg nem felelő esetek kezelését szolgáló együttműködési eljárásokat és intézményi mechanizmusokat dolgozza ki; e bizottság tagja Nechay Gábor.

B7. Hazai koordináció

A Jegyzőkönyv hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseléseért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

#2003: 94/2003 (IX. 23.) OGY határozat a biológiai biztonságról szóló Cartagena Jegyzőkönyv megerősítéséről

#2003: Az Európai Parlament és a Tanács 1946/2003/EK rendelete a géntechnológiával módosított szervezetek országhatárokon történő átviteléről

15. NEMZETKÖZI BÁLNAVÉDELMI EGYEZMÉNY

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Nemzetközi egyezmény a bálnavadászat szabályozásáról	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1946. december 2.
* helyszín:	Washington (Amerikai Egyesült Államok)
* hatálybalépés:	1948. július 1.
* szervezet:	Nemzetközi bálnavadászati bizottság
* letéteményes:	Amerikai Egyesült Államok
MAGYAR	
* aláírás:	--
* csatlakozás:	2004. június 1.
* hatálybalépés:	2004. június 1.
* közzététel/kihirdetés:	

A2. Célkitűzés

Az Egyezmény célja, hogy a bálnavadászat megfelelő szabályozása révén hatékony védelmet nyújtson az egyes bálnaállományoknak. Az Egyezmény végrehajtási szerve a Nemzetközi Bálnavadászati Bizottság (továbbiakban: Bizottság), amely tevékenységét kiterjesztve már nemcsak a bálnavadászat kérdéskörét tárgyalja, hanem feladatai közé tartozik a cetek teljes körű védelmének biztosítása is, beleértve speciális bálnavédelmi területek létrehozását.

A3. Konkrét kötelezettségek

A konkrét kötelezettségek a következők minden Részes Fél számára:

- meg kell tiltani a védett fajok és populációk – 1986. január 1-je óta valamennyi bálnafaj, illetve populáció – egyedeinek zsákmányolását, egyes speciális, jól meghatározott kivételektől eltekintve (tudományos célból, illetve őslakosok által történő vadászat);
- intézkedéseket kell tenni a Bizottság által elrendelt vadászati tilalom megvalósítására és joghatósága alá tartozó személyek vagy hajók általi megszegésének büntetésére;
- a rendelkezések joghatósága alá tartozó személyek vagy hajók általi megszegéséről és a jogsértés megbüntetésére hozott intézkedésekről tájékoztatni kell a Bizottságot.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

Az Egyezmény végrehajtásának ügyviteli költségeit a Felek fedezik; a hozzájárulásokat az évente megrendezésre kerülő bizottsági ülésen határozzák meg.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

Az évente megrendezésre kerülő bizottsági ülésen: módosít(hat)ják a védett fajokra, populációkra vonatkozó mellékletet; meghatározzák a tudományos célból, ill. az őslakosok által elejthető bálnák mennyiségét; újabb határozatokat hoznak az Egyezmény működésével és hatékonyabb végrehajtásával kapcsolatban, pl. speciális bálnavédelmi területeket jelölhetnek ki, melyek mintegy géncentrumként biztosíthatják a fajok fennmaradását.

A7. A nemzetközi szervezet

Az Egyezmény döntéshozó testülete a Bizottság.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Az Egyezményhez hazánk 2004. június 1-jén csatlakozott. Az Egyezmény szövegének közzététele folyamatban van.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Az Egyezmény célkitűzését Magyarország is kiemelt fontosságú kérdésnek tekinti. A bálnák állománya világörökségnek számít, és a védelem nem függhet kizárólag a tengerparttal rendelkező országok döntéseitől.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

Hazánk a múltban sem rendelkezett bálnavadász-flottával, ill. a bálnahús fogyasztásának nincsenek hagyományai, piaca, továbbá a Washingtoni Egyezmény (16.) alapján eddig sem engedjük be az e fajokból készült termékeket az országba, ezért az Egyezmény végrehajtása terén a Bizottság munkájában való részvételen kívül további konkrét feladatunk nincs.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

Az Egyezmény költségvetési keretéhez a Bizottság által meghatározott éves összeggel kell hozzájárulni és csatlakozásunkat követően sor került az esedékes összeg befizetésére.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

--

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

--

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseléséért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

#2004: 2027/2004. (II. 5.) Kormányhatározat a Nemzetközi Bálnavadászati Egyezményhez való csatlakozásról

16. A VESZÉLYEZTETETT VADON ÉLŐ ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYFAJOK NEMZETKÖZI KERESKEDELMÉNEK SZABÁLYOZÁSA

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1973. március 3.
* helyszín:	Washington (USA)
* hatálybalépés:	1975. július 1.
* szervezet:	ENSZ Környezeti Program
* letéteményes:	Svájc
MAGYAR	
* aláírás:	--
* csatlakozás:	1985. május 29.
* hatálybalépés:	1985. augusztus 27.
* közzététel/kihirdetés:	2003. június 16. (korábban: 1986. szeptember 11.)

A2. Célkitűzés

Az Egyezmény célkitűzése a kereskedelem által veszélyeztetett fajok élőhelyeiken történő megőrzése, védelme. Ezt csak a felvásárló piac és az élőhely országainak szoros együttműködésével lehet megvalósítani. Az Egyezmény veszélyeztetettségük mértéke alapján három függelékbe sorolja a hatálya alá tartozó közel 35.000 fajt. Az I. Függelékben a közvetlenül a kipusztulás szélén álló szerepelnek, melyek vadonból származó egyedei kereskedelmi forgalomba nem kerülhetnek. A II. Függelékbe azok a növények és állatok tartoznak, amelyek esetében a kereskedelem – szigorú engedélyezési rendszerrel való – szabályozására van szükség ahhoz, hogy ne jussanak az I. Függelékben felsorolt fajok sorsára, míg a III. Függelék pedig azokat a fajokat sorolja fel, amelyek védelmére az egyes országok nemzetközi segítséget kérnek a kereskedelem ellenőrizhetőségéhez.

A3. Konkrét kötelezettségek

Az Egyezmény szerint minden Fél kötelezettséget vállal arra, hogy:

- Igazgatási Hatóságot jelöl ki, amely az engedélyezési munkát ellátja, valamint Tudományos Testületet jelöl ki, amely segíti a hatósági munkát;
- a rendelkezések megszegésével történő kereskedelmet megtiltja, bünteti, ill. az elkobzott példányokat az előírásoknak megfelelően elhelyezi és ennek érdekében is a Hatóság élő állatok elhelyezésére mentőközpontot létesít;
- nyilvántartást vezet az I., II., és III. Függelékben szereplő fajok forgalmáról, az Egyezmény végrehajtásáról, és erről a Titkárságot évi jelentésben tájékoztatja, továbbá kétévenkénti jelentést tesz a jogalkotási, szabályozási és igazgatási intézkedésekről;

- tájékoztatja a közvéleményt az Egyezmény jelentőségéről, végrehajtásáról;
- az Egyezmény végrehajtása érdekében saját jogszabályokat alkot, amelyek szigorúbbak is lehetnek, mint az Egyezmény előírásai.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

A Résztes Felek Konferenciája két és fél évenként tartott ülészeit elfogadott költségvetéshez a Felek hozzájárulásainak összegét az ENSZ-tagdíjak figyelembevételével állapítják meg. Bizonyos programok végrehajtását önkéntes hozzájárulásokkal segíthetik elő a Felek.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

A Résztes Felek Konferenciájának ülészeit módosítják a Függelékeket, az állat- és növényfajok állományának és kereskedelmi adatainak ismeretében, emellett újabb határozatokat hoznak az Egyezmény működésével és hatékonyabb végrehajtásával kapcsolatban.

A7. A nemzetközi szervezet

Az Egyezmény legfőbb döntéshozó szerve a Résztes Felek Konferenciája, amely két és fél évenként tart ülést. A végrehajtást az Állandó Bizottság, a „Növényekkel foglalkozó bizottság”, az „Állatokkal foglalkozó bizottság” és a Nevezéktani Bizottság segíti elő. A feladatok koordinálásával, az ügyviteli feladatok ellátásával a Genfben székelő Titkárság foglalkozik az ENSZ Környezeti Programjának támogatásával.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Az Egyezményhez Magyarország 1985-ben csatlakozott. Az Egyezményt először az 1986. évi 15. számú törvényerejű rendelettel hirdették ki, annak végrehajtásáról a 4/1990. (XII.7.) KTM rendelet intézkedett. Az újbóli kihirdetésre a 2003. évi XXXII. törvénnyel került sor. Erre a Függelék többszöri változása, egyes fordítási hibák korrigálása és a végrehajtás kormányrendeleti szintű szabályozására történő felhatalmazás miatt volt szükség. A törvény újabb módosítását az Országgyűlés 2004. november 8-án fogadta el.

Az EU-hoz történő csatlakozás megkövetelte a vonatkozó közösségi joganyag átvételét. Ez 2002-ben megtörtént és megjelent az Egyezmény hazai végrehajtásáról szóló új – az uniós szabályozással összhangban lévő – 271/2002. (XII. 20.) Korm. rendelet, mely a korábbi rendeletet hatályon kívül helyezte. Tekintettel arra, hogy az Egyezmény végrehajtását az EU-ban rendeletek szabályozzák (ld. B5.), csatlakozásunkkor a teljes joganyag közvetlenül hatályba lépett Magyarországon is. Ennek megfelelően szükség volt a végrehajtási rendelet módosítására. Ennek során megtörtént azon szakaszok, mellékletek deregulációja, amelyeket az EU rendeletei már szabályoztak (többek között az exportot, re-exportot és importot szabályozó paragrafusok, illetve a fajok felsorolását és az engedélyformákat tartalmazó mellékletek). A vhr-t módosító 283/2004. (X. 20.) Korm. rendelet 2004. november 4-én lépett hatályba.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Magyarország az Egyezmény irányelveit, rendelkezéseit betartja, a rendelkezések megszegésével történő kereskedelmet tiltja és bünteti. Az Igazgatási Hatóság az engedélyezési munkát ellátja. Magyarország aktívan részt vesz a veszélyeztetett fajok illegális kereskedelmének megakadályozásában, ill. a kereskedelem ellenőrzésében. E tevékenység fő területei:

- a Magyarországra, mint felvevő piacra irányuló kereskedelem kézben tartása (hazai kereskedők, díszállattartók, tenyésztők, állatkeretek, bizományi és ajándéküzletek ellenőrzése);
- az országon átmenő tranzit forgalom ellenőrzése (az Egyezmény által előírt engedélyek nélkül utazó tranzit szállítmányok nem engedhetők be az országba, illetve, ha már bekerültek, akkor lefoglalásukra, illetve elkobzásukra kerül sor) - ezáltal elősegítve a többi ország természetvédelmi erőfeszítéseit;
- az Egyezmény Függelékeiben szereplő nálunk őshonos fajok védelme a kereskedelem káros hatásaitól: Magyarország az Egyezmény hatálya alá tartozó és hazai természetvédelmi oltalom alatt is álló fajok közül a természetvédelmi törvény alapján kereskedelmi forgalomba egyet sem enged, kereskedelmi célú befogásukat nem engedélyez; az I. és II. Függelékeiben felsorolt és hazánkban is előforduló fajok közül a hóvirág, az orvosi pióca és a kecsge kivételével valamennyi faj védett vagy fokozottan védett.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

Az Egyezmény végrehajtását az EU rendeletei számos ponton szigorúbban, részletesebben szabályozzák. A módosított 271/2002 (XII. 20.) Korm. rendelet az Egyezmény és az EU rendeleteihez képest az alábbi kiegészítéseket tartalmazza:

- bejelentési kötelezettséget ír elő az EU rendelet A. mellékletében felsorolt fajok minden egyes példányára és a B mellékletben felsorolt emlős-, madár-, és szárazföldi-teknős fajok élő példányaira vonatkozóan;
- előírja a bejelentés-köteles fajok kötelező egyedi jelölését;
- kimondja, hogy környezet- ill. természetvédelemmel kapcsolatban elkövetett bűncselekmény miatt jogerősen elítélt, természetvédelmi szabálysértésért felelősségre vont, vagy természetvédelmi bírsággal sújtott kérelmező meghatározott ideig nem kaphat export, import vagy re-export engedélyt;
- kimondja, hogy természetvédelmi bírságot köteles fizetni, aki a rendelet, illetve az EU rendeletek által előírt kötelezettségének nem, vagy nem megfelelően tesz eleget.

Az Egyezményből adódó konkrét hazai feladatokat az Igazgatási Hatóság (a KvVM Nemzetközi Természetvédelmi Egyezmények Osztálya, NTEO) látja el és jogosult a "CITES engedélyek" kiállítására. Évente több mint 500 export, import és re-export engedély, valamint 4500 tenyésztői bizonylat, származási igazolás és EU bizonylat kerül kiállításra. A rendelkezések megszegésével az országba került vagy jogellenesen birtokban tartott élő állatokat és növényeket, ill. ezek részeit, származékait az Igazgatási Hatóság – együttműködve a nemzeti park igazgatóságokkal, a VPOP-val, az ORFK-val és területi szerveikkel – lefoglalja, ill. elkobozza (évi átlag 25-30 eset). Az elkövetők ellen minden esetben büntetőeljárás indult.

Rendszeres a közvélemény tájékoztatása az Egyezmény előírásairól. Az utóbbi években nagyszabású kampány került megrendezésre a KvVM, a WWF Magyarország és a REX Alapítvány közreműködésével. A kampány célja az utazási főszezonban az egzotikus országokba utazó turisták tájékoztatása a rájuk vonatkozó előírásokról

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

Az Egyezmény költségvetési keretéhez az előírt éves hozzájárulást Magyarország rendszeresen befizeti; befizetési elmaradás nincs.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Ebben a témakörben sokirányú nemzetközi együttműködés bontakozott ki. Az Európai Unióban a vonatkozó szabályozást a tagállamokban közvetlenül hatályos rendeletek írják elő: „A Bizottság módosított 349/2003/EK rendelete (2003. február 25.) egyes vadon élő állat- és növényfajok példányainak a Közösségbe történő behozatalának felfüggesztéséről”, „A Bizottság 1808/2001/EK rendelete (2001. augusztus 30.) a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelméről szóló 338/97/EK tanácsi rendelet végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról”, „A Tanács többször módosított 338/97/EK rendelete (1996. december 9.) a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelméről”.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Az Egyezmény végrehajtását segítő egyik szakmai munkabizottságnak, az „Állatokkal foglalkozó bizottságnak” európai regionális képviselője dr. Rodics Katalin (KvVM).

B7. Hazai koordináció

Az Igazgatási Hatóság szerepét a KvVM NTEO, a hatósági ellenőrzések és nyilvántartások tekintetében a nemzeti park igazgatóságok töltik be. Az Egyezményben előírt szakértői feladatokkal Tudományos Testület foglalkozik. Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseléseért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2004: 283/2004. (X. 20.) Korm. rendelet a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény végrehajtásáról szóló 271/2002. (XII. 20.) Korm. rendelet módosításáról
- #2003: 2003. évi XXXII. törvény a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény kihirdetéséről
- #2002: 271/2002. (XII. 20.) Korm. rendelet a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény végrehajtásáról
- #1985: 3092/1985. MT határozat a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló washingtoni egyezményhez történő csatlakozásról
- *1995: Rodics K., 1995: Gyilkos üzlet. KTM Természetvédelmi Hivatal Tanulmánykötetei 5.
- *1995: Rodics K., 1995: A Washingtoni Egyezmény. Természet Világa, 126/10; A főemlősök. Természet Világa, 126/10; A delfinek. Természet Világa, 126/12
- *1995: Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest
- *1994: ÖIFF, 1994: Természetvédelmi egyezmények - oktatási anyag. Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért, Miskolc, 8-13. o.
- *1989: Lakosné H. A. (szerk.), 1989: Magyar részvételű nemzetközi egyezmények: természetvédelem. KvVM, Budapest, 19-46. o.

17. A VESZÉLYES HULLADÉKOK ORSZÁGHATÁROKON TÚLRA SZÁLLÍTÁSÁNAK ÉS ELHELYEZÉSÉNEK ELLENŐRZÉSE

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Egyezmény a veszélyes hulladékok országhatárokon túlra szállításának és elhelyezésének ellenőrzéséről	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1989. március 22.
* helyszín:	Bázel (Svájc)
* hatálybalépés:	1992. május 5.
* szervezet:	ENSZ Környezeti Program
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	1989. március 22.
* csatlakozás:	1990. május 21. (jóváhagyással)
* hatálybalépés:	1992. május 5.
* közzététel/kihirdetés:	1996. július 12.

A2. Célkitűzés

Az Egyezmény célkitűzése, hogy a veszélyes és egyéb hulladékok mennyisége a lehető legkisebbre csökkenjen, azok környezetet nem veszélyeztető kezelésére pedig olyan megfelelő létesítmények álljanak rendelkezésre, amelyek lehetőleg az illető állam területén vannak telepítve [4.§/2a,b]. További cél az e hulladékok kezeléséből származó szennyezés megelőzése, annak bekövetkezése esetén pedig a káros hatások lehető legkisebb mértékűre való csökkentése. A Felek biztosítják, hogy e hulladékok országhatárokon túlra szállított mennyisége a lehető legkisebb legyen és az esetleges káros hatások az emberi egészséget és a környezetet ne veszélyeztessék [4.§/2d]. Minden Fél kizárja a veszélyes, illetve az egyéb hulladékok exportálásának lehetőségét olyan az Egyezményben Résztes Államba vagy valamely gazdasági, politikai integrációs szervezethez tartozó Résztes Államok csoportjába, mely tiltja a hulladékimportot vagy ha oka van azt feltételezni, hogy az exportálandó hulladékot nem fogják környezetvédelmi szempontból biztonságos módon kezelni [4.§/2e]; az utóbbi ok esetén minden Fél megakadályozza e hulladékok importját is [4.§/2g].

A3. Konkrét kötelezettségek

Az Egyezmény értelmében minden Fél:

- tájékoztatja a Titkárságot – a hatálybalépést követő hat hónapon belül – azokról a hulladékokról, amelyeket a nemzeti jogalkotás keretében veszélyesnek nyilvánítottak, ugyanakkor tájékoztatást ad e hulladékoknak az országhatárokon túlra szállításakor alkalmazandó követelményekről [3.§/1];

- ha saját jogszabálya az ártalmatlanítandó veszélyes hulladékok importját megtiltja, e döntésről a többi Felet tájékoztatja [4.§/1a], továbbá megtiltja vagy nem engedélyezi a veszélyes hulladékok exportját olyan Részes Államokba, amelyek e hulladékok importját tiltják [4.§/1b] vagy a szóban forgó hulladék importálásához nem járultak hozzá [4.§/1c];
- e hulladékok országhatárokon át történő szállításáról megfelelő információkat bocsát az érdekelt Államok rendelkezésére (V."A",V."B" Mellékletek) [4.§/2f,7c];
- a veszélyes hulladékok jogellenes szállítását büntettnek tekinti [4.§/3], intézkedéseket tesz az Egyezmény előírásainak érvényesítésére, beleértve azok megsértését jelentő tettek megakadályozását, büntetését előíró intézkedéseket is [4.§/4];
- megtiltja a nemzeti joghatósága alá tartozó - külön felhatalmazással vagy engedéllyel nem rendelkező - személyeknek az országhatárokon át veszélyes hulladékok szállítását vagy ártalmatlanítását [4.§/7a] és megköveteli, hogy az országhatárokon túlra szállítandó ilyen hulladékokat az általánosan elfogadott nemzetközi szabályoknak eleget téve csomagolják és szállítsák [4.§/7b];
- intézkedéseket tesz annak érdekében, hogy a veszélyes hulladékok exportját csak akkor lehessen engedélyezni, ha az exportáló Állam nem rendelkezik olyan feltételekkel, hogy az adott hulladékok ártalmatlanítását a környezet védelme szempontjából megfelelően lehessen elvégezni, vagy az importáló Államban a kérdéses hulladékokra mint nyersanyagra van szükség [4.§/9];
- amelynek területén veszélyes és egyéb hulladékok keletkeznek - kötelezettsége, hogy megoldja az ilyen hulladékok környezetet nem károsító kezelését és elkerülje azoknak más Államokba történő szállítását [4.§/10];
- Illetékes Hatóságot és Tájékoztatási Központot jelöl ki vagy hoz létre [5.§/1];
- biztosítja, hogy ha az országhatárokat átlépő veszélyes hulladékok szállítása nem teljesíthető a szerződésben foglaltaknak megfelelően, akkor az exportáló Állam megoldja a visszaszállítást és ezt sem az exportáló Állam, sem bármely Részes tranzit Állam nem hátráltathatja [8.§];
- megfelelően kialakított nemzeti jogalkotása útján gondoskodik a hulladékok illegális szállításának megelőzéséről és büntetéséről [9.§/5].

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Számos állam teljes körűen vagy részlegesen megtiltotta a veszélyes hulladékok importját. Magyarországra csak működő, engedélyezett hasznosító eljáráshoz lehet veszélyes hulladékot importálni. A magyar álláspont szerint a veszélyes hulladékok nemzetközi forgalma a célszerűen minimális szintre korlátozandó, azonban a gazdaságos, a természeti erőforrásokkal való takarékoskodást elősegítő, környezetkímélő módon kezelt hulladékok megfelelően ellenőrzött forgalma megengedhető, környezetvédelmileg előnyös is lehet. Alapvetően az egyes államok azonos jogaival és kötelezettségeivel a magyar fél egyetértett e területen is, elismerve az egyes államok szuverén jogát a területét érintő hulladékforgalom korlátozására.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

Az Egyezmény Működési Letéti Alapjához történő hozzájárulás mértékét az ENSZ hozzájárulási arányokhoz viszonyítva állapítják meg. A fejlődő országok támogatására szorgalmazó Technikai (Együttműködési) Letéti Alapot is létrehoztak.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

A Felek Konferenciájának III. ülészaka határozatot fogadott el az Egyezmény módosításáról – „tiltó módosítás” –, amely azonnali hatállyal megtiltja az OECD és az EU tagországok számára a veszélyes hulladékok ártalmatlanításra történő exportját, és 1997. december 31. után a hasznosításra történő exportját is (III/11. határozat) harmadik országba. (Kellő számú ratifikáció híján még nem hatályos.)

1998-ban (IV/9. határozat) kiegészítették az Egyezmény I. mellékletét és új VIII. és IX. mellékletet csatoltak az Egyezményhez. A VIII. melléklet az Egyezmény 1. cikk 1(a)§ alapján veszélyesnek tekintett hulladékok listáját tartalmazza, míg a IX. melléklet a nem veszélyes hulladékokét.

1999-ben (V/29. határozat) Jegyzőkönyvet fogadtak el a hulladékok országhatáron túlrá történő szállításából és ártalmatlanításából eredő anyagi felelősségről és kártérítésről (ld. 17.a).

A7. A nemzetközi szervezet

Az Egyezmény végrehajtásának koordinálásával, ügyviteli feladatainak ellátásával az Elnökség, illetve a (UNEP keretében működő) Titkárság foglalkozik. Az Egyezmény végrehajtását Technikai Munkacsoport és Intézményi-Jogi Munkacsoport segíti. Az Egyezmény Közép-Európai Regionális Központja 1995-ben kezdte meg működését Pozsonyban, amely a régióban a végrehajtást technológia-átadással és oktatással segíti.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Az Egyezményt Magyarország képviselőjében a környezetvédelmi miniszter 1989. március 22-én írta alá Genfben. A jóváhagyásról szóló okirat letétbe helyezése az ENSZ Főtitkáranál 1990. május 21-én történt meg. A „tiltó módosítás” (ld. A6.) ratifikálása: 2004. május 24., annak hatálybalépése Magyarországra vonatkozásában 2004. augusztus 24.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Az Egyezmény célkitűzéseinek teljesítését több hazai jogszabály biztosítja. Az általános jogi keretet adja a 101/1996.(VII.12.) Korm. rendelet a veszélyes hulladékok országhatárokat átlépő szállításának ellenőrzéséről és ártalmatlanításáról szóló, Bázelen, 1989.március 22. napján aláírt Egyezmény kihirdetéséről.

A hulladékok országhatáron át történő szállításáról további rendelkezéseket tartalmaz a 2000. évi XLIII. törvény.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

Magyarország az Egyezmény által előírt konkrét feladatokat annak hatályba lépése óta a gyakorlatban teljesíti. Az érvényes jogszabályok biztosítják a feladatok elvégzését. A veszélyes hulladék export-import ügyekben az engedélyezés során figyelembe vesszük az

Egyezmény rendelkezéseit; az előírt tájékoztatásokat az Egyezmény Titkárságának megadtuk.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

A Letéti Alaphoz Magyarország évenként teljesítette az előírt fizetési kötelezettséget. A fejlődő országokat támogató alaphoz Magyarország egy ízben járult hozzá.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Magyarország részese számos két- és többoldalú együttműködési, segítségnyújtási megállapodásnak (Svájc, Dánia, Japán, USA, PHARE stb.), amelyek részben az Egyezmény végrehajtására irányulnak.

Az egyezményhez az Európai Közösség is csatlakozott 1993-ban és végrehajtása érdekében határozott lépéseket tett eddig is (259/93/EGK Tanácsi rendelet alapján).

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Az Egyezmény Elnökségének egyik alelnöki tiszte a Résztes Felek Konferenciája III. ülészakájának döntése alapján – az adott időszakra – Magyarországot illetve meg és az ezzel járó feladatokat Markó Csaba (KTM) látta el.

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviselőjéért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet). Az Egyezmény szerinti Tájékoztatási Központ a KvVM Környezetvédelmi Hivatala; az Egyezmény szerinti Illetékes Hatóság a Országos Környezet és Vízügyi Főfelügyelőség.

(C) Jogforrások, hivatkozások

#2004: 120/2004. (IV.29.) Korm. rendelet az Európai Közösségen belüli, az oda irányuló és az onnan kifelé történő hulladékszállítás felügyeletéről és ellenőrzéséről

#1996: 101/1996.(VII.12.) Korm. rendelet a veszélyes hulladékok országhatárokat átlépő szállításának ellenőrzéséről és ártalmatlanításáról szóló, Bazelben, 1989.március 22. napján aláírt Egyezmény kihirdetéséről

*1995: Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest

*1989: Lakosné H. A. (szerk.), 1989: Magyar részvételű nemzetközi egyezmények: környezetvédelem. KVM, Budapest, 135-204. o.

17.a. JEGYZŐKÖNYV AZ ANYAGI FELELŐSSÉGRŐL ÉS KÁRTÉRÍTÉSRŐL

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

A veszélyes hulladékok országhatárokon túlra szállításának és elhelyezésének ellenőrzéséről szóló egyezményhez kapcsolódó felelősségi és kártérítési jegyzőkönyv	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1999. december 10.
* helyszín:	Bázel (Svájc)
* hatálybalépés:	
* szervezet:	ENSZ Környezeti Program
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	2000. december 5.
* csatlakozás:	
* hatálybalépés:	
* közzététel/kihirdetés:	

A Jegyzőkönyvet a Bázei Egyezmény (17.) Részes Feleinek 5. ülésén fogadták el. A tárgyalások a Jogi és Technikai Szakértők Ad Hoc Munkacsoportjában 1993-ban kezdődtek meg.

2004. május végéig 13 állam írta alá és egy erősítette meg. A dokumentum a 20. ratifikációról, megerősítésről, elfogadásról, jóváhagyásról vagy csatlakozásról szóló okirat lététbe helyezését követő 19. napon lép hatályba.

A2. Célkitűzés

A Jegyzőkönyv célja egy átfogó felelősségi, valamint egy megfelelő és azonnali kártérítési rendszer megteremtése a veszélyes és egyéb hulladékok országhatárokon túlra történő szállításából, valamint elhelyezéséből eredően keletkezett károkért, beleértve a hulladékok illegális szállításából származó eseteket is. [1. Cikk]

A Jegyzőkönyv tárgyi hatálya részletesen meghatározott, a szállítás minden fázisa – a hulladéknak a szállítóeszközre történő helyezésétől kezdve, az exportáláson, nemzetközi szállításon és importáláson át a végső elhelyezésig – figyelembe vételre került [3. Cikk].

A3. Konkrét kötelezettségek

A Jegyzőkönyv részletesen tartalmazza a tárgykörét érintő fogalmak [2. Cikk] – többek között a hagyományos kárfogalom kiszélesítése, a veszélyes és egyéb hulladék, a helyreállítási és megelőző intézkedések – meghatározásait, szabályozza a károkozó objektív [4. Cikk], illetve vétkességen alapuló felelősségét [5. Cikk], valamint tartalmaz egy speciális szabályt a Jegyzőkönyv hatálya alá tartozó, illetve az alól kivett hulladékokhoz egyszerre kapcsolódó károkozás esetére [7. Cikk].

A Jegyzőkönyv végrehajtása során [10. Cikk], melyhez a Felek foganatosítják a szükséges jogalkotási, szabályozási és adminisztrációs intézkedéseket, érvényesülnie kell a diszkrimináció-mentesség elvének [10. Cikk 3. bekezdés], azaz a dokumentum rendelkezéseit nemzetiség, lakhely vagy tartózkodási hely alapján történő hátrányos megkülönböztetés nélkül kell a Részleges Felek között alkalmazni.

Az okozott kárért viselt felelősség anyagi következményeit állapítja meg a pénzügyi korlátok című cikk [12. Cikk] és a pénzügyi határokat tartalmazó B. Melléklet, egyben ezek jelentik a Jegyzőkönyv alkalmazhatóságának kulcsát. Az objektív felelősség pénzügyi határait a hazai jog állapítja meg, a Melléklet azonban, megkülönböztetve a bejelentő, exportáló és importáló, illetve a hulladék elhelyezője csoportját, a szállított hulladék mennyisége alapján kategóriákat állít fel és ezekhez rendeli a pénzügyi felelősség alsó korlátait.

A kár bekövetkezte esetén objektíve felelősségre vonható személy számára kötelezővé teszik valamely, a fizetéseképtelenség esetére is a károsult számára kielégítést nyújtó pénzügyi biztosíték alkalmazását [14. Cikk].

A Jegyzőkönyv tartalmaz egy jogfenntartó klauzulát [16. Cikk], mely a felelősségre vonatkozó szabályok kidolgozásának támogatásán túllépve, elismeri az államok e téren fennálló nemzetközi kötelezettségét.

A Jegyzőkönyvben a Szerződő Felek értekezletének feladatköréről szóló rendelkezés [24. Cikk 4. bekezdés a pont] – mely megeremti a kötelezettségek nem teljesítése („quasi non-compliance”) esetén a követendő eljárás lehetőségét – indirekt módon megerősíti azt, hogy a hulladékok határon túlra szállításából származó problémák nem oldhatók meg az érdekelt államok kiiktatásával.

Az említett eljárás lehetőséget biztosít arra, hogy felvethető legyen a Jegyzőkönyv nemteljesítése, azaz implicit módon magában foglalja az államok felelősségének felidézését.

Az eljárási részben szabályozásra került az esetleges viták rendezésére hivatott illetékes bíróságok [17. Cikk], a kapcsolódó eljárások [18. Cikk], az alkalmazandó jog [19. Cikk], az ítéletek kölcsönös elismerése [21. Cikk], valamint a Jegyzőkönyv és az illetékes bíróság jogának viszonya [20. Cikk].

A Jegyzőkönyv és más két-, többoldalú illetve regionális, polgári jogi felelősséget és kártérítést szabályozó nemzetközi egyezmények viszonyáról korábban rendelkezik [11. Cikk].

Kapcsolódik továbbá a dokumentumhoz a tranzit-országok listáját tartalmazó melléklet [A. melléklet].

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

A Jegyzőkönyv nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

Az alapegyezménynek – a Bázeli Egyezménynek – létezik egy Működési Letéti Alapja, valamint a fejlődő országok támogatására szolgáló Technikai (Együttműködési) Letéti Alap.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

--

A7. A nemzetközi szervezet

A Jegyzőkönyv végrehajtásának koordinálása, ügyviteli feladatainak ellátása a Bázeli Egyezmény (ld. 17.) Titkárságának feladata, amelyik az UNEP keretében működik.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

A Jegyzőkönyvet Magyarország 2000. december 5-én írta alá. Megerősítésének előkészítése folyamatban van.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

--

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

--

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

A Működési Letéti Alaphoz Magyarország teljesíti az éves befizetési kötelezettséget. Emellett hozzájárult a fejlődő országokat támogató ún. Technikai (Együttműködési) Letéti Alaphoz is. Magyarországnak nincs befizetési elmaradása.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

--

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

--

B7. Hazai koordináció

A Jegyzőkönyv hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviselétéért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

#2000: 2308/2000. (XII.20.) Korm. határozat a veszélyes hulladékok országhatárokon túlra szállításának és elhelyezésének ellenőrzéséről szóló Bázeli Egyezmény részes országai Konferenciája 5. ülésén, Bázelen, 1999. december 10-én elfogadott, a veszélyes hulladékok országhatárokon túlra szállításából és elhelyezéséből eredő anyagi felelőségről és kártérítésről szóló Jegyzőkönyv aláírásáról

18. AZ ORSZÁGHATÁRON ÁTTERJEDŐ KÖRNYEZETI HATÁSOK VIZSGÁLATA

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Egyezmény az országhatáron átterjedő környezeti hatások vizsgálatáról	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1991. február 25.
* helyszín:	Espoo (Finnország)
* hatálybalépés:	1997. szeptember 10.
* szervezet:	ENSZ Európai Gazdasági Bizottság
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	1991. február 26.
* csatlakozás:	1997. július 11. (ratifikálással)
* hatálybalépés:	1997. október 9.
* közzététel/kihirdetés:	1999. október 13.

A2. Célkitűzés

Az Egyezmény célja az országhatáron átterjedő jelentős káros környezeti hatások megelőzése, csökkentése, ellenőrzése. Ennek érdekében a Felek számára a következő általános jellegű feladatokat írja elő:

- jogi, közigazgatási és egyéb intézkedések kidolgozása és megvalósítása, amelyek intézményesítik a környezeti hatásvizsgálati eljárást oly módon, hogy az eljárásban lehetővé váljon a nyilvánosság részvétele, és az Egyezmény II. mellékletének megfelelő tartalmú hatásvizsgálati dokumentáció készüljön el mindazon tervezett tevékenységekre, amelyek az Egyezmény I. mellékletében szerepelnek és várhatóan országhatáron átterjedő jelentős hatást okoznak [2.§ 2.]
- a kibocsátó félnek (azon országnak, ahol a tevékenységet tervezik) biztosítania kell, hogy az Egyezményben foglaltaknak megfelelő környezeti hatásvizsgálatot végeznek el azoknak a tevékenységeknek az engedélyezése előtt, amelyek az Egyezmény I. mellékletében szerepelnek, és várhatóan országhatáron átterjedő jelentős hatást okoznak. Ugyancsak a kibocsátó félnek kell biztosítania, hogy az Egyezményben foglaltaknak megfelelően értesítse a hatásviselő feleket (azon országokat, ahová a hatások átterjedhetnek) a tervezett tevékenységről [2.§ 3–4.]
- az érintett feleknek megbeszéléseket kell folytatniuk (ha bármelyikük kezdeményezi), hogy valamely, az I. mellékletben nem szereplő tervezett tevékenységnek lehet-e országhatáron átterjedő jelentős hatása és így az Egyezmény alkalmazható-e erre az esetre [2.§ 5.],

- továbbá a kibocsátó félnek biztosítani kell, hogy az Egyezményben foglaltaknak megfelelően a várhatóan érintett területeken élő lakosságnak lehetősége legyen arra, hogy részt vehessen a hatásvizsgálati eljárásban, és a hatásviselő ország lakosságának a saját lakosságával egyenlő lehetőséget adjon a részvételre [2.§ 6.],
- a Felek két- vagy sokoldalú egyezményekben biztosíthatják az Egyezményben foglalt kötelezettségeik teljesítését [2.§ 8.].

A3. Konkrét kötelezettségek

Konkrét intézkedési kötelezettségek akkor adódnak, ha az adott Fél olyan tevékenység megvalósítását tervezi, amelynek országhatáron áterjedő jelentős káros környezeti hatása lehet, ekkor szükséges:

- a hatásviselő fél értesítése [3. § 1.], információadás a hatásviselő félnek a hatásvizsgálati eljárásról, a tervezett tevékenységről és a várható jelentős káros környezeti hatásokról [3. § 5.], konzultáció, ha ezt egy nem értesített fél kéri [3. § 7.], a hatásviselő fél várhatóan érintett területén élő lakosság informálása. észrevételek kérése [3. § 8.];
- környezeti hatásvizsgálati dokumentáció elkészítése és megküldése a hatásviselő félnek [4. § 2.];
- konzultáció a környezeti hatásvizsgálati dokumentáció elkészítése után a hatásviselő féllel [5. §], a tevékenységre vonatkozó végső döntésben számításba kell venni a hatásvizsgálatot, az észrevételeket és a konzultációkat [6.§ 1.], továbbá a döntést meg kell küldeni a hatásviselő félnek [6. § 2.];
- ha új információk merülnek fel a döntés után, amelyek módosíthatják a döntést, tájékoztatni kell a hatásviselő felet [6. § 3.];
- döntés az utóellenőrzés szükségességéről [7. § 1.] és értesítés az utóellenőrzés alapján [7. § 2.];

Ha az adott Fél hatásviselője lehet a kibocsátó félnél tervezett tevékenység hatásainak, ekkor a teendői a következők:

- a kibocsátó fél értesítésére válasz [3. § 3.], illetve a kibocsátó fél kérésére információadás a várhatóan érintett környezetről [3. § 6.];
- a várhatóan érintett területeken élő lakosság informálása és az észrevételek megküldése a kibocsátó félnek [3.§ 8.];
- a megküldött környezeti hatásvizsgálati dokumentáció szétszórása a hatóságoknak és a lakosságnak [4. § 2.] és az illetékes hatóság véleményének megküldése a kibocsátó félnek [4. § 2.];
- ha új információk merülnek fel a döntés után, amelyek módosíthatják a döntést, tájékoztatni kell a kibocsátó felet [6. § 3.];
- döntés az utóellenőrzés szükségességéről [7. § 1.] és értesítés az utóellenőrzés alapján [7. § 2.].

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoporthoz az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

Az Egyezmény nem tartalmaz pénzügyi hozzájárulási kötelezettségeket a Felek számára. A hozzájárulások önkéntesen történnek. A Részleges Felek Találkozóin elfogadott munkaprogramokban való részvétel költségeit az átalakuló gazdaságú országok számára az EGB-nél e célra rendelkezésre álló alaphoz fedezik.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

Az egyezmény továbbfejlesztésének legfontosabb eredményei:

- a Felek szófiai találkozásán 2001-ben elfogadták az Egyezmény módosítását, ami a nyilvánosság fogalmát az Aarhus-i egyezményben (21.) foglaltak szerint alkalmazza, valamint lehetővé teszi az EGB-n kívüli országok számára is az Egyezményhez való csatlakozást,
- a Felek kijevei rendkívüli találkozásukon 2003-ban elfogadták az Egyezmény jegyzőkönyvét a stratégiai környezeti vizsgálatról (18.a).

A7. A nemzetközi szervezet

Az Egyezmény döntéshozó szerve a Részleges Felek Találkozója; a végrehajtás koordinálását, az ügyviteli feladatokat az ENSZ Európai Gazdasági Bizottság környezetvédelemmel és településekkel foglalkozó részlege látja el.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Magyarország az Egyezményt 1991. február 26-án Espoo-ban (Finnország) írta alá, 1997-ben ratifikálta, és a 148/1999. (X. 13.) Korm. rendelettel hirdette ki.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

1993-ban lépett hatályba az egyes tevékenységek környezeti hatásvizsgálatának átmeneti szabályozásáról szóló jogszabály (86/1993. (VI. 3.) Korm. rendelet) majd a környezetvédelmi törvény (1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól) elfogadásával már törvényi szintre emelkedett a hatásvizsgálati szabályozás.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

Az Egyezményhez való csatlakozást követően 1999-ben a 172/1999. (XII. 6.) Korm. rendelet kiegészítette a környezeti hatásvizsgálat szabályozását az Egyezmény alkalmazásához szükséges részletszabályokkal. Az egyezmény szerinti nemzetközi környezeti hatásvizsgálati

eljárás részletes szabályait a környezeti hatásvizsgálatról szóló 20/2001. (II. 14.) Korm. rendelet tartalmazza.

A KvVM koordinálásával a környezet védelméért felelős, az adott ügyben érintett területi hatóságok vesznek részt a végrehajtásban.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

Magyarország évenként önkéntes hozzájárulás befizetésével segíti az Egyezmény koordinációs, ügyviteli feladatainak ellátását.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Magyarország szakértői részvétellel vagy információ adással vesz részt a Felek találkozóin elfogadott munkaterv végrehajtásában.

Az országhatáron áterjedő környezeti hatások vizsgálatával kapcsolatos EU-s követelményeket az egyes köz- és magán beruházások környezeti hatásainak vizsgálatáról szóló 97/11/EK irányelvvel módosított 85/337/EGK irányelv tartalmazza; ennek jogharmonizációja megvalósult a 20/2001 (II. 14.) Korm. rendelettel.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

--

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseléséért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2001: 20/2001. (II. 14.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálatról
- #1999: 148/1999. (X.13.) Korm. rendelet az országhatáron áterjedő környezeti hatások vizsgálatáról szóló, Espoo-ban (Finnország), 1991. február 26. napján aláírt egyezmény kihirdetéséről
- #1999: 172/1999. (XII.6.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálat elvégzéséhez kötött tevékenységek köréről és az ezzel kapcsolatos hatósági eljárás részletes szabályairól szóló 152/1995. (XII. 12.) Korm. rendelet módosításáról
- #1995: 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól
- #1995: 152/1995. (XII.12.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálat elvégzéséhez kötött tevékenységek köréről és az ezzel kapcsolatos hatósági eljárás részletes szabályairól
- #1993: 86/1993. (VI.4.) Korm. rendelet egyes tevékenységek környezeti hatásvizsgálatának átmeneti szabályozásáról
- *1995: Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest

18.a. A STRATÉGIAI KÖRNYEZETI VIZSGÁLAT

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Jegyzőkönyv a stratégiai környezeti vizsgálatról	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	2003. május 21.
* helyszín:	Kijev (Ukrajna)
* hatálybalépés:	
* szervezet:	ENSZ Európai Gazdasági Bizottság
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	2003. május 21.
* csatlakozás:	
* hatálybalépés:	
* közzététel/kihirdetés:	

A2. Célkitűzés

A Jegyzőkönyv célja a fenntartható fejlődés érdekében a környezet és egészség magas szintű védelme azáltal, hogy a stratégiai környezeti vizsgálat megfelelő, a nyilvánosság részvételét biztosító eljárásának létrehozásával hozzájáruljon a környezeti szempontok figyelembe vételéhez a környezetre várhatóan jelentős hatást gyakorló tervek és programok kialakításánál, illetve elősegítse ezt a politikák és a jogszabályok kidolgozásánál is.

A3. Konkrét kötelezettségek

A Felek főbb kötelezettségei, feladatai:

- A jegyzőkönyv kötelező erejű, részletes rendelkezései meghatározott tervek és programok stratégiai környezeti vizsgálatára vonatkoznak. [4. cikk 1.]
- A stratégiai környezeti vizsgálat során környezeti jelentés készül. A jelentésnek általánosan a terv vagy program és ésszerűen szóba jöhető változataik megvalósításából várható jelentős környezeti hatásokat kell azonosítani, leírni és értékelni. [7. cikk 1-2.]
- A jelentés tényleges tartalmát mindig esetileg kell meghatározni, a IV. mellékletet is figyelembe véve. A tartalom-meghatározásról konzultálni kell az érintett környezetvédelmi és egészségügyi hatóságokkal, törekedni kell az érintett nyilvánosság bevonására. [6. cikk]
- Biztosítani kell a jelentés megfelelő minőségét. [7. cikk 3.]

- A környezeti jelentésről és a terv vagy program tervezetéről konzultálni kell az érintett környezetvédelmi és egészségügyi hatóságokkal. [9. cikk]
- A nyilvánosság részvételét megfelelő időpontban és hatékonyan kell biztosítani. Így a terv vagy program tervezetét és a környezeti jelentést mindenki számára hozzáférhetővé kell tenni. Az érintett nyilvánosságot azonosítani kell, hogy részt vehessen a környezeti vizsgálatban, illetve a tervezetekre és a jelentésre észrevételt tehesen. A nyilvánosság részvételét megalapozó információk összeállításához az V. melléklet tartalmaz javaslatokat [8. cikk]
- Az Aarhus-i egyezmény általános rendelkezéseinek is megfelelően törekedni kell, hogy a nyilvánosság kellő segítséget kapjon a hatóságoktól részvételéhez, a környezetvédő szervezeteknek kellő elismerést és támogatást kell biztosítani a jegyzőkönyvvel összefüggésben. Aki jogait gyakorolja a jegyzőkönyv rendelkezéseinek megfelelően, nem érheti semmilyen hátrány, a nyilvánosság a jegyzőkönyv által biztosított jogait állampolgárságra, nemzetiségre, lakóhelyre, illetve jogi személynél működési területére tekintet nélkül gyakorolhatja. [9. cikk 2., 3., 6., 7.]
- Ha a terv vagy program megvalósításából országhatáron áttérjedő jelentős környezeti hatások várhatók, az érintett országot értesíteni kell. Az érintett ország jelzi, ha e hatásokról és a szükséges intézkedésekről konzultálni kíván. Ilyen konzultáció esetén a felek megállapodnak arról is, hogy biztosítják az érintett ország nyilvánosságának és hatóságainak részvételét. [10. cikk]
- A terv vagy program elfogadásakor megfelelően figyelembe kell venni a környezeti jelentés következtetéseit és a káros hatások megelőzésére, csökkentésére tett javaslatait, valamint a nyilvánosság, a hatóságok és az érintett ország észrevételeit. [11. cikk 1]
- A terv vagy program elfogadásáról tájékoztatást kell adni és a tervhez vagy programhoz való hozzájutást biztosítani kell azzal az állásfoglalással együtt, amelyben összegezni kell a környezeti szempontok beépülésének, a konzultációk során felmerült észrevételek figyelembe vételének módját és a terv vagy program elfogadásának indokait. [11. cikk 2.]
- A terv vagy program megvalósításának jelentős környezeti hatásait monitorozni kell, az eredményeket a hatóságok és a nyilvánosság számára hozzáférhetővé kell tenni. [12. cikk]
- A politikák és a jogalkotás területén arra kell törekedni, hogy a lehetséges mértékben a környezeti szempontok integrálódjanak a javaslatok elkészítésébe. Az erre vonatkozó gyakorlati intézkedéseket a részes felek határozzák meg ott, ahol az helyénvaló. [13. cikk]

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

A Jegyzőkönyv nem tartalmaz pénzügyi hozzájárulási kötelezettségeket a felek számára. A hozzájárulások önkéntesen történnek.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

--

A7. A nemzetközi szervezet

A Jegyzőkönyvhöz kapcsolódó intézmények szorosan kötődnek az Espoo-i egyezmény intézményeihez, mint pl. Részes Felek Találkozója, mely egyben a Jegyzőkönyv aláíróinak (később részes feleinek) találkozójaul szolgál.

A Jegyzőkönyvvel kapcsolatos koordinációs, ügyviteli feladatokat az ENSZ Európai Gazdasági Bizottság környezetvédelemmel foglalkozó részlegén az Espoo-i egyezmény titkársága látja el.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Magyarország a Jegyzőkönyvet 2003. május 21-én, Kijevben írta alá, a megerősítés és kihirdetés előkészítése folyamatban van.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

A Jegyzőkönyvben foglaltak teljesítésének alapfeltétele a tervek és programok meghatározott körére vonatkozó stratégiai környezeti vizsgálat bevezetése.

A Jegyzőkönyv túlnyomó részét kitevő, erre vonatkozó kötelező erejű rendelkezések szinte szó szerint megfelelnek az Európai Unió hasonló célú irányelvének, a nyilvánosság vonatkozásában pedig az Aarhus-i egyezmény idetartozó rendelkezéseinek. A csekély számú eltérés nem koncepcionális jellegű, figyelembe vételük megoldható az irányelv jogharmonizációja során, ami 2004-ben a környezetvédelmi törvény módosításával és egy új kormányrendelet megalkotásával megtörtént. (Az Aarhus-i egyezménynek Magyarország Részes Fele, így az Egyezmény rendelkezéseit e Jegyzőkönyvtől függetlenül is végre kell hajtani.)

A Jegyzőkönyv nem kötelező erejű, a politikák és a jogszabályok megalkotására vonatkozó rendelkezéseivel kapcsolatos szabályozás már van Magyarországon: a környezetvédelmi törvénynek a vizsgálati elemzésről szóló rendelkezései (ami nagyon széles körben lefedi a Jegyzőkönyv tárgyi hatályát).

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A környezeti vizsgálati intézményrendszer bevezetéséért és továbbfejlesztéséért a KvVM, az egyes vizsgálatok lefolytatásáért a terv készítéséért felelős szervek a felelősek. A

tervezési-környezeti vizsgálati folyamatban részt vesznek a környezet védelméért felelős hatóságok is.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

--

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

A stratégiai környezeti vizsgálatok ügye az Európai Unióban is fontos kérdés és erre vonatkozóan külön szabályozás készült. A 2001/42/EK irányelv 2004. július 21-én lépett hatályba, végrehajtásával a Jegyzőkönyv kötelező érvényű követelményei is teljesülnek. Az Európai Unió és tagállamai aláírták a Jegyzőkönyvet.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Az Egyezmény, illetve a Jegyzőkönyv munkacsoportjának és a munkatervben meghatározott nemzetközi munkacsoportok munkájában Magyarország is részt vesz.

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseléséért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2004: .../2004.(...) Korm. rendelet egyes tervek és programok környezeti vizsgálatáról
- #2001: 2001/42/EK tanácsi és parlamenti irányelv bizonyos tervek és programok környezetre való hatásainak vizsgálatáról
- #1999: 148/1999. (X.13.) Korm. rendelet az országhatáron áterjedő környezeti hatások vizsgálatáról szóló ENSZ EGB egyezmény (Espoo-i egyezmény) kihirdetéséről
- #1995: 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól

19. EGYEZMÉNY AZ IPARI BALESETEK ORSZÁGHATÁROKON TÚLI HATÁSAIRÓL

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Egyezmény az ipari balesetek országhatárokon túli hatásairól	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1992. március 17.
* helyszín:	Helsinki (Finnország)
* hatálybalépés:	2000. április 19.
* szervezet:	ENSZ Európai Gazdasági Bizottság
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	1992. március 18.
* csatlakozás:	1994. június 2. (ratifikálással)
* hatálybalépés:	2000. április 19.
* közzététel/kihirdetés:	2001. július 13.

2004. év végéig 32 ország csatlakozott az Egyezményhez. Az Egyezmény Magyarországgal határos Részes Államai: Ausztria, Horvátország, Románia, Szlovákia, Szlovénia.

A2. Célkitűzés

Az Egyezmény célkitűzése az ipari tevékenységek miatt esetlegesen előidézett nagytérű veszélyeztetések, a határon túl terjedő környezeti hatások megelőzése, az ipari balesetekből eredő károk mérséklése, a felkészüléssel kapcsolatban és károkozás esetén a nemzetközi segítségnyújtás. A Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy kidolgozzák azokat a stratégiákat, valamint jogszabályokat, amelyek csökkentik az ipari balesetek bekövetkezésének veszélyét, növelik az ilyen balesetekkel és hatásaikkal szembeni védelmi képességet. A kötelezettségvállalás kiterjed az ipari balesetek, katasztrófák megelőzésére és bekövetkezésük esetén az elhárításra, a káros hatások mérséklésére, valamint az információcserére.

Az Egyezmény minden olyan ipari tevékenység közvetlen vagy közvetett, azonnali vagy késleltetett hatásának megelőzését, csökkentését célozza, amely káros az emberi egészségre, a természeti környezetre (bármely elemére, az élővilágra, vízre, levegőre, talajra, tájra vonatkozóan), valamint az épített környezetre. Az Egyezmény alapja: a potenciális és tényleges veszélyokozó teherviselésének elve. Az Egyezményben megfogalmazott célok sikeres teljesülésének feltétele a szomszédos Részes Felek közötti kétoldalú információszolgáltatási és egyeztetési feladatok teljesítése az Egyezmény követelményeivel összhangban.

Az Egyezmény végrehajtásának három fő szakterülete van: a katasztrófavédelem, az ipari biztonság fejlesztése és a környezetvédelem.

A3. Konkrét kötelezettségek

Az Egyezmény alapján az alábbi tájékoztatási és eljárási módok betartására a Részesek kötelesek:

- az Egyezmény céljaira kijelölni vagy létrehozni egy vagy több illetékes hatóságot, s a Titkárságon keresztül tájékoztatást adni a fenti hatóság kijelöléséről és a későbbi változásokról a többi Résztes Felet;
- megfelelő jogalkotási, szabályozási, közigazgatási és pénzügyi intézkedéseket tenni az ipari balesetek megelőzésére, az azokra való felkészülésre és elhárításukra, megfelelő intézkedéseket tenni az ipari balesetek megelőzésére, illetve gondoskodni arról, hogy a veszélyes tevékenységek üzemeltetői kockázat csökkentési intézkedéseket tegyenek és bizonyítsák ezen tevékenységek biztonságos működését;
- azonosítani az országhatáron túli hatást okozni képes, joghatályuk alá tartozó tevékenységeket, s az Egyezmény hatálybalépését követő két éven belül biztosítani környező Résztesek tájékoztatását a meglévő veszélyes tevékenységekről és amint lehetséges a tervezett veszélyes tevékenységekről;
- ipari baleseti tájékoztatás céljából folyamatosan működő kapcsolattartó pontot létesíteni, az ipari balesetek országhatáron túli hatásaitól érintett Felekkel megfelelő szinteken összeegyeztethető és hatékony tájékoztatási rendszert létesíteni, továbbá a kölcsönös segítségnyújtás céljából is folyamatosan működő kapcsolattartó pontot létesíteni, arra tekintettel, hogy az Egyezmény értelmében az esetlegesen határon túli hatást okozó ipari baleset esetén – az érintett Résztes kérése alapján – a Résztesek segítséget nyújthatnak;
- megfelelő intézkedéseket tenni az ipari baleseti készütség és elhárítás kielégítő szinten tartására; ennek érdekében a Részteseknek belső és külső védelmi terveket kell készíteniük úgy, hogy e tervek kompatibilisek legyenek a szomszédos országok terveivel;
- az ipari balesetek megelőzése, a készenlét és az elhárítás céljából fejleszteni a tudományos és a technológiai együttműködést, az információ- és technológia cserét;
- biztosítani az ipari balesetek által érintett területeken a lakosság megfelelő tájékoztatását, s lehetővé kell tenni részvételét a vonatkozó eljárásokban, ill. egyenlő hozzáférést és elbírálást kell biztosítani a kapcsolatos közigazgatási és törvénykezési eljárásokban;
- a jogrendjük biztosította keretek között törekedni az új veszélyes tevékenységek létesítése és a meglévő tevékenységek jelentős módosításai esetén szabályozás létrehozására,
- a megtörtént ipari balesetek fogadásáról, feldolgozásáról és terjesztéséről szóló információkat tartalmazó adatbázist létesíteni.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarország is magában foglalo – országcsoporthoz az általánostól eltérő feladatokat jelentenek.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

Az Egyezménnyel kapcsolatos ügyviteli feladatok költségeit az EGB költségvetésének keretében fedezik. Néhány Résztes Fél (Svájc, Németország, Olaszország, Hollandia) és az EU éves önkéntes befizetéssel támogatja az átmeneti gazdaságú országokat.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

Az elmúlt évtizedek jelentősebb szennyezései, főképpen a Szamoson és a Tiszán 2000. február-márciusban történt cianid és nehézfém-szennyezés ráirányította a nemzetközi figyelmet a határon áterjedő környezeti hatások megelőzéséért és a bekövetkezett károkért való felelősség kérdésére, a megfelelő jogi keretek szükségességére, a jogérvényesítés hatékonyságának fokozására. Az Egyezmény és a „határvízi” egyezmény (4.) Résztes Feleinek közös konferenciáján hozott döntés szerint kidolgozták az ipari balesetek határokon áterjedő hatá-

saiból eredően a határvizeken okozott károkért viselt polgári jogi felelősségről és kártérítésről szóló jegyzőkönyvet (4.b).

A7. A nemzetközi szervezet

Az Egyezmény végrehajtásának koordinálásával, ügyviteli feladatainak ellátásával az ENSZ EGB keretében működő genfi Titkárság foglalkozik. Az Egyezmény legfőbb döntéshozó testülete a Részes Felek Konferenciája, amely két évente ülészik, munkáját az Egyezmény végrehajtásának ellenőrzésével foglalkozó munkacsoport segíti.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Magyarország 1992. március 18-án írta alá az Egyezményt és 1994. június 2-án ratifikálta. Az Egyezmény 2000. április 19-én lépett hatályba; kihirdetésére 2001-ben került sor.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Az Egyezmény nagy jelentőségű Magyarország számára, ezért más országokhoz hasonlóan vállalta, hogy már hatálybalépése előtt is alkalmazza annak rendelkezéseit.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

- 1995-ben a 2408/1995 (XII. 20.) Kormány határozatban született döntés az Ipari Baleset-megelőzési Nemzeti Központ (Központ) létesítéséről, amely a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF) szervezetében működik. Az Egyezmény végrehajtásában közreműködik a GKM és a KvVM.
- Az Egyezmény rendelkezéseit a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleseti veszélyek ellenőrzéséről szóló 96/82/EK Tanácsi Irányelv (Seveso II. Irányelv) feladataival párhuzamosan teljesítjük. Az Egyezmény ipari baleset megelőzési, felkészülési és végrehajtási szabályai az 1999-ben elfogadott katasztrófavédelmi törvény IV. fejezetében és a 2001 januárjában elfogadott végrehajtási kormányrendeletben jelentek meg.
- Az ipari baleseti riasztási-értesítési és kölcsönös segítségnyújtási feladatok ellátásának biztosítására kapcsolattartó pont került kijelölésre, amit a BM OKF Diszpécser Szolgálatán keresztül az Ipari Baleset-megelőzési és Felügyeleti Főosztály lát el.
- A veszélyes tevékenységeket az Egyezmény hatálybalépésétől számított két éven belül kellett azonosítani. Az azonosításra a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek ellenőrzéséről szóló 96/82/EK tanácsi Irányelv bevezetési ütemterve miatt, csak a biztonsági jelentések és elemzések benyújtását és vizsgálatát követően kerülhetett sor.
- A határos Részes Felek kicserélik egymás között megelőzési, felkészülési és veszélyhelyzeti információikat. A Részesek a határmenti veszélyes üzemek veszélyeztető hatásait figyelembe veszik egymás külső védelmi terveinek és lakossági tájékoztatási anyagainak elkészítésekor, az engedélyezési eljárásokban új üzemek telepítésénél és a területrendezési eljárásokban. E feladatok teljesítése a kétoldalú katasztrófavédelmi és kölcsönös segítségnyújtási egyezmények, a katasztrófavédelmi szervezetek közötti határmenti regionális együttműködési egyezmények alapján, valamint a környezet és természetvédelmi egyezmények egyes bizottságainak segítségével történik. Az országhatár mentén fekvő megyék Katasztrófavédelmi Igazgatóságai a határmenti veszélyes üzemek veszélyeztető hatásait figyelembe veszik egymás külső védelmi terveinek és lakossági tájékoztatási

anyagainak elkészítésekor, az engedélyezési eljárásokban új üzemek telepítésénél és a területrendezési eljárásokban.

- Az ipari balesetek határokon áttérjedő hatásaiból eredően a határvizeken okozott károkért viselt polgári jogi felelősségről és kártérítésről szóló Jegyzőkönyv (4.b) bevezetése érdekében számos jogharmonizációs, szabályozási és adminisztrációs intézkedést kell elvégezni, amit első helyen a KvVM felügyel. Közreműködő minisztériumok a BM és GKM.
- Az Egyezmény végrehajtásáról jelentéseket kell készíteni: az első jelentést 2002. március 31-ig, a 2. jelentést 2004. január 31-ig kellett benyújtani.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

Magyarország közvetlen befizetéseket nem tervez, azonban „természetbeni támogatásként” több az Egyezmény munkatervében szereplő feladat végrehajtását vállalta.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

--

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

A Nemzeti Központ és az érintett minisztériumok támogatásával működött Budapesten az ENSZ EGB Regionális Koordinációs Központja az Egyezmény hatálybalépéséig, ezt követően a központ tevékenységét a Résztes Felek Nemzeti Központjai vették át. Az Egyezmény hatálybalépése után dr. Popelyák Pál (BM OKF) a Nemzeti Központ igazgatója volt a Konferencia egyik elnökhelyettese, majd a Budapesten 2004 októberében megtartott 3. ülészen Kátai-Urbán Lajost választották meg az egyik elnökhelyettesnek.

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak tárcaközi koordinációjáért, a nemzetközi kapcsolattartásért a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság a felelős (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2001: 128/2001. (VII. 13.) Korm. rendelet az Egyesült Nemzetek Szervezetének Európai Bizottsága keretében létrejött, az Ipari Balesetek Országhatáron Túli Hatásairól szóló, Helsinkiben, 1992. március 17-én kelt Egyezmény kihirdetéséről
- #2001: 2/2001. (I. 17.) Korm. rendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről
- #1999: 1999. évi LXXIV. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről
- *2003: Kátai-Urbán L., 2003: A súlyos balesetek országhatáron túli hatásaival kapcsolatos tevékenység. Ipari biztonsági kézikönyv (szerk. Bándi Gy.), KJK, 297-305. o.
- *1999: Bándi Gy. (szerk.), 1999: „A Seveso II. direktíva hazai megvalósításának gazdasági, szabályozási és igazgatási feltételrendszere”, Budapest, PPKE-JÁK
- *1996: Faragó T. (szerk.), 1996: Környezetbiztonság: az ENSZ programjai és a hazai feladatok. Budapest, 83. o.
- *1995: Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest

20. AZ ENERGIATERMELÉS ÉS ENERGIAFELHASZNÁLÁS KÖRNYEZETI HATÁSAINAK CSÖKKENTÉSE

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Energia Charta Egyezmény: Jegyzőkönyv az energiahatékonyságról és a kapcsolódó környezeti vonatkozásokról	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1994. december 17.
* helyszín:	Lisszabon (Portugália)
* hatálybalépés:	1998. április 8.
* szervezet:	
* letéteményes:	Portugália
MAGYAR	
* aláírás:	1995. február 27.
* csatlakozás:	1998. április 8. (ratifikálással)
* hatálybalépés:	1998. július 7.
* közzététel/kihirdetés:	1999. március 31.

A2. Célkitűzés

Az energiatermelés, energiahatalhasználás az a gazdasági ágazat, amely a legnagyobb mértékben hozzájárul a nem megújuló természeti erőforrások felhasználásához és – a különböző káros anyagok kibocsátásán keresztül – a természeti környezet terheléséhez. Az ebből eredő környezeti hatások sokfélék és a helyi jelentőségűektől egészen a globális méretekben jelentkező hatásokig terjednek. Ugyanakkor a megfelelő energiaellátás a társadalmi-gazdasági tevékenységek egyik legalapvetőbb szükséglete. Ez utóbbinak az ad különös jelentőséget, hogy az érintett energiahordozók, technológiák, berendezések nemzetközi kereskedelme napjainkra óriásira növekedett. Emiatt rendkívül fontos e területen is a gazdasági és a környezeti szempontok összehangolása mind az egyes országokon belül, mind a nemzetközi együttműködés szintjén.

Az Energia Charta Egyezmény olyan – az adott területen a kereskedelem és a beruházások liberalizálását előíró – nemzetközi szerződés, amelynek hatálya az energetikai ágazatban folytatott gazdasági tevékenységekre terjed ki. Elősegíti a közép- és kelet-európai országok piacgazdaságainak kialakulását, integrálódását a nemzetközi gazdasági életbe, hangsúlyt helyezve ezen országoknál az energiahatékonyság növelésére és a fokozottabb környezetvédelemre.

Az Egyezmény külön foglalkozik az energetika környezeti vonatkozásaival. Az Egyezmény kiemeli többek között az ezzel összefüggő nemzetközi környezetvédelmi egyezmények (ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény, országhatárokon áttérjedő levegőszennyezésről szóló egyezmény) figyelembevételének fontosságát. Az Egyezmény külön rendelkezéseket tartalmaz a környezetvédelmi kérdésekről: támogatja a piacorientált árképzésben a környezet-

védelmi költségek érvényesítését, a beruházási döntés-előkészítésekben a környezeti hatások értékelését, a környezetbarát technológiák kutatását, fejlesztését, elterjesztését, a megújuló energiaforrások fejlesztését, felhasználását, az információáramlást, a közvélemény tájékoztatását, a káros környezeti hatások megakadályozását, illetve felszámolását.

A Jegyzőkönyv (a záróokmány 3. melléklete) kifejezetten és részletesen az energiahatékonyság és környezetvédelem témakörével foglalkozik és legáltalánosabb célkitűzései a következők:

- “A jelen Jegyzőkönyv politikai elveket állapít meg (...). Iránymutatásul szolgál az energiahatékonysági programok kidolgozása számára, jelzi az együttműködés területeit és biztosítja az együttműködő és koordinált tevékenység kereteit.” [1.§/1];
- “a fenntartható fejlődésnek megfelelő energiahatékonysági politikák elősegítése” [2.§/2a]; “olyan keretfeltételek kialakítása, amelyek a gyártókat és a fogyasztókat a lehető leggazdaságosabb, leghatékonyabb és környezetileg legmegbízhatóbb energiafelhasználásra ösztönzik ...” [2.§/2b].
- A Jegyzőkönyv megfogalmazza az energiatakarékossági politika alapelveit a jogi szabályozási keretek, a rövid és hosszútávú nemzetközi stratégiák számára. A megvalósításhoz a megfelelő finanszírozási, pénzügyi ösztönzési módszerek lehetőségeit is feltárja. A gyártókat és a fogyasztókat is a lehető leggazdaságosabb, a környezetvédelmi szempontból legbiztonságosabb energiafelhasználásra ösztönzi.

A3. Konkrét kötelezettségek

A Jegyzőkönyvben foglalt legfontosabb - a környezetvédelmet is érintő - feladatok a következők:

- “A Szerződő Felek (...) energiahatékonysági politikákat dolgoznak ki, amelyek elősegítik: (...) a környezeti költségek és hasznok teljesebb tükrözését, (...) az energiahatékonysági ösztönzők finanszírozásának mechanizmusait, az oktatás, tudatformálást és a technológiaátadást.” [3.§]
- A Jegyzőkönyv szorgalmazza az energia vonatkozású környezetvédelmi beruházások nemzetközi finanszírozási kereteinek kialakítását, illetve a harmadik fél általi finanszírozás elterjesztését.
- A Jegyzőkönyv konkrét feladatként rögzíti, hogy “(...) az egyes Szerződő Felek adott körülményeikhez legjobban illő energiahatékonysági programokat dolgoznak ki, hajtának végre és ezeket rendszeresen aktualizálják.” [8.§/1]
- A Szerződő Feleknek szakosított energiahatékonysági szervezeteket, intézményeket kell létrehozniuk az energiahatékonysági politikák kidolgozása és végrehajtása érdekében.

Az energiahatékonyság javítása mellett tehát a Jegyzőkönyv szerint a költséghatékony és környezetvédelmi szempontból is megfelelő energiagazdálkodás úgy érhető el, hogy az energiarendszer egészére kötelező kibocsátási előírásokat vezetnek be, amelyek csak többlet beruházással teljesíthetők, ezért az energiahordozók árába be kell építeni e környezetvédelmi célú követelmény teljesítéséhez szükséges költségeket.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény, ill. a Jegyzőkönyv nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

Az Egyezmény Állandó Titkárságának működési költségeihez a Szerződő Felek járulnak hozzá: a költségviselés szabályait az Egyezmény "B" melléklete határozza meg.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

--

A7. A nemzetközi szervezet

Az Egyezmény legfőbb döntéshozó szerve a Charta Konferencia, mely ülésszakai között mandátumát az Elnökségre ruhazza át. A döntéshozó szervek munkáját, illetve a Szerződő Felek feladatainak teljesítését Állandó Titkárság segíti. Az Egyezmény kimunkálásában úttörő szerepet vállalt az Európai Unió, a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD), illetve az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága (ENSZ EGB).

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Az Egyezményt, a Charta Konferencia Záróokmányát, illetve a Jegyzőkönyvet Magyarország 1995. február 27-én aláírta, 1998. április 8-án a 28/1998. (III. 18.) OGY határozat alapján ratifikálta. Mindkét nemzetközi jogi eszköz hatályba lépett 1998. július 7-én, azok kihirdetésére pedig az 1999. évi XXXV. törvénnyel került sor.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Az Egyezmény, illetve a Jegyzőkönyv célkitűzése alapján az energiahatékonyság javítása és a kapcsolódó környezetvédelmi feladatok megoldása terén megfelelő programok, intézkedések kidolgozására és végrehajtására van szükség. Az energiahatékonyság javítása érdekében már számos kezdeményezés és program született, amelyek alapján és végrehajtásával Magyarország eleget tesz az Egyezmény, illetve a Jegyzőkönyv környezetvédelmet is érintő célkitűzéseinek.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

Mind az Egyezmény, mind a Jegyzőkönyv elsősorban az általános kereteket biztosítja az energetikával összefüggő nemzetközi kereskedelmi, technológiai, környezetvédelmi együttműködéshez. A Jegyzőkönyv célkitűzéseinek hazai végrehajtását elsősorban a hazai energia-takarékossági, energiahatékonysági programok biztosítják, így jelenleg a Nemzeti Energia-takarékossági Program.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

Az Egyezmény pénzügyi alapjához, a Charta Titkárságának költségvetéséhez a magyar fél az előírt éves „tagdíjat” rendszeresen befizette.

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Magyarország számos olyan nemzetközi programban, és két- vagy többoldalú együttműködésben vesz részt, amelyek közvetlenül kapcsolódnak az energia-környezet témakörhöz és az abból származó eredmények hozzájárulhatnak az Egyezményből, illetve a Jegyzőkönyvből fakadó feladatok – így a környezetvédelmi feladatok – végrehajtásához is. E nemzetközi programok többek között az Európai Unió, a Nemzetközi Energia Ügynökség (IEA), az Energia Világtanács (WEC) keretében folynak.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Magyarország a Jegyzőkönyv kidolgozásának egyik kezdeményezője és aktív részese volt. E tevékenység elismeréseként az energiahatékonysággal és a kapcsolódó környezetvédelmi kérdésekkel foglalkozó munkacsoport elnöke magyar szakember volt dr. Jászay Tamás személyében (BME, ill. a GKM képviseletében). Jelenleg az említett munkacsoport alelnöke dr. Jászay Tamás, a Tranzit Munkacsoport alelnöke pedig dr. Széphalmi Géza.

B7. Hazai koordináció

A Jegyzőkönyv hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseletéért a GKM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #1999: 1999. évi XXXV. törvény a az Európai Energia Charta Konferencia Záróokmánya, az Európai Energia Charta Egyezmény, Döntések az Energia Charta Egyezmény tekintetében, valamint az Energhatékonyaságról és a kapcsolódó környezeti vonatkozásokról szóló Energia Charta Jegyzőkönyv kihirdetéséről
- #1998: 28/1998. (III. 18.) OGY határozat az Európai Energia Charta Egyezmény, Döntések az Energia Charta Egyezmény tekintetében, az Energhatékonyaságról és a kapcsolódó környezeti vonatkozásokról szóló Energia Charta Jegyzőkönyv, valamint az Európai Energia Charta Konferencia Záróokmánya megerősítéséről
- *1995: Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest

21. EGYEZMÉNY AZ INFORMÁCIÓHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉSRŐL ÉS A TÁRSADALMI RÉSZVÉTELÉRŐL

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1998. június 25.
* helyszín:	Aarhus (Dánia)
* hatálybalépés:	2001. október 30.
* szervezet:	ENSZ Európai Gazdasági Bizottság
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	1998. december 18.
* csatlakozás:	2001. július 3. (ratifikálással)
* hatálybalépés:	2001. október 30.
* közzététel/kihirdetés:	2001. december 4.

Az Egyezmény kidolgozását a pán-európai környezetvédelmi miniszterek harmadik, Szófiában megrendezett konferenciáján határozták el 1995-ben. Az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága koordinálta (1996-1998 között) az egyezmény kidolgozását. A kormányzati delegátusok mellett a tárgyalásokon – elsőként a nemzetközi jog történetében – teljes joggal felruházva részt vett az európai környezetvédő szervezetek négy képviselője is.

A2. Célkitűzés

Az Egyezmény legfőbb érdeme, hogy összegyűjtötte és rendszerbe foglalta a korábban már az egyes nemzeti jogokban és a nemzetközi jogban meglévő közösségi részvételi elemeket. Így az Egyezmény három pillére – a környezeti információhoz való jog, a környezeti döntéshozatalban a vélemény-nyilvánítás joga és a jogorvoslat joga – együtt jóval hatékonyabb, mint külön-külön. Az Egyezmény e három pillért alapelvekkel, definíciókkal, konkrétabb rendelkezésekkel egészítette ki, emellett a részvételre képesítéssel foglalkozó része arra szolgál, hogy a közösségi részvétel rendszerének említett három pillérét a nyilvánosság tagjai ténylegesen használni tudják a saját és tágabb közösségük érdekeinek megfelelően.

A3. Konkrét kötelezettségek

Az Egyezmény szerint alapvető kötelezettségként a nyilvánosság számára biztosítani szükséges: a környezeti információhoz jutást, a környezeti döntéshozatalban való részvételt, környezeti ügyekben a jogorvoslatot. Az ezekre vonatkozó konkrét kötelezettségek:

- A környezeti információhoz jutás joga passzív (kérelemre) és aktív (az állami szervek és gazdálkodók kérelem nélkül) esetét különbözteti meg. Rendelkezik az érdekeltség bizonyításának szükségtelenségéről, az információ formájáról, az információ szolgáltatásának határidejéről, az információért megszabható térítésről és az információszolgáltatás megtagadásának eseteiről (pl. nem létező információ, túl általános vagy ésszerűtlen kérés; államérdek védelme, harmadik személy érdekeit sértő információ).
- Az aktív információ szolgáltatás formái között említi a környezet állapotáról időszakos rendszerességgel készített jelentést, a nyilvánosan hozzáférhető listákat, regisztereket, a környezetvédelmi jogszabályok szövegét, a nemzetközi környezetvédelmi kötelezettségeket, a termékjelzést és a „szennyezőanyag kibocsátási és átadási nyilvántartásban” (PRTR) foglalt információkat.
- A környezeti döntéshozatalban való részvételt mind az egyedi államigazgatási eljárásokban (a tevékenységek listája, az érintettek értesítése, a véleményezési jog), mind a normatív döntések meghozatalában (a jogalkotás előkészítésében, tervek, politikák, ágazati programok megalkotásában) biztosítani szükséges.
- Az információs és részvételi jogosultságok és a környezethez való jogok megsértése esetén a jogorvoslatot biztosítani kell.
- A részvételre képesítést általában és egyedi ügyekben is – környezeti információval, eljárási segítséggel, résztvevők megkülönböztetésének kizárásával – elő kell segíteni.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

Az Egyezmény pénzügyi alapjaihoz való hozzájárulás önkéntes.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

Az Egyezmény végrehajtásának megszervezésére, sőt szövegének továbbfejlesztésére már a hatálybalépése előtt erőfeszítések történtek, s az aláíró felek több munkacsoport létrehozásáról döntöttek, többek között a következő területeken: a végrehajtás és alkalmazás garanciái; szennyezés kibocsátási és átviteli nyilvántartások (PRTR); genetikailag módosított szervezetek; az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés; elektronikus információ továbbítás. Az Egyezmény [5.cikk 9.bek.] alapján a Szennyezéskibocsátási és -Átadási Nyilvántartás (PRTR) bevezetésére külön Jegyzőkönyv készült (21.a), amelynek kidolgozását a Részleges Felek Konferenciájának első ülésén határozták el.

A7. A nemzetközi szervezet

Az Egyezmény legfőbb döntéshozó szerve a Részleges Felek Konferenciája. Az Egyezmény Titkársága az ENSZ EGB Környezetvédelmi és Emberi Településekkel foglalkozó osztályának keretében működik.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Az Egyezményt Magyarország 1998. december 18-án aláírta, majd 2001. július 3-án került letétbe helyezésre a megerősítő okirat a 35/2001. (VI. 1.) OGY határozat alapján.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Az Egyezmény hazai végrehajtásakor – tekintettel arra, hogy alkotmányos jogaink, törvényeink megfelelnek az Egyezmény szellemének, előírásainak – elsősorban a gyakorlati érvényesítés feltételrendszerét kell erősíteni.

Az Egyezménnyel kapcsolatos feladatok megoldásának legfontosabb kerete a Nemzeti Környezetvédelmi Program. A 2003-2008 közötti időszakra szóló NKP-II az Egyezmény végrehajtására vonatkozó főbb feladatokat a „Környezettudatosság növelése” c. akcióprogramjában tartalmazza: egységes környezeti információrendszer országos hálózatának létrehozása; környezeti monitoring-rendszer elégséges szintjének biztosítása, az immisziós mérőhálózat fejlesztése; integrált környezetértékelési rendszer kidolgozása; Nemzeti Biodiverzitásmonitorozó Rendszer működtetése; a Víz Keretirányelv végrehajtását támogató térinformatikai rendszer kialakítása; ágazatközi együttműködés kialakítása országos környezeti térinformatikai rendszer létrehozására; az egyes ágazatok környezetterhelésének és ezek tendenciáinak meghatározása.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A KvVM a jogalkotás nyitottsága és széleskörű megismerhetősége érdekében a tárca által előkészített jogszabályok tervezeteit internetes honlapján közzéteszi. A jelentősebb jogszabályoknál már a koncepció kialakítása társadalmi részvétellel történik és egyeztető fórumok kerülnek megszervezésre. A nyitott jogalkotás érvényesüléséhez jelentősen hozzájárul a Kormány tanácsadó szerveként működő Országos Környezetvédelmi Tanács tevékenysége is.

A társadalmi részvétel és az információhoz való hozzájutás feltételeinek javítása érdekében kerültek kialakításra és szükséges még továbbfejleszteni többek között: a környezetvédelmi felügyelőségek, nemzeti parkok közönségszolgálati részlegeinek személyi és tárgyi feltételeit; a hazai és nemzetközi környezeti információáramlás számítógépes hátterét, az egységességre törekvő, átlátható, nemzeti és nemzetközi adatbázisokat. Az átfogó, aktuális adatokkal feltöltött, működőképes információs rendszer egyaránt háttérül szolgál a döntés-előkészítési, tervezési, szabályozási tevékenységnek, szükséges a nemzetközi adatszolgáltatási kötelezettségek ellátásához és a nyilvánosság rendszeres és eseti tájékoztatásához.

2002-2003 során a KvVM megvalósította az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat hazai jogszabályokkal alátámasztott, az EU direktíváknak megfelelő informatikai korszerűsítését. A felügyelőségektől érkező on-line adatokat felhasználva létrejött az egységes országos légszennyezettségi adatbázis. E rendszer segítségével a nyilvánosság rendszeres és pontos tájékoztatást kap a légszennyezettségi állapotról különböző formában. Más környezet- és természetvédelmi adatok hozzáféréseire vonatkozóan fejlesztések történtek.

A társadalmi részvétel ösztönzését szolgáló intézkedések: a környezeti információkhoz jutás javítása; a civil szervezetek és a lakosság bevonása az őket érintő döntések előkészítésébe; praktikus eszköztárak összeállítása (a háztartások környezeti teljesítményének viszonyításához és ajánlások); civil szervezetek bevonása környezet- és természetvédelmi

feladatok végrehajtásába, közreműködésük pénzügyi támogatása; a részvételre képesítés eszközszerének kialakítása (tájékoztatás, képzés).

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

--

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

Az Európai Közösség – maga is az Egyezmény aláíró fele – 2004 elejére kidolgozta és széleskörű tárgyalásra megnyitotta az „Aarhus-i Jogszabálycsomagot”, amely azt jelenti, hogy az Egyezmény legfontosabb elemei az EU-jog részét fogják képezni.

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Magyar kormányzati és nem kormányzati szakértők aktívan részt vettek az Egyezményt előkészítő tárgyalásokon; a nem kormányzati szervezetek részéről dr. Bándi Gyula (ELTE), Tóthné Nagy Magdolna, ill. dr. Fülöp Sándor (EMLA), aki jelenleg (a 2002-2006-os időszakra) az Egyezmény Jogkövetési Bizottságának tagja. A környezetvédelmi tárca képviselői bekapcsolódtak az Egyezmény alkalmazását elősegítő Aarhus-i Munkacsoport, valamint az elektronikus információ szolgáltatással, a géntechnológiailag módosított szervezetekkel kapcsolatos nyilvánossággal foglalkozó szakértői bizottságok munkájába.

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviselétéért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2001: 2001.évi LXXXI törvény A környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló, Aarhus-ban, 1998. június 25-én elfogadott Egyezmény kihirdetéséről
- #2001: 35/2001.(VI. 1.) OGY határozat a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló, Aarhus-ban, 1998. június 25-én elfogadott Egyezmény megerősítéséről
- #1995 A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény
- #1995: Az államtitokról és szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény
- #1992: A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény
- #1990: Az önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény
- #1987: A jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény
- #1977: A közérdekű bejelentésekről, javaslatokról és panaszokról szóló 1977. évi I. törvény
- #1977: A közérdekű bejelentésekről, javaslatokról és panaszokról szóló törvény végrehajtási rendelete, a 11/1977. (III. 30.) MT sz. rendelet
- #1957: Az államigazgatás általános eljárási szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény
- *1995: Fülöp S., Péter J., 1995: Az Espoo-i egyezmény ratifikálásának feltételei a magyar jogrendszerben. Tanulmány, Környezetvédelmi jogi tanácsadó szolgálat, Budapest

21.a. A SZENNYEZŐANYAG KIBOCSÁTÁS ÉS ÁTADÁS NYILVÁNTARTÁSI RENDSZERE

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Jegyzőkönyv a szennyezőanyag kibocsátás és átadás nyilvántartásáról (PRTR)	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	2003. május 21.
* helyszín:	Kijev (Ukrajna)
* hatálybalépés:	
* szervezet:	ENSZ Európai Gazdasági Bizottság
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	2003. május 21.
* csatlakozás:	
* hatálybalépés:	
* közzététel/ki hirdetés:	

A környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló Aarhus-i Egyezmény (21.) 5. Cikk 9. bekezdése alapján készült el a Jegyzőkönyv (PRTR Jegyzőkönyv, Pollutant Release and Transfer Register). Ennek kidolgozását az Egyezményben Részes Felek Konferenciájának első ülése (Lucca, 2002. október 21-23.) döntésével támogatta.

A Jegyzőkönyvet 2003. május 21-23. között Kijevben megrendezett környezetvédelmi miniszteri konferencián 34 állam, illetve szervezet írta alá, köztük Magyarország és az Európai Unió is.

A jegyzőkönyv a tizenhatodik csatlakozási okirat (ratifikálásról, elfogadásról, jóváhagyásról vagy csatlakozásról szóló tizenhatodik értesítés) letétbe helyezését követően lép hatályba.

A2. Célkitűzés

Jegyzőkönyv célja az információk nyilvánosság számára való hozzáférhetőségének a támogatása olyan koherens, integrált, országos szintű szennyezőanyag kibocsátási és átadási nyilvántartások létrehozásával (PRTR) – jelen Jegyzőkönyv rendelkezéseivel összhangban –, amely elősegíti a nyilvánosság részvételét a környezetvédelmi döntéshozatalban, valamint hozzájárul a környezetszennyezés megelőzéséhez és csökkentéséhez

A3. Konkrét kötelezettségek

A Jegyzőkönyvet aláíró tagok vállalják, hogy létrehoznak egy minden érdeklődő számára könnyen hozzáférhető nyilvántartási rendszert, amely adatokat fog tartalmazni az előírt

- szennyező anyag kibocsátásokról, mind három környezeti közegbe
- a szennyező anyagok, illetve hulladékok átadásokról,
- és a diffúz szennyező forrásokról.

A szennyezőanyag kibocsátás és átadás nyilvántartási rendszer a következő követelményeknek kell, hogy megfeleljen:

- pontforrások tekintetében legyen üzem specifikus
- foglalja magába a diffúz forrásokat is,
- a körülményektől függően az átadási nyilvántartás lehet hulladék vagy a hulladékban lévő szennyező anyag mennyisége szerinti.
- tartalmazzon információt mind a levegőbe, vízbe és földtani közegbe történő kibocsátásról,
- tartalmazzon információt a szennyező anyag vagy hulladék átadásokról,
- kötelező, periodikus jelentéseken alapuljon,
- hiteles, időszerű adatokat tartalmazzon,
- legyen logikus, felhasználóbarát módon tervezett, a nyilvánosság számára elérhető, (lehetőleg elektronikus úton is,)
- tegye lehetővé a nyilvánosság részvételt mind a nyilvántartás kialakítása, mind annak módosítása során,
- legyen strukturált, számítógépes adatbázis vagy több adatbázis összekapcsolása, amelyeket arra illetékes hatóság kezel.

Továbbá fontos, hogy a nyilvántartási rendszerben lévő adatok többféle módon is kereshetők legyenek, pl.: összesítve és egyedileg, földrajzi hely szerint, üzemek szerint, kibocsátási közegek, anyagok, hulladékok szerint, a források milyensége (pont, diffúz,) szerint stb.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

A Jegyzőkönyv nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarországot is magában foglaló – országcsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A Jegyzőkönyv csak minimum követelményeket ír elő, mind a tevékenységi körök, mind a szennyezőanyag lista és alkalmazott küszöbértékek tekintetében, az aláíróknak lehetőségük lesz egy szélesebb körű adatbázis létrehozására is.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

--

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

--

A7. A nemzetközi szervezet

A Jegyzőkönyv hatálybalépéséig az ENSZ EGB égisze alatt működő nemzetközi PRTR munkacsoport (UN-ECE Working Group on Pollutant Emission and Transfer Registers) foglalkozik a Jegyzőkönyvben foglalt feladatok előkészítésével.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

A Jegyzőkönyvet Magyarország 2003. május 21-jén aláírta a Kijevi pán-európai Környezetvédelmi Miniszteri Találkozón. Megerősítése folyamatban van.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Magyarország jelenleg is rendelkezik adatszolgáltatási kötelezettségekkel. Egyik legfontosabb kötelezettségünk, az Európai Szennyező Anyag Regiszter létrehozásáról (EPER - European Pollutant Emission Register) szóló 2000/479/EK számú Bizottsági határozatból ered.

Ez kötelezővé tette a tagállamok számára, hogy a 96/61/EK IPPC irányelv hatálya alá tartozó cégekről meghatározott időközönként környezetvédelmi adatokat szolgáltatassanak az Európai Bizottságnak, mely azokat összegzi, és közzéteszi.

A PRTR adatbázis kiépítésével kapcsolatos kötelezettségünk az OECD tagságból és az Aarhus-i Egyezmény előírásaiból is fakad.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A Jegyzőkönyv végrehajtása jelenleg nem jelent többlet kötelezettséget, mivel a meglévő, jogszabályban előírt adatgyűjtési és adatszolgáltatási kötelezettségeink felhasználhatók a kezdeti PRTR rendszer kiépítéséhez, a további bővebb adatbázis létrehozására fokozatosan pedig az EU tagállamokkal együtt kerülhet sor.

Az Európai Bizottság a PRTR rendszert (mivel az az EPER-nél szélesebb körű) fokozatosan tervezi kiépíteni a már jelenleg jogszabályi kötelezettséggel bíró EPER rendszerből. Az első, EPER határozaton alapuló adatbázist fogja az EU – és ennek megfelelően Magyarország is – egy kezdeti PRTR-nek tekinteni, amely a következő lépések során bővül a következő ütemezésben:

- 2001-2003: felkészülés, módszertan és adatbázis kialakítása; az EPER határozat által rögzített minimum követelmények teljesítése; első jelentés: 2003. június az EPER bővítési irányainak vizsgálata - az erre vonatkozó magyar jelentés elkészült és benyújtása megtörtént;
- 2004-2006: az első jelentési ciklus értékelése; az EPER kibővítése az úgy nevezett „EPER+”-ra a hulladék transzferrel, a talajba és a felszín alatti vizekbe való kibocsátásokkal; az EPER/PRTR rendszerrel kapcsolatos jogszabályok előkészítése;
- 2007-2008: a második jelentési ciklus felülvizsgálata; az „EPER+” kibővítése egy átfogó EPER/PRTR rendszerre a szennyező-anyagok listájának kibővítésével, a küszöbértékek és forráskategóriák kiterjesztésével.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

--

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

(ld. a fentiekben együttműködést az EU keretében.)

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

--

B7. Hazai koordináció

Az Egyezmény hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseléséért a KvVM-é a koordinációs felelősség (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

---

*2003: KvVM, 2003: Első nemzeti jelentés az Európai Szennyező Anyag Regiszterről:
<http://eper-prtr.kvvm.hu>

22. VESZÉLYES VEGYI ANYAGOK NEMZETKÖZI KERESKEDELMÉNEK SZABÁLYOZÁSA

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Rotterdami egyezmény a nemzetközi kereskedelemben forgalmazott egyes veszélyes anyagokra és növényvédő szerekre vonatkozó előzetes tájékoztatáson alapuló egyetértési eljárásról (Rotterdami Egyezmény)	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	1998. szeptember 11.
* helyszín:	Rotterdam (Hollandia)
* hatálybalépés:	2004. február 24.
* szervezet:	UNEP és FAO
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	1999. szeptember 10.
* csatlakozás:	2000. október 31.(ratifikálással)
* hatálybalépés:	2004. február 24.
* közzététel/kihirdetés:	2004. szeptember 23.

A2. Célkitűzés

A környezetet fenyegető veszélyek mérséklésével foglalkozó 1972. évi stockholmi ENSZ-konferenciát követően összehangolt munka indult meg a veszélyes vegyi anyagok biztonságos kezelése érdekében. A világ valamennyi országára kiterjedő adatgyűjtés felölelte az egyes országokban betiltott vagy szigorúan korlátozott vegyi anyagokat. Széles körben felismerték, hogy az információcsere megszervezése nem halasztható.

Az ENSZ Élelmiszer és Mezőgazdaság Szervezete (FAO) és a Környezetvédelmi Program (UNEP) irányításával 1989-ben önkéntes alapon megszervezték a nemzetközi kereskedelemben forgalmazott egyes különösen veszélyes vegyi anyagokkal kapcsolatos információcsere-rendszert, amelynek szabályait a Nemzetközi Magatartási Kódex (FAO, 2003) és a Londoni Irányelvek rögzítettek (UNEP, 1989). A nemzetközi programban résztvevő országok előzetes tájékoztatási kötelezettséget vállaltak (Prior Informed Consent, PIC). A Londoni Irányelvekhez száznál több ország csatlakozott. Egyértelmű volt az előrelépés és a folyamat átláthatóbbá vált.

Ugyanakkor egyre nagyobb lett azoknak a tábora, akik a felmerülő visszasságok ismeretében az információcsere-rendszer jogi alapokra helyezését sürgették. Több éves előkészítő munka után készült az ezzel foglalkozó egyezmény szövege, amelyet Rotterdamban 1998. szeptember 11-én fogadtak el.

Az egyezmény célja, hogy előmozdítsa a felelősség megosztását és az együttműködésre irányuló erőfeszítéseket a Felek között egyes veszélyes vegyszerek nemzetközi kereskedel-

mére vonatkozóan az emberi egészség és a környezet védelme érdekében a lehetséges károkkal szemben. Az egyezmény hozzájárul e vegyszerek környezetvédelmi szempontból megfelelő használatához, megkönnyíti a jellemzőikkel kapcsolatos információcserét, rendelkezik az importjukkal és exportjukkal kapcsolatos nemzeti döntéshozási eljárásról és a döntések közreadásáról a Felek részére.

A3. Konkrét kötelezettségek

Az egyezményben részes Felek a hatálybalépés időpontjában tájékoztatják a Titkárságot az akkor hatályban lévő – az egyezmény tárgyával összefüggő – szabályozó intézkedéseikről. (E kötelezettség nem vonatkozik azokra a Felekre, amelyek a módosított Londoni Irányelvek, vagy a vonatkozó Nemzetközi Magatartási Kódex alapján már korábban adtak tájékoztatást ezekről az intézkedéseikről.)

A Titkárság a Egyezményben részletezett eljárás figyelembevételével a betiltott vagy szigorúan korlátozott vegyszerekre és a nagyon mérgező növényvédő szerekre listát állít össze, illetve ezt majd az új ismeretek birtokában bővíti. A listán szereplő anyagok és készítmények exportja és importja esetében kell a Feleknek eleget tenniük az előzetes tájékoztatási kötelezettségnek.

Az egyezmény figyelembe veszi a fejlődő országok és az átmeneti gazdaságú országok körülményeit és sajátos szükségleteit, különösen a vegyszerkezeléssel kapcsolatos kapacitások erősítésének szükségességét (technológia-átadással, pénzügyi és szakmai segítség nyújtásával, a Felek közötti együttműködés előmozdításával). Az egyezmény értelmében felméri az egyes országok sajátos szükségleteit a tranzitszállításokra vonatkozó információ tekintetében.

Elősegítik a fejlett országokban kifejlesztett vegyi anyag-kezelési módszereknek az elterjesztését, beleértve a csomagolásra, feliratozásra és felhasználásra vonatkozó, az emberi egészséget és a környezetet kímélő eljárásokat is. A Felek összehangolják a szabályozott vegyi anyagokkal kapcsolatos kereskedelmi, egészség- és környezetvédelmi stratégiáikat.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az egyezmény nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek Magyarországra az általánostól eltérő feladatokat jelentenének. Az egyezmény ugyanakkor lehetőséget ad arra, hogy ahhoz „regionális gazdasági integrációs szervezet” is csatlakozhasson. Ennek alapján az Európai Közösség e nemzetközi jogi eszköz elfogadásával az egyezményben részes Fél lett, ami 2004. május 1-jét követően Magyarországra is – mint új EU-tagállamra – ebben a minőségben is feladatokat ró. Emellett a Részes Felek Konferenciáinak ülészeit az Európai Közösség tagállamai egyeztetett álláspontot képviselnek majd.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

A pénzügyi és támogatási rendszerről a Részes Felek Konferenciájának első ülészeit dönt majd.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

--

A7. A nemzetközi szervezet

Az egyezmény döntéshozó testülete a Részres Felek Konferenciája. E testület tevékenységét, az egyezmény végrehajtását az ENSZ Környezetvédelmi Programja (UNEP), valamint az ENSZ Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete (FAO) segíti.

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

Az egyezményt Magyarország 1999. szeptember 10-én aláírta, majd 2000. október 31-én ratifikálta. Az egyezmény Magyarország számára is a nemzetközi hatálybalépéssel egyidejűleg 2004. február 24-én lépett hatályba.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

A Londoni Irányelvek „önkéntes szakaszának” előírásait Magyarország 1990 óta teljesíti. Ennek megfelelően sor került két „kijelölt nemzeti hatóság” (Designated National Authority, DNA) kijelölésére és bejelentésére is: az ipari vegyi anyagokkal, illetve a növényvédő szerekkel kapcsolatban.

Az EU-hoz való csatlakozásra való felkészülési folyamat keretében – a kémiai biztonságról szóló 2000. évi XXV. törvény felhatalmazása alapján – 2000-ben kiadták az akkor hatályos EK-rendeletet a hazai jogba átültető EüM-FVM-KöM-GM együttes rendeletet az egyes veszélyes anyagok és veszélyes készítmények behozatalával és kivitelével összefüggő bejelentési és előzetes tájékoztatáson alapuló jóváhagyási eljárásról (EüM-FVM-KöM-GM, 2000).

A későbbiek során bekövetkezett változásokat tette közzé 2003-ban egy ESzCsM-FVM-KvVM-GM együttes rendelet (ESzCsM-FVM-KvVM-GM, 2003), amely átültette az időközben megjelent EU-rendeletet, kiegészítette a korábbi vegyianyag-listát és pontosította a magyar hatóságok (DNA) adatait.

A Magyar Köztársaság teljes jogú tagságának időpontjában az Európai Uniónak a Rotterdami Egyezmény szabályait magában foglaló, az Európai Parlament és Tanács által kiadott rendeletét (EC, 2003) kell nálunk is közvetlenül alkalmazni, ezért a korábbi magyar rendeletet megfelelően módosítani kell. Ez nem befolyásolja alapjaiban az ügymenetet, mivel az illetékes szervek évek óta az EU elvárásokkal összhangban végezték a munkát.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

--

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

--

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

--

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

--

B7. Hazai koordináció

A hivatkozott ESzCsM-FVM-KvVM-GM együttes rendelet (ESzCsM-FVM-KvVM-GM, 2003) értelmében: „3 § A PIC eljárás alapján történő, a 6 § (2) bekezdése szerinti bejelentési kötelezettség teljesítése, ill. a 7 § (1) bekezdésben foglalt egyetértési jog gyakorlása az e rendelet hatálya alá tartozó növényvédő szerek és termésközelítő anyagok esetében kijelölt nemzeti hatóságként a Növény- és Talajvédelmi Központi Szolgálat (a továbbiakban: NTKSZ), az e rendelet hatálya alá tartozó egyéb anyagok és készítmények esetében kijelölt nemzeti hatóságként a Fodor József Országos Közegészségügyi Központ - Országos Kémiai Biztonsági Intézet (a továbbiakban: OKK-OKBI) feladata.”

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2004: 266/2004. (IX. 23.) Korm. rendelet a nemzetközi kereskedelemben forgalmazott egyes veszélyes vegyi anyagok és peszticidek előzetes tájékoztatáson alapuló jóváhagyási eljárásáról szóló Rotterdami Egyezmény kihirdetéséről
- #2003. EC, 2003: Regulation (EC) No 304/2003 of the European Parliament and of Council of 28 January 2003 concerning the export and import of dangerous chemicals. OJ L 63, 2003, p.1-26
- #2003: ESzCsM-FVM-KvVM-GKM 28/2003 (V.20.) együttes rendelet a 46/2000 (XII. 29) együttes rendelet módosításáról. Magyar Közlöny, 2003/54, 4692-4694
- #2000: EüM-FVM-KöM-GM 46/2000 (XII.29.) együttes rendelet egyes veszélyes anyagok és veszélyes készítmények behozatalával, illetve kivitelével összefüggő bejelentési és előzetes tájékoztatáson alapuló jóváhagyási (PIC) eljárásról. Magyar Közlöny, 2000/135, 9633-9639
- *2003: FAO, 2003: International Code of Conduct, FAO, Rome (http://www.fao.org/WAICENT/FAOINFO/AGRICULT/AGP/AGPP/Pesticid/Code/P_M_Code.htm)
- *2000: UNEP, 2000: Rotterdam Convention on the Prior Informed Consent Procedure for Certain Hazardous Chemicals and Pesticides in International Trade. UNEP/Chemicals/2000/2
- *1989: UNEP, 1989: London Guidelines for the Exchange of Information on Chemicals in International Trade. UNEP, Geneva (<http://www.chem.unep.ch/ethics/english/longuien.htm>)

23. EGYEZMÉNY A KÖRNYEZETBEN TARTÓSAN MEGMARADÓ SZERVES SZENNYEZŐANYAGOKRÓL

(A) A jogi eszköz és nemzetközi szervezetének főbb jellemzői

A1. Alapvető adatok

Egyezmény a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyezőanyagokról	
NEMZETKÖZI	
* elfogadás:	2001. május 22.
* helyszín:	Stockholm (Svédország)
* hatálybalépés:	2004. május 17.
* szervezet:	ENSZ Környezeti Program
* letéteményes:	ENSZ Főtitkár
MAGYAR	
* aláírás:	2001. május 23.
* csatlakozás:	
* hatálybalépés:	
* közzététel/kihirdetés:	

A2. Célkitűzés

A környezetben tartósan megmaradó szerves szennyezőanyagok (POP) azok a szerves vegyületek, melyek a természetben akár évtizedekig is kimutathatók, mivel különböző mértékig ellenállnak a fotolitikus, biológiai és kémiai lebomlásnak. Felezési idejük a légkörben két napnál, a vizekben két hónapnál, a talajban hat hónapnál nagyobb. Több fajtájuk halogénezett, vízben kevésbé, zsírban jól oldódó anyag, ami elősegíti zsírszövetekben való felhalmozódásukat (bioakkumuláció). Ezen anyagok a légköri folyamatok során nagy távolságba szállíthatóak, mielőtt ülepednek. Sok közülük a rákkeltő hatású. Az Egyezmény célja az emberi egészség és a környezet megóvása ezen anyagok káros hatásaitól az elővigyázatossági alapelv figyelembevételével. Kidolgozását az ENSZ Környezeti Programja kezdeményezte a hasonló tárgyú pán-európai Jegyzőkönyv (1.f) globális szintre emelésével. Az Egyezmény a Jegyzőkönyvben tárgyalt 16 szennyezőanyag közül 12 anyagot szabályoz: ezekre bizonyos tekintetben sokrétűbb, de általában kevésbé szigorú és részletes követelményeket ír elő.

A3. Konkrét kötelezettségek

A legfontosabb kötelezettségek az A.-C. mellékletekben felsorolt szennyezőanyagok kibocsátásainak csökkentésére vagy megszüntetésére szolgáló intézkedések, melyek a vegyi anyagként való szándékos gyártásra és felhasználásra, a melléktermékként történő kibocsátásokra, valamint az árukészletek és hulladékok kezelésére vonatkoznak. Az Egyezményben rögzített alapvető kötelezettségek a következők:

- Az Egyezmény az A., B., C. mellékletben felsorolt anyagokra, anyagcsoportokra helyezi a hangsúlyt – a későbbi bővítés lehetőségével –, amelyek gyártására, felhasználására, exportálására és importálására, valamint kibocsátásuk csökkentésére különböző kor-

látozásokat ír elő, valamint az egyes kötelezettségek alól speciális esetekben kivételeket biztosít. Az Egyezmény jelenleg 12 szennyezőanyagra, anyagcsoportra terjed ki.

- Az A. mellékletben jelennek meg a – néhány kivétellel – teljes kiküszöbölésre előirányzott anyagok, úgy mint: aldrin, klórdán, dieldrin, endrin, heptaklór, hexaklór-benzol (HCB), mirex, toxafén és poliklórozott-bifenilek (PCBs). Ezen szándékosan gyártott és felhasznált vegyi anyagok tekintetében minden Fél köteles hatékony intézkedéseket hozni azok gyártásának és felhasználásának – bizonyos kivételekkel történő – beszüntetésére.
- A B. mellékletben jelenik meg a – néhány elfogadható céllal és kivétellel – jelentős korlátozással gyártható, illetve forgalmazható DDT.
- Az A., B. mellékletekben felsorolt anyagok csak környezetkímélő ártalmatlanítás vagy külön engedélyezett felhasználás céljából importálhatók, illetve exportálhatók. Az export azon államba engedélyezett, amely azt jóváhagyja és az Egyezménynek nem részes Fele.
- Amennyiben az Egyezmény máshogy nem rendelkezik, a fent részletezett követelmények nem vonatkoznak egy vegyi anyag laboratóriumi szintű kutatásban vagy referencia mintaként felhasználandó mennyiségeire.
- Minden Fél, mely rendelkezik növényvédő szerekre vagy ipari vegyi anyagokra vonatkozó egy vagy több szabályozási és felmérési tervvel, szabályozási intézkedéseket fogantat az azon jelenleg használatban lévő növényvédő szerek és ipari vegyi anyagok felmérése és azon új növényvédő szerek és ipari vegyi anyagok gyártásának és felhasználásának megelőzése céljából, melyek a D melléklet 1. bekezdésében leírt tulajdonságokat mutatják.
- A C. mellékletben jelennek meg a melléktermékként kibocsátott szennyezőanyagok, úgy mint a dioxinok/furánok, a policiklikus aromás szénhidrogének (PAH-ok) és a hexaklór-benzol, melyek kibocsátásainak csökkentésére elérhető, kivitelezhető és megvalósítható intézkedéseket kell alkalmazni, valamint a hatályba lépést követő két éven belül akciótervet kell kidolgozni.
- További kötelezettség az alternatív vagy módosított anyagok, termékek és eljárások fejlesztésének ösztönzése és ahol megfelelőnek ítélik, alkalmazásának megkövetelése.
- Azon forráskategóriákba eső új források esetén, melyek a Fél szerint a szükséges intézkedések megtételét indokolják, kötelező az elérhető legjobb technikák (BAT) alkalmazásának ösztönzése, majd – az akciótervvel összhangban – megkövetelése. A C. melléklet II. részében felsorolt kategóriákba tartozó új forrásokra vonatkozó BAT alkalmazásának követelményeit a lehető leghamarabb be kell vezetni, de legkésőbb a hatályba lépést követő négy évvel. Továbbá akciótervének megfelelően minden Fél számára kötelező a BAT és legjobb környezeti gyakorlat alkalmazásának ösztönzése.

Továbbá az *árúkeszletek és hulladékok* vonatkozásában annak biztosítására, hogy az A.-B. mellékletben felsorolt vegyi anyagokból álló vagy azt tartalmazó árukeszleteket és a hulladékokat (beleértve a hulladékká váló termékeket és cikkeket, melyek az A.-C. mellékletekben felsorolt vegyi anyagokból állnak, azokat tartalmazzák vagy azokkal szennyezettek) oly módon kezeljék, hogy ezzel védjék az emberi egészséget és a környezetet, minden Fél:

- megfelelő stratégiát dolgoz ki és valósít meg az ilyen árukeszletek, használatban lévő termékek, illetve hulladékok azonosítására;
- az árukeszleteket biztonságos, hatékony és környezetkímélő módon kezeli, illetve a már fel nem használhatóakat hulladéknak tekinti;
- megfelelő intézkedéseket hajt végre annak érdekében, hogy az ilyen hulladékok – beleértve a hulladékká váló termékeket és árucikkeket – környezetkímélő módon legyenek kezelve, összegyűjtve, szállítva, tárolva, illetve ártalmatlanítva; ne legyen engedélyezhető

olyan ártalmatlanítási művelet, mely a POP-ok visszanyerésére, újrafeldolgozására, regenerálására, közvetlen újra felhasználására vagy alternatív felhasználására vezethet; valamint a nemzetközi határokon át történő szállításuk a vonatkozó nemzetközi szabályok, szabványok és útmutatások figyelembe vétele nélkül ne történhessen meg; továbbá

- erőfeszítéseket tesz a szennyezett területek azonosítására.

Minden Fél köteles végrehajtási Nemzeti Intézkedési Tervet kidolgozni az Egyezményből fakadó kötelezettségek teljesítésére legkésőbb két évvel annak hatályba lépését követően.

A4. Magyarországra is vonatkozó sajátos rendelkezések

Az Egyezmény nem tartalmaz olyan sajátos rendelkezéseket, amelyek valamely – Magyarország is magában foglalt – országsoportnak az általánostól eltérő feladatokat jelentenének.

A5. Pénzügyi és támogatási rendszer

A Kormányközi Tárgyaló Bizottság az Egyezmény elfogadásakor döntött arról, hogy az átmeneti időszakban a GEF hivatott ellátni a pénzügyi mechanizmus működtetését. Az Egyezmény hatályba lépését követően a Részes Felek Konferenciája első ülészakán (2005 májusában) fog dönteni a pénzügyi mechanizmus további működéséről.

A6. A jogi eszköz továbbfejlesztése, szigorítása

Az EU határozat tervezetét terjesztett elő az Aarhus-i Jegyzőkönyv I-III. mellékleteinek (1.f.) és a jelen Egyezmény A-C. mellékleteinek módosítására. A javaslat további kilenc szennyező anyag felvételét irányozza elő.

A7. A nemzetközi szervezet

Az Egyezményt előkészítő Kormányközi Tárgyaló Bizottság döntött arról, hogy az átmeneti időszakban az UNEP Vegyészeti Titkársága (UNEP Chemicals) látja el a Bizottság titkársági feladatait. Az Egyezmény hatályba lépését követően a Részes Felek Konferenciája első ülészakán (2005. május) dönt a Végrehajtó Titkárság feladatairól és székhelyéről

---

(B) A jogi eszköz hazai elfogadása és végrehajtása

B1. Csatlakozás

A Kormány a 2115/2001. (V. 18.) határozatában döntött az Egyezmény Magyarország részéről történő aláírásáról. Az Egyezmény ratifikálása folyamatban van.

B2. Az általános célkitűzések hazai végrehajtása

Folyamatban van a kiküszöbölésre előírt anyagok, készítmények és az ezeket tartalmazó hulladékok ártalmatlanításának; a kibocsátások további csökkentésének; valamint az Egyezmény egyéb követelményeinek végrehajtását szolgáló intézkedési terv kidolgozása. A POP kibocsátások szabályozása az EU keretében is fontos kérdés. A Tanács határozati javaslata az Egyezménynek az Európai Közösség nevében történő megkötéséről már csak az elfogadásra vár. A kibocsátásokkal kapcsolatos közösségi feladatokat végre kellett hajtani az EU jogharmonizáció során: a jogharmonizáció alapszakasza (1998-2002) idején a később elfogadott Jegyzőkönyv előírásainak zöme már megjelent a hazai szabályozásban, továbbá 2004. május 20-án hatályba lépett az Európai Parlament és a Tanács 850/2004 rendelete a

környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról és a 79/117/EEK irányelv módosításáról, ezzel megfelelő alapot biztosítva a további intézkedések megtételéhez.

B3. A konkrét feladatok hazai végrehajtása

A készülő Nemzeti Intézkedési Tervben ki kell dolgozni az Egyezmény végrehajtásához szükséges további intézkedések és gazdasági feltételek pontos részleteit. A végrehajtás során az egyes szennyezőanyagokat kibocsátó gazdasági szakterületek termelési folyamatai korszerűsödnek, a környezetre egyre kisebb terhelést jelentenek. Magyarország támogatást kap a GEF-től – az UNIDO közreműködésével – az Egyezmény végrehajtását szolgáló Nemzeti Intézkedési Terv kidolgozására.

B4. Hozzájárulás a pénzügyi alapokhoz

--

B5. Részvétel nemzetközi együttműködésekben

--

B6. Magyar szerepvállalás a nemzetközi szervezetben

Részt vettünk az Egyezményt kidolgozó Kormányközi Tárgyaló Bizottság munkájában, valamint az Egyezmény végrehajtásával foglalkozó regionális szakértői találkozókban.

B7. Hazai koordináció

A széleskörű feladatok ellátásának elősegítése érdekében 2002 augusztusától működik a POP Tárcaközi Bizottság, amelyben valamennyi érintett szaktárca és intézmény szakemberei működnek együtt. A Jegyzőkönyv hazai feladatainak végrehajtásáért, a nemzetközi tárgyalásokon a hazai álláspont képviseléseért a KvVM-é a koordinációs felelősség az egészségügyi, a földművelésügyi és a gazdasági minisztérium aktív közreműködésével (D. melléklet).

(C) Jogforrások, hivatkozások

- #2004: 16/2004. (X.8.) KvVM rendelet (ld. 1.f.)
- #2004: 89/2004. (V.15.) FVM rendelet (ld. 1.f.)
- #2004: 43/2004. (IV.26.) ESzCsM-KvVM együttes rendelet (ld. 1.f.)
- #2004: 33/2004. (IV.26.) ESzCsM rendelet (ld. 1.f.)
- #2004: 4/2004. (IV.7.) KvVM-ESZCSM-FVM együttes rendelet (ld. 1.f.)
- #2002: 3/2002. (II.22.) KöM rendelet (ld. 1.f.)
- #2001: 193/2001. (X.19.) Korm. rendelet (ld. 1.f.)
- #2001: 2115/2001. (V. 18.) Korm. határozat a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyezőanyagokról szóló Stockholmi Egyezmény aláírásáról
- #2001: 14/2001. (V.9.) KöM-EüM-FVM együttes rendelet (ld. 1.f.)
- #2001: 12/2001. (V.4.) KöM-EüM együttes rendelet (ld. 1.f.)
- #2001: 5/2001. (II.23.) KöM rendelet (ld. 1.f.)
- #2001: 6/2001. (I.16) FVM rendelet a növényvédő szerek forgalomba hozatalának és felhasználásának engedélyezéséről, valamint a növényvédő szerek csomagolásáról, tárolásáról és szállításáról.
- #2000: 46/2000. (XII.29.) EüM-FVM-KöM-GM együttes rendelet (ld. 1.f.)
- #2000: 44/2000. (XII.27.) EüM rendelet (ld. 1.f.)
- #2000: 41/2000. (XII.20.) EüM-KöM együttes rendelet (ld. 1.f.)
- #1990: 112/1990. (XII.23.) Korm. rendelet az áruk, szolgáltatások és anyagi értéket képviselő jogok kiviteléről, illetőleg behozataláról.

HIVATKOZÁSOK

- Balogh Á., Csemez A., Kollányi L., 1999: A "Tájkonvenció" átvételének hazai feltételei, az EU harmonizációs tájgazdálkodási stratégia megalapozása. MTA, Zöld Belépő, 68. sz. füzet
- Bándi Gy. (szerk.), 1999: „A Seveso II. direktíva hazai megvalósításának gazdasági, szabályozási és igazgatási feltételrendszere”, Budapest, PPKE-JÁK
- Bándi Gy., Faragó T., Lakosné H.A., 1994: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények. KTM, Budapest
- Bándi Gy., Bruhács J., A. Kiss, R.R. Raimond, 1993: Nemzetközi környezetvédelmi jog. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Jogi Továbbképző Intézet, Budapest
- Bándi Gy., Balogh A., 1991: Jogi, szervezeti és szabályozási kérdések a környezeti hatásvizsgálathoz egy ENSZ EGB egyezmény kapcsán. Tanulmány, KTM, Budapest
- Bartha S. et al., 1993: Nemzeti biodiverzitásmegőrzési stratégia. Magyar Tudomány, 38/8, 983-1010
- Brundtland, G. H. et al., 1987: Our common future. The World Commission on Environment and Development. Oxford University Press; UNGA resolution A/42/427 (4 Aug 1987). (Közös jövőnk, a Környezet és Fejlesztés Világbizottság jelentése. Mezőgazdasági Kiadó, 1988)
- Bulla M., Faragó T., Nathon I. (szerk.), 1992: Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Környezet és Fejlődés Konferenciája: tények és adatok. ENSZ Konferencia Magyar Nemzeti Bizottság, Budapest
- DHV, 1994-1995: Az illékony szerves vegyületek emissziójának korlátozási stratégiája 1. fázis: Emissziós adatbázis, DHV 1994; 2. fázis: Csökkentési terv, DHV 1995 (angol nyelven)
- Dunay P., Kardos G., Kende T., Nagy Boldizsár, 1991: Nemzetközi jogi szerződések és dokumentumok. Tankönyvkiadó
- Faragó T., Kerényi A. (szerk.), 2004: Globális környezeti problémák és a riói megállapodások végrehajtásának helyzete. KvVM és Debreceni Egyetem
- Faragó T., Kerényi A. (szerk.), 2003: Nemzetközi együttműködés az éghajlatváltozás veszélyének, az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésére. KvVM és Debreceni Egyetem
- Faragó T., Kocsis-Kupper Zs., 2001: Országhatárokon áttérjedő baleseti jellegű vízszennyezések: nemzetközi jogi eszközök elvei és rendelkezései. WWF-Magyarország és Tisza-Szamos Kormánybiztos Iroda, Budapest
- Faragó T. (szerk.), 1996: Környezetbiztonság: az ENSZ programjai és a hazai feladatok. Budapest, 83.o.
- Faragó T., Lakosné H.A. (szerk.), 1995: Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények jóváhagyása és végrehajtása Magyarországon. KTM, Budapest (megj. angol nyelven: Approval and implementation of international conventions on environmental protection and nature conservation in Hungary. KTM, Budapest, 1996)
- Faragó T., Gyulai I. (szerk.), 1994: Környezet és társadalom közös jövője. Fenntartható Fejlődés Bizottság, Budapest
- Faragó T., Szerdahelyi Gy., Poós M., Rijsberman, F.R., Gupta, J., 1994: Energy use and carbon-dioxide emissions in Hungary and in the Netherlands: estimates, comparisons, scenarios. Fenntartható Fejlődés Bizottság, Budapest
- Faragó T., Pálvölgyi T. (szerk.), 1992: Az ENSZ keretegyezménye az éghajlatváltozásról. Az ENSZ Környezet és Fejlődés Konferenciájának Magyar Nemzeti Bizottsága, Budapest
- Faragó T., Iványi Zs., Szalai S. (szerk.), 1991: Az éghajlat változékonysága és változása: a légkör összetételének és az éghajlat jellemzőinek változása, a változások megfigyelése, modellezése, előrejelzése és hatásai. KTM - OMSZ, Budapest
- Fülek Cs., 1994: A Bonni Egyezmény. Madártávlat, 1994/5.
- Fülek Cs., 1994: Európai összefogással a denevérekért. TermészetBúvár, 6., 36.o.
- Fülöp S., Péter J., 1995: Az Espoo-i egyezmény ratifikálásának feltételei a magyar jogrendszerben. Tanulmány, Környezetvédelmi jogi tanácsadó szolgálat, Budapest
- Gyulai I. et al., 1992: A biodiverzitás megőrzésének programja. "Zöld Akció", Miskolc, kézirat
- Haraszthy L., 1995: Biológiai sokféleség megőrzésének lehetőségei Magyarországon. WWF-füzetek, 8.sz.
- Kátai-Urbán L., 2003: A súlyos balesetek országhatáron túli hatásaival kapcsolatos tevékenység. Ipari biztonsági kézikönyv (szerk. Bándi Gy.), KJK, 297-305. o.

- Kovács E., 2000: Új nemzetközi megállapodás a levegőtisztaság-védelem területén, a Göteborgi Jegyzőkönyv. Energiagazdálkodás 41. évf. 3. szám
- Kovács E., 1996: Nemzetközi megállapodás a kénibocsátások további csökkentéséről. Energiagazdálkodás XXXVII. évf. 6. szám, 239-244. o.
- Kovács E., 1990: Nemzetközi együttműködés a levegőtisztaság-védelemben, a Magyarországra háruló kötelezettségek. Energiagazdálkodás, XXXI. évf. 12. szám, 553-557. o.
- KvVM, 2002: First National Report of the Republic of Hungary on the Implementation of the United Nations Convention to Combat Desertification. KvVM, Budapest
- Lakosné H.A. (szerk.), 1989: Magyar részvételű nemzetközi egyezmények: természetvédelem. KVM, Bp.
- Lakosné H.A. (szerk.), 1989: Magyar részvételű nemzetközi egyezmények: környezetvédelem. KVM, Bp.
- Láng I., 1995: Felelősség 300000 négyzetkilométerért; egymásra utalt népek. Természetbúvár, 50/5, 11-13.
- Mihályfi Árpádné (szerk.), 1991: Magyar részvételű nemzetközi egyezmények: környezetvédelem, műemlékvédelem. KTM, Budapest
- Mihályfi Árpádné (szerk.), 1991: Felsőszintű deklarációk a környezetvédelem és természetvédelmi köréből. KTM, Budapest
- Nechay G., Faragó T. (szerk.), 1992: Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Egyezménye a Biológiai Sokféleségről. Az ENSZ Konferencia Magyar Nemzeti Bizottsága, Budapest
- Nechay G. (szerk.), 1992: Földünkért (IUCN, UNEP, WWF "Caring for the Earth" 1991. évi kiadványának magyar változata), KTM, Budapest
- Nemes Cs., Eke Gy., Holló Gy. (szerk.), 1995: ENSZ egyezmény az elsivatagosodás és az aszály elleni küzdelemről. Fenntartható Fejlődés Bizottság, Budapest
- OKI, 2001: Cselekvés partnerségben. Víz és Egészség Jegyzőkönyv A határokat átszelő vízfolyások és nemzetközi tavak védelméről és használatáról szóló 1992. évi egyezményhez. Fodor József Országos Közegészségügyi Központ, Országos Környezetegészségügyi Intézet, Budapest
- ÖIFF, 1994: Természetvédelmi egyezmények. Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért, Miskolc
- Rodics K., 1995: Gyilkos üzlet. KTM, Természetvédelmi Hivatal Tanulmánykötetei 5.
- Rodics K., 1995: A Washingtoni Egyezmény. Természet Világa, 126/10; A főemlősök. Természet Világa, 126/10; A delfinek. Természet Világa, 126/12
- Rodics K., Haraszthy L., 1994: Amit a Washingtoni Egyezményről tudni kell - madarak. KTM, Természetvédelmi Hivatal, Budapest
- Rodics K., Korsós Z., Péchy T., 1994: Amit a Washingtoni Egyezményről tudni kell - hullók. KTM, Természetvédelmi Hivatal, Budapest
- Rontó Gy., Horkai I., Németh P., Gajzágó L., 1993: Veszélyben az ózonpajzs ? Tájékoztató Füzetek 93/2, KTM, Budapest
- Tardy J. (szerk.), 1994: Természetvédelem'94. KTM, Budapest
- Tardy J. (szerk.), 2000: Értékkörző Magyarország. TermészetBúvár Alapítvány Kiadó, Budapest (angol nyelven is: Cherishing Hungary's Heritage)
- UN, 1989: Resolution on the "United Nations Conference on Environment and Development", 44/228 (22 December 1989), United Nations General Assembly
- UN, 1972: Declaration of the UN Conference on Human Environment. Stockholm, 16 June 1972
- UNCED, 1992: Agenda 21. United Nations Conference on Environment and Development (megj. magyar nyelven: Feladatok a XXI. századra, az ENSZ Környezet és Fejlődés Világkonferencia dokumentumai. (szerk.: Bulla M., Foltányi Zs., Moser J., Varga É., Varga J., Budapest, 1993)
- UNEP, 2003: UNEP Handbook of environmental law. Nairobi
- UNEP, 2000: Rotterdam Convention on the Prior Informed Consent Procedure for Certain Hazardous Chemicals and Pesticides in International Trade. UNEP/Chemicals/2000/2
- UNEP, 1991: Register of international treaties and other agreements in the field of the environment. UNEP, Nairobi (UNEP/GC.16)
- UNEP, 1989: London Guidelines for the Exchange of Information on Chemicals in International Trade. UNEP, Geneva
- Vida G., 1995: A fenntartható fejlődés és a bioszféra. Természetbúvár, 50/1, 26-27.
- Világörökség MNB, 2002: Világörökség Magyarországon. Világörökség Magyar Nemzeti Bizottság Titkársága, KÖH, Budapest

AZ EGYEZMÉNYEKKEL KAPCSOLATOS JOGSZABÁLYOK JEGYZÉKE

#1961

1961. évi 3. törvényerejű rendelet az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete keretében 1951. évi december 6. napján kötött Nemzetközi Növényvédelmi Egyezmény kihirdetéséről

#1963

1963. évi 6. törvényerejű rendelet a nyílt tengerről szóló Genfben 1958. április 29-én aláírt szerződés kihirdetéséről

#1964

1964. évi 31. törvényerejű rendelet a parti tengerről és a csatlakozó övezetről szóló Genfben 1958. április 29-én aláírt szerződés kihirdetéséről

#1971

1971. évi 6. törvényerejű rendelet az Európai és Földközi-tengeri-melléki Növényvédelmi Szervezet létesítéséről Párizsban 1951. április 18-án kötött egyezmény kihirdetéséről (hatályon kívül - hk)

#1976

1976. évi 20. törvényerejű rendelet a hulladékkal és egyéb anyagokkal való tengerszennyezés megelőzéséről szóló egyezmény kihirdetéséről

#1978

1978. évi 29. törvényerejű rendelet a környezetmódosító eljárások katonai vagy bármely más ellenséges szándékú alkalmazásának eltiltásáról szóló, az Egyesült Nemzetek Szervezete közgyűlésének XXXI. ülészakán, az 1976. évi december hó 10. napján elfogadott egyezmény kihirdetéséről

#1979

1979. évi 28. törvényerejű rendelet a nemzetközi jelentőségű vadvizekről, különösen mint a vízimadarak tartózkodási helyéről szóló, Ramsarban, 1971. február 2-án elfogadott egyezmény kihirdetéséről (hk; ld. 1993. évi XLII. tv)

#1981

56/1981. (XI.18.) MT rendelet a veszélyes hulladékok keletkezésének ellenőrzéséről és azok ártalmatlanításával kapcsolatos tevékenységekről (hk)

#1982

1982. évi 4. számú törvényerejű rendelet a természetvédelemről (hk)

1/1982. (III.15.) számú OKTH rendelkezés a védett és fokozottan védett növény- és állatfajokról, egyedeik értékéről, a fokozottan védett barlangok körének megállapításáról, valamint egyes védett állatfajokkal kapcsolatos korlátozások és tilalmak alóli felmentésekről (hk)

#1984

1984/7 sz. nemzetközi szerződés a külügyminisztertől: Antarktisz Szerződés (Washington, 1959. december 1.). Magyar Közlöny, 22. szám, 1984. június 8. (közzététel a külügyminisztertől)

1984/8 sz. nemzetközi szerződés az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal elnökétől: a nagy távolságra jutó, országhatárokon átterjedő levegőszennyezésre vonatkozó, Genfben, 1979. évi november hó 13. napján aláírt nemzetközi egyezmény. Magyar Közlöny, 22. szám, 1984. június 8. (közzététel az OKTH elnökétől)

#1985

1985. évi 21. törvényerejű rendelet a világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló, az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete Általános Konferenciájának ülészakán Párizsban, 1972. november 16-án elfogadott egyezmény kihirdetéséről

3092/1985. MT határozat a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló washingtoni egyezményhez történő csatlakozásról

#1986

1986. évi 6. törvényerejű rendelet a Bonnban, az 1979. évi június 23. napján kelt, a vándorló vadon élő állatfajok védelméről szóló egyezmény kihirdetéséről

1986. évi 15. törvényerejű rendelet a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény kihirdetéséről (hk; ld. 2003. évi XXXII tv.)

21/1986. (VI.2.) MT rendelet a levegő tisztaságának védelméről (hk)

4/1986. (VI.2.) OKTH rendelkezés a levegő tisztaságának védelméről szóló 21/1986. (VI.2.) MT rendelet végrehajtásáról (hk; ld. 14/2001 KöM-EüM-FVM együttes rendelet)

#1987

28/1987. (VIII.9.) MT rendelet a Bécsben, 1986. szeptember 26-án aláírt, a nukleáris balesetokről adandó gyors értesítésről szóló egyezmény kihirdetéséről

29/1987. (VIII.9.) MT rendelet a Bécsben, 1986. szeptember 26-án aláírt, a nukleáris baleset vagy sugaras veszélyhelyzet esetén való segítségnyújtásról szóló egyezmény kihirdetéséről

55/1987. (X.30.) MT rendelet az emberi környezetre veszélyt jelentő egyes anyagok külföldről történő behozataláról (hk; ld. 120/2004 Korm. rendelet)

#1989

49/1989. (VI.5.) MT rendelet a levegő tisztaságának védelméről szóló 21/1986. (VI.2.) MT rendelet módosításáról (hk 105/2004 Korm. rendelettel)

#1990

31/1990. (II.16.) MT rendelet a sztratoszférikus ózonréteg védelméről szóló, Bécsben 1985. március 22. napján aláírt egyezmény kihirdetéséről

35/1990. (II.28.) MT rendelet az ózonréteget lebontó anyagokról szóló, Montreálban, 1987. szeptember 16-án aláírt Jegyzőkönyv kihirdetéséről

1990/7 sz. nemzetközi szerződés a környezetvédelmi minisztertől: Egyezmény az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelméről. Magyar Közlöny, 64. szám (közvetítés a környezetvédelmi minisztertől)

5/1990. (XII.6.) NM rendelet a légszennyező anyagokról, a levegőminőségi határértékekről és a légszennyezettség méréséről (hk; ld. 14/2001 KöM-EüM-FVM rendelet)

4/1990. (XII.7.) KTM rendelet a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény kihirdetéséről szóló 1986. évi 15. tvr. végrehajtásáról (hk; 271/2002 Korm. rendelet)

#1991

28/1991. (IV. 30.) OGY határozat a Dunával kapcsolatos egyes nemzetközi környezetvédelmi feladatokról

141/1991. (XI. 2.) Korm. rendelet az ózonréteget lebontó anyagokról szóló, Montreálban 1987. szeptember 16. napján aláírt Jegyzőkönyv kiegészítésének kihirdetéséről

#1992

4/1992. (II. 19.) KTM rendelet a védett és fokozottan védett növény- és állatfajokról, egyedeik értékéről, a fokozottan védett barlangok körének megállapításáról, valamint egyes védett állatfajokkal kapcsolatos korlátozások és tilalmak alóli felmentésekről szóló 1/1982 (III.15.) OKTH rendelkezés kiegészítéséről (hk; ld. 24/2001 KöM rendelet)

13/1992. (V. 12.) KTM rendelet a sztratoszférikus ózonréteg védelméről szóló nemzetközi egyezmény végrehajtásáról (hk; 22/1993 KTM rendelet)

#1993

1993. évi XLII. törvény a nemzetközi jelentőségű vadvizekről, különösen mint a vízimadarak tartózkodási helyéről szóló, Ramsarban, 1971. február 2-án elfogadott Egyezmény és annak 1982. december 3-án és 1987. május 28. - június 3. között elfogadott módosításai egységes szerkezetben történő kihirdetéséről

8/1993. (I. 30.) FM rendelet a vadgazdálkodásról és a vadászatról (hk; ld. 1996. évi LV. tv)

- 12/1993. (III. 31.) KTM rendelet A védett és fokozottan védett növény- és állatfajokról, egyedeik értékéről, a fokozottan védett barlangok körének megállapításáról, valamint egyes védett állatfajokkal kapcsolatos korlátozások és tilalmak alóli felmentésekről szóló 1/1982. (III.15.) OKTH rendelkezés módosításáról (hk; ld. 24/2001 KöM rendelet)
- 1024/1993. (IV. 2.) Korm. határozat az 1992. évi ENSZ Környezet és Fejlődés Világkonferencián született megállapodásokból adódó feladatokról (hk)
- 17/1993. (IV. 7.) KTM rendelet a Peszéradacsi Tájvédelmi Körzet létesítéséről és a természetvédelmi kezelő megnevezéséről
- 86/1993. (VI. 4.) Korm. rendelet egyes tevékenységek környezeti hatásvizsgálatának átmeneti szabályozásáról (hk; ld. 152/1995 Korm. rendelet)
- 22/1993. (VII. 20.) KTM rendelet a sztratoszférikus ózonréteg védelméről szóló nemzetközi egyezmény végrehajtásáról (hk.; ld. 94/2003 Korm. rendelet)
- 1079/1993. (XII. 23.) Korm. határozat: Levegőtisztaság-védelmi Ágazatközi Intézkedési Program a súlyosan veszélyeztetett térségek levegőminőségének javításáról az 1994-1998. években (hk)
- 102/1993. (XII. 29.) OGY határozat a Magyar Köztársaság részéről a Rio de Janeiróban, 1992. június 13-án aláírt ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény megerősítéséről
- 103/1993. (XII. 29.) OGY hat. a Magyar Köztársaság részéről a Rio de Janeiróban, 1992. június 13-án aláírt ENSZ Biológiai Sokféleség Egyezmény megerősítéséről

#1994

- 67/1994. (V. 4.) Korm. rendelet az egyes tevékenységek környezeti hatásvizsgálatának átmeneti szabályozásáról szóló 86/1993. (VI.4.) Korm. rendelet módosításáról (hk; 105/2004 Korm. rendelet)
- 19/1994. (VI. 8.) KTM rendelet a sztratoszférikus ózonréteg védelméről szóló nemzetközi egyezmény végrehajtásáról intézkedő 22/1993. (VII.20.) KTM rendelet módosításáról (hk; 94/2003 Korm. rendelet)
- 3209/1994. (VI. 16) Korm. határozat a határokat átlépő vízfolyások és nemzetközi tavak védelméről és használatáról szóló Helsinkiben 1992. március 17-én elfogadott egyezményhez való csatlakozás megerősítéséről
- 28/1994. (VIII. 12.) KTM rendelet a sztratoszférikus ózonréteg védelméről szóló nemzetközi egyezmény végrehajtásáról intézkedő, a 19/1994. (VI.8.) KTM rendelettel módosított 22/1993. (VII. 20.) KTM rendelet módosításáról (hk; ld. 94/2003 Korm. rendelet)
- 1994: Nemzetközi szerződés a környezetvédelmi minisztertől: Megállapodás az európai denevérfajok populációinak megőrzéséről. Magyar Közlöny, 1994, 79. szám (közvetétel a környezetvédelmi minisztertől)

#1995

1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól
1995. évi LXXXI. törvény a Biológiai Sokféleség Egyezmény kihirdetéséről
1995. évi LXXXII. törvény az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény kihirdetéséről
- 67/1995. (VI. 13.) Korm. rendelet az ózonréteget lebontó anyagokról szóló, Montrealban, 1987. szeptember 16. napján aláírt Jegyzőkönyv módosításainak kihirdetéséről
- 9/1995. (VIII. 31) KTM rendelet a motorbenzinek tárolásakor, töltésekor, szállításakor és áttöltésekor keletkező szénhidrogén emisszió korlátozásáról
- 218/1995. (X. 13.) KE határozata nemzetközi egyezmény megerősítéséről (a nagy távolságra jutó, országhatárokon átterjedő légszennyezésről szóló EGB Egyezményhez kapcsolódó "Az illékony szerves vegyületek kibocsátásának korlátozásával" foglalkozó Jegyzőkönyv)
- 2318/1995. (X. 24.) Korm. határozat a Duna védelmére és fenntartható használatára irányuló együttműködésről szóló Egyezmény jóváhagyásáról (hk 2166/2001 Korm. határozattal)
- 152/1995. (XII. 12.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálat elvégzéséhez kötött tevékenységek köréről és az ezzel kapcsolatos hatósági eljárás részletes szabályairól (hk; 20/2001 Korm. rendelet)

#1996

1996. évi LIII. tv. a természet védelméről
1996. évi LIV. törvény az erdőről és az erdő védelméről
1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról

#1998

- 28/1998. (III. 18.) OGY határozat az Európai Energia Charta Egyezmény, Döntések az Energia Charta Egyezmény tekintetében, az Energiahatékonyságról és a kapcsolódó környezeti vonatkozásokról szóló Energia Charta Jegyzőkönyv, valamint az Európai Energia Charta Konferencia Záróokmánya megerősítéséről
- 22/1998. (VI. 26.) KTM rendelet az 50 MW_{th} és az ennél nagyobb hőteljesítményű tüzelőberendezések légszennyező anyagainak kibocsátási határértékeiről (hk; ld.10/2003 KvVM rendelet)
- 2283/1998. (XII. 19.) Korm. határozat a nagy távolságra jutó, országhatárokon átterjedő légszennyezés mérséklésére irányuló 1979. évi Egyezmény Jegyzőkönyvéhez történő csatlakozásról a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyezőanyagok légköri kibocsátásának csökkentése tárgyában (hk; ld. 2241/2003 Korm. határozat)

#1999

1999. évi XXXV. törvény a az Európai Energia Charta Konferencia Záróokmánya, az Európai Energia Charta Egyezmény, Döntések az Energia Charta Egyezmény tekintetében, valamint az Energiahatékonyságról és a kapcsolódó környezeti vonatkozásokról szóló Energia Charta Jegyzőkönyv kihirdetéséről
1999. évi LXXIV. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéssel
- 6/1999. (III. 31.) NKÖM rendelet a Világörökség Magyar Nemzeti Bizottságáról
- 47/1999. (VI. 3.) OGY határozat "Az elsivatagosodás elleni küzdelemről a súlyos aszályal és/vagy elsivatagosodással sújtott országokban, különös tekintettel Afrikára" ENSZ Egyezményhez való csatlakozásról
- 148/1999. (X. 13.) Korm. rendelet az országhatáron átterjedő környezeti hatások vizsgálatáról szóló, Espooban (Finnország), 1991. február 26. napján aláírt egyezmény kihirdetéséről
- 166/1999. (XI. 19.) Korm. rendelet a tájvédelmi szakhatósági hatáskörbe tartozó engedélyezési eljárásokról
- 172/1999. (XII. 6.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálat elvégzéséhez kötött tevékenységek köréről és az ezzel kapcsolatos hatósági eljárás részletes szabályairól szóló 152/1995. (XII. 12.) Korm. rendelet módosításáról (hk 105/2004 Korm. rendelettel)
- 2321/1999. (XII. 7.) Korm. határozat a nagy távolságra jutó, országhatárokon átterjedő levegőszennyezésről szóló 1979. évi Genfi Egyezményhez kapcsolódó, „A savasodás, az eutrofizáció és a talajközeli ózon csökkentéséről” szóló Jegyzőkönyv aláírásáról

#2000

- 5/2000. (II. 16.) GM rendelet a gépjármű-hajtóanyagok minőségi követelményeiről
- 74/2000. (V. 31.) Korm. rendelet a Duna védelmére és fenntartható használatára irányuló együttműködésről szóló Egyezmény kihirdetéséről
- 2118/2000. (V. 31.) Korm. határozat a Duna Védelmi Nemzetközi Bizottságban (ICPDR) való magyar képviseletről, és az Egyezményben való részvétel alapvető feltételeinek biztosításáról
- 130/2000. (VII. 11) Korm. rendelet a határokat átlépő vízfolyások és nemzetközi tavak védelméről és használatáról szóló Helsinkiben 1992. március 17-én elfogadott egyezmény kihirdetéséről
- 41/2000. (XII. 20.) EüM-KöM együttes rendelet az egyes veszélyes anyagokkal, ill. veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes tevékenységek korlátozásáról.
- 44/2000. (XII. 27.) EüM rendelet a veszélyes anyagokkal és a veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes eljárások, illetve tevékenységek részletes szabályairól
- 46/2000. (XII. 29.) EüM-FVM-KöM-GM együttes rendelet az egyes veszélyes anyagok és veszélyes készítmények behozatalával, kivitelével összefüggő bejelentési és előzetes tájékoztatáson alapuló jóváhagyási (PIC) eljárásról

#2001

2001. évi LXXXI. törvény A környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságának a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló, Aarhusban, 1998. június 25-én elfogadott Egyezmény kihirdetéséről
- 20/2001. (II. 14.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálatról
- 21/2001. (II. 14.) Korm. rendelet a levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról

- 5/2001. (II. 23.) KöM rendelet a PCB-k és PCT-k, és az azokat tartalmazó berendezések kezelésének részletes szabályairól.
- 10/2001. (IV. 19.) KöM rendelet az egyes tevékenységek és berendezések illékony szerves vegyület kibocsátásának korlátozásáról
- 2078/2001. (IV. 13.) Korm. határozat a Határokat Átlépő Vízfolyások és Nemzetközi Tavak Védelméről és Használatáról szóló Helsinkii Egyezményhez kapcsolódó Víz és Egészség Jegyzőkönyv aláírásának utólagos jóváhagyásáról (hk; ld. 1067/2004 Korm. határozat)
- 12/2001. (V. 4.) KöM-EüM együttes rendelet a vegyi anyagok kockázatának becsléséről és a kockázat csökkentéséről
- 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet a védett és szigorúan védett növény- és állatfajokról
- 14/2001. (V. 9.) KöM-EüM-FVM együttes rendelet a légszennyezettségi határértékekről, a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről
- 2115/2001. (V. 18.) Korm. határozat a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyezőanyagokról szóló Stockholmi Egyezmény aláírásáról
- 35/2001. (VI. 1.) OGY határozat a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló, Aarhus-ban, 1998. június 25-én elfogadott Egyezmény megerősítéséről
- 120/2001. (VI. 30.) Korm. rendelet a levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról szóló 21/2001. (II.14.) Korm. rendelet módosításáról
- 128/2001. (VII. 13.) Kormányrendelet az Egyesült Nemzetek Szervezetének Európai Bizottsága kérésében létrejött, az Ipari Balesetek Országhatáron Túli Hatásairól szóló, Helsinkiben, 1992. március 17-én kelt Egyezmény kihirdetéséről
- 193/2001. (X. 19.) Korm. rendelet az egységes környezethasználati engedélyezési eljárás részletes szabályairól

#2002

- 3/2002. (II. 22.) KöM rendelet a hulladékok égetésének műszaki követelményeiről, működési feltételeiről és a hulladékégetés technológiai kibocsátási határértékeiről.
- 2101/2002. (IV. 12.) Korm. határozat a Kiotói Jegyzőkönyvhöz történő csatlakozásról
- 94/2002. (V. 5.) Korm. rendelet a csomagolásról és a csomagolási hulladék kezelésének részletes szabályairól
- 49/2002. (VII. 19.) OGY határozat az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményben Részes Felek Konferenciájának 1997. évi harmadik ülészakán elfogadott Kiotói Jegyzőkönyvhöz történő csatlakozásról
- 55/2002. (IX. 13.) OGY határozat az afrikai-eurázsiai vándorló vízimadarak védelméről szóló, Hágában, 1995. június 16-án aláírt nemzetközi Megállapodáshoz való csatlakozásról
- 271/2002. (XII. 20.) Korm. rendelet a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény végrehajtásáról
- 274/2002. (XII. 21.) Korm. rendelet a levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról szóló 21/2001.(II.14.) Korm. rendelet és a felszíni vizek minősége védelmének egyes szabályairól szóló 203/2001. (X.26.) Korm. rendelet módosításáról

#2003

2003. évi XXXIII. törvény az afrikai-eurázsiai vándorló vízimadarak védelméről szóló, Hágában, 1995. június 16-án aláírt nemzetközi megállapodás kihirdetéséről
2003. évi XXXII. törvény a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény kihirdetéséről
2003. évi CVII. törvény "A sivatagosodás elleni küzdelemről a súlyos aszályal és/vagy sivatagosodással sújtott országokban, különös tekintettel Afrikára" ENSZ Egyezmény kihirdetéséről
- 7/2003. (V. 16.) KvVM-GKM együttes rendelet az egyes levegőszennyező anyagok összkibocsátási határértékeiről
- 28/2003. (V. 20.) ESzCsM-FVM-KvVM-GKM együttes rendelet a 46/2000 (XII. 29) együttes rendelet módosításáról

- 2105/2003. (V. 30.) Korm. határozat az ENSZ EGB keretében készült, az ipari balesetek határon túli hatásaiból eredően a határvizeken okozott károk miatti polgári jogi felelősségről szóló Jegyzőkönyv aláírásáról
- 2114/2003. (V. 30.) Korm. határozat a Kárpátok védelméről és fenntartható fejlesztéséről szóló keretegyezmény aláírásáról
- 2143/2003. (VII. 1.) Korm. határozat a nagy távolságra jutó, országhatárokon áterjedő levegőszennyezésről szóló 1979. évi Genfi Egyezményhez kapcsolódó, a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagok (POP) légköri kibocsátásának csökkentéséről szóló, Aarhusban, 1998. június 24-én elfogadott Jegyzőkönyvvel kapcsolatos egyes feladatokról
- 94/2003. (VII. 2.) Kormányrendelet az ózonréteget károsító anyagokról
- 10/2003. (VII. 11.) KvVM rendelet az 50 MW_{th} és annál nagyobb névleges bemenő hőteljesítményű tüzelőberendezések működési feltételeiről és légszennyező anyagainak kibocsátási határértékeiről
- 94/2003. (IX. 23.) OGY határozat a biológiai biztonságról szóló Cartagena Jegyzőkönyv megerősítéséről
- 132/2003. (XII. 11.) OGY határozat a 2003-2008 közötti időszakra szóló Nemzeti Környezetvédelmi Programról

#2004

- 2027/2004. (II. 5.) Kormányhatározat a Nemzetközi Bálnavadászati Egyezményhez való csatlakozásról
- 4/2004. (IV.7.) KvVM-ESZCSM-FVM együttes rendelet a légszennyezettségi határértékekről, a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről szóló 14/2001. (V. 9.) KöM-EüM-FVM együttes rendelet módosításáról
- 31/2004. (IV. 19.) OGY határozat az ipari balesetek határokon áterjedő hatásaiból eredően a határvizeken okozott károkért viselt polgári jogi felelősségről és kártérítésről szóló, Kijevben, 2003. május 21-én aláírt Jegyzőkönyv megerősítéséről
- 43/2004. (IV. 26.) ESzCsM-KvVM együttes rendelet az egyes veszélyes anyagokkal, illetve veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes tevékenységek korlátozásáról 41/2000. (XII. 20.) EüM-KöM együttes rendelet módosításáról
- 33/2004. (IV. 26.) ESzCsM rendelet a veszélyes anyagokkal és a veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes eljárások, illetve tevékenységek részletes szabályairól szóló 44/2000. (XII.27.) EüM rendelet módosításáról
- 120/2004. (IV. 29.) Korm. rendelet az Európai Közösségen belüli, az oda irányuló és az onnan kifelé történő hulladékszállítás felügyeletéről és ellenőrzéséről
- 89/2004. (V.15.) FVM rendelet a növényvédő szerek forgalomba hozatalának és felhasználásának engedélyezéséről, valamint a növényvédő szerek csomagolásáról, jelöléséről, tárolásáról és szállításáról
- 2118/2004. (V. 21.) Kormányhatározat a Kárpátok védelméről és fenntartható fejlesztéséről szóló Keretegyezmény jóváhagyásáról
- 266/2004. (IX. 23.) Korm. rendelet a nemzetközi kereskedelemben forgalmazott egyes veszélyes vegyi anyagok és peszticidek előzetes tájékoztatáson alapuló jóváhagyási eljárásáról szóló Rotterdami Egyezmény kihirdetéséről
- 16/2004. (X. 8.) KvVM rendelet az egyes veszélyes anyagok elektromos és elektronikai berendezésekben való alkalmazásának korlátozásáról
- 17/2004. (X. 18.) KvVM rendelet az 50 MW és az annál nagyobb névleges bemenő hőteljesítményű tüzelőberendezések működési feltételeiről és légszennyező anyagainak kibocsátási határértékeiről szóló 10/2003. (VII.11.) KvVM rendelet módosítása
- 283/2004. (X. 20.) Korm. rendelet a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény végrehajtásáról szóló 271/2002. (XII. 20.) Korm. rendelet módosításáról
- 305/2004. (XI. 13.) Korm. rendelet az ózonréteget lebontó anyagokról szóló, Montrealban, 1987. szeptember 16-án aláírt Jegyzőkönyv kihirdetéséről

AZ EGYEZMÉNYEK JEGYZÉKE

(Az alábbiakban tételesen felsoroljuk mindazon legalább részben környezetvédelmi vonatkozású egyezményeket, az azokat kiegészítő jegyzőkönyveket, megállapodásokat, amelyeknek bizonyos mértékben vannak magyarországi vonatkozásai; a magyar csatlakozás a megerősítő vagy jóváhagyó vagy csatlakozási okirat letétbe helyezését jelenti. Lezárva: 2004. október)

A környezet összetevőinek, sajátosságainak védelmével foglalkozó egyezmények

Levegőkörnyezet

<i>Egyezmény a nagy távolságra jutó, országhatárokon áttérjedő levegőszennyezésről</i> ..... <1>	
(Convention on Long-range Transboundary Air Pollution)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Genf.....	1979, 1983
magyar aláírás, csatlakozás	1979, 1980
* <i>Jegyzőkönyv a levegőszennyező anyagok nagy távolságra való eljutásának megfigyelésére és értékelésére kidolgozott európai együttműködési program hosszútávú finanszírozásáról</i> ..... <1a>	
(Protocol to the 1979 Convention on Long-range Transboundary Air Pollution on Long-term Financing of the Co-operative Programme for Monitoring and Evaluation of the Long-range Transmission of Air Pollutants in Europe (EMEP))	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Genf.....	1984, 1988
magyar aláírás, csatlakozás	1985, 1985
* <i>Jegyzőkönyv a kénkibocsátások vagy azok országhatárokon való átáramlásának legalább 30 %-kal történő csökkentéséről</i> ..... <1b>	
(Protocol on the Reduction of Sulphur Emissions or Their Transboundary Fluxes by at least 30 per cent)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Helsinki	1985, 1987
magyar aláírás, csatlakozás	1985, 1986
* <i>Jegyzőkönyv a nitrogén-oxidok kibocsátásának vagy azok országhatárokon való átáramlásának szabályozásáról</i> ..... <1c>	
(Protocol Concerning the Control of Emissions of Nitrogen Oxides or Their Transboundary Fluxes)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Szófia.....	1988, 1991
magyar aláírás, csatlakozás	1989, 1991
* <i>Jegyzőkönyv az illékony szerves vegyületek kibocsátásának és azok országhatárokon való átáramlásának korlátozásáról</i> ..... <1d>	
(Protocol Concerning the Control of Emission of Volatile Organic Compounds or Their Transboundary Fluxes)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Genf.....	1991, 1997
magyar aláírás, csatlakozás	1991, 1995
* <i>Jegyzőkönyv a kénkibocsátások további csökkentéséről</i> ..... <1e>	
(Protocol on Further Reduction of Sulphur Emissions)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Oslo	1994, 1998
magyar aláírás, csatlakozás	1994, 2002
* <i>Jegyzőkönyv a maradandó szerves szennyező anyagok kibocsátásának szabályozásáról</i> ..... <1f>	
(Protocol on the Control of Emissions of the Persistent Organic Pollutants)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Aarhus	1998, 2003
magyar aláírás, csatlakozás	1998, 2004
* <i>Jegyzőkönyv a nehézfémek kibocsátásának szabályozásáról</i> ..... <1g>	
(Protocol on the Reduction of Emissions of Heavy Metals)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	1998, 2003
magyar aláírás, csatlakozás	1998, ____
* <i>Jegyzőkönyv a savasodás, az eutrofizáció és a talaj közeli ózon csökkentéséről</i> ..... <1h>	
(Protocol on the Abate Acidifacion, Eutrophication and Ground-level Ozone)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Göteborg.....	1999, ____
magyar aláírás, csatlakozás	1999, ____
<i>Egyezmény az ózonréteg védelméről</i> ..... <2>	
(Convention for the Protection of the Ozone Layer)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Bécs	1985, 1988
magyar aláírás, csatlakozás	1988
* <i>Jegyzőkönyv az ózonréteget lebontó anyagokról</i> ..... <2a>	

(Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Montreal	1987, 1989
magyar aláírás, csatlakozás		1989
* <i>A Montreali Jegyzőkönyv Londoni Módosítása</i>		<2b>
(London Amendment to the Montreal Protocol)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	London.....	1990, 1992
magyar aláírás, csatlakozás		1993, 1994
* <i>A Montreali Jegyzőkönyv Koppenhágai Módosítása</i>		<2b>
(Copenhagen Amendment to the Montreal Protocol)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Koppenhága.....	1992, 1994
magyar aláírás, csatlakozás (ratifikálás).....		1994, 1994
* <i>A Montreali Jegyzőkönyv Montreali Módosítása</i>		<2b>
(Montreal Amendment to the Montreal Protocol)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Montreal	1997, 1999
magyar aláírás, csatlakozás		1999, 1999
* <i>A Montreali Jegyzőkönyv Pekingi Módosítása</i>		<2b>
(Pekinese Amendment to the Montreal Protocol)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Peking	1999, 2002
magyar aláírás, csatlakozás		2002, 2002
<i>ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény</i>		
(UN Framework Convention on Climate Change)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	New York	1992, 1994
magyar aláírás, csatlakozás		1992, 1994
* <i>Kiotói Jegyzőkönyv</i>		<3a>
(Kyoto Protocol)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Kiotó.....	1997, _____
magyar aláírás, csatlakozás		2002
<i>Vízi környezet</i>		
Egyezmény a tengerek olajszennyezésének megelőzésére		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	London.....	1954, 1958
magyar aláírás, csatlakozás		
Egyezmény a nyílt tengerekről		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Genf.....	1958, 1962
magyar aláírás, csatlakozás		1961
Egyezmény a nyílt tengereken folytatott halászatról és a tengeri élővilág megőrzéséről		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Genf.....	1958, 1966
magyar aláírás, csatlakozás		
Egyezmény a nyílttengeri olajszennyezés esetén történő beavatkozásról		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Brüsszel	1969, 1975
magyar aláírás, csatlakozás		
* <i>Jegyzőkönyv az olajtól különböző anyaggal való nyílttengeri szennyezés esetén történő beavatkozásról</i>		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	London.....	1973, 1983
magyar aláírás, csatlakozás		
Egyezmény a hulladékkal és egyéb anyagokkal való tengerszennyezés megelőzéséről		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	London.....	1972, 1975
magyar aláírás, csatlakozás		1976
Nemzetközi egyezmény a hajókról származó szennyezés megelőzéséről		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	London.....	1973, 1983
magyar aláírás, csatlakozás		1983
* <i>Jegyzőkönyv</i>		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	London.....	1978, 1983
magyar aláírás, csatlakozás		1985
ENSZ egyezmény a tengerjogról		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Montego Bay	1982, 1994
magyar aláírás, csatlakozás		1985
Egyezmény a Fekete-tenger szennyezés elleni védelméről		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Bukarest.....	1982
magyar aláírás, csatlakozás		
<i>Egyezmény az országhatárokat átlépő vízfolyások és nemzetközi tavak védelméről és használatáról</i>		
(Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Helsinki	1992, 1996
magyar aláírás, csatlakozás		1992, 1994
* <i>Jegyzőkönyv a vízről és az egészségről</i>		<4a>

(Protocol on Water and Health)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	1999, _____
magyar aláírás, csatlakozás	1999, 2001
* <i>Jegyzőkönyv a polgári jogi felelősségről és kártérítésről</i>	<4b>
(Protocol on civil liability and compensation for damage caused by the transboundary effects of industrial accidents)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	2003, _____
magyar aláírás, csatlakozás	2003, _____
<i>Egyezmény az együttműködésről a Duna védelmére és fenntartható használatára</i>	<5>
(Convention on Cooperation for the Protection and Sustainable Use of the Danube River)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Szófia.....	1994, 1998
magyar aláírás, csatlakozás	1994, 1995
<i>Egyezmény a nemzetközi vízfolyások nem hajózási célú használatainak jogáról</i>	<6>
(Convention on the Law of the Non-navigational uses of Transboundary Watercourses)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... New York	1997, _____
magyar aláírás, csatlakozás	1999, 2000

Felszín, táj, térség

Antarktiszi Szerződés	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Washington.....	1959, 1961
magyar aláírás, csatlakozás	1984
* <i>Jegyzőkönyv a környezetvédelemről</i>	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Madrid	1991, _____
magyar aláírás, csatlakozás	1991
<i>Egyezmény az antarktiszi fókák védelméről</i>	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... London.....	1972, 1978
magyar aláírás, csatlakozás	
<i>Egyezmény az antarktiszi tengeri élővilág védelméről</i>	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Canberra	1980, 1982
magyar aláírás, csatlakozás	
<i>Egyezmény az antarktiszi ásványkincsekkel kapcsolatos tevékenységekről</i>	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Wellington	1988, _____
magyar aláírás, csatlakozás	
<i>ENSZ egyezmény a sivatagosodás elleni küzdelemről a súlyos aszályal és/vagy elsivatagosodással sújtott országokban, különös tekintettel Afrikára</i>	<7>
(United Nations Convention to Combat Desertification in Those Countries Experiencing Serious Drought and/or Desertification, Particularly in Africa)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Párizs	1994, 1996
magyar aláírás, csatlakozás	1999
<i>Európai Táj Egyezmény</i>	<8>
(European Landscape Convention)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Firenze	2000, 2004
magyar aláírás, csatlakozás	
<i>Keretegyezmény a Kárpátok védelméről és fenntartható fejlesztéséről</i>	<9>
(Framework Convention on the Protection and Sustainable Development of the Carpathians)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	2003
magyar aláírás, csatlakozás	2003, _____

Kontinentális talajzat

<i>Egyezmény a kontinentális talajzatról</i>	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Genf.....	1958, 1964
magyar aláírás, csatlakozás	

Világűr

<i>Szerződés az államok tevékenységét szabályozó elvekről a világűr kutatása és fel használása terén, beleértve a Holdat és más égitesteket (Világűr Szerződés)</i>	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... London.....	1967, 1967
magyar aláírás, csatlakozás	1967
<i>Megállapodás az államok által a Holdon és más égitesteken folytatott tevékenység szabályozásáról (Hold Szerződés)</i>	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... New York	1979, 1984
magyar aláírás, csatlakozás	

A természeti környezet védelmével foglalkozó egyezmények

Egyezmény az Európai és Földközi-tengeri-melléki Növényvédelmi Szervezet létesítéséről		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Párizs	1951, 1953
magyar aláírás, csatlakozás		1960
Nemzetközi növényvédelmi egyezmény		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Róma	1951, 1952
magyar aláírás, csatlakozás		1960
Egyezmény a dunai halászatról		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Bukarest.....	1958, 1958
magyar aláírás, csatlakozás		1961
<i>Egyezmény a nemzetközi jelentőségű vizes területekről különösen, mint vízimadarak élőhelyéről</i>		
<10>		
(Convention on Wetlands of International Importance Especially as Waterfowl Habitat)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Ramsar	1971, 1975
magyar aláírás, csatlakozás		1979
* Párizsi Jegyzőkönyv		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Párizs	1982, 1986
magyar aláírás, csatlakozás		1986
* Reginai Módosítás		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Regina.....	1987, 1994
magyar aláírás, csatlakozás		1990
<i>Egyezmény a világ kulturális és természeti örökségének védelméről</i>		
<11>		
(Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Párizs	1972, 1975
magyar aláírás, csatlakozás		1985
<i>Egyezmény a vándorló vadon élő állatfajok védelméről</i>		
<12>		
(Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Bonn	1979, 1983
magyar aláírás, csatlakozás		1983
* <i>Megállapodás az európai denevérfajok populációinak megőrzéséről</i>		
<12a>		
(Agreement on the Conservation of populations of European Bats)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	London.....	1991, 1994
magyar aláírás, csatlakozás		1994
* <i>Megállapodás az afrikai-eurázsiai vándorló vízimadarakról</i>		
<12a>		
(Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Hága.....	1995, 1999
magyar aláírás, csatlakozás		2002
* <i>Egyetértési memorandum a vékonycsőrű póling védelméről</i>		
<12a>		
(Memorandum of Understanding Concerning Conservation Measures for the Slenderbilled Curlew)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....		1994
magyar aláírás, csatlakozás		
* <i>Egyetértési memorandum a közép-európai túzokpopulációk védelméről</i>		
<12a>		
(Memorandum of Understanding on the Conservation and Management of the Middle-European population of the Great Bustard)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....		2000
magyar aláírás, csatlakozás		
* <i>Egyetértési memorandum a csikosfejű nádiposztáa védelméről</i>		
<12a>		
(Memorandum of Understanding Concerning Conservation Measures for the Aquatic Warbler)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....		2003
magyar aláírás, csatlakozás		
<i>Egyezmény az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyek védelméről</i> ...		
<13>		
(Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitat)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Bern	1979, 1982
magyar aláírás, csatlakozás		1989
<i>Egyezmény a biológiai sokféleségről</i>		
<14>		
(Convention on biological diversity)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Rio de Janeiro	1992, 1993
magyar aláírás, csatlakozás		1992, 1994
* <i>Jegyzőkönyv a biológiai biztonságról</i>		
<14a>		
(Protocol on biological safety)		

nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Cartagena/Montreal	2000, 2003
magyar aláírás, csatlakozás		2000, 2003
Egyezmény az élelmezési és mezőgazdasági célú növényi génforrásokról		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Róma	2001, _____
magyar aláírás, csatlakozás		2003
<hr/>		
<i>Nemzetközi egyezmény a bálnavadászat szabályozásáról</i> ..... <15>		
(International convention for the regulation of whaling)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Washington	1946, 1948
magyar aláírás, csatlakozás		2004
<hr/>		
<i>Egyezmények a környezet állapotát befolyásoló tevékenységekről</i>		
<hr/>		
Veszélyes áruk nemzetközi közúti szállításáról szóló európai megállapodás		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Genf	1957, 1968
magyar aláírás, csatlakozás		1979
Légköri, kozmikus és víz alatti nukleáris kísérleteket tiltó szerződés		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Moszkva	1963, 1963
magyar aláírás, csatlakozás		1963
Egyezmény a nukleáris és más tömegpusztító fegyvereknek a tenger- és óceánfenéken, és az óceáni altalajban való elhelyezésének tilalmáról		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	London.....	1971, 1972
magyar aláírás, csatlakozás		1971
Egyezmény a bakteorológiai (biológiai) és mérgező fegyverek fejlesztésének, előállításának és készletezésének tilalmáról, illetve azok megsemmisítéséről		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	London.....	1972, 1975
magyar aláírás, csatlakozás		1972
<hr/>		
<i>Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről</i> .. <16>		
(Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Washington.....	1973, 1975
magyar aláírás, csatlakozás		1985
Megállapodás egy Nemzetközi Energia Programról (a Nemzetközi Energia Ügynökség keretében)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Párizs	1974, 1976
magyar aláírás, csatlakozás		
Egyezmény a környezetmódosító eljárások katonai vagy bármely más ellenséges szándékú alkalmazásának eltiltásáról		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Genf.....	1977, 1978
magyar aláírás, csatlakozás		1978
Nemzetközi vasúti áruszállítási egyezmény - Veszélyes áruk nemzetközi vasúti fuvarozásáról szóló szabályzat		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Bern	1980, 1986
magyar aláírás, csatlakozás		1982
Nemzetközi megállapodás a trópusi faanyagokról		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Genf.....	1983, 1985
magyar aláírás, csatlakozás		
Nemzetközi megállapodás a trópusi faanyagokról, 1994		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Genf.....	1994, _____
magyar aláírás, csatlakozás		
Egyezmény a nukleáris balesetekre vonatkozó korai tájékoztatásról		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Bécs	1986, 1986
magyar aláírás, csatlakozás		1987
Segélynyújtási egyezmény nukleáris baleset vagy radiológiai vészhelyzet esetére		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Bécs	1986, 1987
magyar aláírás, csatlakozás		1987
<hr/>		
<i>Egyezmény a veszélyes hulladékok országhatárokon túlr szállításának és elhelyezésének ellenőrzéséről</i> ..... <17>		
(Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Bázel	1989, 1992
magyar aláírás, csatlakozás		1989, 1990
<hr/>		
* <i>Jegyzőkönyv a veszélyes hulladékok országhatárokon túlr szállításából és elhelyezéséből eredő anyagi felelősségről és kártérítésről</i>		
<17a>		
(Protocol on Liability and Compensation for Damage Resulting from Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal)		
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	Bázel	1999, _____
magyar aláírás, csatlakozás		2000

<i>Egyezmény az országhatárokon áttérjedő környezeti hatások vizsgálatáról</i>	<18>
(Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Espoo.....	1991, 1997
magyar aláírás, csatlakozás	1991, 1997
* <i>Jegyzőkönyv a stratégiai környezeti vizsgálatról</i>	<18a>
(Protocol on strategic environmental assessment)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Kijev.....	2003, ____
magyar aláírás, csatlakozás	2003, ____
<i>Egyezmény az ipari balesetek országhatárokon túli hatásairól</i>	<19>
(Convention on the Transboundary Effects of Industrial Accidents)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Helsinki	1992, 2000
magyar aláírás, csatlakozás	1992, 1994
* <i>Jegyzőkönyv a polgári jogi felelősségről és kártérítésről</i>	<04b>
(Protocol on civil liability and compensation for damage caused by the transboundary effects of industrial accidents)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés.....	2003, ____
magyar aláírás, csatlakozás	2003
<i>Energia Charta Egyezmény</i>	<20>
(Energy Charter Treaty)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Lisszabon.....	1994, 1998
magyar aláírás, csatlakozás	1995, 1998
* <i>Jegyzőkönyv az energiahatékonyságról és a kapcsolódó környezeti vonatkozásokról</i>	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Lisszabon.....	1994, 1998
magyar aláírás, csatlakozás	1995, 1998
<i>Egyezmény a kiegészítő fűtőelemek kezelésének biztonságáról és a radioaktív hulladékok kezelésének biztonságáról</i>	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Bécs	1997, ____
magyar aláírás, csatlakozás	1997, 1997
<i>Egyezmény az információkhoz való hozzáférésről, döntéshozatalban való társadalmi részvételről és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésről környezeti ügyekben</i>	<21>
(Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Aarhus	1998, 2001
magyar aláírás, csatlakozás	1998, 2001
* <i>Jegyzőkönyv a szennyezőanyag kibocsátás és átadás nyilvántartási rendszerről</i>	<21a>
(Protocol on pollutant release and transfer registers)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Kijev	2003, ____
magyar aláírás, csatlakozás	2003, ____
<i>Egyezmény a nemzetközi kereskedelemben forgalmazott egyes veszélyes vegyi anyagok és növényvédő szerek előzetes tájékoztatáson alapuló egyetértési eljárásáról</i>	<22>
(Convention for the Application of the Prior Informed Consent Procedure for Certain Hazardous Chemicals and International Trade)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Rotterdam	1998, 2004
magyar aláírás, csatlakozás	1999, 2000
<i>Egyezmény a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyezőanyagokról</i>	<23>
(Convention on Persistent Organic Pollutants)	
nemzetközi elfogadás, hatálybalépés..... Stockholm.....	2001, 2004
magyar aláírás, csatlakozás	2001, ____

AZ EGYEZMÉNYEKBŐL ADÓDÓ FELADATOK KOORDINÁTORAI

Egyezmény (E), Jegyzőkönyv (J) ..... Végrehajtás és részvétel koordinálása[#]

1. E. a nagy távolságra jutó, országhatárokon áterjedő levegőszennyezésről ..... **KvVM**: Kun Gabriella / GKM, TKB⁺
- 1.a. J. a levegőszennyező anyagok nagy távolságra való eljutásának megfigyelésére ..... **KvVM**: Kun Gabriella
- 1.b. J. a kénkibocsátások vagy azok országhatárokon való átáramlásának.. ..... **KvVM**: Kun Gabriella / TKB⁺
- 1.c. J. a nitrogén-oxidok kibocsátásának vagy azok országhatárokon való átáramlásának..... **KvVM**: Kun Gabriella
- 1.d. J. az illékony szerves vegyületek kibocsátásának.. ..... **KvVM**: Lotz Tamás, Draskovitsné Temesi Éva
- 1.e. J. a kénkibocsátások további csökkentéséről ..... **KvVM**: Kun Gabriella, TKB⁺
- 1.f. J. a környezetben megmaradó szerves szennyező anyagok kibocsátásának .. .. **KvVM**: Kovács Gábor Attila / TKB⁺
- 1.g. J. a nehézfémek kibocsátásának csökkentéséről ..... **KvVM**: Kovács Gábor Attila / TKB⁺
- 1.h. J. a savasodás, az eutrofizáció és a talaj közeli ózon csökkentéséről ..... **KvVM**: Kovács Gábor Attila / TKB⁺
2. E. az ózonréteg védelméről..... **KvVM**: Tóth Róbert / GKM
- 2.a. J. az ózonréteget lebontó anyagokról..... **KvVM**: Tóth Róbert / GKM
- 2.b. Módosítások..... **KvVM**: Tóth Róbert / GKM
3. ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény ..... **KvVM**: Faragó Tibor / GKM, FVM
- 3.a. Kiotói Jegyzőkönyv ..... **KvVM**: Faragó Tibor / TKB⁺
4. E. az országhatárokat átlépő vízfolyások és nemzetközi tavak védelméről.. ..... **KvVM**: M. Galambos Mária
- 4.a. J. a vízről és az egészségről ..... **KvVM**: M. Galambos Mária / **EüM**
- 4.b. J. a polgári jogi felelősségről és kártérítésről..... **KvVM**: Sallai Adrienn
5. E. az együttműködésről a Duna védelmére és fenntartható használatára ..... **KvVM**: M. Galambos Mária
6. E. a nemzetközi vízfolyások nem hajózási célú használatainak .. **KüM**: Prandler Árpád, Baller Barbara/**KvVM**: Sallai A.
7. ENSZ egyezmény a sivatagosodás elleni küzdelemről..... **KvVM**: Kulauzov Dóra / FVM
8. Európai táj egyezmény..... **KvVM**: Fiskus Olga / NKÖM
9. Keretegyezmény a Kárpátok védelméről és a fenntartható fejlődésről .... **KvVM**: Pomázi István, Kissné Árokháti Zsuzsa
10. E. a nemzetközi jelentőségű vizes területekről.. ..... **KvVM**: Schmidt András, Böhm András / FVM
11. E. a világ .. örökségének védelméről ..... **KvVM**: Tardy János (term.), **NKÖM**: Pintér Tamás (kult.) / TKB⁺
12. E. a vándorló vadon élő állatfajok védelméről..... **KvVM**: Práger Anna / FVM
- 12.a. Megállapodások és memorandumok ..... **KvVM**: Czirák Zoltán, Práger Anna
13. E. az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyek védelméről ..... **KvVM**: Czirák Zoltán / FVM
14. E. a biológiai sokféleségről..... **KvVM**: Rodics Katalin, Greguss Ditta / FVM
- 14.a. J. a biológiai biztonságról ..... **KvVM**: Homoki Hajnalka
15. Nemzetközi egyezmény a bálnavadászat szabályozásáról ..... **KvVM**: Rodics Katalin
16. E. a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi..... **KvVM**: Rodics Katalin, Körösi Levente / VPOP
17. E. a veszélyes hulladékok országhatárokon túlrá szállításának..... **KvVM**: Kelemen József
- 17.a. J. a veszélyes hulladékok országhatárokon túlrá szállításából és elhelyezéséből. .... **KvVM**: Sallai Adrienn
18. E. az országhatárokon áterjedő környezeti hatások vizsgálatáról ..... **KvVM**: Radnai Anna
- 18.a. J. a stratégiai környezeti vizsgálatról ..... **KvVM**: Radnai Anna
19. E. az ipari balesetek országhatárokon túli hatásairól ..... **BM-OKF**: Kátai Urbán Lajos / **KvVM**, GKM
20. Energia Charta Egyezmény és jegyzőkönyv ..... **GKM**: Poós Miklós
21. E. az információkhoz való hozzáférésről.. ..... **KvVM**: Bakonyiné Moser Judit
- 21.a. J. a szennyezőanyag kibocsátás és átadás nyilvántartási rendszerről ..... **KvVM**: Horváth Balázs
22. E. a nemzetközi kereskedelemben forgalmazott .. ... **EüM**: Adamis Zoltán, **FVM**: Ocskó Zoltán / **KvVM**: Kozák Kristóf
23. E. a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyezőanyagokról..... **KvVM**: Kovács Gábor Attila

^{*}a koordinációért első helyen felelős tárcát aláhúzással jelöljük

⁺TkB - Tárcaközi Bizottság

RÖVIDÍTÉSEK

Idegen vagy magyar nyelvű elnevezések alapján használt rövidítések:

CITES	Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről
COP	Részes Felek Konferenciája
EMEP	A levegőszennyező anyagok nagy távolságra való eljutásának megfigyelésére és értékelésére kidolgozott európai együttműködési program
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete
ENSZ EGB	ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága
EU	Európai Unió
FAO	Élelmiszerügyi és Mezőgazdasági Szervezet
FFB	Fenntartható Fejlődés Bizottság (ENSZ)
GEF	Globális Környezeti Alap
ICID	Nemzetközi Öntözési és Vízrendezési Szövetség
IDNDR	Természeti Katasztrófák Mérséklésének Nemzetközi Évtizede
IEA	Nemzetközi Energia Ügynökség
IUCN	Természetvédelmi Világszövetség
LRTAP	A nagy távolságra jutó, országhatárokon áttérjedő levegőszennyezés, ill. az azzal foglalkozó egyezmény
OECD	Gazdasági Fejlesztési és Együttműködési Szervezet
PIC	előzetes tájékoztatási kötelezettség
POP	maradandó szerves szennyezőanyagok
UNDP	ENSZ Fejlesztési Program
UNEP	ENSZ Környezeti Program
UNFCCC	ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény
UNIDO	ENSZ Iparfejlesztési Szervezet
WEC	Energia Világtanács

Hazai minisztériumok, intézmények:

BM	Belügyminisztérium
EüM	Egészségügyi Minisztérium
FVM	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
GKM	Gazdasági és Közlekedési Minisztérium
KGI	Környezetgazdálkodási Intézet
KHVM	Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium
KöM, KTM	Környezetvédelmi Minisztérium, Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium
KÜM	Külgügyminisztérium
KVM	Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium
KvVM	Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
OKTH	Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal
OMFB	Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság
OMSZ	Országos Meteorológiai Szolgálat
OTvH	Országos Természetvédelmi Hivatal
PM	Pénzügyminisztérium
VPOP	Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága